

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De Ivstitia Et Ivre Libri Decem, Reuerendi P. F. Dominici
Soto, Segobiensis, Ord. Præd. Theologi præclariss.**

Soto, Domingo de

Venetiis, 1608

Liber Decimvs. Decimus, denique, ac poctremus, de statu, ordine, atque
residentia prælatorum, ac de horis canonicis, quæstionibus absoluitur
quinque.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38878

FR. DOMINICI SOTO
SEGOBIENSIS THEOLOGI
ORDINIS PRÆDICATORVM,

Liber Decimus De Iustitia & Iure.

PROOEMIUM.

Liberum decimum, qui huius nostri destinati operis conclusio est, de Episcopum ordine, de quo eorum potissimum in suis diocesisbus re-
sidentia polliciti sumus. Nā postquam in septem prioribus in con-
suetas iustitiæ inuisitæque species, quæ illi generi directè substant,
absoluimus; in tribus subsequentibus, religionis materiam eidem iustitiæ an-
ximam subtexere tulit animus. Sic enim arbitrati sumus, totum negotium de ius-
titiæ, & iure, quem titulum eidem operi inscripsimus, pro virili nostra ad iustiti-
per tractare. Non ergo, tum utilius, ac pulchrius, tum etiam ad rem accommo-
datius colophonem operi adhibere duximus, quam si extremam manū ad An-
tistitum dignitatem, & functionem admouerimus: in quibus sacrosanctum ius-
titiæ columen, super omnes, qui Christiana censentur religione eminentissime
promicare, condecet. In quinque ergo membra, & quæstiones præsentem librum
dispartiti sumus. In quarum prima dignitas, institutumque episcoporum, quale
sit quoque iure institutum, elucidatur. In secunda de episcopali prouincia aduen-
da differtur. In tertia eorum residentia. In quarta de ratione, & modo, quo te-
nentur ecclesiasticos prouentus dispendere, ac dispensare. Ac demum in quinta
de officio diuino, cuius solutione clerici eosdem promerentur fructus.

Argū
libri.

Partitus
libri.

QVÆSTIO PRIMA, DE EPISCOPALI
instituto, & iure, quo institutum est.

ARTICVLVS PRIMVS.

Utum episcopalis dignitas fuerit in ecclesia super sacerdotalem necessaria.

Nitū ergo disputationis no-
stræ inde nobis auspiciū
est, ut rationem episcopalis
culminis perpedamus. Appa-
ret namq; præter sacerdotia-
lem dignitatem neutiquam
fuisse episcopalem ecclesiæ necessariā. Di-
gnitas. n. facultasque ministrorum ex eorū
functione perpenditur. Functio autem sa-
cerdotalis est sacrosancti corporis Christi
consecratio, ac dispensatio, quo nullus sa-
cer acutus esse potest maior. Secūdo Si ad
figuram id referre lubet, sacerdos effigie
Christi in ecclesia gerit, quatenus se pro
nobis in ara crucis ob ulit, Christo autē
in ecclesia nemo altior excogitari potest,
utpote qui caput eius est, atque adeo ne-
que representatio esse potest sublimior,
ergo nulla est præstantior sacerdotali po-
testas. Tertio, ut ad quæstionis titulum al-
ludamus, etiam si gradus ille super ier pos-
sibilis esset, nõ erat necessarius, siquidem
per

Secūdo

Tertio

per singulos sacerdotes omnia possent ecclesiastica munera administrari: ad quos perinde expeditior foret accessus, cum quicumque pareciani ad suum Plebanum facillime accurrent, qui suas causas definiret. In contrarium autem est traditio Dionisij Apostolorum seculo scribentis: qui 3. c. Ecclesiasticæ Hic archie, Pontificalem dignitatem sacerdotali præfert: dicens sacerdotum esse populorum purgare, & illuminare: pontificum vero hæc ipsa & supra hæc, ipsum perficere.

Dion.

In ingressu itaui præsentis tractatus proponendus ab oculis & pontifici gradus, institutumque adeo & functio: Quod quidem, ut de nomine primum expendamus, ab Hier. Græcæ perito in epistola ad Euagrium, quæ refertur 93. can. legimus episcopos super intendentes appellari.

Hier.

Ἐπιτονωσιμὴν nanque idem est, quod super intendere. idemque ait Aug. super epistolam ad Tim. & refertur. 8. q. 1. can. qui episcopatum. Quamquæ & vis verbi Græci, vehementiam attentionemque mentis explicat, ut idem sit quod inspicere, & tota mentis acie atque animi solertia aduigilare: ut episcopum esse idem sit quod in perpetua secula persistere, indefesteq; suo gregi inuigilare, ac prospicere. Quocirca ut ad residentiam obligationem iam hinc oculos intendere ordiamur, nemo sese interpretamento Hier. & Aug. seducat: vide licet arbitratus propterea episcopum super intendentem appellari, quod cum sacer-

Quid
vocabu-
lum epi-
scopus
Laune
sonet.

Aug.

doctes simpliciter dicantur intendentes, satis sic episcopo super ipsos, hoc est eorum tantum mores intendere, gregemque reliquum eius concedere: esset quippe hæc nocentissima fallacia. Non enim hoc tantum illud, super, significat: sed perspectio-
rem curam vigilantiorumque solertiam, quam non solum sacerdotibus, verum & toti gregi debent, quæ longe maior est, quàm illa quam simplices habere debent Plebani. Quo. o. aliter veritatem verbum Christi contineret, quo optimum pastorem inde commendat, quod de facie & voce tum suas cognoscat oves, tum etiã vicissim cognoscatur ab ipsis. De nomine ergo proprium, nativumque episcopi officium, & munus deprehenditur. Est enim nihil aliud quam pastor: hæc enim metaphoram, & analogiam Christus toto euangelio consulcissimè observauit. Quia vero re perspecta

non quidem solum metaphora, sed præprietas fortan est: nam mentis eruditio mo. umque institutio vere pabuli animi est. Cum multi ergo essent alij præfectorum, subditorumque ordines neque regem se neque ducem, quod poterat neque prætorem, neque consulem, sed pastor quod verissime existebat censerit voluit: videlicet qui rem de caelo, & nomen deulit. Etenim cum illic meridies sit vbi sanctæ mentis ineffabili otio recubantes diuinitatis pastu perfruuntur, quem vtiq; meridiæ ostendi sibi sponsa inter Cantica effulgabat, quasi pastor se Deus ipse relicta illic reliquis 99. ouibus, centesimam que petierat quæ situm ad nos descendisse profiteretur. Quare vt pastor fuerat veterus de cantatus: Itaque 40. Sicut pastor gregem suum pascer. Ob idque primū eius naturam nūcium ad vigilantes pastores super gregem suū Ang. li detulerunt. Ac subinde pastori se optimo solenter assumulauit, qui eum animam pro suo grege ponere nō dubitaret. In eadē igitur persistens rei figura, nō in aliam dignitatem vicarium sibi substituit, quod vt esse suarū ouium pastor. Pasce. n. inquit, oves meas, quo vtiq; verbo episcopale munus significatissime expressū est. Non ob id modo quod tum cetera beneficia quæ Ancti tes suis populis debent, tum & dāna quæ illis aut per auaritiā, aut per solcordiam, aut per crudelitatem eis dant, quod illis quæ in pastoribus & episcopis in sunt geninā habent similitudinē, in subsequens sermo latissimus luculentus declarabit, verū quod pastorale ouium præcuius rei publicæ exercitijs pacem ac tranquillitatem supremā: quæ Christus mūdum docere instituerat, penitissime refert. Regum. n. ducū nomina licet magistratus designent suo pte munere inatos, adeo vt Homerus Regē pastorem esse aditruerit: tamē non possunt non sape bellis perurbari. Si autē consulem dicas, aut aliud iudicium genus, necesse illos est litibus obruit. Pastoris vero munus ab omni est tumultu longissime alienum, ouium innocentia taciturnitate, & simplicitate dulcissimū, ac subinde præ se ferens tum silentium illud quo suam Christus familiam voluit a terrenis abstracram coelestium negotio vacare: tum & synceram, & silentissimam obedientiam, quam sine vlla responsione oves suas Christus voluit suis adm-

Soto
de iustitia
Legimus
DIE
13

nistris exhibere. Igitur ne preter scopum procedentes, consueti moris nostris oblitiscamur, ad quæstionem vnica affirmatiua conclusionem respondeatur. Necessariū fuit ex sacerdotibus episcopos institui, qui dignitate, auctoritate, & functione ceteris præmererent, Probatur. Dicitur nativæ sacerdotali dignitati facultates. Altera scilicet prima, & præcipua cōficiendi, ministrandi que corpus, & sanguinem Christi, quo tota ecclesiastica religio refertur. Altera verò eidem subterueniens ad præparandum ad aptandumque populum, vt pro rei dignitate sicofantam illam synaxim suscipiant, videlicet ad purgandum ipsam a peccatis doctrinaque illuminandum, atque adeo gubernandum. Et quidem quantum ad primum, sacerdos eo ipso quod sacro illo ordine initiatus est, a nullo amplius dependet, sed caractere ipso Christi ad id muneris plenissime pollet, vt quouscunq; consecrat tenauerit, ve e sacrum cōficiat ad quod igitur nullo opus habet superiori. Sed quantum ad secundum decensissimū fuit, iurique naturali consonantissimum, vt inter sacerdotes vnus in tota esset ecclesiæ, qui totam gubernaret, atque adeo a quo sacerdotalis iurisdictione dependeret, ne videlicet presbyteri quosconque obuios a peccatis absoluere temere posset, quod ad facultatem præparandi populū attinet, nisi iurisdictione ab episcopo inter ipsos dispersita. Et ita ergo episcopus, licet non in consecratione corporis, & sanguinis, tamen in iurisdictione sacerdotibus superior. Quod autem hoc fuerit rationi naturali germanum, patet. Primum si supra cælestia suscipias, inter beatas illas mentes ordines sunt, hierarchieque distinctæ, nempe vt inferiores per superiores illuminentur. Inter quas ideo sunt angeli & Archangeli, & principatus, &c. Rursus inter corporalia Deus, qui prima est omnium causa, per sublimes cæloꝝ orbis & astra res sublimes regit & procreat. Et in ciuilibus populis necessarii etiam sunt magistratum ordines, vt videlicet plebs iudicibus, iudices autem principibus, ac regibus subdantur. Sed ecce radicem vnde huiusmodi ratio ortum ducit. Ad populi gubernationem permagna necessaria est tum prudentia & sapientia, tum etiam morum

probitas, atque adeo auctoritas cogendi errantes, in viam. Hæc autem tanta sacerdotum multitudini suppetere non possunt, necesse ergo fuit tum populo, tum etiam ipsi clero episcopum præficere, qui eis esset sicut sol ad illuminandum, & sicut norma ad regendum. Hinc ergo perpende, quantum sit dignitatis ac sanctitatis culmen episcopo necessariū. Sed de hoc alius nos locus inferius expectat. Quod si peculiare per aerea exemplum ab antiqua lege petere lubet, eodem illuc gradus distinctos inspicias. Nam cum tota tribus Leuitica, vt Magister Sententiarum in 4. distinctio. 2. 4. adnotauit, diuino esset cultui mancipata, sol tamen Aaron, & filij eius erant sacerdotes, neque verò omnes pares, sed pater erat Pontifex, cui tantum licebat lemle introire in sancta, filij autem eius simplices sacerdotes. Quare alijs ornamentis indutus erat Aaron (sicut modo episcopi) aliaque vnctione consecratur, quam ceteri, vt Leuit. 8. legitur. Cuius ideo in consecratione episcopi motio fit per illum Psalmi versiculum. Sicut vnguentum in capite, quod descendit in barbam, barbam Aaron: quod descendit in oram vestimenti eius. Nam tanta erat vnquenti effusio, ut vsque ad ima difunderetur.

Ad primum igitur capitalium argumentum respondeatur, quod etsi sacerdotali functione in consecrando sacrosancta species nulla esse queat maior, est nihilominus episcopalis dignitas superior, quantum ad aliam facultatem præparandi populū. Nam sacerdos in absolute a peccatis, ab episcopo dependet quantum ad iurisdictionem. Solutio est Sancti Thomæ in 4. sentent. distinctio. 24. quæst. 3. art. 3. Vbi ergo non uideatur concedere simpliciter episcopalem gradum superiorem esse sacerdotali, sed solum quantum ad iurisdictionem. Scotus verò eadem distinctio. art. 2. & Durand. ibidem quæst. 5. atque alij simpliciter concedere pergit ordinem episcopalem esse simpliciter digniorem, eo quod includit facultatem sacerdotalem cōficiendi corpus. Nam ut ca. ex literis, de excessibus prælati. cautum est, nemo antequam sit sacerdos, in episcopum potest consecrari. Addit autem tum superiorem facultatem

Conclusio rursus.

Rō conclusio.

Rō conclusio.

Elucidatio conclusio.

Ad primum arg.

S. Thom.

Scotus. Duran.

tatem iurisdictionis, tum & potestatem conferendi ordines, consecrandique, ac benedicendi templa, vasaq; & vestimenta ecclesiastica, attamen parum refert, & eodem recidit. Etenim si dignitatem nudam consecrandi consideres, nulla est in episcopo maior. Quare id quod episcopus supra sacerdotem habet, non est sacerdotali dignitate præstantius: At quoniam idem episcopalis splendor sacerdotalem præsupponit, tota eius amplitudo maior est sua parte. Ad secundum verò

Ad fm.

respondetur, quòd cum Christus caput esset ecclesiæ, perinde erat omnium ecclesiasticorum munerum exemplar, atque Deus est omnium naturalium rerum: unde, ut Magister sent. inquit loco nuper citato, omnes ecclesiæ ministri, scilicet singuli suo ordine Christum secundum diuersa, quæ gessit representant illi tamè perfectius, qui secundum altiore qualitatem ipsum referunt. Sacerdotes ergo representant ipsum secundum peculiarem actum, & personalem, quo se in cruce pro nobis obtulit: episcopi verò non solum in hoc quatenus sacerdotes sunt, verum & quatenus episcopi etiam secundum id quòd caput erat, institutor: quæ ecclesiæ. Unde & sacerdotes ipsos consecrant atque omnes ministros, quod fecit Christus: & omnia alia ecclesiastica præparamenta benedicunt, quæ ipse instituit: atque ex plenitudine Spiritus sancti baptizatos confirmant.

ARTICVLVS II.

Vtrum episcopatus sit ordo natura a suo simplici sacerdotio distinctus.

Non satis est nosse episcopum excellentiori fungi munere, quam simplicem sacerdotem: sed rimari oportet, vtrum ex rei natura differant. Apparet enim non esse ordinem ex natura rei distinctum a sacerdote. Ait quippe Hierony. in epistola ad Euagrium supra citata, & rursus super epistolam ad Titum: quod refertur 95. distinct. can. olim idem quoadam fuisse episcopum, quod presbyterum. Id quod multis sacrorum testimonijs confirmat. Ait namque Paul. in saluatione epistolæ ad Philippenf. Paul. ad Thimot. serui Christi Iesu, om-

nibus sanctis in Christo Iesu, quam sunt Philippis, cum episcopis & diaconibus, vbi presbyteros (nam in vna ecclesiâ non erant episcopi plures) appellat episcopos. Quare simul componit episcopos, & diaconos. Et Act. 20. Attendite vobis, & cuncto gregi, in quo uos Spiritus sanctus posuit episcopos. Et ad Titum; Postquam, inquit, ob id ipsum reliquisse Creta, ut constitueret presbyteros per cuius res subdit: Oportet enim episcopum sine crimine esse. Et Petros, qui erat episcopus, ait in epist. 1. Presbyteros comprehendit precor. Haud ergo episcopalis dignitas a sacerdotali ex natura sua, & instituto differt. Secundo arguitur: Si episcopus ordine a sacerdote distaret, eiusmodi ordo esset verum sacramentum, atque adeo sicuti sacerdotalis character atque diaconi, sic differret. Quod falsum esse inde constat, quod tunc plures essent, quam septem ordines. In contrarium est auctoritas Augusti. in epistola ad Hieronymum, quæ refertur a q. 7. can. Quamquam, vbi ait secundum honorem vocabula iam tunc vltimum obtinuisse, quod episcopatus presbyterio sit maior.

Ad præsentis questionis intelligentiam prænotandum est, bifariam intelligi posse episcopum reliquis sacerdotibus dignitate præstare. Vno modo in eodem genere: nempe intra lineam sacerdotis. Alio modo, ac si sit in altiori genere. Exempli gratia, sacerdos differt a diacono in alio genere: quia est distinctus character, distinctaque consecratio. Archidiaconus autem a diacono, & archipresbyter a presbyteris eodem genere, quia scilicet vnum eligunt qui sibi præsit. Nec refert quòd Papa illis, an illi sibi eum præstent. Hieronymus ergo hoc tantum secundo modo, puta in eodem genere arbitrari videtur olim episcopum altiore esse presbyteris: nempe quòd in schismatis remedium factum est, vt ex presbyterorum numero unus cæteris præponeretur, qui ideo non erat nisi magnus presbyter. Est. n. presbyter nihil aliud quam senior, ac pro suo ætate venerandus & colendus. Igitur ne per homonymiam, & equiuocam procedamus, ordinis nomen bifariam in vtu est. Vno modo, secundum eius significatus amplitudinem: quo latissime omnem gradum, & dignitatem significat.

Soto
de iure
Legibus
DII
13

Nomen significat. Dicitur enim senatorum ordo, & doctorum & ducum. Vnde Cicero sepiissime alium ordinem appellat consulū; atque alium tribunorum, &c. Altero vero modo per solennē vsum Christiani Theologi nomen accommodarunt ad significandum vnum ex septem sacramētis, quales sunt ordo sacerdotalis, diaconi, &c. Quo supposito ad quæstionem duabus conclusionibus respondeat. Prior est. Secundum priorem significationem episcopalis potestas natura sua se nper fuit singularis ordo, hoc est gradus & dignitas sacerdotali sublimior. Conclusio hæc primum omnium fundamentum habet in auctoritate Dionysij, qui ætatem Apostolorum attingit, Pauloque institutore potus est. In illo loco supra citato, de eccles. Hier. c. 5. planē lateque distinguit ex rei natura inter episcopos, ac reliquos sacerdotes. Nā ait pontifices integre sacerdotalis perfectionis participes esse, quasi reliqui non habeant integram perfectionem. Et subdit; Pontificum itaque ordo sacerdotum, primus est diuina speculationum ordinum, idēque & sumus & vltimus, quippe in quem perficitur & impletur sacerdotij nostri distinctio omnis. Sicut enim Hierarchia in omne in Iesum terminari conspicimus; ita vnamquamque functionem in diuinum Pontificem propriam. Vide quomodo instar Christi præferat Pontificem relicto clero. Est ergo actoris generis. Et aperius subdit secundum aliam translationē. Discrete autem huic vltra ceteros ordines in sua operatione diuina lex distribuit diuiores sacrificaciones. Hæc autem sunt perfectiores diuinae virtutis imagines, cōsummantes omnia diuina symbola, & omnes sacras dispositiones. Quoniam neque sacerdos sacrum baptismum operabitur sine diuini vnguenti, sed neque ipse sacerdos erit, nisi a pontificibus. id muneris fuerit sortitus. Vide quam late, & disterte explicat differentiam inter episcopum, & sacerdotem. idque diuino iure, quandoquidem nullus sacerdos sine episcopo ordinatur, neque chrismate vti potest, nisi ab episcopo confecto, neque vestibus, aut vasis nisi ab ipso consecratis aut benedictis, præter iurisdictionem quā altiorem habet. Quod demum ait diuina lege esse sancitum. Nam vt artic. 4. videbitur, diuina lege institutus est episcopa-

tus, licet chrismatibus confectio & alia eius modi ceremoniarum traditione Apostolorum instituta credantur. Ex his ergo Dionysij verbis talis colligitur ratio. Ille est eandem distinctus ordo, hoc est gradus & dignitas in ecclesia, cui aliqua propria inest & peculiaris spiritualis functio ad sacramentum Eucharistiae ordinata, talis autē est episcopalis gradus, nam ad ipsum, vt dictum est, spectat sacerdotes ceterosque ministros, ac denique & chrismata, & tepla consecrare, atque adeo & plenam confirmare, que quidem simplices sacerdotes perficere nequeunt, ergo suapte natura est ordo & gradus a sacerdotali distinctus. Et confirmatur hæc ratio. Nam ordo & gradus huiusmodi, ac potestas ex sua ipsius solemnitate dignoscitur. Episcopus autē præter sacerdotalem vñctionem solemnius inungitur, & consecratur, quasi nouam in sacrorum administrationem potestatem suscipiens. Nam cum sacerdotis solum inungantur manus ad consecrandum sacramentum, episcopi vngitur caput sicut Aaron, ad denotandum esse caput ecclesie sicut Christi, vt proxime Dionysius aiebat. Nisi quod Christus non solum hominibus, verum & angelis, vniuersaque creaturæ ceu caput præfectus est. Tertio id arguitur, episcoporum status, status est perfectionis, longe altior, quam monachorum. Proferunt enim solenniter, non doceri, sed docere perfectionē, est ergo per se ordo. Accedit & exemplum antiquæ legis, nam dignitas Aaron diuino iure excellior erat, quam reliquorum sacerdotum. In summa episcopalis dignitas non ratione solum iurisdictionis constituitur per se in altiori gradu, neque illa de causa opus habebat aut vestibus, aut vñctionis differentia, sed ratione spiritualium functionum. Quocirca episcopus ante consecrationem iurisdictione fungitur potest, quamuis ordine tunc episcopali non polleat, vt habetur capitul. supra citato, ex lueris. de excessu. prælat. De altero vero ordinis significato controversum est inter doctores, vtrum episcopatus sit ordo, hoc est sacramentum. Partem affirmatiuam credit Durand. in quarto Sententiarum. distinctio. 24. quæstio. 6. Et eadem distinctio. Scotus ait esse Canonistarum opinionem. Contra quos statuitur posterior conclusio. Episcopatus non est ordo.

Rō alte
ra p cō-
clusio-
ne.

Confir-
matio.

3. Ratio

Vltima
conclu-
sio.

Non alterum verò episcopo. Quocirca nulla est ratio eius illatio. Episcopatus est in ordine ad corpus Christi verum, ergo est sacramentum. Requiritur namque plius, quod sit potestas ad id proxime pertinet; nempe quod eius functio sit, vel missæ celebratio, vel eius ministratio, seu diaconatus, & sub diaconatus. Functio autem episcopi non est huiusmodi, sed instituire ac preparare ministros. Quod si contra rursus arguas; Episcopus, quatenus episcopus, aliqua sacramenta confert, puta ordines; quæ non possent in quantum sacerdos; ergo ius propria potestas est sacramentum; quoniam potestas in unum sacramentum alterum est. Negatur consequentia; sed solum concluditur, quod episcopalis potestas sacramentum sacerdotale præsupponat. Nisi enim esset sacerdos, nequiret ordines conferre. Porro autem Aluissiodorensis non solum eodem, quo Durandus inclinatur, verum ulterius progressus, ait, quod archiepiscopatus est etiam sacramentum distinctum ab episcopatu; qui ideo in art. seq. in disputationem est accersendus. Per has igitur conclusiones conciliantur iura, sanctorumque asserta, quæ varie videtur. Quoties enim legeris quempiam in episcopum ordinari, non ita proprie intelligas, atque ordinantur sacerdotes, atque id pariter, quod in dist. can. cleos, ait Isidorus; quod scilicet ordo episcoporum quadripartitus est. Sed in, ut in priori conclusione asseruimus, nil est cur cunctis verè vocare ordinem; tametsi alij ad ambiguitatem tollendam non ordinem, sed dignitatem appellent: ut Hugo de sacramentis supra citatus: Et Magister Sent. lib. 4. dist. 24. vbi extra numerum sacramentorum ait, Sunt, & alia quædam, non ordines, sed dignitatum nomina, ut episcopos.

Obiectio.

Solutio Aluissiodorensis opinio.

Hugo Magister Sententiarum.

Ad id.

diaconum. Tametsi Hieronymum non planè intelligam, quandoquidem subdit episcopum conferre ordines posse; non autem sacerdotem simplicem, vbi distinctionem ex natura rei insinuat: nisi velit hoc tantum esse ex ordinatione ecclesie, ut in fine eiusdem citati ca. olim ait. Cuius verba, ut ait Durand. maiori sunt admiratione digna. At si quidem episcopus consuetudine magis quàm dispensationis dominicæ veritate presbyteris esse maiores, et in communi regere debere ecclesiam: cui tamen citatus supra Dionysius iam tempore Apostolorum diuina lege adstruxerit episcopum à simplici sacerdote distinguere. Quin verò Aug. in lib. de Hære. Arrianos inquit ea fuisse infectos, quod dicerent presbyteros ab episcopo nulla differentia debere discerni. Haud tamen tam infami nota verba Hieronymi inuenienda sunt: nam ipse, quocumque id iure factum sit, differentiam, & in conferendis ordinibus, & in loci eminentia agnoscit. Sed in hoc tamen lubentius Augustinus, alios sanctos patres auscultare debemus quod illa realis differentia ex institutione diuina per Apostolos originem traxerit. Ad ea verò loca sacra quæ Hieron. afferit. Respondetur, hoc inde tantum concludi, quod olim nomina episcoporum, & presbyterorum promiscua erant, ut tam episcopus diceretur presbyter, quam presbyter, episcopus. Itaque vtrumque erat commune nomen ad significandum duas diuersas dignitates. Ad secundum satis super que secunda conclusione satisfactum est. Concedimus enim episcopatum esse ordinem secundum amplitudinem suæ significationis. Negamus verò esse sacramentum.

Aug.

Hieron.

Ad secundum.

ARTICVLVS III.

Vtrum episcopi inter se perinde differant, atque ipsi à simplicibus sacerdotibus.

Postquam visum est episcopalem dignitatem à sacerdotali suoque instituto differre; explorare consequens est, an Episcopi similiter inter se differant. Apparet enim sic esse; nam Archiepiscopo ex proprio incumbit officio episcopum consecrare, quod episcopo non nisi ex commissione videtur competere, ut patet. Quod sedem de off. iud. ordi. vn. Soto de Iust. & Iur. l. 11 de

Primum argum.

Soto
de Iure
Legibus
DII
13

Argu. a.

de, & pallio vtitur, quod episcopo non est indultum, ergo specie differunt. Secundo: papa saltem dignitatis specie ceteris est excellentior; quandoquidem Petri successor est, cui peculiariter Christus vniuersum gregem commisit. Quare, & singulariter etiam si fuerit alias episcopus, in Papam consecratur, singulari: Titia vtiur. Quo circa distin. 21. ait Pelagius Romanam ecclesiam non Synodici conflictus ceteris ecclesijs esse prelatam, sed evangelica voce Domini Salvatoris nostri primatum obtinere: Sed in contrarium est, quod in ijs que ad confectionem corporis, & sanguinis attinet, nihil potest vnus episcopus q. singuli non possint, vt patet in ordinum collatione, atque in ipsorum munia consecratione: nam vnus alterum consecrat. Quia vero Hostien. consecrat Papam, & tamen inferioris est potestatis id nequiret: iuxta illud ad Heb. 7. Sine vlla contradictione quod minus est a meliore benedicitur. Quæstionis huius duo insinuantur in tribra. Primum de episcopaliibus officijs, & functionibus. Atque alterum de ipsorum distinctione: quippe quorum posterioris cognitio a prioris notitia pendet. Duabus ergo conclusionibus ad questionem respondetur. Prior est, Vniuersæ functiones, que ad perfecti pastoris officium attingunt, sunt episcopo peculiares, & propria. Iam n. supra artic. ostensum est, genuinum episcopi munus, officium esse pastoris: in cuius testimonium dum consecratur, traditur ei baculus pastoralis. Immo vero ante designatur esse pastor, quam anulo fiat sponsus Ecclesie: Omnes ergo functiones, que pascendo gregi accommodantur sunt dignati episcopali, quatenus cuiusmodi communis est, patres, & quales. Sed ais, nunquid no, & Plebani sacerdotes suarum sunt etiam peculiarium ecclesiarum pastores? Sunt quidem. Haud tamen vndeque absolui, & perfecti. Quare non omnibus vniuersa pastorum officia ratione sua dignitate incumbunt sed quedam. Ad cuius intellectum notandum primum pastoris officium esse, vitam prebere gregi, eundem que alere, sanare, & sustentare. Functiones autem huiusmodi ad tria genera, & ordines reducuntur: Primum namque id potissimum fit per administrationem omnium sacramen-

Prima conclusio.

Scrupulus.

Solutio.

Pastoris officium.

torum Baptismo enim, regeneramur: de inde confirmati: eucharistia alimur: & pœnitentiam tanamur, &c. Illa ergo sacramenta, que ad huiusmodi sunt vitam prorsus necessaria, & congrua, incumbit cuiusque plebano sacerdoti administrare. Quæ sunt baptismus, eucharistia, pœnitentia, & sacra vnctio: & præterea benedicere sponso. At tunc ordinare ministros incumbit episcopo, & præterea ob vberantorem copiam. Spiritus sancti confirmare plebem. In administratione ergo sacramentorum primum incipit pastorale officium locupletius, ac perfectius: se in episcopo, quem in plebano sacerdotum scilicet, q. sacerdotes non omnia conferre possunt: cum etiam, quæ possunt, ex sola in iudicio ab episcopo concessa habent. Secundum ad idem pertinens pastorale officium est, si cuiusmodi docere populum: Huius autem functionis duo sunt gradus, Alter illos explicare articulos qui sunt ad salutem necessarios, Et hoc proprie parœcis sacerdotibus curam gerentibus a iuramento incumbit. Quare, p. h. c. huiusmodi muneris, ubi gradus est negligentia, peccatum est illis mortale. Tenentur n. plebani Armenos docere fidei, & Decalogum I. m. n. v. d. & orationem Dominicam: illa videlicet, quæ pœnitentes, an sciant, sunt interrogandi. Scire enim debet Christianus quidque quid nam sibi credendum quidq. agendum, & quid a Deo petendum. Alter gradus est altiora fidei mysteria explicando sacramentum scripturam propagare, & merum probitate gregem imbueres, & nutrire. Et hoc proprie pertinet ad officium episcopi. Cui ideo in consecratione, traditio evangeliorum lib. sub forma præcepti dicitur: Vade, & predica populo Dei. Tertium, quod ad idem pastoris officium spectat, est gubernatio, & correctio: nam, & hoc prædicto vira gregis seruati. Et facultas hæc plebano est, si in quolibet episcopali, nisi sit per Papam coercita, in plebanove vero nulla est, aut quam tenuissima. Potest enim plebi, vt statim temporibus sacra audiatur, sacramenta q. suscipiat, p. recipere. An vero excommunicatione, aut alia pœnitenti foro exteriori cogere, paulo inferi dicitur. Et hæc intellectus est capiedus doctrinæ Dionysij supra citati, distinctioque natus tres hierarchicas, hoc est sacri principatus actio.

Sa
do
pl
ua
pa
res

So
pi
lu
fer
co
lio

T
q
do
flo
co
S.

Gub
gubernatio
congrua
ad pa
storum
specia

Exp
strine Dionysij supra citati, distinctioque natus
tres hierarchicas, hoc est sacri principatus
actio.

aciones, puta purgare, illuminare, & per
ficere. Quorum primum ait ad diaconu
pertinere, secundum ad sacerdotes, ter
tiu ad epus. Purgare enim est purum ab
impuro separare: ut triticum cribro, &
farinam diuicniculo. Venientes enim
ad baptisma diaconus examinabat, an
vellente uitam pristinam deserere, erro
resque abiurare, & sic separabat illos,
qui baptismo digni erant ab aliis sacer
dos uero fidei catechismo illos erudiens,
fonte sacro tingebat, ubi per gratiam gra
rum facientem illos illuminabat, sed epi
scopus confirmabat, hoc est gratia perfec
tione. Deinde autem ipsorum predicatio
ne, que de sacra scriptura hauserat, illos
per amplius ad diuinum amorem inflam
mabat, in quo Christiana perfectio con
sistit. Haud ergo negandum est, quin sa
cerdotes plebani curam uere gerant ani
mau, quarum etiam exhibituri Deo sūt
exactam rationem, uereq. sint pastores.
Perfectum tamen absolutumq. nomē so
lū congruit episcopis, ut de suo ipsoru
nomine admonetur. Per hæc subiunde sit
etiam liquidum, quemadmodum episco
pi omnes sint a soli, qui proprie loco A
postolorum successe, ut, eorumq. fungū
tur uicibus, ut hī can. in nouo, distio. 1.
S. cano. ecclesie principes dist. 35. Id qd
can. quorum uices, dist. 58. aucto. itate.
August. falcitur, in quibus, pro paribus
tuis nati sunt tibi filii. Patres missi sunt
Apostoli, pro Apostolis filii nati sunt
episcopi. Ad huius tri intelligentiam, no
tandum est, tria esse munera in quibus
res, & ordo Apostolorum consistit, ut
D. Thom. super illud uerbum Pau. 1.
ad Corinth. 12. Quosdam posuit Deus
in ecclesia primo Apostolos, adnotauit,
uidelicet auctoritatem gubernandi fide
lem populum, facultatem docendi fide
dem, & Christianos mores. Tertio pote
statem miracula faciendi ad confirmatio
nem doctrina, secundum illud Lu. 9. Co
uocatis Iesus duodecim Apostolis detit
illis uirtutem, & potestatem super omnia
dæmonia & ut languores curarent, &
misit illos predicare regnum Dei. Quo
postremo uerbo intelligitur, ut eos q. uer
bum suscipere, gubernarent, secundū
illud Luc. 10. Qui uos audit, me audit, &
qui uos spernit, me spernit. Et quid em
quātum ad primū munus, episcopi sunt

illis subrogari: tametsi illorum singuli
in uniuersum Christianorum orbem po
testatem habent, Episcopi uero non,
nisi in suas dioceses, sed solus Papa qui
substitutus est Petro, uniuersalem terri
net iurisdictionem. In secundam au
tem eiusdem potestatis uirtute, que est
predicare fidem gradus sunt dignoscen
di. Apostoli namq. eo usque illa pollebāt
uirtute, ut (quod in sua 2. Canonica Pe
trus ait.) firmissimum habentes sermo
nem propheticum: quidquid ipsi predi
carent, eo quod ipsi id audierent, fides ef
ferret, ut pote qui cum organa essent per
que spiritus sanctus loqueretur, non op
us haberet cogitare quomodo, ut quid
loquerentur. Qui quidem gradus in ec
clesia post Apostolos & Euangelista nō
permanit. Potest quidem Papa & Con
cilium articulus fidei explicare, sed tamē
eos, qui in sacra scriptura impliciti sunt,
uel ex traditione Apostolorum oriuntur
firmissime habentur: utendo scilicet fun
damento Christi, ac subiunde Apostolo
rum. Illi uero sine scripturæ persecutio
ne a Spiritu sancto mouebantur. In sin
gulis uere epis neq. ista, que in Papa &
concilio est facultas, in est sed tantum
predicandi, interpretandi, amplificandi,
persuadendi que ea, que Christus per se
perque Apostolos docuit. Tertia uero fa
cultas faciendi miraculosa nō perinde in
ecclesia modo est atq. in Apostolis existit
quia non eadē est prorsus necessitas. Quā
uis ubi ratio id fieri modo exigeret, non
haberet Deus manum oclusam. Ecce
differentiam inter pastorem episcopi
functionem, & eam, que est parrochiano
rum sacerdotum. Et ideo, ut cā nouo, su
pra citato legitur, ut episcopi Apostolis,
quos Christus Luc. 9. legitur elegisse, suc
cesserunt, sic & reliqui sacerdotes parro
chiani successerunt. 72. discipulis, quos
quia messis multa erat, in auxilium epi
scoporum idem Christus suffecit, ut Luc.
10. legitur nempe ut eorum essent auxi
liares ac ministri. Quare de lege commu
ni episcoporum est in ecclesijs parrochia
libus presbyteres instituere, ut legitur c.
Sicut. 16. q. 7. Sed rogas nunquid de pra
dicare plebanis etia conuenit, & aliqua
iurisdictionis imago: Responderetur prius
de predicatione, certū est nihil amplius
eis ex officij necessitate, incumbere, quā
Soto, de Iust. & Iu. l. 11 2 do,

Sacer
dotes
plebani
uere sūt
pasto
res.

Soli e
piscopi
succes
serūt lo
co Apo
stolorū

Tria in
quibus or
do Apo
stolorū
cōsistit.
S. Tho.

Gabe
natio
corrip
ad pa
storem
ue spū
au
n
in
do Expi
is natu
Dico

Facul
tas fa
ciendi
miracu
la non
est pin
de mo
do in Ec
clesia,
atque
fuit in
Aposto
lis.

Quæst.
Solutio

doctrinam, ut dicebamus, Christianam populo necessariam docere. Verum uero sit salutare consilium illis in muneris iniungere, in Tridentino Concilio fuit in publicum concilium prolatum, & prima fronte sic nonnullus patribus apparuit, sed non defuit, qui ut sententia penitentialis agitaretur, suppliciter orauit a qua postea decernenda super festum est. Enim uero ut decorum & salutarium est illis parochialibus sacerdotibus, qui uere Theologi sint, id muneris suis plebibus impendere, sic pestilentissimum est Theologia ignorari id committere. Iam enim & eo miserabili loco iacet ecclesia, ut in animi cura committenda, uix ulla habeatur dignitatis ratio, praeterquam quod neque proprii plebani suas ecclesias administrant, sed per uicarios id faciunt, uix sine scientes, nempe per eos, quos quid minimo possunt pretio conducunt. Adde quod in aliquibus, quas Iustitiam prouincias, illi sunt plebani, qui cum neque de limine Theologiam saluauerint, tamen Latine & forte Graece decurrerunt, putant feliciter praedicare posse. Et isti sunt qui pestilentiores disseminant errores. Salubrius ergo populo est, eiusmodi conuentionibus carere, quam interfici. Ad secundum interrogationis membrum respondetur. In sacerdote secundum suam propriam auctoritatem nullam existere uim coactiuam, quantum ad forum iudicabile. Nam maxime per excommunicationem, quae poena pastoralis baculo annexa est. Excommunicare autem propria auctoritate, solius est episcopalis muneris: ut hinc 24 q. 3. can. corripitur, & apud D. Thom. 4. sent. dist. 18. q. 2. Excipit illic tamen idem doctor Sanctus factum, & rapinam, pro quibus, inquit, concessum est a iure, ut possit parochianus sacerdos excommunicare. Iam tamen non est in usu concessio illa est nihilominus peccatum inobedientiae, illi non parere in ijs, quae supra diximus, iure posse praecipere, nempe ut festa ecclesiastica celebrent, & statim temporibus sacramenta suscipiant, & doctrinam ecclesiasticam discant. At nisi adsit contemptus, non est morale aliud nouum praeter transgressionem ecclesiastici praeccepti. De officij functionibus, episcopalis plura hinc essent ea, quae supra per uicaria adhibenda sed usque

ad q. 3. ea duximus referenda: ubi inter tractanda obligationem, qua episcopi tenentur in suis ecclesijs residere commodus differunt. Posterior conclusio, Episcopales dignitates quamuis Archiepiscopum & Patriarcham, immo & summum ipsum Pontificem commemorare, non sunt specie diuersae, sed solo iurisdictionis ambitu aliae alijs superiores, aut inferiores. Ait quippe Isidorus, ut supra ex can. clericos 21. dist. citatum est quod episcoporum ordo quadripartitus est. Nempe in Patriarchas, Archiepiscopos, Metropolitanos, atque episcopos. Est enim patriarcha, patrum summus, atque princeps: archiepiscopus uero, episcoporum princeps. Nam arcus Graecae, idem est quod princeps. Metropolis, qui certis ciuitatibus circumscriptionem habet iurisdictionem, episcopus uero, qui unam regit cathedralem ecclesiam. Iam uero metropolis nullus est sub archiepiscopo, sed ipsi sunt metropolitani Patriarchae uero, ut Alexandrinus Hierosolymitanus, & Constantinopolitanus, plures sub se singuli habent archiepiscopos. Immo & Romanus olim etiam appellabatur Patriarcha. Horum ergo dignitates ait licet de ordinibus Aristoteli. saltem episcopum & archiepiscopalem (nam de alijs non meminit) uere esse sacramenta eandemque distincta. Nam ut argutum primo loco est, ut episcopus sacerdos etiam alios ministros ordinat & consecrat, & Archiepiscopus ex proprio officio habet ordinare episcopum. Episcopi autem non nisi ex commissione. Nihilominus conclusio a nobis asserta in dubio esse debet. Primum siquidem quantum ad id, quod ait episcopalem dignitatem esse sacramentum, iam supra satis reprobatur est. Ceterum, & quod eiusmodi ordinis episcoporum inter se genere non differant, sed sint eiusdem generis & speciei, probatur. Nam quidquid potest archiepiscopus & Patriarcha, potest episcopus in sua diocesi, et episcopos consecrare & Papa. Et quauis hoc faciant forsitan ex commissione, hoc accidit pro iurisdictionis defectum, non tamen ex defectu episcopalis dignitatis. Quomodo uero si defectum similem non potest sacerdos quemquam absolueret cum uirtute characteris quam absolueret cum uirtute characteris quoscumque. posse indiscriminatim. Et p.

In sacerdote nulla coactio, quantum ad forum iudicabile, si eius auctoritatem spectes.

Soto de Iure Legibus III 13

Ad secū
dū arg.

hoc solutum restat eius argumentum. Ad secundum autem de Pontifice maximo pariter negatur, dignitatis specie cæteris sibi subditis antecellere. Sed quantum ad iurisdictionis vniuersalitatē, iura omnia illi primatum perhibent. Nam quantum ad dignitatem, etiam episcopus Host. ipsum consecrare consuevit. Neque quidpiam spirituale est ad corporis Christi cōsecrationem relatum, quod Papa efficere potest, quod non queat etiam simplex episcopus quantum ad suam spectat dignitatem nisi sit ratione iurisdictionis ab ipso Papa cohibitus. Itaque habet se inter episcopos Summus Pontifex (quantum ad dignitatem episcopalem) sicut Petrus inter Apostolos, quorum, quatenus ecclesiam representabant, caput erat, tamen si quatenus erant Apostoli, essent pares, ut canon. in supra citato habetur, dist. 2. Neque vero quatenus episcopi ordinati ab ipso fuerunt, sed a Christo constituti. Præminent ergo episcopi sacerdotibus altiori dignitatis genere, Papa vero episcopis in eodem genere, sed tamen quatenus Christi vicarius, omnium est caput, vnde illi singulariter prius dictum est. Tibi dabo clauēs regni cælorum, Mat. 16. licet postea Joan. 6. omnibus dante sint, eique peculiariter dictum est. Pasce oues meas, licet in ipso cunctis sit episcopus dictum, qui per ipsum erant ratione iurisdictionis in orbem distribuendi. Decuit enim maxime, ut Christus suā potestatem vni committeret capiti, ut voia Christiana politia imaginem regni spiritualis patris se ferret, quæ omnium est politiarum optima.

ARTICVLVS IIII.

Utrum institutio episcopalis dignitatis sit de iure diuino.

Primū
arg.

POST hæc tandem ut hæc tota quæstio absolueretur. Queritur, utrum episcopi sint iure diuino instituti. Apparet enim aliter res habere. Primum quia præter Apostolos neminem legitur Christus instituisse episcopum, sed Apostoli ipsi sua auctoritate illos instituebant, ut patet de Timotheo & Tito, quos Paul. constituit, ergo pariter episcopi non debent censeri iure di-

uino creati, sed a Papa iure positio, penes quem diximus summam iurisdictionem ecclesie esse. Secundo, id confirmatur factō ipso Christi, Petrum sibi substituētis. Ipsi enim singulariter iussit, dicens. Pasce oues meas. Ac si dixisset, Tibi summam rei huius concedo, tu ipse pro tuo arbitratu de illa dispone, ergo episcoporum institutio non Christi, sed Petri est, eiusque successoris. Vnde vox illa ipsius in 1. eius canon. ca. 5. Pascite, qui in vobis est, gregem, non diuina, sed humana, nempe Petri præceptio apparet. In contrarium est illud. Pauli Act. 20. Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit episcopos, regere ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo.

Constitutum quidem supra reliquimus dignitatem episcopalem ab Apostolorum seculo a sacerdotio dignitate & muneribus fuisse secretam. Desideratur autem quam maxime ad rei præsentis elucidationē, nosse quo fuerit iure instituta. Nam cum Papa sit episcopus eligere, vim eius institutio Id quod ad persuadendam ipsorum resistentiam rati referunt scire, ut inde sint præcipua argumenta petenda. Et qui cauillari elude reque rationes petunt, quibus saluberrimum illud ac diuinum resistentie ius fulcitur, non alio se protegunt, aeneoclypeo, quam quod aiunt non a Deo immediate, sed a pontifice episcopos fieri. Sic n. quidā coartauit sese in defensionem, ut ipse arbitratu est, episcoporum, videlicet ut eos a iure diuino resistenti diliberaret, ut q. 3. fusius luculentiusq; patebit. Quemadmodum enim inquit episcopus iure diuino residere tenetur, cum nullus a Deo immediate fiat episcopus, sed a Pontifice? Ipsius enim est diuidere dioeceses & particularia omnia, & imponere curam. Multaque alia id genus subdit quæ illic amplius differemus. Hic ergo more nostro duæ sunt conclusiones asserendæ & irroboraandæ, ut pote quæ basis futuræ sunt ac fundamentum illius disputationis. Duobus enim modis comminisci quis potest episcopatus particularis nempe summo inferiores, non esse de iure diuino. Vno quod dignitas ipsa non fuerit a Deo ipso instituta, veluti sunt sacramenta, sed a Papa, ut est quadragesimalis abstinentia, particularis cuncte obseruatio festorum & annualis confessio. Altero vero, quod eorum electio quæ per

Secūdū.

Paulus.

Cathari
nifunda
mētum
ad inf
ciēdam
residen
tiam.

Prima concludio. pontifice sit, non sit diuina, hoc est de iure diuino, quorum utrunque est aperte falsum. Sit ergo prior conclusio: Episcopalis ordo, hoc est gradus & dignitas, institutio prorsus diuina est, quum Christus ore suo proprio fecit, hec iam satis in superioribus est demonstrata. Christus enim ipse Apostolos elegit, cui muneris annexa est episcopalis dignitas, putas Christianum gregem pascendi. Illam autem dignitatem, prater spiritum propheticum quo illos imbuit, non in tempus instituit, sed vt perpetuo in ecclesia perduraret, ergo episcopalis dignitas & gradus qualis tunc in ecclesia perseuerat, ipsissima est Christi institutio. Posterior quidem promissa nemini in dubiu venire potest, quandoquidem Christus ecclesiam fundauit perpetuo duraturam, perpetuoque passu gubernationisque adminiculo indigentem, cui adeo in singulis prouincijs fides morumque norma perpetuo esset elucidanda. Non ergo in tempus sed in perpetuum hanc instituit dignitatem.

Ratio altera. Huc secundo accedit testimonium Paulinum ad Eph. 4. Et ipse dedit quosdam Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Euangelistas, alios autem Pastores & doctores, ad contumnationem sanctorum in opus ministerij, in edificationem corporis Christi, donec occurramus omnes in unitatem fidei, & agnitionis filij Dei. Pastorum autem nomine episcopi potissimum, vt dictum est, censentur, ergo illi necessarii sunt in edificationem corporis Christi, atque adeo a Christo instituti sunt, vt quantum Ecclesia, tantum essent duraturi. Tertio. Sacerdotium Euangelicum prestantius est Mosaico, plusque adeo necessarium, illud autem in pontificem & sacerdotes diuisum pro toto legis tempore diuinitus institutum est, ergo & nostru sacerdotium, in quo episcopi sacerdotibus preferuntur, a Christo est vique ad finem mundi institutum. Id quod Paul. ad Hebr. contestatur dicens, Translato sacerdotio, necesse est vt & legis translatio fiat. Nisi quod cum sub illa lege vnus duntaxat populus vnaque tantum synagoga degeret, vno prae se opus erat pontifice, ecclesiae vero Evangelicae in totum orbem late parenti quam plurimis. Id etiam quarto ratione patet, Christus fuit solus ecclesiae fundator. Vbi enim ait Paulus, fundamentum neminem posse aliud ponere quam

quo positum est, quod est Christus Iesus, non solum personarum designat, verum & eius leges & politiam. Vnde ad Petrum ipse ait, Super hanc petram edificabo ecclesiam meam. Ad fundationem autem ecclesiae non solum necesse erat fidem sperandarum rerum, quo ceu in scopum tendendum nobis erat, docere & leges illuc ducentes condere, verum & magistratos instituire, quie ecclesiam secundum eandem leges gubernarent. Qui quidem non alij sunt quam episcopi, qui secundum verbum Augusti. pro patribus Apostolis naui sunt nobis filij, ergo episcopalis functio institutio Christi est, alias non satis firmiter fundasset ecclesiam. Quinto, Sacramenta & quae illis necessaria sunt. Christus ipse per se instituit, ac perinde sacramentorum ministros quare ipse sacerdotes ordinauit, Episcopi autem soli proprio nomine habent quaedam sacramenta administrare. nempe ordines & confirmationem. Haud ergo dubium est vllum, quin Christus non solum Papatum, verum & dignitatem episcopalem, quae latissime ad omnes Antistes patet, instituit. Sexto: Dignitas episcopalis, vt in praecedentibus monstratum reliquimus, eiusdem generis est in omnibus episcopis, nam sola iurisdictionis laetudine inter se distant, ergo quatenus Papa & reliquis episcopis communis est, eodem auctore Christo instituta est. Septimo, Episcopalis dignitas inter charismata numeratur, quibus Christus sponfam suam ecclesiam donauit. De quibus nimirum ait Paul. 1. ad Corint. 12. Diuisiones gratiarum sunt, idem autem spiritus, & diuisiones ministeriorum sunt, idem autem Dominus, & diuisiones operum sunt, idem vero Deus, qui operatur omnia in omnibus. Ergo episcopalis dignitas donum Dei est per ipsum ecclesiae donatum, secundum verbum Paul. 1. ad Thimo. 4. Noli negligere gratiam quae in te est, quae data est per prophetiam, cum impositione manuum presbyterij. Postremo denique id confirmatur. Cum Papa episcopum eligit aut confirmat, non magis, instituit episcopalem dignitatem, quam instituit Papalem, dum ipse eligitur, sed sola persona ad eandem dignitatem applicatur. Accedit tum demum & Pius Papa, qui canon. oues sexto quaestio. 1. contestatur hac veritatem, dicens, quod episcopos Deus

Soto
de iure
Legibus
Dicit
13

Quarta ratio.

Quarta

Septima ratio

Potest

Deus sibi oculos elegit. est ergo certo certius, & si sic de his que sunt hinc loqui liceret, luce evidenti, Christum instituisse dignitatem episcopalem, que modo in ecclesia viget. Equis enim credat tam insigniam magistratum in arbitrio Papæ potuisse, ut ipse illum crearet? Et ita omnes Theologi tenent in 4. dist. 24. omnesque iuris canonici interpretes, qui idiplum confessissimum habent. Quæ utique ratione Paulus non hominis ministros, sed Dei prorsus Apostolos, ac perinde eius successores episcopos, ac de mum sacerdotes, existimandos docet. Sic enim, inquit, nos existimet homo, ut ministros Christi & dispensatores mysteriorum Dei, Cum Papa episcopos creat aut episcopi sacerdotes ordinant, nihil aliud faciunt quàm ceu Christi ministri, Dei mysteria dispensare. Hanc ergo conclusionem tam multis duximus ascendendam, non quod vllus de illa dubitare credendus sit, sed ut per illam falsitas a petrius innotescat assertionis illorum, quos supra citauimus, in quibus est Catharinus, qui aiunt episcopales functiones, eorumque obligationes ad referendum ob id esse de iure duntaxat pontificio, quod Papa est, qui illos eligit applicatque ad suas singulorum ecclesias. Cuius contraria impræsentiarum asseritur talis conclusio, Episcoporum electio, atque adeo obligatio ad sua exercenda munera, est de iure diuino. At vero sunt qui hanc conclusionem, quamuis veram, non satis ex suis principijs deducunt, quorum est Torrensis ille, alioqui non poenitendus auctor, quem supra libr. 8. citauimus qui quidem plus interuenit, quam veritas permittat. Exillimant inquam ob id eiusmodi episcoporum electiones esse de iure diuino, quod fiunt a Papa, quatenus est ecclesie minister. Quæ profecto causâ ad colligendum non satis est firma, neque exemplum quod subdunt talem habet in vniuersum efficaciam. Aiunt enim quod sicut baptizatio, quia fit a ministro Dei eius ipsius nomine, est de iure diuino, sic electio episcopi, quam fecit Papa. Sed posent qui contrarium defendunt, hoc pacto rationem hanc debilitare. Christus Pâpæ & Concilio non modo administrationem commisit eorum quæ ipse instituerat, verum & facultatem tradidit nouas condendi leges & titus. Quare obseruatio quadra

gesimæ festorumque multorum iure sunt positiui iuris, nempe pontificij. Et idem merito censerit solet de consecrationibus Ecclesiarum, altarisque ornamentorum. Quocirca nulla est collectio hæc, si in vniuersum fiat. Pontifex quasi Dei minister hoc aut illud facit, ergo est de iure diuino, nisi antecedenti adhibeas illa facere tanquam institutionem ipsius Dei, vel quam Apostolis ipse explicuit, ut ecclesie verbo tenus traderent. Quocirca ceu fundamentum huius posterioris conclusionis priorem antecicimus. Est autem prius nostra nobis explicanda conclusio. Episcoporum enim electiones esse de iure diuino, bifariam intelligitur. Vno modo in genere, quod singulis ecclesijs secundum ecclesiasticam diuisionem sui applicentur episcopi. Alio modo, quod hic Petrus aut Paulus huic aut illi. Et quidem in hoc secundo sensu notum est, hanc huius personæ electionem non esse de iure diuino eo pacto, quo electio Matthæ ac subinde Pauli, sicuti aliorum Apostolorum fuit a Deo facta, sed ex humano eligentium iudicio, aut Papæ. In priori ergo sensu intelligenda est conclusio veritas, quæ quidem facile ex precedenti sic colligitur. Deus Dei minister id quod ipse instituit ipsius iussu dispensat, actio est de iure diuino censenda, cum autem Papa episcopum confirmat & consecrat, alicuique attribuit ecclesie, id exequitur, quod Christus in genere instituit, quodque ei facere iussit, ergo id iuris diuini censendum est. Posterior quidē præmissa superiori conclusione satis est demonstrata. Prior vero in sacramentorum administratione perspicua fit. Baptizatio namque & sacramentalis absolutio & similia licet per ministros ecclesie immediate (ut isti loquuntur) fiat nihilominus ob id iuris diuini sunt, quod Christus illa instituit, eiusque nomine fieri sic ac dispensari iussit. Et hoc est, quod Pau. in priori ad Corinth. epistola ad monitum esse curauit, vbi illa sugillat diuers. symbola, Ego quidem sum Pauli, ego autem Apollo, &c. Nūquid Paulus crucifixus est pro vobis? aut in nomine Pauli baptizati estis? & infra cap. 3. Quid igitur est Apollo quod vero Paulus? ministri eius cui credidistis, & vnicuique sicut Dominus dedit. Ego plantaui, Appollo rigauit, sed Deus incrementum dedit. Deus ergo per ministros sacramentorum

Bifariam intelligi potest episcoporum electiones esse de iure diuino.

Probatio conclusio.

gratiam dispensat. Et pariter omnino de episcoporum electionibus censendum est, parique modo nos docuit Paulus loqui. Sic enim locis supra citatis ait. Christus posuit quosdam Apostolos, alios vero pastores & doctores &c. Et alibi, Attendite vniuerso regi, in quo vos posuit Spiritus sanctus. Et cum Exodi. 28. Deus Moysi iussit, dicens. Applica ad te Aaron & filios eius, vt sacerdotio fangantur mihi nuncquid proprie, ea quod per ministrum Dei illa facta fuerit applicatio, continuo fit consequens, non fuisse diuinam. Nonne & de episcopis quia Pontifice summo creantur, assertio vera est quod sint serui, quos Dominus constituit super familiam suam. Vnde de consecratoris verba. Ait enim inter alias benedictiones ad Deum loquens. Sit fidelis seruus & prudens, non quem ego aut Papa, sed quem constituas tu Domine super familiam tuam, vt det illi cibum in tempore opportuno, & exhibeat omnem hominem perfectum. Hæc est enim episcopalis functio, perfectionem tum docere, tum etiam periuadere. Seductorium ergo argumentum est. Electiones episcoporum distributionesque ecclesiarum per Pontificem fiunt, ergo id non est de iure diuino. Enimuero cum Christus permansurus nobiscum non esset in æternum, vt nos exteriori functione, vt dum inter mortales agebat, gubernaret, sed Spiritus sanctus quem nobis in hoc misit, vt prima mentis tantum motione ecclesiam assideret, fieri nequirit aliud, quam vt que Christus instituerat, ministris committeret, qui externo foro & iudicio nomine ipsius prohiberent. Vnde Paulus non simpliciter, sed per externam ceremoniam, nempe per manus impositionem Timotheum ac Titum ordinavit. Id quod commentariis super Isai. adnotauit Hieronymus, inquit ordinationem non tantum precibus, sed manus impositione perfici, ne vocis tacita imprecatio clericos ordinet nescientes. Adde, id quod isti aiunt, immediate eiusmodi electiones per pontificem fieri, æquiuocatione laborare. Immo vero secundum Philosophum li. 1. Posteriorū Analyticorum, illa causa dicitur immediata que est omnium prima, sicuti immediata principia sunt in qua vltima fit resolutio. Quare Deus est qui immediate huic finitudo facit electiones per suos mi-

nistros. Sed tamen esto causa secunda & effectum nihil mediat. Sicut dum quis baculo mouet lapidem, baculus dicitur immediate tangere lapidem, nam & hoc quod pacto permittitur inter philosophos, locutio, inæpta tamen est illatio. Quidquid Papa immediate faciat, continuo excludere a iure diuino, tunc scilicet quando Deus qui illud instituerit & fieri præceperit, & quamquam primus auctor charismata potestatesque confert veluti episcopo, vbi venit qui eligitur, & consecratur, sed alia conuulsa est ratio ad explorandum sine id quod Papa facit de iure humano, nempe vt supra dicebam, sine institutio ecclesiastica per potestatem a Deo tradita nouas instituendi, tum leges, tum etiam ceremonias. Et quo tandem aduersarios de sua ipsorum confessione reuincamus, quaeritur. Cum episcopus ex Papæ commissione alium eligit & consecrat, vtrum illa electio & consecratio censetur Papæ an illius episcopi qui eius fungitur vicibus. Profecto non negabunt quin sit potius Papæ delegantis, quippe cuius auctoritate sit, quam delegati. Pari ergo modo dicendum quod cum Papa eligit, vel consecrat, illa electio est de iure diuino. Id quod postremo illo testimonio corroboratur. Nam si dignitas episcopi affectus esset Papæ posset qui dem cum illa priuare, vt potest cum eum deponit ecclesiastica spoliare iurisdictione. Et tamen quidquid Papa post consecrationem attentet nõ potest dignitatem illam auferre, perinde ac si character esse sacramentalis. At forte non desit qui extra nos confessione hoc pacto conuincat. Quamuis electio in genere sit de iure diuino, nihilominus hæc que sit huius personæ, non sit nisi humano arbitratu, ergo hoc sufficit vt electiones simpliciter dicantur de iure positio. Id quod inde confirmatur quod sicut multi regnant, vt Deus per prophetam conqueritur & non per ipsum, ita Hiero. 23. lamentatur, quod pastores dilacerant gregem pascuæ suæ, & in Euangelio quod intrant non per ostium, sed vt fures & latrones aliunde, qui ideo non Dei numine, sed humana voluntate eliguntur, atque adeo nõ diuino iure, sed humano. Ad hoc respon. aliud esse ius, aliud iuris usum. Ius enim est facultas, & preceptio facit id id quod Deus ipse instituit. Quod ideo diuino

Hieron.

Deus immediate facit episcoporum electiones.

Soto
de iure
Legibus
DII
13

num est. Visus autem est exercitium quod in facto consistit, & hoc relinquatur prudētia, & iudicio el gentium, & confirmantur. Quocirca potestas episcopalis, nisi fiat clare contra iura errante, vt pura quod irregularis non eligitur semper iure diuino confertur. Quod autem bonus vel malus eligatur, hoc dependet ex facto & vsu humano, ex quo procedere contra Dei voluntatem potest electio mala. Atque in hoc, de quo nos aduersarij decipi arbitrantur, ipsi falluntur. Censent inquam nos inde seduci quod ex eo quod Episcopatus est de iure diuino, elicimus electiones episcopales eodem fieri iure. Hæc autem non nostra est fallacia, sed sua, qua ex eo quod vsus iuris sit arbitrio & iudicio humano inferunt electiones esse de iure humano. Audiant quæso Leonem Pōtificem in sermone de assumptione sua. Dignatio inquit, cœlestis gratiæ gignit Antistitem. Et Ambrosius in Pastoralis, contra eos qui pretio ordines conferunt. Quis, inquit, dat gratiam episcopalem, Deus an homo? Et respondet, Sine dubio Deus, sed tamen per hominem dat Deus. Homo imponit manus, Deus largitur gratiam. Episcopus iniat ordinem, & Deus tribuit dignitatem. Si homo in ordine nihil amplius operatur, nisi seruitiā, quod ei creditur, cur Deo totum negatur, qui ipsum ordinem tibi largitur. Hæc ille. Electio ergo iure diuino fit. Et ne de nomine disputare videamur, dicimus quod quidquid potestatis Papa eligens confert, iure diuino Deique nomine confert, atque adeo quidquid tunc ei præcipit, iure diuino præceptum est existimandum. Exempli gratia. Cum consecrator ait. Accipe euangelium, & prædica populo tibi commissio. Illi contra iurum nobis auctores vocem esse aiunt non Dei immediate, sed Papæ. Quare ordinatus, inquit, Episcopus arbitrio papæ id exequi tenetur, ut si papa voluerit, ne ille residat, aut si nõ curauerit vt episcopale munus recte exerceat ipsi papæ imputandum est, non autem episcopo. Atque in hoc puncto stat us litis consistit. Ecquis autem hoc ferat audire? Ecquis inquam, vilo modo ambigere queat, quia vox illa perinde habeat, ac si illam Christus proprio ore protulisset? quando quidem quod ipsissimus instituit, iussuque suo, ore sui organi profertur. Deum ergo id loquentem debet episcopus auscultare,

diuinoque subinde id iure sibi imperari. Nam retrocedamus paulo ante in consecratione. Cum ait consecrator. Accipe baculum pastoralis officij, vt in corrigendis vitijs piè seuias, iudicium siue ira teneas, &c. Quo nomine illa profertur? Nonne Dei? Nunquid non ipse est qui per suum ministrum illam cōfert potestatem & charismatis donum quod ipsa instituit? Vide quem admodum id planissime subiuncta precatio explanet, quæ ad Deum dicitur. Subdij namque qui consecrati. Creator & consecrator humani generis, dator gratiæ spiritalis, largitor æternæ salutis: Tu Domine emitte tuam benedictionem super hunc anulum, vt quicumque hoc sacrosanctæ fidei signo insignatus inceserit, in virtute cœlestis defensionis ad æternam si proficiat salutem. Et quasi iam Deus ad precationem annuerit. Accipe anulum fidei, scilicet signaculum, quatenus sponfam Dei, sanctam videlicet ecclesiam in temerata fide ornatus illibate custodias. Deus ergo est, cuius nomine fit electio & potestatis donatio. Id quod ex illo verbo Numer. vndecimo fit notius. Iussit enim Deus Moyse dicens Congrega mihi septuaginta viros de senibus Israel &c. & auferam de spiritu tuo tradamque eis vt sustentent te cum onus populi, & non tu sis graueris. Reuera, illa institutio fuit diuina. Quod autem ait, Auferam de spiritu tuo non sic est audiendum, quod donum Moyse collatum currandum esset, sed quod de eodem spiritu quo illum donauerat, donaret etiā suis auxiliatoribus. Quare idem genus gratiæ confertur omnibus episcopis. Vnde consecrator, Propitiare, inquit, Dominū supplicationibus nostris, & inclinato super hunc famulum tuum cornu gratiæ sacerdotalis, benedictionis tuæ in eum infunde virtutem. Ex his ergo fit plane cōsequens, Episcopum non papæ, sed ipsissimo Deo si de suam obstringere. Quare facta electione, non papæ, sed ipsi redditurus est animarū rōnem sibi commissarum. Ecce in quo veritas ab eorum opinione quos hic redarguendos duximus distat, & quo quoniam præsentem percutere constituimus. Videlicet electionē, quæ fit a papa eatenus esse de iure diuino, vt eius vinculo ille qui personam induit episcopi, & residere teneat in sua ecclesia, & alia exhibere perscereque munera quæ suæ pastoralis dignitati incumbunt.

Atque

Atque adeo hinc sumendum nobis restat initium quaestionis tertiae de eorum residentia.

Ad primū arg. Ad primum igitur argumentum eorū quae in fronte quaestionis proposita sunt, responderetur, quod etsi neminem Christus legatur instituisse episcopum praeter Apostolos, ubi eos praedicatum misit, nam illi functioni episcopalis erat annexa, & singulariter Petrum sub pastoris nomine, tamē cum eandem auctoritatem, ut dictum est perpetuo permanfuram fundasset, eo ipso facto in Apostolis, & singulariter in Petro singulis futuris episcopis locutus est. Itaque quod Petro dixit: Pascite oues meas, cunctis qui per ipsum creandi essent episcopi dictum voluit, nempe ut eo ipso quod quisq. creatus esset, idem sibi datum diuinitus preceptum intelligeret.

Ad secundū arg. Ad secundum responderetur propterea singulariter dictū fuisse Petro, pascite, quod quantum ad iurisdictionis plenitudinem singulariter ipsum caput constituebat. Quo circa sicut illi peculiariter permixtae sunt clauces regni caelorum Matth. 16. quas postea Ioann. 9. cunctis dedit Apostolis, quin vero & Ioann. 20. cunctis suo gradu sacerdotibus in foro conscientiae, sic hoc quod ipsi dixit, Pascite, cunctis factus est. A d aliud autem verbum eiusdem Petri, pascite qui in vobis est gregem Domini, negamus Catholicae idemque firmissime vocem esse precipue Petri. Immo id nomine Dei admonuit. Quin vero mirari satis istos nequeo qui contrarium putant, videlicet vocem esse perinde a Petro prolatae ac si episcopus suis praeciperet subditis, aut praelatus monachis aliud quidpiam quod sua esset ordinatio, & praecipio. Cum planum sit ac perspicuum ceu diuinum organum esse locutum, perinde nimirum atque Paulum ubi aiebat. Attendite vobis & vniuerso gregi in quo vos Spiritus sanctus posuit Consulto namque dixit, Pascite gregem Domini. Nam si oues sunt Domini, cuiusnam pastores nisi Domini, & cuius praecipto pascere tenentur, nisi Domini? Vnde Hieronym. ad Nepotianum, & refertur, distin. 9. cano. esto Petrus secundum domini praeciptum illud dixit se.

QUESTIO II.

DE EPISCOPATU OPTANDO, in cundo, & conferendo.

S. Thom. 2. 2. quaest. 185.

ARTICVLVS I.

Verum liceat episcopatum appetere.

Onstituto ergo quidnam sit, quoque iure dignitas Episcopalis fuerit instituta sequitur secundum rerum ordinem de eius desiderio, optationeque & collatione sermone sub texere. Et ne D. Thom. honorem quem habemus detulimus, adimamus, nepe, ut ubi ipse loquitur eius interpretemur mentem, exponenda nobis est quaestio eius 185. 2. 2. Arguitur enim quod desiderare affectareque Episcopale munus, sit non modo licitum, verum & laudabile. Attenim primū omnium Paul. 1. ad Timot. 3. Qui episcopatum desiderat, bonum opus desiderat, desiderium autem boni operis, dignum est laude, ergo & Episcopatum optare. Secundo. Episcoporum status praestantior est & excellentior quam monachorum religio, monachatum autem expetere pietas est & religionis officium, ergo optatus erit ad Episcopatum anhelare. Tertio Prouer. 10. legitur. Qui abscondit frumenta, maledicetur in populis, benedictio autem super caput vendentium, ille autem qui vicia & scientia pollet, atque adeo Episcopali muneri idoneus est videtur spiritualia frumenta abscondere, si se eidem muneri subducatur, cui si se subdat, eadem spiritualia frumenta salubriter dispensare potest, ergo idē munus retrahere vitio dādam est, optate vero laudi tribuendum. Quarto, Sanctorū exempla ceu documenta nobis ad imitandum proponuntur, secundum illud ad Ro. 12. Quaecumque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, legitur autem Isa. 6. eundem Prophetam ad munus se praedicacionis obtulisse, ubi ait. Ecce ego mitto, ergo illud nulla reprehensione, immo praemio dignum est. In contrariū facit verbum illud Aug. 19. de Ciui. Dei. Locus superior sine quo populus regi non potest, et si admittit.

nifretur vt decet tñ indecenter appetitur.
 Tria in Ad quætionem, vt licetiam S. Tho. con-
 tēporali fuetio more in conclusiones colligamus,
 munerē fupposita triforimi diuifione, quinque con-
 confide clufionibus respondetur. Est enim in epi-
 raada. fcopali munere tria confiderare. Primum
 fcilicet, quod omnium est caput & finis,

epifcopalis operatio & fuetio per quam
 communi faluti populi cōfultur id quod
 verbo illo defignauit Chriftus, Io. vii. Pa-
 fce oues meas. Secundum est ordinis gra-
 dusque celfitudo & eminentia, ad quam
 epifcopus affumitur, fecundum illud Mar-
 th. 23. Fidelis feruus & prudens quem con-
 ftituit Dominus fuper familiam fuam.
 Tertium denique in eodem munere tan-
 quam confequens annexumque attendit-
 tur, honor reuerentiaque ac temporalium
 prouentuum affluens copia, fecundum il-
 lud Apoft. 1. ad Tim. 3. Qui bene præfunt
 præbyteri, duplici honore digni funt,
 nempe & apud Deum, & apud homines,

hac ergo fubitua diftinctione, prima con-
 clufione, vt a poftremo membro exordia-
 mur, est, Epifcopatum intuitu affectuque
 temporalium honorum appetere, manife-
 ftarium crimen est ambitiofa cupiditatis,
 nam cum bona temporalia non fint nifi
 fubfidia & fuffentacula, ad finem admini-
 ftrationis inftituta, eadem temporalia præ-
 cipua intentione appeti, peruefa appeti-
 tio est. Cuius quidem criminis obiurgat
 Pharifeos Redemptor, Matth. 23. vbi
 aiebat, Amant primos occubitus in cœ-
 nis, & primas cathedras in fynagogis, fa-
 lutationes in foro, & vocari ab hominib.
 Rabbi. Secunda concludio cire afecundum

diffinctionis membrum Epifcopatum ra-
 tione celfitudinis & eminentiæ ambire ni-
 hilominus est criminofum, nam eiufmo-
 di gradus altitudo confequens est ad ope-
 ris functionem, quare cum illa primam
 appeti ut præpoftera est appetitio. Vnde
 & idem Seruator noster Matth. 20. vnu-
 perio illud tribuit, vbi ait, Scitis quia prin-
 cipes gentium dominantur eorum, vos
 autem non fic, fed qui maior est inter
 vos, fit tanquam minifter. Vbi Chryfofto.

Per hoc, inquit, oftenditur genule efle
 primatum cuperet, & fic gentium compa-
 ratione eorum æftuantem animam con-
 uertit. Tertia concludio, Epifcopatus fun-
 ctionem ad animarum falutem illum, qui
 dignus, exiftimatur appetere, ftudiofum

officium est egregiaque laude commen-
 dandum. Hoc enim est quod Pau laudar,
 quoniam affectus ex obiecto perpenditur,
 & illud per fe opus, charitatis exiftit offi-
 cium. Quarta concludio. Eiufmodi opus
 epifcopale etiam ad confulendum proxi-
 morum vtilitati expetere ob id quod gra-
 dus celfitudo illi adiungitur, præfumptuo-
 sum videtur, atque adeo reformidandum
 est, nifi vbi manifefta id neceffitas exegerit.
 Vnde Greg. 1. par. Paftoraliū, cap. 8.
 Tunc inquit laudabile fuit epifcopatum
 quærere quando per hunc quemquam
 dubium non erat ad fupplicia grauiora
 peruenire. Quibus verbis fcienter explicuit
 ipfum per fe bonum opus efle, vbi cul-
 men celfitudinis non habet annexū. Qua-
 re tunc temporis rari erant, qui id oneris
 fibi imponi cuperent, nempe illi duntaxat
 q. charitatis zelo ad id diuinitus excitabā-
 tur. Qua vti que ratione ibidem Greg. c. 7.
 Ifaia zelum offerentis fe cōmendat. Quin-
 ta cōclufio. Nihilominus potefit quispiam
 ab ique illa præfumptione appetere fe efle
 epifcopatu dignum, prouinciamque illam
 digne administrare fiue in fua insignitus
 fit, fiue antea quam ad id muneris affuma-
 tur, ita vt defiderium non in celfitudinem
 & primatum, fed in obfequiū ipfius Dei
 gregifque beneficium feratur. Concludio
 eft tertie appendix. Vnde fuper Matth.
 Chryfoft. Opus quidem defiderare bonū,
 bonum est, primatum autem, hominis
 vanitas est concupifcere, primatus namq.
 fug enim fe defiderat, defiderantem fe
 horret. Affertiones tametfi veræ fint plu-
 fculum tamen lucis appetunt, & primum
 circa duas priores ambigitur, quantum
 nam culpæ in eo immoderato affectu in-
 fit, dum quis aut temporales prouentus
 aut humanos honores præ ipfa epifcopa-
 li functione defiderat, vtrum fcilicet gene-
 re fuo mortale fit crimen. Apparet n. fic
 efle, eo quod est peruersus affectus erga
 res facras. Sed nihilominus ab altera par-
 te repugnat argumentū, quod cū illa iufta
 fint illius officij præmia moueri eorum
 affectu ad optandum epifcopatum modo
 paratus homo fit recte & rite ipfum admi-
 niftrare, nulla videtur, aut perexigua cul-
 pa. Nā cum bonos, ut ait ille, alat artes cō-
 fulto eiufmodi præmia propofita efle vi-
 dentur, vt homines ad ftudia allekti digni
 fiant huiufmodi dignitatibus ad cūdis. Rā-
 detur

Quarta
conclu.

Grego.

Quinta
conclu.

Dubita-
tio.

Solutio. detur bifariam contingere appetere episcopatum propter temporalia bona. Vno modo vt hæc ordinis peruersitas sit obiectum appetitus. Itaque vox propter, designet bona temporalia esse finem episcopatus, vt cum dicitur. Appeto episcopatum propter bona temporalia, affectus appetendi feratur in illum inuersum ordinem, scilicet episcopatus propter bonum temporale. Et re vera hoc genere suo existit peccatum mortale: quia rerum ordo eis diuinitus inditus peruenitur. Est enim debitus ordo, vt episcopatus propter functionem legitima appetatur. Subsidia temporalia ad sustentationem vt recte possit iniungitur onus administrari. Quod quidem S. Thom. statim in c. questionis docere cogitauit, dicens, Principale & finale in episcopatu esse episcopalem operationem per quam proximorum utilitati intenditur. Quare ad argumentum proxime factum respondetur. Primum, quod & si eius modi in animo habeat recte episcopatum administrare, nihilominus præsentissimo exponitur periculo præcipuam habendi curam deglubendi gregem, procurandiq. honorem & fastum, post habendique animarum curam, nam quali ordo est in appetitu obiecto, talis est in opere metendus. Præterea. Et si nullum tale imineret periculum, appetitio ex suo ipsius obiecto peruerso vitaretur. Secundo autem, modo contingit episcopatum appeti ratione temporalium quæ ei annectuntur, non quod ratio illa constituatur finis episcopatus qui concupiscitur, sed quod fuerit prima ratio mouendi appetitum. Et huiusmodi affectio non apparet genere suo mortalis, cum per illam non constituatur peruersus ordo in rebus. Possunt enim bona temporalia mouere hominem ad appetendum episcopatum, & si ipsa functio episcopalis non ordinetur in finem illum. Imo potest amor temporalium mouere hominem ad amandum Deum propter se, atq; adeo episcopatum. Sicuti & timor inferni potest quemquam mouere ad diligendum Deum ipsum propter seipsum. Nihilominus quia concupita non eodem ordine appetitum mouent quem inter se habent: eiusmodi appetitio non caret culpa, saltem veniali. At quæquam hæc in scholis vtrumq; explicari valeant, tamē in affectu & vtu egrè

distinguitur. Etenim qui primo a temporali premio mouetur, ad eo facile ordinis peruerteret, vt dicitur nequeat, qui episcopatum propter huiusmodi premia concupiscat, atque adeo in periculo sit peccati mortalis. Quare alia est consulenda regula, nempe vt qui certus sit in ecclesie administratione nullum propter bona temporalia admissum crimen, sed officio suo secundum leges seruitum ire, licet temporalium appetitu moueatur, extra metum esse peccati mortalis. Sed tamen profecto ratio ista coherent. Secunda ambiguitas est in distinctione duarum istarum conclusionum videntur quippe in idem incidere. Nam etsi appetere bona temporalia ad auaritiam spectet, appetere vero dignitatis celsitudinem ad presumptionem, tamen appetere honores, quod primæ conclusioni appositum est, ad præsumptionem etiam attingere videtur, cuius mentio fit in secunda. Respondetur autem diuersum esse appetitum honoris, qui est ambitio, ab appetitu celsitudinis, qui est præsumptio. Nam altitudo & honor habent se vt causa & effectus. Et si quidem honor excellentiæ affectus ac subinde testimonium. Quare ambitio, vt i. 2. q. 3. 1. ait S. Tho. est inordinatus appetitus honoris, vtputa vel cum quis celsitudinem excellentiæ appetit quam non habet, vel non ad vilitatem aliorum appetit, nam honor non propter se, sed tanquam aliorum commodum appetendus est. Præsumptio autem, est immoderata spes, nempe concupiscentia alicuius dignitatis aut loci, qui vires appetentis excedit. Quæ quidem vitia in appetitu episcopatus diuersa sunt. His tñ sic expositis insurgere quis contra poterit, nempe q. huiusmodi bona propter ipsa appetere non sit peccatum. Quia, vt ab auaritia incipiamus, duplex est eius species, vt S. Tho. 2. 2. q. 1. 8. docet. Altera, quæ opponitur iustitiæ. Nimirum cum quis aliena inique cupit, quæ quidem ex genere suo est mortalis. Altera vero est, quæ opponitur liberalitati, cum quis tantum cupit bona temporalia, quod sane non est peccatum, nisi quatenus periculum affert, aliquid contra charitatem appetendi. Potest autem quispiam bona temporalia spiritualibus annexa concupiscere, qui tamen firmum habeat propositum, recte eadem bona temporalia dispensandi. Eadem ratio

SOTO
de iure
legibus
DIE
13

Solutio

ne aliquis potest cognoscere in se virtutis, ac scientiæ dignitatem, in cuius excellentiæ testimonium potest recte appetere honorem, atque adeo poterit in se vires præsentire, ut circa præsumptionem valeat appetere celsitudinem loci. Hæc veruntamen argumenta ex superioribus solvantur, nisi quod loculentius eandem elucidant. Et enim loci altitudo natura sua non est propter se appetenda, sed ut quis super candelabrum erectus luceat omnibus, qui in domo sunt. Et suo modo est de secularibus magistratibus sentiendum. Etiam uero ad hoc huiusmodi loci sunt in hiis. Qui ergo in hunc finem talem locum concupierit, generis rei nihil mali committit, nisi propter periculum, ut quarta conclusio declarat. Qui autem propter celsitudinem episcopatum appetit, eo ipso se indignum proficitur, quantum quidem perueritium habet affectum, atque adeo supra vires id appetit suas, quod est præsumptio. Pari modo de honore sentio, qui non est nisi ob testimonium virtutis expetendus, ut alijs proficiat. Et pariter de bonis temporalibus rei spirituali annexis, que non debent appeti nisi in sustentationem, ut possis officio in alio commodum fungi. De tertia conclusione nulla apparere potest dubitandi ratio, adeo perspicuum est licitum esse appetitum consulendi vacandi. animarum salutis. At vero quarta est mediata consideranda, qua ait D. Thom. id ipsum propter annexam gradus celsitudinem præsumptuosum videri, nisi ubi manifesta necessitas extiterit. Et enim quamuis non omnino eiusmodi appetitum condemnare videatur, ait tamen præsumptuosum videri. Subsequitur ergo ex his conclusionibus, Præsulatus appetitum si ad salutem animarum non referatur, genere suo peccatum esse, vel mortale, vel veniale, ut explicatum est. Attamen ad huiusmodi salutem, relatus genere suo nec malitiam habere innotat, nec vero esse per se bonum, nam si per se bonus esset, nulla egerit circumstantia, que ipsum excusaret. Si vero per se malus, nulla cum redderet excusatum. Quocirca pro annexum periculum, nisi causa aliud exigeret, malus est, causa vero exigente sit licitus, quemadmodum si quis in rapidum flumen, aut aliam quemvis periculosam legum sine causa se in-

ferret, peccatum committeret, cuius si culpam nonnunquam causa posset abstergere. Causam vero D. Th. non aliam agnoscit, quam necessitatem non quidem personæ propriam, sed communem ecclesie. Quod si quis eum redarguat, preter illam accideret posset alteram, puta si quis subrium se & pudicum, & doctum, ac denique irreprehensibilem nouerit qualem Paulus ad Timotheum. 3. depingit episcopum. Hic nihil culpe contrahere videtur si episcopatum salutis gratia animarum concupierit, et dum necessitas ecclesie non ingrat. Ad hoc responsum consulto D. Tho. hanc causam subiciuisse, eo quod nemo id se credere debet nisi diutius, ut ait in solutione quarti argumenti fuerit attractus, ut patet exemplo Isaie: nam ut c. eius 6. refertur, prius angelus tetigit os eius, ut omni eius iniquitate permundaret, quod diceret. Ecce ego, mitte me. Et de Samuele legimus. 1. Reg. 3. diuinitus esse a somno excitatum, ut faceret verbum domini in Israel. Et de ceteris prophetis similiter est sancto numine dispositum. Et in lib. Dialogorum de Equitio monacho refert Greg. se assisse linguam sibi a Deo tangi, ut deinceps continere se a diuinitus eloquijs non videret. Hæc autem supernaturalia, & rarissime contingunt, non sunt in ordinem doctrinæ redigenda. Adde quod neque diuina ista providentia nisi necessitatis tempore nunquam accidit. Igitur quod rationem summam colligamus, car episcopatus desiderium, aut iniquum semper sit, aut de præsumptione suspectum. Primum ante oculos constituenda eius est sublimitas. Est enim status non vicinque perfectionis, ut religiosorum, qui perfectionem discunt, sed qui illud requirunt perfectionis culmen ut regem suum eandem doceat. Sane cum tanquam Apostolorum successores, ut dictum est, sint animarum custodes quas Christus proprio sanguine redemit. Ob idque eadem esse debent tum scientia, tum et vite eminentia instructi, ut quod de Christo ait Paulus. ualeant ecclesiam suam sine ruga, & macula Deo in die iudicii præsentare. pro quo persoluendo munere, mortem et si oportuerit, oppeteret. Hoc ergo scopo ob oculos posito si quis hoc munus pro bona temporalia cupit, iam dictum est, quod peruersum habeat affectum. Si vero id propter animarum salutem appetat, tunc aut di-

Obiectio.

Solutio

Grego. Vnde episcopus desiderium reddat iniquum, aut de præsumptione suspectum.

gnus

gnum se atque idoneū sentit, aut secus; si nō se arbitratū idoneum, iniquus est; puta iniustitiz crimine implexus. Si autem idoneum se esse censeat, vix liber esse debet a presumptionibus metu: nam vix vllus citra culpam valeat tantum sibi dignitatis adscribere, quantum munus hoc expostulat. Quando verō palam est ecclesiam virorum inopia laborare, qui ei pro rei dignitate inservire possint, tunc qui planē se vult ad eandem proviuciam aptum, licet illam ob salutem animarum optet, eadem necessitate poterit excusari. Igitur si episcopatum mente expetere peccatum est, quanto deformius illud opte e procurare & ambire: Porro ergo de pudendum est quod tam licenter tamq̄. perficitur fronte prefecturæ huiusmodi petantur, procurentur & ambiantur.

Ad primū arg.

Ad primum igitur argumentum ex dictis colligitur solutio, quæ bifariam exponenda venit. Primò v̄ illo loco Apostolus legitimum episcopatus desiderium definire voluerit quasi dixerit, qui ritē, & recte epatum desiderat, non nisi opus desiderat quod bonum est, nempe operas suas salut animarum nauare, quod in tercia cōclusionē tanq̄. licitum assertum est, & laudabile. Vnde Aug. 19. de Ciui. Dei. Apostolus illic, inquit, quid epatus sic exponere voluit. Est. n. nomen operis, non honoris *monia* namq̄. Speculari est, & intendere, atque adeo eps idem quod superintendens: de quo iam supra nos diximus. Quare vt paulo antea dixerat non episcopatus honor amandus est & potentia, quæ per se vana sunt: sed opus. Quare Gregor. in Pastoralī tunc, inquit, Apostolus illud dixit quando ille, qui plebibus preerat, primus ad tormenta martyrii ducebatur. Quia propter nihil eps quam bonum opus in votis erat. Secundò autem paulo differētius idem Apostolicum verbum, & fortē syncretius interpretandum est, vt tanquam admonitio intelligatur, qui id muneris cupientibus pauorem incutiat. Ac si dixisset. Qui epatum desiderat, sibi caueat, sibiq̄. quidnam desideret, prouidenter videat. Desiderat. n. opus nō vlcumq̄. bonum, sed eousque egregium, vt vix vllus sit, qui illi obeundo sufficiat. Quem quidem sensum subiuncta verba planē commendant. Subdit. n. Oportet episcopum irreprehensibilem esse, iunius

August.

Grego.

Interpretatio altera. Paulini loci.

vxoris virum, sobrium, prudentem, &c. Vnde Gregor. ibidem laudans, inquit, de fiderium boni operis in pauorem verit protinus quod laudauit. Quare prudenter D. Thom. tertiz cōclusioni quartam adiungit. Secundum pariter argumentum in superiorib. solutum est. Sanē vbi diximus aliter presulum statum, quum monachorum perfectionis esse, nam religiosi solum tanquam discipuli eiusq̄. sequaces illam profitentur: Episcopi vero tanquam doctores quæ illam iam asscunt. Nam adolecentulum, quem Christus ad religionē inuitauit, non est scitatus, an perfectus esset, sed utrum vellet esse perfectus. Petrus vero non antea pastorem sui gregis inuituit, quā tertio interrogaret, an se plus illi diligeret, hoc est an ceteris esset perfectior. Vnde Dionys. elicit perfectionem episcopo actiue tanquam perfectio i congruere, monacho verō passiuē tanquam perficiendo, uelle autem perfici non est praesumptuolum, ut uelle perficere, neque eidem periculo expostum. Adde p̄terea quod monachus alijs se subdit ad spiritalia ca p̄ssenda. Quod secundum August. 19. de Ciui. Dei, cuiusque est laudabile studio enim inquit, cognoscendæ veritatis nemo prohibetur, quod laudabile otium est. Ille autem qui personam episcopi induit alios eligi sibi esse subiectos, quo appetit omnes dehortatur. Apost. ad Hebr. vbi ait. Nec quisquam sumat sibi honorem, sed qui vocatur a Deo. Et Chryso. super Math. Prima um ecclesie concupiscere, neq̄. iustum est, neque vtile. Quis enim sapiens vult ultra se subijcere seruituti, & periculo tali ut de rationem pro omni ecclesia, nisi forte, qui non a timet Dei iudicium, abutens primatu ecclesiastico seculariter, ut scilicet se ipsum conuertat in secularē. Ad tertium optime etiam D. Thom. responderet, quod frumentorum dispensatio fieri nō debet cuiuslibet arbitrio, sed primum diuina dispensatione, mox & maiorum iussu & ordine, secundum illud 1. ad Corinth. sic nos existimet homo iur. ministros Christi, & dispensatores ministeriorum Dei. Et ad Roman. 10. Quomodo predicabunt nisi mittantur? Quapropter cui neque, ex munere proprio incumbit, neq̄. id a superiori iniunctum est, is non censetur

SORO
de iure
Legibus
DIE
13

conferat abscondere frumē: sed ille profus, qui vel offitū, quod assumptū negligit, vel peritiam recipere tenet. Unde August. 19. de Civit. Dei. O iūm tantum querit charitas veritatis: negotium iustū suscipit necessitas charitatis: quā larcinā si nullas imponit percipiendā atq; intue de vacandum est veritati. Si autem imponitur, suscipiendū est proprie charitatis necessitatem. Id quartum dēniq; iam supra responsum est. Sa. vcto. um. n. exempla nos nihilo amplius docent, quam quod nemo se ad episcopatum inge. at. antequā diuinitus taceret, nisi sit diuinitus, ad id purgatus: vti in Ilaie exemplo videre est.

ARTICVLVS II.

Virum episcopatum iniunctū liceat omnino reculare.

Quoniam a virtutis linea versus vtrūque extremum declinare contingit, & vnum est quantum in episcopatus appetitū insit aut peccati, aut periculi; subiequitur v. videamus, an in eius refutatione peccatum etiam contingere possit. Arguitur enim a parte negatiua ex Gregor. in Pastoralī, vbi ait per actiuam vitam prodesse proximis cupiens. Ilaia officium prædicationis appetit. Per contemplationem vero Hier. amoris conditoris sedulo ioharere desiderans, ne emitti ad prædicandam debeat contradixit. Ex his namque verbis sic arguitur, Amor Dei amoris proximi præstat fructū, & vix actiua contemplatiua; nemo autem, ut meliore potiar, si age inferiore reuens culpa denotatur: ergo omnino licet episcopatum contemplationis gratia refutare. Secundū. Ex definitione superioris artic. arguitur. Nemo nisi purgatus, quod Ilaie exemplo monstratum est; debet episcopalem subire prouinciam, sed id quem quam de se cognoscere, velut ibidem inquit Gregor. per difficile est, ergo nemo tuto nisi forte ad diuinitus nonerit debet se permittere episcopali functioni addici.

Tertiū de beato Marc. in eius prologo ait Hieronym. quod dicitur post suscepiā fidem amputasse sibi digitum, vella orbitate ineptus sacerdotio fieret. Nec defunt qui emisso voto sese arceat, ne episcopi areari possint. Obstacles autem hmoi sibi

quenquam obtendere, grauius est; quam dignitatem ipsam reculare, ergo unicuique subducere se licet, ne eligatur. In contrarium occurrit August. in epist. ad Eudoxiū, quæ est numero 81. hinc verbis. Si qua, id est, aliqua ratione, operam veltram mater ecclesia desiderauit, nec elatione auidā suscipiatis nec blandiente desidia respuitis; sed miti corde obtemperetis Deo, cum mansuetudine portantes eum, qui vos regit, qui dirigit mites suū iudicio, qui docet mansuetos vias suas. Nec vestrum otium necessitatibus ecclesie præponatis cui parturienti si nulli boni ministrare vellent, quomodo nasceremini, non inueniretis.

Ad quæstionem vnica conclusione respondetur. Quemadmodum ad inordinatōnem voluntatis pertinet, vt proprio motu se vllus gubernandi periculis subdat; ita & eius prauitas est superioris iudicio & præcepto se subducere. Probe n. hic D. Th. duo in episcopatus assumptione meditando dignoni, nempe quid h. minime deceat sua sponte appetere, quidq; maius iustus acceptare. Propria enim voluntas hominis illuc debet esse mente intentā vnde sua propria pendet salus, quia hæc sibi proprie cura incumbit, atq; adeo cauere ne se illuc immergat, vnde sibi periculum imminet, sed tamen cum superioris vigilantia ad bonum commune debet potius attendere, ex eius arbitrio & dispositione debet subditorum quilibet publicam administrationem capefere. Hinc ergo sit nostra conclusio nota videlicet vtrinque subditi voluntatem periclitari, nempe & dum proprio motu ad episcopatum sese infert, & dum a superioribus iussu se aufert. Quare optime post citata verba subdit Augustin. Sicut inter ignem & aquam tenenda est vita, vt neque exuratur homo, neque demergatur, sic inter apicem superbia, & voraginem desidia iter nostrum temperare debemus. Sicut scriptum est. Non declinantes, neque ad dextram neque ad sinistram. Duo autem iniuriosa incommoda D. Th. refert illius, qui se plus nimio subrahit. Primi quod charitatem repudiat proximo, um, quibus frugi esse potest. Nam vt ait supra citatus August. Negotium iustum suscipit necessitas charitatis. Secundum quod humilitatem violat, & obedientiam, quam superioribus

Aug.

Conclusio ratiua.

Expl. naturæ conclusio.

Aug.

Aug.

Adquarum.

1. Arg. Greg.

Sec. m.

Tertiū.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

Obiectio. ribus debet. Vnde Greg. in Pastora. Tunc inquit ante Dei oculos uera est humilitas cum ad respondendum hoc, quod uulter subire precipitur, pertinax non est. Sunt autem hęc digna, quę paulo altius expendantur. Primum enim differentia illa de propria subditi & aliena superioris uoluntate non uidetur rationi consona. Nam cū bonum commune præstantius sit particulari, non solum magistratus, & persona publica, uerum quicumque priuatorum debet illud suo priuato commodo anteferre. Vnde licet quis maiorem recreationem & dulcedinem in oratione sentiat & abstinentia, ubi tamen nouerit bonum publicum periclitari, suum proprium otium debet sua sponte etiam iniustus deferre, ut ad prædicandum prodeat, uel ad aliud commune bonum, etsi opus ad id fuerit solidiori cibo uti. Ad hoc respondetur quod etsi bonum commune sit præstantius particulari, tamē cura eius ex proprio officio soli personę publicę incumbit. Salus autem spiritualis cuiuscunque sibi ipsi proprie commissa est. Et ideo subditus quicquid sua propria auctoritate inceptauerit, debet facere secundū quod expeditius, conducentiusque ad suā propriam animę salutem fuerit arbitratus. Quare licet uideat quam maxime posse bono communi prodesse, si tamen prudenter timeat periculum suę salutis spirituale inde offerri, quod utique putat non posse uincere, nequaquam se debet illi committere. Prælati uero e conuerso secundum indigentiam bonis communis iudicare debet quid cuique imperet. Et ideo metuenda est illinc utique superbia, atque hinc rursus inobedientia. At uero sciscitari, utrum utrumque timendum sit tanquam genere suo malum. Apparet. n. non sic esse: quoniam non obedire, genere suo peccatum est mortale, & tamen quod sua se quis sponte ad episcopatum offerat supra dictum est, nō esse suo genere, peccatum. Immo potest id fieri licite si circumstantiæ supra explicat cōcurrant. Ad hoc duas subdit Caietanus solutiones. Primam, quod forsitan D. Th. noluit similitudinem secundum oīa constituere, sed satis est quod utrobique potest esse peccatum, secundā, quod fortasse in priori membro loquebatur, de appetitione episcopatus peruersa, utpote non propter opus, sed propter ho-

nores aut fructus, quod genere suo est mortale. Hęc autem posterior solutio mensi D. Th. non congruit, quia in priori membro non constituebat peccatum propter peruersionem finis, sed eo quod quis sua sponte se ingerat. Neque prior adeo est uero proxima, nam utrobique uidetur aliquid ex genere malum agnoscere. Et ideo forte dicere uoluit, quod quia episcopatus nullatenus esse potest sine periculo, ex genere suo habet quandam malitiam, sed quod quis se periculo obijciat, licet non sit adeo innata, quin per alias circumstantias possit omnino excusari. Eodem modo de inobedientia est censendum. Est. n. genere suo peccatum, quare esse non potest inobedientia, quin sit peccatum, sed tamen concurrere possunt in personā factas circumstantiæ propter quas nulla sit inobedientia non parere per plato, subditum ad episcopatum adigendi, ut in solutione argumentorum explicare festinamus.

Ad primum igitur in membro solutionem affert D. Th. Cuius prima pars est quod etsi uita contemplatiua excellentior sit quam actiua, tamē ex altera parte bonum cōc. præstantius est particulari, & ideo tenetur homo cum ad episcopatum accessit, etiam cum aliquo spiritualis otii detrimeto iussa capeffere. Quod si respositio hęc cōclusioni ipsi eiusque nostrę positioni aduersa i cuius apparet, eo quod diximus priuata personę magis proprie cubere custodia proprię salutis spiritualis, quam boni cōis, etiam spiritualis intelligant nullam esse repugnantiam. Illud. n. solum concludit quod spontaneę nullus se debet ingerere. At uero quando superioris mandato accersitur, iam tunc saluti suę magis expedit obedire, tum quod est ratione actus contemplatio sit melior, tamen ratione obiecti seruire communi bono excellentius est, tum etiam quod uirtus non solum ex obiecto exillimada est, sed ex necessitate, quæ in tali casu ingruit. Quemadmodum Eleemosyna esse potest præstatio uirtus, quam oratio. Vnde Paulus ad Philipa. Coarctor, inquit, ē duobus desiderium habens dissolui, & esse cū Christo, multo magis melius, permanere autem in carne, necessarium propter uos. Quare Aug. in uerbis citatis. Non otium, inquit, uestrum necessitatib. ecclesię præponatur. Additur autē secundo ad minorē

Solutio

Dubii.

Duplex solutio. Caiet.

Soto
de iure
Legibus
DIE
13

lausus explicationem hæc ipsum ad maiorem dilectionem Dei pertinere. Oportius enim Deo est, & charius ut cura suarum ouium quas suo sanguine redemit impense habeatur, quam ut suæ ipsius contemplatione vacetur. Vnde Augustus super illud Ioan. vlti. Christi ad Petrum: Pafce oues meas. Sit, inquit, amoris officium pascere dominicum gregem, sicuti fuit timoris iudicium negare pastorem. Adijcit demum tertio, quod nec episcopus sic est aditus vitæ actiua, vt a contemplatiua sit prorsus alienus. Immo debent esse sicut nubes volantes, nempe diuinorum contemplatione pluuiam concipientes, qua prædicando subditorum animos fecundent.

Ad secūda arg. S. Tho. Inter respondendum autem ad secundum, primum omnium D. Thom. præiicit fundamentum, conclusionem scilicet, quod nemo tenetur in his quæ illicite sibi præcipiuntur, dicto obtemperare, nam obediendum est Deo magis quam hominibus. Subdit autem tria impedimentorum genera obediendæ obstantia. Primum scilicet quod subditus ipse amouere potest, vt si sit in peccato mortali quod quidem tunc amouere tenetur, vt obediat. Secundum quod non ipsi, sed prælato aufertur, incumbit quale est irregularitatis aut excommunicationis. Et tunc debet eidem prælato ipsum patefacere vt iudicet si expedit dispensare. Quemadmodum de Moyse legitur Exodi 4. Obsecro Domine, non lum eloquens ab heri nudius tertius. Cui Dominus: Ego ero in ore tuo, doceboque te quid loquaris. Tertium vero est, cui neque subditus neque prælatus mederi potest, vt si archiepiscopus cum electo super irregularitate dispensare nequeat, & tunc ad Papam conuolandum est. Et quidem circa duo vltima nihil restat dicendum. De primo autem id primum animaduertendum est quod qui in peccato est mortali, quod Paulus crimen vocat, indignus est qui episcopatum antea suscipiat quam animum ab illo diuellat, nam qui Dei iussu probitatem debet eius gregem docere, contra eius voluntatem prouinciam subdit, qui, vt ait Paulus, non est sine crimine. Vnde non dubito quin ille qui cum animo perseuerandi in peccato episcopatum acceptat, eodem ipso facto mortaliter peccet. Sed

Existēs in peccato mortali indignus est episcopatu dū rāte peccato.

nihilominus si alias idoneus est & non vult sibi sordes abluere vt obediat, etiam in hoc admonet D. Thom. ipsum peccare quandoquidem ait ipsum teneri peccatum amouere. Sed hoc profecto paulo accuratiori indiget meditatione. Primum enim non est intelligendum nouum esse peccatum ab inobedientia distinctum, sed vult quod qui vt in peccato persistat, obedire renuit, non habet legitimam causam vt in obedientiæ criminæ abluatur. Quæstio hæc tamen illico legis animū mouere potest. Vtrum si homo ille qui eligitur ea est affectuum pestilentia corruptus, quamuis latenter vt turbulentiam suæ conscientiæ pacare nequeat, sed prudenter timeat se identidem ab illis fore superandum, proponendo vtunque exire a peccato, teneatur electori parere. Apparet enim ratio id conuincere, quandoquidem impedimentum habet primi generis nempe quod ipse potest excutere. Re vera ambigua res est. At vero cum possibile impresentiarum non dialectice, sed secundum prudentiæ regulas, & quod aiunt moraliter sit vsurpandum, pro eo etiam quod perquam difficile est, ille qui sentit se posse feritatem suorum affectuum non edomare, profecto non teneretur parere, imò delictum esset apud Deum tanto se discrimini obijcere. Secus autem si inidoneum se quantum ad scientiam vel alias qualitates quæ foris patefcunt præ sua modestia existimaret, nam si hæc prælatus prudens & probus cognoscit, illi deferendum est iudicium, atque adeo obtemperandum. Sed percontaris qui nam censendus est prælatus cui est de necessitate in hæc parte auscultandum, an solus Papa electionis episcopi confirmator, & episcopus in collatione sacerdotij, an etiam electores? Videtur quod soli Antistites, nam electores non sunt Prælati. Imò reges iam sunt qui electorum loco præsentant. Respondetur quod quantum ad rigorem iuris solus prælatus quiritur iurisdictionem habet necessitatem infert vt citra inobedientiæ crimen nequeas eius iussa retractare, imò tunc duntaxat quādo in virtute obedientiæ id præceperit. At tamen qñ electores viri sunt probi qui sancto zelo electionem faciunt, non opus est electum difficile se gerere. Imò consultius est electionem acceptare, dummodo religiosus id ne faciat nisi facultate prælati Soto, de Iust. iure. M m m præ-

Dubita-
tio.

Solutio.

Quæst.

Respon-
sio.

præmissa, quandoquidem suum sic habet institutum. Enimvero in eiusmodi honoribus fugiendis circumspectus esse quisque debet, nam solent, ut Schyrtæ fugientes inter gum periculosus vulnerare, solent inquam sepe illarum dignitatum despectores peiori inde superbiæ rapu corripi, quam si acceptarent metuerent. Adde quod est huiusmodi cellitudinis loca omnino respuere actus esse possit heroica virtutis, nihilominus potest fidelis seruus & prudens in administratione ecclesiæ cereberrima præstare officia quæ simul multo sint apud Deum cumulatoris commendationis quam vnicam humilitatis actio. Viri igitur probatæ vitæ sic est prudentia modestiæque in amplectendis magistratibus exhibenda, ut in nihilo sit minor in renuendis adhibenda cautio. Tunc vel maxime, dum præfatum, qui digni sint, inopia laboratur, atque adeo ecclesiæ Christi bonorum opus habet obsequio, ut paulo nos antea citatus. Aug. admonet. Ad tertium respondetur: Cum episcopatus simpliciter non sit de necessitate salutis, ut sacramenta ac virtutum officia, sed tunc tantum quando ratio id obedientiæ exegerit, nihil per se implicat iniquitatis ut voto quis aliove obice sese præpediat, ne capiat. Quomodo dum transitus ad secundas nuptias non ideo est illicitus quod ordinibus suscipiendis obstat, dummodo votum nunquam acceptandi episcopatum sic habeat restrictam intentionem quod hoc quantum in se fuerit neque procurabit neque accipiet. Nam si proponeret nulli prælato de illa re obedire, delictum esset, neque tale votum eiusque esset obligatorium. Ad id autem quod de beato Marco allatum est, si res ita habuit, nam Hieron. non prorsus affirmat, sed ait, dicitur, necesse est fateri diuina id reuelatione fecisse, nam quæpiam se tali sine membro mutila re, delictum esset, ut ex concilio Nicæ. can. si quis, distin. 5. innotescit. Hoc autem hic non est silentio prætereundum. Vtrum licitum sit desiderare, & exoptare eum qui creditur omnium optimus utilissimisque ecclesiæ in præfale creati. Quamuis propter rearduitatem vehementissime de propria ipsius salute timeatur. Est enim casus creberrime contingens, nempe quod quis in administratione magistratus non sit totum futurus quod debet, & tamen inter omnes qui esse possunt sit minime malus, & reipu-

blicæ maxime utilis Apparet ergo id exoptare non esse licitum. Nam quidpiam cui optare quod illi est ad salutem periculosum, & probabilissime nocuum, videtur ad odium pertinere. Ad hoc nihilominus responderetur. Primum quod nemini licet eum tam ingenti periculo publicam provinciam subire, neque vero in illa perdurare si metum excutere non potest. Nam quid prodest homini si vniuersum mundum haeretur animæ vero suæ detrimentum? Immo e diametro repugnat charitate Dei salute in spiritualem propriam salutem totius orbis posthabere. Secundum affectum sit. Non solum licitum est, immo laudabile desiderium, ut ille sit Antistes qui ecclesiæ est magis idoneus, seu minus incommodus quantumcumque de eius salute habeatur metus. Non dico quod possis hoc illi consulere: ut accipiat, nam ipse tunc nequiter acciperet aut retinere, sed quod licitum sit tibi id de altero desiderare, quin vero ex procurare, & ideo quantumuis tibi aliter esset amicitia aut alia necessitudine consuetudinis, id debes optare. Et ratio est manifestissima, quoniam bonum vniuersale præstantius est particulari, atque adeo proprio excepto, magis est optandum quam bonum spirituale cuiuscumque antici. Atque hoc ipsum confirmatur, nam si elector esses, deberes illum eligere, ipsum enim electo examinare incumbit quid tibi ex-

ARTICVLVS III.

Vtrum oporteat eum qui ad episcopatum assumitur, esse eorum meliorem.

Post appetitum episcopatus & temporariam obedientiam eius qui eligitur subsequitur de electoribus & confirmatoribus explorare, vtrum semper teneatur eligere eum qui sit ceteris omnibus melior. Apparet enim quod per nos Christus factus docuerit. Petrum enim non antea ecclesiæ suæ præfecit, quam trina interrogatione examinaret an se plus ceteris diligeret. Meliorem autem simpliciter sola facit charitatis? ergo nunquam nisi melior eligendus est. Secundo, Symmachus Papa. i. quæst. i. vilissimus inquit, comparandus est nisi scientia & sanctitate præcellat.

Ad tertium.

Hieron.

Concil. Nicenū Dabitatio.

SOTO
de iure
Legibus
DIE
13

lat, qui est dignitate præstantior, sed quisquis scientiam firmitateque præcellit, melior simpliciter censetur, ergo nemo nisi qui morum probitate cæteris præferat est eligendus. Tertio. In quolibet genere minora gubernantur per maiora, licet corporalia per spiritualia, & inferiora per superiora, ut tertio, de Trinitate. Augustinus est auctor. Sed episcopus assumitur ad regimen aliorum, ergo debet esse cæteris melior. In contrarium est textus Decretalis, de electio. c. scriptum. dicens quod sufficit eligere bonum, neque oportet eligere meliorem.

Tertiū.

Distin-
ctio

Prima
conclus.

Probō
concln.

Et si quæstionem istam libro tertio de omnibus ecclesiæ magistratibus latissime discussimus, tamen quia hic a D. Thom. de episcopis peculiariter inseritur, ordo nos rerum cogit illam repetere. Summa ergo responsionis D. Thom. supposita distinctione duabus conclusionibus continetur. In electionem enim, inquit, ad episcopatum, aliud est ex parte eligentium, atque aliud ex parte electi petendum. Est ergo prior conclusio. Nemo eligere tenetur meliorem, si nomen melioris secundum proprium significatum usurpet, sed eum qui ad munus pastorale fuerit expedientior & aptior. Bonus enim nemo simpliciter nisi ob solam charitatem existit. Potest enim, ut alias diximus, esse bonus artifex sine virtute morali, sola autem hæc facit hominem simpliciter bonum. Vnum cum charitas sit omnium virtutum forma, ab illa homines apud Deum boni denominantur & sunt, & quo quisque sit illa provecior, eo melior est. Probatur ergo conclusio. Electio personæ ad sedem episcopalem ex eius functione pendenda est, ut pote quæ finis est propter quem persona eligitur, & bonitas mediæ est a fine. Latissime namque libro tertio, quæstione citata ostendimus decimas stipendiaque ecclesiarum non tanquam præmium qualitatis bonitatisque personarum fuisse instituta. Illud enim præmium in cælis nos apud Deum manet, sed tantum ut ecclesiis rectè administraretur, secundum illud I. ad Corin. 14. Ad ædificationem ecclesiæ petite, ut abundetis. Vnde non, inquit, qui boni sunt presbyteri, sed qui bene presunt, duplici honore digni sunt. Ad eiusmodi autem obsequia obsecunda, & perficienda non solum morum probitas & charitas, quæ simplici-

ter facit meliorem, necessaria est, verum & virtutes aliæ tam intellectuales quam naturales, ut scientia, prudentia, efficacia, & grauitas. Non ergo necessum est simpliciter eligere meliorem, sed eum qui ad ecclesiæ regimen est expedientior, vnde Hieronymus. Quidam, inquit, non querunt eos in ecclesia columnas eligere, quos plus cognoscant ecclesijs magis professe, sed quos plus ipsi amant. Hactenus ille. Quod quidem ad acceptioem personarum attinet. Vnde super illud Iacobi 2. Fratres mei nolite in personarum acceptioe habere fidem Domini gloriæ, ait Augustinus. quod si ad honores ecclesiasticos referatur, non est putandum leue peccatum. Posterior conclusio. Ille qui ad sedem assumitur, non se tenetur cæteris meliorem reputare. In superbiam enim & præsumptionem talis cogitatio hominem adigeret, sed satis est, si non in se crimen aliquod agnoscat, per quod nefas ei sit sedem occupare. Quare cum Petrus per comparationem fuerit interrogatus, an plus cæteris diligeret non tamen nisi simpliciter respondit, Domine tu scis, quia amo te. Hæc omnia adeo latè ac fute libro tertio, quæstione 6. per decem conclusiones elucidauimus, ut nil ad rem pertinens possimus nunc adhibere, sed satis fuerit textum D. Thom. in eius gratiam non præterisse. Duo verò aut tria sunt in eius verborum textura mente perspicienda. Primum, quod cum ipsa electionis vox collocationem inter plures designet, quorum reliquis posthabitis vnus assumitur, elector de suo nomine admonetur non satis habere eum explorare quem idoneum eligat, sed plurimum de re merito expendere pondereque ut præstantiorem ecclesiæ tribuat non solum probitatis viue ratione habitâ, verum & reliquorum quæ ad publicam functionem sunt expedientia. Tamen si loco citato admonitum curauimus, quod primum idoneitatis fundamentum probitas esse debet. Nam eum qui prauus est, nullæ aliæ qualitates efficere possunt, ut eligatur, idoneum. Vnde Paulus tanquam necessarium in episcopo requirit ut sufficienti testimonio sine crimine habeatur, quod quidem nomen non leuioris est cuius, sed moralis. Quæ autem præter charitatem in episcopo requirantur, ad tria quæ hic S. Th. refert reducuntur, quæ sunt instruere plebē

August.

Poste-
rior con-
clusio.

Electo-
r ex debi-
to offi-
cij tenetur
explorare
ac pōde-
rare me-
rita eli-
gendo-
rum, &
meliorē
ecclesiæ
tribuere

Tria præ-
ter chari-
tatem

M m 2 fide

fide & moribus, & ab hæreticorum aliorumque periculis, qui mores pervertunt defendere, ac demum pacifice gubernare. Nam scopus gubernationis est pax mentium & corporum. Hac enim ratione Dei filii sui retinent nomen. Nam beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur.

Obiectio.

De illo autem notando verbo, quo ait S. Tho. diuina mysteria, atque adeo stipendia non dari hominibus quasi præmium sue charitatis & probitatis, dubitare quis posset, eo quod & naturalis ratio, & ecclesiastica iura reclamare videntur, quippe quæ volunt clericos qui de ecclesia bene meriti sunt, ab ipsa remunerari. Respondetur autem dictam sententiam nullo opus habere interpretamento, nam vt iacet est vera.

Solutio.

Non enim negat eos qui integræ sunt vitæ præbendarum ac dignitatum ecclesiasticarum dignos esse, verum id tantum quod nos loco citato libr. 3. non leuiter demonstrauimus, nempe sacerdotia, eorumque stipendia non esse instituta ad remunerationem bonorum, sed duntaxat ad ecclesiarum seruitium. Si enim hoc in familia Christiana necessarium non esset, certe neque essent imperata decimæ, neque stipendia constituta. Quare si hæc tribuenda sunt dignis, non est ea suprema causa quod sue bonitati sint debita, sed quod elector debet ecclesie idoneum ministrum pro ratione sui stipendij providere. Reliqua loco citato libro tertio si lubet reuise. Demonstratum enim illic curauimus, quod etsi quantum ad rigorem exterioris fori & restitutionis vinculum, satis sit dignum eligere, tamen quantum ad forum poli, necesse est eligere digniorem. Quod si in omnibus sacerdotijs & præcipue in habitibus animarum curam necessarium est, quanto id magis necessarium in episcopis præficiendis? vt pote quorum administratione tota salus spiritualis Christianum reipublicæ periclitatur, ac perinde ipsissimus Christi sanguis, qui per ipsorum, non modo iniquitatem & fraudem, verum etiam inscitiam, ignauitiam, & fœcordiam frustrare potest, & sapissime solet, sue redemptionis fructu. Sibi ergo videant quibus id muneris incumbit, quantum debeant solerter oculis perillustrare eorum merita quos Apostolis ipsis diuinitus electis substitunt. At qui eos præsertim caue- re debet, qui huiusmodi honores ambiunt.

illi enim non pastores ouium habendi sunt, qui pro ipsius sanguinem fundere anhelent, sed lupi qui ipsarum sanguinem sitientes nihili pendunt eorum animas extinguere.

Ad primum igitur argumentum respondet D. Thom. quod cum Christo notissima essent alie Petri qualitates ad ecclesie gubernationem idoneæ, ob id de amplitudine dilectionis eum præcise examinavit, quod vbi alie in sunt conditiones, hæc debet existimari præcipua. Sed postest huic altera etiã supponi solutio, quod cum alias partes Petri ad regimem requisiti, cunctis circumstantibus propatula essent, charitas autem in corde inus delitescat, hanc voluit cunctis etiã constare vt quemadmodum libr. 3. diximus manifestum in foro exteriori fieret, optimi electionem fieri. Hoc autem loco citato libr. 3. fusius explanauimus.

Ad secundum respondetur, verbum illud Symmachi non de illo intelligi qui eligendus est, vt pote quod nisi sanctitate & scientia præcellat, viliissimus sit in electione existimandus, sed de illo qui iam electus est. Quo ideo verbo episcopi admoventur quod etiã si dum in minoribus agebant non profus ea sanctitate fulgebant, quæ episcopum decebat. Tamen postquam in candelabrum erecti sunt, satagere profus debent, vt nomen & locum suum re ipsa explerent, alias non possunt non in conspectu populi vilescere. Quæ aut scientia in episcopo sit requirenda, Theologie scilicet an Canonici iuris, loco citato libr. 3. vixit que disputauimus. Haud enim res digna est que in disputationem deberet accesserit, est siquidem indigna sententia quæ audiatur, illic præcise theologum esse præferendum, vbi hæreses serpunt. Tum quod cum oporteat hæreses esse, vbi que & temper timenda sunt, atque adeo docta prædicatione coarmandus populus, ne vquam labasci possit, tum præcipue, quod Christus episcopos pastores instituit, qui doctrinæ pabulo quam ipse docuit, suum gregem saginarët, moribusque quos ipse instituit, intingerent, non præcipue Doctores legum, quas homines postea adiecerunt & litium iudices, eo præcipue quod canon ex Theologie fonte derivati sūt. Id quod eius bicornis mitra designat. Vt n. in eius consecratione patet, caput episcopi cornibus non

SOTO
de iure
Legibus
DIE
13

Virisq; in is, sed vtriusq; testamēti arma
 aur, ve terribilis appareat, non aduersari
 bus sibi mutuo in foro, sed aduersarijs ve
 ritatis. Ad tertium respondetur, discrimē
 esse inter regimen rerum naturalium, &
 gubernationem in spiritualibus, quæ ad
 supernaturalem gratiam spectat. In natu
 ralibus n. eo ipso q; res sit simpliciter sub
 limior, suapte natura magis est ad regen
 dum idonea: vt celi, quàm elementa: &
 alia elementa, quam terra, in donis autē
 gratiæ, quæ vt i priori ad Corint. ait Pau
 lus, Spiritus sactus diui sit prout vult, nil
 phibet, vt q; inferior simpliciter ē secūdu
 charitatem cumulatoribus gratijs ac do
 nis sit ad regendum instructus. Et ad hūc
 gratiæ ordinē pertinet ecclesiasticum re
 gimen. Imō verō non hoc solum, sed etiā
 ciuile. Quare neque in magistratib⁹ ciui
 libus eligendis solum, vt in 3. Politicor.
 ait Aristot. atēdenda est integritas, viri,
 in quantum persona est priuata, id quod
 charitas facit: sed quod sit bonus ciuis.
 Quare aliz qualitates regum, & iudicū
 suo etiā gradu ad gratiarum diuisiones
 attinent.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum episcopo liceat cura episcopali
 deferta ad religionem se conferre.

Post qualitates eorū qui eligendi sūt,
 & eligentium obligationē, sequitur
 disputare, vtrum episcoporum status ita
 sit firmus, quem postquā episcopus assū
 pserit, deserere nequeat. Arguitur. n. id
 ei non licere; nam maxime religionis in
 titutu: sed hoc non licet, quoniam a perfe
 ctiori ad minus perfectum reuolpicere
 damnable est: secundum Dñi snam, Luc.
 9. nemo mittēs manum ad aratum, & re
 spiciēs retrō, ap. us est regno Dei. Episco
 porum autē status altior est monachorū
 instituto, vt paulō antē dicebamus: ergo
 sicut de monachatu ad seculum nefarius
 est regressus, ita, & de episcopali ad reli
 gionis claustrū. Sed: Ordo gratiæ decē
 tior est ordine naturæ; secundum autem
 naturam nihil contrarijs moribus cietur
 vt lapis, qui naturaliter descendit, nequit
 ascendere naturaliter, at secundum ordi
 nem gratiæ a monachatu ad episcopatu
 licitus est ascensus, ergo contrarius descē

sus, illicitus. Tertio; Nihil in operibus
 gratiæ debet esse otiosum; ille autem qui
 semel in episcopum consecratur, Perpetuo
 retinet potestatem ordines consecra
 di, aliaque id genus perficiendi. Hæc au
 tem potestas si quis curam pastoralem
 desereret, otiosa remaneret; ergo id mini
 me licet. In contrarium est, q; nemo ad
 id quod illicitum est, cogi potest; qui au
 tem cessionem a pastoralis cura petit, po
 steā si cedere cunctetur, ad id cogitur; ut
 patet cap. Quid im. de renuntia. ergo nō
 est episcopo illicitum episcopatu abscē
 dere.

Ad quæstionem quatuor conclusioni
 bus respondetur. Prima, quæ cæteris, ut
 fundamentum subternitur, est; Tandiu
 obligatur episcopus pastoralem retinere
 curam, eiusque agones perferre, quādiu
 spes aliqua illi durat, q; possit plebi pro
 desse. Probat, Episcopalis status in hoc
 cōsistit, quod aliquis ob diuinā dilectio
 nem proximorum saluti curanda seipsū
 mancipat; id quod Christus, dum Petru
 elegit, planē docuit. Haud enim præmi
 sit, Diligis gregem plus his? sed, Diligis
 me? Nulla enim dilectio nisi ex diuina de
 riuetur, sufficit ad sebeundos labores,
 persistendumq; in vigilia, & solitudi
 ne, quæ episcopi functioni est necessaria.
 Quare episcopus non ecclesie tantum,
 aut populo, sed, & Deo ipsi si sem sita
 obligat; ut tanquam fidelis dispensator,
 & prudens gregem suum gabeinabit.
 Quæ quidem obligatio genus uoti est, ut
 Sanctus Thomas in calce quæstionis ait.
 Atque huc illæ consecratoris interroga
 tiones alludunt. Vis ea, quæ ex diuinis
 scripturis intelligis, plebem, & verbis do
 cere, & exemplis? Vis beato Petro Apō
 stolo eiusque successoribus fidem, & obe
 diētiā exhibere? Itaque licet non emita
 tur nouum votum castitatis præter la
 cerdotale, neque vllum aliud, quod sit so
 lene super quod Papa dispēsare nequeat;
 emittitur tamē obediētiæ votum, quod
 a solo summo Pontifice est dispensabile.
 Quod si votum est, vt D. Thom. ait, non
 Pontifici tantum, sed etiam Deo ipsi sit.
 Atque adē, ut conclusio asserit, perpetuo
 vinculo obligat⁹ restat episcopus ec
 clesie sue, quā sibi per annuū fidei despo
 sat. Quapropter diuortiuū esset, si non cū
 illa perpetuo permāneret. Secunda con
 Soto de Iust. & Iu. M m m 3. clu.

1. Cōcl

Rō con
 clusio
 nis.

S. Tho

2. cōclu
 sio.

Ad ter
 tium.

Aristot.

Arg.

Soto
de Iure
Legibus
DII
13

obfuso: Nequit eandem ecclesiam neque propter dulcedinem contemplationis, neq; propter quoduis evitandum incommodum, neq; propter commodum proprium lucrandum relinquere. Probatur. Nam Pau. quem supra ad Philip. primo citavimus, quasi duobus perplexus, & quid illorum eligere nescius, etsi iudicaret dissolvi, & esse cum Christo multo melius: tamen videns necessarium esse manere i carne pp fratres, subdit: Et hoc confidens scio, quia manebo. Et Christus Joann. 10. Bonus inquit, pastor animam suam ponit pro ouibus suis Meditatus ergo perplexeris, quata cum energia omnia commoda atque incommoda, que p sonam episcopi proprie tangere pnt excludantur. Nam si fructuonem sempiternae felicitatis, que etiam in parvum tempus omnia, que desiderari possunt, indubitanter exuperat, iustam causam Paulus non iudicabat, vt posset fratres in eorum necessitate suo presidio, & munere destituere: quoniam excogitari potest propria communitas, que episcopum excuset. Et si Christus vitam etiam ipsam ad monet pastorem, vt exponat pro grege, quod sit reliquum detrimentum cuius cauendi ca possit grex deserti? Tertia conclusio: Pnt nihilominus aliqua accidere impedimenta pp que cedere episcopus possit episcopatu: que quidem Inno. III. cap. Nisi cum p idem, de renuntia. per censet. Sed hec tñ impedimenta pensanda sunt respectu functionis, que fieri non potest debite: vt si sit spiritualis defectus personae, aut corporalis: nempè crimen, vt falsitas aut homicidium, aut heresis, aut aliud quodcumq; pp eps deponi debet: aut per quod infamiam contrahit: quaquidem resperus, quamuis pnam egerit, auctoritate caret ad regendum cuius pnt plus ofacit q̄ profic. Enimvero si purgare infamiam potest, tenetur quide sub potua peccati mortalis, si in dignitate vult persistere. Nam quo iure tenetur ad rectam administrationem, tenetur, & obflaculam amonere dum potest: si circa suam culpam eam contraxerit. Quando vero infamiae sordes eluere non valet, tunc si absque sua culpa illis infectus est, non tenetur episcopatum renuntiare. At si causam vere dedit eiusdem infamiae, que tam obscura sit, vt vere functionis impedimentum, profectò tenetur praesertim laud deedere. Et idem est, si sit vitiosus, aut scandalosus. Nā ut ait Apost. 1. ad Corint. 8. Si scandalizauero fratrem meum, non manducabo carnes in eternum: dummodo sit scandalum datum, non acceptum: nam qui scandalum leuiter accipiunt, relinquendi sunt, ait Christus, tanquam caeci, & duces caecorum. Vel potest esse defectus in scientia, & prudentia. Haud. n. sibi se vllus periuadeat, si omnino sacerdotio indignus sit, propterea habere cōscientiam securam, quod a legitimo iudice sic fuerit ei collatum, vt collatio teneat. Imò vt acceptio peccatum est, maxime si curam habeat animarum: sic, & illud retinere in dies, sit absurdum crimen, & ascendere ad aliam ecclesiam, multo scelestius. Vnde Olex. 4. Quia inquit Dominus, scientiam repulsi sit; ego te repellam, ne sacerdotio fungaris mihi. Si autem irregularis tunc erat, qñ ad sacerdotium assumptus fuit, non dubium, quin collatio fuerit nulla; si autem postquam obtinuit, illam incurrit, iam dictum est, quem admodum sine dispersione non possit dignitatis munere fungi. Si autem impedimentum est corporale, vt puta aut senectus nimia aut infirmitas, non est necessaria abdicatio ecclesiae, sed possit esse consilium, retenta aliqua sustentatione. Sed ad minus secundum antiqua iura debet persona digna adiutorium illi adiungi. Tanta in possit esse auctoritas in senectute, ut consultus esset in magistratu persistere, & sua vmbra gubernare, quam alteri committere, vt cōdicit. de renunt. cano. literas, ait i. m. Jano. Postremo deniq; ex parte subditorum potest esse defectus, non quicunq; nam propterea q̄ aliquanullo sit populus durus, non illico per disperationem respiciendus est, sed diuino presidio confitendum. At tunc relinquere eos licet, tamen si ad id nulla emergat obligatio, qñ nulli sunt inter improbos probi; sed labor omnino exiit infrugiferus ac perinde superuacuuus. Solet. n. ob defectum populi in episcopatu esse presulis predicatio, secundum illud Ezech. 5. Linguam tuam ad habere facias palato tuo, quia Dñs exasperans est. Quo circa secundo dialogorum Grego. Ibi 2. quamimter portandi sunt mali, vbi inueniuntur aliqui, qui adiuentur boni. Vbi

ANICA

atem omnino fructus de bonis deest, sit aliquando de malis superuacuis. Vnde sæpe agitur in anima perfectorum, quod sum laborem suum sine fructu esse considerant, in locum alium ad laborem cum fructu migrant, iuxta illud Pauli: Ecce cōuertimur ad gentes, quia verbi Dei vos indignos fecimus. Quarta cōclusio. Quantumvis causa adsint ad iuste credendum, nihilominus cessio citra auctoritatē prælati fieri non potest, puta Papæ, si episcopus vult credere, quippe cui soli facultas suppetit, ut ait D. Th. in illo voto dispensandi. Patreialis autem sacerdos posset de licentia episcopi cedere. Sententia est eiusdem Innocentij in ultimis verbis eiusdem cap. ubi ait. Etsi pennas habeas, quibus fatigas insolitudinem auolare, ita tamen strictæ sunt nexibus præceptorum, ut liberum non habeas absq. nostra permissione volatum. Imò neque ad religionem demigrare absq. Papæ facultate episcopo liberum est, ut c. licet. de regula. Et ratio est, q. sicut nemo ad ecclesiam absq. iudicio superioris assumendus est, ita neq. absque eius arbitrio ulli licet illam desistere. Sed est demum meditata cautio, quidam supra citati. Quod si quis cessionem petit, retrocedit; cogendus est. Consecuerant enim aliqui, & consecuerunt episcoporum renuntiare pauperiorem, aut alias sibi minus commodum vrbetorem possint expiscari. Et ideo cum uident suis technis frustrari, retrocedunt. Merito ergo illi cedere compellendi sunt, & ab ecclesia repellendi.

Conclusio.

Ad conuulso.

Ad primū arg.

Innoc.

tiæ consulas; in monasteriū sese recipiat. Ad secundum per idem fundamentum respondetur, q. per nullum impedimentum homo curam propriæ salutis prætereire debet, quod ad religionis statum pertinet. Potest tamen a negotio alienæ salutis impediri. Et ideo monachus quidem ascendere ad episcopatum potest, ubi propriæ salutis periculum non paratur. Et pariter episcopus ubi cohibetur, ne alienæ salutis absque propriæ detrimento incumbere quiverit, intra claustra monasterij sese conferre. Cessante autem impedimento, potest rursus ad prius institutum remeare, nisi forsitan ob crimen aliquod fuerit episcopatu priuatus, & in monasterium, ad peragendos poenitentis fructus obrutus. Quemadmodum illud intelligitur decretum 7. q. 1. Præcipit sanctus Synodus, ut quicumque de pontificali dignitate ad monachorum vitam, & poenitentis descenderit, nequaquam ad pontificatū resurgat. Ad tertium demum respondetur, quod quemadmodum in naturalibus infirmitas efficit, ut potentia maneat suo usu orbata, ut caligans oculis, ita neque incongruum est, ut episcopalis potestas spirituale impedimentum maneat abusu colligata.

Ad 2m.

Ad 3m.

QVÆSTIO III.
DE EPISCOPORVM
residencia.
ARTICVLVS I.

Utrum episcopi in suis diocesisbus residere iure diuino teneantur.

Tertio loco libri pñtis quæstionē polliciti sumus hanc insignē, de residentia episcoporum, ac sacerdotum curā habentium animarum. Apparet enim diuino iure non esse in dicta. Ius enim hoc, illud præcise censetur, quod in euangelio, aut loco alterius. Testamenti, tanquā diuinum præceptum legitur, ut est præceptum baptismi. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit, aut quod inde planè colligitur. Huiusmodi autem residentis præceptio non est huiusmodi, ergo nō est sanctio diuini iuris. Sequōdo: Soti Pe-Soto, de Iust. & Iu. M m m 4. 10

Primū arg. patet negatiue.

tro e commissi sunt ei ues regni celorum, illiq. soli dictum, ut uniuersum Christi gregem pasceret, ergo illi soli commissi sunt omnia rei huius, ac subinde pascendi modus. Ad modum autem pascendi attinet residentia, atq; adeo non est de iure diuino. Tertiū: Timotheus Ephesus eps crebrō Pauli iussu impulsus est per alias ecclesias diuagari diuinsq; propria abesse, ergo id noq. est de iure diuino. In contrarium autem est, quod episcopi sunt pastores, secundum illud euangelium: Pascite oues meas, pascere autem gregem, officium personale est, quod personā presentiam exposcit, ergo eodem euangelico iure tenentur suis ecclesijs residere.

Tertiū.

Questionem hanc temporum iniquitas celebrem fecit, nam eius affirmatio, si vel de solo pastoris nomine existimetur, adeo perspicaciter ueritatem suam oculis obijcit, ut in questionem euocari penitus renitatur. Quare apud antiquos, admonitam quidem, ut liber videre poteris, disputatam uero vix vspiam. At cum ecclesiastici mores de florido illo prisorum loco tam misere deciderint, eandem ueritatem eodumque in questionem reuocarunt, ut iam non sit persuasus facilis. At qui Caiet. loco presentis, scilicet 2. 2. q. 185. ueluti rem compertam breuibus absoluit tempore autem Tridentini concilij peregrinus frater Bartholomaeus. Miranda necessitudine religionis, ac ibi tūc repositis societatis mihi coniunctissimus, eandem questionem tum plurimis sacrorum testimonijs, tum etiam rationibus adstruxit: idque ita locupletē ac disertē, quo l. suum ingenium est, ac solertia, ut laborum alijs potuisset excusare, nisi R.

Caiet.

Cathar.

uerentis Catharinus Minorienfis ad cōtradictionem prodijisset. Haud itaquam negant quod in praesides residere teneantur, sed tamen a feneratorate perfinitur, humano quidem iure hoc est pontificio, ad id obligari, non aequum aut naturalium diuino. Ex quo inferre perrexit, curam illam soli Papae incumbere, ut illos residere faciat, ipsos autem non aliter teneri, quam ipsi se disposuerit, ego uero item cum homine contestari nolo. Est enim uis, alioqui quidem religiosus, attamen accerrimi ad contradicendum ingenij, cum quo mihi prius de certitudine gratiae, & po-

praedestinatione controuersia fuit. Quae de re, ut audiui (nam legi nunquam) imitatis me, quae sibi genuina sunt, & natia, & comatum figuris resperit. Et re uera si tū suis asseritis confirmandis insuadere, quantum huiusmodi innectendis conuictis assolere, feliciter suum celebrasset nomen. Sed putat simpliciter suis didis ueluti oraculis auscultandum. Et cum egerat quod oēs uellent esse magistri, nihil ipse ueretur omnino proficere magister. At uero non constitui, quia neque theologum neq. Christianum est mali pro malo reddere. Et agris fero, q. eps similia de aliquo euomat, quam q. de me quicquam eo praesertim, q. neq. ea in me expuit mala, quae multa opus habeant ferendum longanimitatem. Rem ergo tū pro meo ingenio dilucidare fatago, non cum homine contendere. Igitur quō lineam aliquam omnibus confessam praestituamus, unde disputationem aspiciemus, conclusionem primū uniuersis literarum professoribus recepitissimam pragamus. Constantissimum est, ecclesiarū Praesules, imō & animarum oēs pastores usque ad paroccos inter suos greges residere teneri. Sed quod in questionem uertitur, est de iure ad id cogente, sit ne tū humana, an uero diuina sit, & naturale. Equis n. mente sanus in quaestione compellet, utrum ianitor, cui iura claudere di recludendiq. commissi est, ad ianum ea assistere debeat? Et cui nauis gubernatio incumbit, ad clauum sedere? Et uir dux in bello, dum geritur, & miles in acie debeant existeret? Qui uero nō modo humanae leges hoc de epis in q. traduci non sūnt, uerum & diuina, & naturalis demeritae nobis, certū est, adscribunt, q. ipsum intentamus. Etenim si Deus, ut ipse contrarii fatentur, q. a diffidari nequeant episcopalem dignitatē, quae late in ecclesia patet, instituit, nōne & officij ipsum pascendi instituit? Pascere aut, num naturale uis aperit clamare personale requirere praesentem ergo quis illis largiremur electiones iure tū humano fieri, nunquā inde obtinerēt, ut Papa mutare possit, quin officium pastoris sit iure diuino per se pascere, ac subinde residere. At ne dicēdi impens sine dispensationis, atq; economiae luce in uiscera nos disputatōis inferat, supposita prima fundamentali conuentione, q. in quōdā accerit.

SOTO
de iure
Legibus
Dicit
13

August. Debetur, est, quo iure hæc refidendi obligatio inuitam. Et primus articulus est de diuino. Debet autem sacrorum tractator, ut Primo de doctrina Christiana auctor est Augustin. documentum patris familias auscultans, de thesauro scripturæ præferre, primum noua, deinde uetera. Qua de causam perculiarem hic titulum fecimus, de diuino iure tam euangelico, quam antiquo, ex quo primum petendum est rei præsentis fundamentum, & articulo proximo de naturali, ac tertio de humano. Tamen si adeo ista iuris spēs sibi inuicē merite sit, adeoq. se uicarie elucidet, ut testimonio sacra, nisi naturali statim ratione, & iure explicentur & confirmetur, debitor a uideri possint, & ideo necesse erit sepe numero permittam ab omni iure arguenda accerere. Ad horum autem percipiendam intelligentiam, meminisse ex lib. 1. & tertio, opus est, primum diuidis in naturale, & positium, deinde positium in diuinum, & humanum Ius. n. naturale est, quod nos ipsa natura docuit, ius autem positium quod uel ex hominum condictione, uel ex principis iussu legis habet uigo. Et quia summus princeps Deus est, sit, ut ius positium diuidatur in diuinum, & humanum. Quo fit consequens, ut minime repugnet alicuique esse de iure naturali simul, & diuino, ut patet in Decalogo, quem etsi Deus non scripsisset, natura nos ipsa docuit. Sed tamen quia Scripto Dei expressus est, cenletus et de iure diuino. Unde fit, ut distingatur ius diuinum in naturale, et positium, ut positium ut, quod nos Deus præter aut supra cognitionem naturæ docuit, ut sunt sacramentorum mandata Et de hoc genere diuini iuris loquimur in hoc articulo, nempe quod in sacra pagina scriptum est. Id quod bifariam coniungere potest, nempe aut quod expressis uerbis sit scriptum, ut, Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit. Et quorum remiseritis peccata, remissa erunt. Et, quorum retinueritis, retenta. Aut quod ex uerbis scripturæ expressis plane colligitur. Et quidem quod sub hoc uerborum tenore expressum sit in euangelio, ut episcopi referantur, nemo affirmat, quia nusquam legitur Sed tamen quod uerbis æquipollentibus eandem prorsus habetibus significatione, id fit in eisdem sacris Bibliis assertum, hoc persuadere contendimus. Sit ergo secunda conclusio.

Obligatio Auuisti ad refidendum, omniumque pastorum parocchialium ecclesiarum, est de iure diuino. Et cum primis postquam D. Tho. interpretetur agimus, sua est conclusio. **D. Tho.** præsentis quæstione, quæ, exponenda in hic diximus, art. 5. Vbi ex testimonio Christi, quod bonus pastor animam suam teneatur pro ouibus suis ponere in se, ob nullum temporale periculum licere præfili de sua ecclesia decedere. Materiam autem illius articuli, quæ nos huius quæstionis disputaturum sumus. An uidelicet alicui sine causa, quæ huiusmodi decessum excusatum faciant. Interim autem conclusio præsentis affirmatiuus est demonstranda. Aiqui solet quidem ab officio pastoris in iudicio demonstrationis sumi, est tamen illud aliud petendum Episcopus namque non est propter quem ecclesia est constituta, sed ipse potius est propter ecclesiam institutus. Mundum quidem Deus **Prima ratio** fecit propter hominem, nempe ut ei esset **con-** subsidium uitæ, ipse autem non propter ipsum, **clasio-** sed creatus est tanquam eius dominus. Et **nis.** patres familias secularis diuitias suas domos propter suos successores amplificant. Ita que in eiusmodi familiis non persona propter domos, sed domos propter personas sunt extractæ. In rebus autem publicis diuerso modo se res habent. Regnum enim non est factum propter regem, sed rex propter regnum. Et in hoc, ut lib. primo dicebamus, rex differt a tyranno, quod ille omnibus ob publicum bonum uiuit, hic uero regno propter se abutitur. Multo id autem certius est in episcopis. Christus enim qui propter nos homines descendit de caelis, propter seipsum ecclesias fundauit, & propter ipsas, tum alios papores, tum præcipue episcopos. Nisi quod est discrimen duplex inter ciuilem ecclesiasticam rem publicam. Vnum scilicet ex parte finis, ex quo in modo ad ministrandi alterum dei iuuat. Finis namque proximus ciuilis reipublicæ, ut in secularibus adnotauimus, est pacificus tranquillitasque eius status, uti in supra cælestem subinde referatur. Finis autem proximus ecclesiasticæ est sempiterna felicitas, ad quam nos Christus ecclesiæ fundator per suos ministros perducere expectat, & omnimode contendit. Alium autem discrimen est, quod seculares principes in modo sui regiminis effigiem habent dominorum, episcopis uero nullam per se ferre licet, li-

et ministrorū, atq. omnino seruentiū. Principes enim gentium ait Math. 20. dominatur eorū, & qui maiores sunt, potestatem exercente in eos. Non ita erit inter uos Sed quicumque uoluerit inter uos maior fieri, sit noster minister, & qui uoluerit inter uos primus esse, erit uelut seruus. Sicut filius hominis non uenit ministrari, sed ministrare, & dare animam suam in redemptionem pro multis. Vnde Aug. super Itaiam, homil. 7. Qui uocatur ad episcopatum, non ad principatū uocatur, sed ad seruitium totius ecclesie, Ecce ergo episcopalis institutionis fundamentum, quod constitutissimū est esse de iure euangelico, & epe quod ut seruus quidquid est, domini est, sic episcopus quidquid est, sit ecclesie.

August.

Ep̄alis dignitas non est instituta, nisi ppter officiū.

Hinc consequitur episcopale dignitatem non esse institutā, nisi propter officiū. Est enim dignitatis pastoralis officium, pascere. Ad quam ueritatem plenissime commendandam nunquam dignitas in sacra pagina, nisi officii nomine designatur. Nam ut conclusionem ab eo primū loco demonstrare ordinamur, qui est Ioan. 20. Pisce oues meas, ut pote quo episcopalis dignitas planissime declaratur, non ait Christus, Sis p̄sul aut episcopus. Imo nec, sis pastor, nam & pastores locordes esse possunt & gregi indormientes. Sed pascere, hoc est doce, in situ atque a deo gubernare exemplo meo meas oues. Et ubi apostolos predicatum dimisit non dixit. Messis quidem multa est, si aut qui mihi edū docti sunt, pauci, sed operari, nepe qui uili potestatem exercent. Nil enim refert, quā docti in a, aut facul a te p̄tū sint sacerdotes, nisi munere suo fungantur. Misit ergo Deus non qui operari possent, sed qui operarentur. Similiter instituit Deus Aarō, Leuiti. 28. Applica. n. inquit, ad me Aaron & filii eius. Nō ait ut sacerdotes mihi sint, sed ut sacerdotio fundatur mihi, & ut supra in Paulo adhortauimus. Qui episcopatu, inquit, desiderat, bonū opus desiderat, id est si legitimū est eius desiderium nō ad dignitatem, sed ad op̄ referendū est. Quare illico subiunxit. Oportet ep̄m doctorem esse, quo nece nō designat habere, sed facultas, & dignitas, sed uisus, hoc est oportet docere. Vnde ad Paulinū supra citat. Aug. & referunt. 8. q. 1. can. q̄. ep̄atum. Ex

ponere, inquit, uoluit apostolus quid est ep̄atus, quia nomen est operis non honoris. Et ad Honoratum. Hieron. Qui episcopatum desiderat, opus desiderat, hoc est, non dignitatem aut delicias, sed opus & laborem. Ex hoc secundo, ut per gradus descendamus tertium colligitur, nepe decimas & primitias, ut lib. 3. late demonstrauimus, & sarpissime repetimus, nō esse in hoc populo imperatas, ut sine bonorū p̄mia, eo quod uel boni, uel docti sunt. Sed in hoc potius, ut bene ecclesie p̄sent, ut ait Paulus, & inseruiant. Haud. n. me pigebit hoc incultissimū repetere quod ad id penitus attingit, q̄ si hoc ecclesiasticum seruitium Christianis nō fuisset necessarium, nulla fuisset a Christo habita persona unū, q̄. q̄. 1. nee sunt, ratio, q̄ tum ad decimatum in positionem. Haud ergo arbitur, uel nobilissimū, uel doctissimū si uilla rōne de beri ecclesiastica stipendia, neq. eorum gr̄a fuisse instituta, sed eo potius, q̄ ad ecclesiarū obsequia. Dñs i. his plonis q̄. hē. Requisito, ne sin mortuus, q̄. q̄. 6. artic. 2 in huius demonstratione attulimus. Et enim Num. 18. non alia de causa Deus decimas legitur instituisse, quam pro ministerio quo Leuitic, ac postea sacerdos tabernaculo seruebant. Et cū Christus apostolos dimisit, ut mercedem esse uoluit, qui pro operis dignitate mercede sua. Et Pau. ad Corin. 9. naturam naturaliam exempla ad hoc positum congerit. Ut de milite, qui non militat suis stipendiis, & de murrante boue. &c. Et primē ad Timote. 3. thebyteros non cenfer p̄mio ecclesiastico dignos, quia boni sunt, sed q̄ bene p̄sunt. Et si ius consulari canonici, Innoc. III. ca. cum. s̄m 2 postolum. de p̄b. eff. de usus facis oraculis idē prius constituit, q̄ stipendia ecclesiastica. atq. adco dignitates solū p̄ opus cōferuntur, ac tū de c. si. de rescipit. beneficiū asseritur nō dari, nisi p̄ officiū. Cōia sunt hęc, sed in p̄sentia: um ē. usq. ad nansam repe dā. Ex his ergo colligit nostra conclusio. latione illa, q̄ paulo ante institutum. Christus nō alia potius rōne, quā p̄ ca rū obsequia, a. q. administrationes pastorales instituit, quorum subinde officii proprium esse uoluit pascere. & in huius uis mercedē, & stipendia populo imperatē sūt.

SOTO
de iure
Legibus,
DIT
13

decim; ergo quæm est ex rei natura diuinaque institutionis, ipis per se incūbit gregem pascere. Hoc autem absque personali presentia fieri non potest, ergo resistentia est de iure diuino, nam quo quique iure obligatur ad finem, obligatur ad medium, sine quo nequit illum commodè attingere. Primum antecedens nemo est qui neget, sed primam consequentiam inficiari moluntur aduersarij. Quoniam inquit Papa episcopos creat, illi ergo incumbit disponere, vt per se, vel alios pascere debeant. Quod autem cauillus hic nullum præ se ferat, uel probabilitatis colore, palam ex superioribus colligitur. Primum enim iam satis constitutum est, creationem episcopi, licet fiat per Pontificem, nihilominus iure diuino fieri, quippe cum institutio Dei sit, per ipsumque fieri iussa, perinde atque sacramentorum administratio. Sed de nomine nos angat disputatio, esto Papa immediate, vt aiunt, electionem facit, num consequens subinde sit, vt naturam, quam dignitas a Deo instituta proprio significato declarat, possit Papa mutare? Vnde rogo duarum rerum consequentia, quæ tam sunt disparatæ? Nunquid dum Papa episcopum eligit & coniecrat, efficitur pastor, ut non sit pastor, magis quam cum sacerdotem iniurat efficitur, ut non sit sacerdos? Potestne inquam efficeret, vt functio episcopi non sit i sacramenta ordinum administrare, populumque docere, ac moribus instituere, & quod nomen eius sonat, gregi inuigilare? Quisnam hoc, uel dari queat, cum hæc omnia episcopali muneris sint diuino iure annexa, quin uero ipsissima eodè iure sint dignitatis substantia. Profecto si Dei institutio eadem uim habeat, quæ natura per ipsum instituta, plane fit ut sicuti qui morum seuit, efficitur non potest, ut prunus inde, aut alia arbor germinetur quam morus, ita neque qui episcopum facit, efficitur potest, ut eius natura diuinitas instituta non sit per se pascere. Haud enim modo disputamus an ulla de causa efficitur iuste possit, ut ipse per se non pascat, sed per alium. De hoc n. alia nos disputatio manet, sed rei tantum naturam constituimus, docentes, ut quemadmodum qui scamnum fabricat, aut arcem, efficitur non potest, quin figuram habeat scamni, aut arcis, aut qui facit calsecum, efficitur

non potest, quin rem faciat formam habentem pedis, ita qui facit epum, quæ res diuinitus instituta est, efficitur non potest quin eodem iure, quo est instituta, officium habeat, atque adeo obligationem per se ipsum pascendi, ac subinde res dedit quid quid postea foris secus accidere possit. Et enim ne nobis pastoris homonymia & æquiuocatio negotium amodo facessat, intelligere epus debet pastorem esse secundum propriam nominis notionem, & non secundum illam abusiuam, qua gregum domini pastores dicuntur. Solent n. & pastores nuncupari pecudum, armentorumque domini, eo quod sua substantia, & peculium pecorarium sit quemadmodum rogati filij Jacob a Pharaone, quid haberent operis, responderunt. Pastores sumus, puta hæc est nostra diuitiarum possessio. Et isti per se nullam exercent ouilis curam, nisi per suos famulos, sed duntaxat uellere, calesco scæuraque fruentes, delicate ac molli ter uitam degunt. Et si autem non sunt sic instituti pastores gregis Christi, sed prorsus uelut ministri, qui gregum uigilias pferre tenentur, & per prata scripturæ gregem deducere, eiusque fontibus potare, atque oleo scabiem inungere, eiusque lupi cauere & quidquid illo pacto nocere poterit. Neque. n. est, quod huic sanctæ ueritatibus quis obmolitur, soli Petro dictum esse, Pasce in hoc. n. uerbo aliquid est singulare Petro dictum, aliud uero cunctis presulibus generale. Singulare inquam, ut tamquam uniuersalis pastor suo gradu, & ordine uniuersum gregem pasceret non quidem uniuersis assistendo ecclesijs, sed suis constitutionibus, & fidei, ac morum suis uniuersos illustrando & instituendo, dignosque adeo ministros cuiusque ecclesiæ adscribendo. Generaliter autem explicata est episcopalis functio, quæ in Apostolis & in ipso per ipsissimam Christum ecclesiæ institutorum constituta est, ut. scilicet cum primum unusquisque crearetur, iustum ab eodem Christo putaret, ut similiter suum peculiarem gregem pascere. Ait quippe Aug. c. 13. in lib. de pasto. ob id Petro singulariter Christum, id quod oibus erat cõe, iussisse, ut unitatem cõmendarer. Multi. n. erant, inquit, apostoli, & uni dicitur. Pasce oues meas. Hactenus ille. Ac si dixisset. In uno cunctis potestatem dedit. In uno cunctis generalem regendi formam.

Solutio
Replicæ

Epus pastor est secundum propriam nominis notionem.

Solutio
citæ obiectio-
nis.

Illustratur, amplius cõclusio.

expressit, atque adeo in uno cunctis idem iussit. Et Ambr. in Pastora. Nobis, inquit, in verbis diuinis credita est dispensatio, gregemque Christiani alendum suscepimus. In verbis inquit diuinis. Alludens ad ista Petri dicta. Et infra: repetitum est a domino tertio: Pasce oues meas. Quas oues, & gregem non solum tunc beatus suscepit Petrus, sed nobiscum illas suscepit: & cum illo nos suscepimus oēs. Iussit Dñs Petro pasce oues, per quē ad reliquos oēs potestas, & auctoritate pasceendi manat a Deo. Hæc ille: Ex his ergo fit consequens, per ueram esse calumniosamque interpretationem, ut vox illa consecratoris; Vade prædica populo tibi commissio: perinde intelligatur ac si solus sit Papæ. Est enim illius tanquam organi Dei, atq; adeo expressio & quasi repetitio uerbi ipsius Christi, pasce oues meas. Quo plane alludit Paul. Act. 20. dicens. Attendite uobis & uniuerso gregi, in quo uos Spiritus Sanctus posuit episcopos, &c. Hand. n. ad uersariorum gl' uilius est pretij, quā. sicut propterea tantum dixisse; Spiritus sanctus posuit, q̄ ecclesia etiam quo ad ius posituum eius suū gubernatur: Nam 1. ad Cor. 7. distinguit inter ea quæ Deus præcepit & quæ ipse, & hic propria actione, & iussum Dei designat. Non n. ait se illos posuisse sed Deum. At uero quo res etiam patentior fiat, explicare paulo amplius opus est spiritualis pastoris officij, dictum. n. iam supra reliquimus, esse spiritualis ouium uitæ impensissimam curam gerere. Quæ quidem cura tripartita est, ut delicta ut ep̄s sacramentis plebē in uita sp̄sualis generet, & nutriat, atque adeo prædicatione foueat, & prudentia gubernet. Quæ sub alijs nominibus S. Th. expressit, puta instituere, defendere, & gubernare. Nomine aut sacramentorum, & sacralia quadam intelliguntur, quæ quidem can. quamuis. dist. 68. Leo Papa recenset. Incubatio. n. eis presbyterorum, ac diaconorū, ceterorumq; ministrorū, altaris, & uirginū consecratio. Mox cōstitutio altaris, & benedictio & unctio, atq; adeo omniū uasorū, indumentorumque ad idem altare pertinentiū, ac denique baptizatos Chrisma te confirmare. Omnium aut maxime propriū eius munus est prædicare: hoc est nō de suggesto modo, sed & peculiariter et facta oraculo interpretari, & de ambiguita

ribus respōsa dare. Vnde super illud Paul. ad ephē. 4. Alios pastores, & doctores, ad notauit Hier. consulto non dixisse alios pastores, atque alios doctores, sicut dixerat alios apostolos & alios prophetas, sed alios pastores & doctores. s. quod idē est in ecclesia pastor, qui & doctor. Idemque Aug. in ep̄st. 38. Paulino sciscitanti, quo pastores a doctoribus differant, ridet, ut delictet nullo differre discrimine, quod eodem apostolico uerbo confirmat. Tertium demum eiusdem muneris membrū est gubernatio, quibus non infimē ad iungitur pauperum, viduarum, ac pupillarum cura. Hæc autem expressus, tum Gregorius libr. priori Pastor. tum etiam alij Greg. sancti patres per Ezech. prophetam explicari iurant cap. 34. ubi ait Dominus. Fili hominis propheta de pastoribus Israel, qui pascebant se metiplos. Nōne greges a pastoribus pasceuntur? Lac comedebatis, lanis operiebamini. His. n. duobus cuncta designantur, quæ ad victum, ueluti ratiō tumque spectant. Quæ quidem ad sustinendam rationem ep̄scopis populū suppeditat. Sed ad designandam eorum luxuriam sub additur: Quod crassum est, occidebatis: ubi summa iniquitas pastoris insinuat. Quæ. n. officium eius sit gregē doctrinæ ac morū pinguedine saginare, & pinguedine eius potius subsistat ipsi curat pinguescere. Et gregem meum nō pascebatis. Quid autem sit pascere, explicare profertur, dicens. Quod infirmum est, non consolidatis; quod agrotum non sanatis, quod contractum non alligatis, quod obiectū est, non reduxistis, & q̄ perierat, non quefistis. Hic autem primum omnium animaduertendum est, oracula antiquæ legis nō eandem prorsus energiam ad rem presentem habere, q̄ testimonia nouæ. Et enim sacerdotium nostrum longe ab illo differens, ac perinde sublimius existit, quā quo illiungebatur. Nā cum illorū sacra nullā cōferrent gratificantē grām (nil de illa loquit, q̄ sub signo cunctationis conferebat) neq; clauū illi potestatis habebat ad remittenda peccata, neq; subinde curā ut nostri sacerdotes, gerebant aliarū, quæ potissimum est fundamentū, ut nostri prelati residere teneantur. Petuntur aut inde ad propositum argumenta, ut ratione figuræ, in qua, ut ait Paul. oīa contingebant illis, nepe q̄ illud sacerdotiū prælagū erat nostrū.

SOTO
de Iure
Legibus
DIE
13

noſtri. Tum etiam per modum exempli, nam ſi illis tanto viuo tribuebatur, quod curam non gererent gregis, & in excubijs templi perpetuo eſſe cogebantur. Inſum enim legitur Nu. 1. 6. Aaron filijque eius ac Leuitis, excubare in cuſtodia ſanctuarij, multo efficacius conuincitur paſtores noſtros animarum cuſtodes, debere ſemper præſentes gregi proſpicere. Quamuis vt ad præſentem locum Ezech. reuertamur, non ſolum ſacerdotes illic, paſtorum nomine denotantur, ſed & omnes iudices & gubernatores populi, rametſi iam tunc temporis, gubernationis ſceptrum penes ſacerdotes eſſet. Affabre ergo Propheta ſi- la quinq; oratione paſtoris munus delin- ceat, quantum ad ea ſaltem, quæ in grege medenda ſunt. Quinq; enim incom- modis Chriſtianus grex periclitari conſue- uit. Primum eſt in fide, quæ totius Chri- ſtianæ vitæ fundamentum eſt, nam ſine fi- de impoſſibile eſt Deo placere.

Expédi- tur loc⁹ ſtatus.

Paulus.

Primum autem detrimentum fidei eſt, languor & imbecillitas, quando ſcilicet ho- mo propter magnitudinem credendorū nutabundus vacillat. Quare Paul. ad Ro- man. 4. laudi tribuit Abiahæ, quod nō fuit infirmatus in fide. Et ad Rom. 14. Inſir- mum in fide aſſumite (ideſt) ne eod dat ſuſtē- tate. Hæc ergo Antiltis, qui doctor eſt fi- dei, prima functio eſt, nempe vt fidei ſeru- pulos mentibus gregis eximat dubia ſcili- cet explicando, ac ſubinde animos affirmā- & conſolidando vt intellectum quemad- modum ait Paul. captiuent in obſequium fidei Aegritudo autem ad mores attinet, cum quis corruptis affectibus infectus eſt. Etiam, vt intellectus ſerupulis fidei inſir- matur, ſic & appetitus, affectuum tumultu ægrotat. Quare ſicut illud doctrinæ luce eſt conſolidandum, ita & hoc ſalutaribus monitis ſanandum. Contraſtatio vero iam ad diſcordiam inter fratres attinet, videli- cet cum populus aut varijs opinionibus, aut litibus & iurgijs inter ſe diſſidet. Tunc enim ligamine pacis atque vnitatis conſe- derandus eſt amicitiaque conglutinādus. Ex hic enim facturis, niſi in tempore colli- ganur, hæreſes ſolent inſumere. Quod re uera uecordia & inertia præſulum, ac potiffimum abſentia a ſuis eccleſijs creber- time accidere, præſentia tempora docu- mento nobis ſunt. Quocirca id quod ſub- ditur, abiectum, ad manifeſtatum hæreſim

& apoſtaſiam referitur. Diffenſio enim po- puli, ſeminarium eſt hæreſim, per quas ab eccleſia exitur, & vſque ad huius etiam me- dicamina prælati cura protenditur, vt ſal- tem vna atque altera monitione, vt docet Pau. enitendum ei ſit abiectos in eccleſiam reducere. Concludit demum. Et quod pe- rierat non queſiſtis, exemplo illius, qui de celo quaſitum venerat quod perierat. Pe- rit artem homo per quodcunq; mortale delictum, inſigniter vero per obſtinationē. Sed neque il o proſum deſperandum eſt quin, omnis adeatur querendi ipſum via. Atqui effectus porro iſti, gratiæ Dei cuius- ſingulari ſauiori referuntur accepti. Atta- men quia ipſe cuiusmodi gratiam miniſte- rio ſacerdotum nobis ſuppeditat, ſit, vt pro- pter eorum negligentiam vſu veniat, vt po- pulus eadem gratia priuetur. Id q̄ protin⁹ ibidem Deus aperte admonet, dicens. Et diſperſe ſunt oues meæ, eo quod nō eſſet pa- ſtor, & facte ſunt in deuorationem omnium beſtiarum agri, hoc eſt, ab omnibus vitijs peſſundate ſunt, omnique errore conculca- te. Qua de cauſa ſtatim comminatur pa- ſtoribus. Requiram gregem de manibus eorum. Hac eadem n rōne ait, ad Hebr. vlt. Paul. prepoſitos ſic debere ſuper grege inuigilare, quaſi rationem pro eius aſibus ſint reddituri. Porro ergo niſi hæc ep̄i mu- nera & officia tam eſſent obliuione ſepulta nemo eſſet, arbitror, qui vel heſitare poſſet teneantur ne iure diuino ep̄i per ſe illa p̄ ſtare, ac perinde in ſuis diſceſibus reſide- re. Etenim non ſolum publica concione, ſi ſuum bene noſcunt inſtitutum, hæc perſe- re debent, verum priuatis uiſitationibus, exhortationibus, re creationibus, conciliif- que adeo & conſolationibus, imo non ver- bo tantum verum exemplo, ac denique re ipſa iuuando, nempe egentium cauſas ne- gotio etiā tuendo & eleemoſynis adiuuan- do. Ecce ſacerdotis officium qua parte dēt- nocumenta gregi cauere. At vero qua par- te ipſum ad perfectum promouere teneat, alius eius prominet functio. Hac quippe ra- tione appellat eos i ſuis antecelſorib. Chri- ſtus lucē mundi. Vide quāta largitate ſua ip- ſius noīa illis impartitur, vt ſi in officio nō perſtiterit, eos peius iniudicij pudfaciat. Quin vero, vt ſupra diximus Pius Papa, c. oues. 6 q. 1. veluti oculos Deum illos inſti- tuiſſe ait, ſiue per quos Deus ipſe gregi ſuo pa- uidet, ſiue per quos populus que diuina ſunt

Paulus.

Pastores ecce lux mundi.

Pies Pa- uis pa-

sunt

Pastor
ecclesia
civitas
sup. mō
tem po-
sita.
Idē sal
terra.

Secūsus
locus p
conclu-
sione.
Refellit
quorun-
dā inter-
pretatio

sunt suscipit. Appellat etiam illos civitate
supra montem positam, quia non solum do-
ctrinae lumine de candalabro lucere debet,
verum pro eminenti vitae exemplo in con-
spectu populi, & veluti sal terrae mores co-
ndere. Perpende, an eiusmodi officia ab sen-
tes exhibere, ut decet, valeant. Quin age, ut
cuncta complectamur episcopi in ea perfe-
ctionis sublimitate esse debent, ut perfeccionem
non discant, sed quemadmodum in
sua consecratione admonentur, omnino
doceant. Quid demum perfectionem doceant
seu Christi ministri ecclesiam suam
sic expurgent, sic promoveant, sic itaque
exornent, ut sine macula, ut Christi spon-
sam decet, Deo patri offerant. Ecce primum
locum euangelicum. Pasce oves meas. Se-
cundus locus ex quo veritas praesentis con-
clusionis elicitur extat Ioan. 10. ubi Chri-
stus naturam boni pastoris sub hac verbo-
rum exaggeratione commendat. Ego sum
pastor bonus. Bonus pastor animam suam
dat pro ovibus suis, mercenarius autem fu-
git. Intelligere autem nequeo quomodo illi
de cludere hunc possit locum, dicens non
intelligendum esse generaliter de pastorum
vniuersitate, quippe quod Christus de seip-
so particulariter, ut aiunt, id asseruit. Haud
enim opus est sanctos huc interpretes com-
pellere, qui hunc sensum recutiant. Praestat
namque semper scripturam sacram, ubi id
fieri possit, ex suis ipsius verbis elucidare.
Perpende ergo verborum contextum. Ego
sum pastor bonus ecce asserionem. Haud
vero satis duxit simplicitate id asserere, sed
demonstrare pertexit. Quomodo autem
demonstravit. Quia bonus pastor animam
suam pro ovibus suis dat. Hoc ergo non de
se peculiariter & proprie asserunt, alias id
quod dixerat per idem ipsum probasset,
nempe ego sum pastor bonus, quia ego ip-
se pastor bonus animam pro ovibus meis
pono. Per illam ergo probatoriam propo-
sitionem, naturam ingeniumque & substā-
tiam boni pastoris definitione patefecit,
nempe ut sic colligeret. Ille priorius qui ani-
mam suam dat pro ovibus suis, bonus est
pastor, ego autem animam meam, hoc est
vitam do pro ovibus meis, ergo ego sum
bonus pastor. Generalem ergo regula p-
fixit, per quam bonus pastor ab iis, qui non
sunt boni, discernendi sunt. Unde Gregor.
in homilia. Eius, inquit, bonitatis formam
quam nos imitemur, adiunxit, dicens, Bo-

nus pastor animam suam pro ovibus suis
ponit. Fecit quod monuit, ostendit quod ius-
tus, &c. Et Aug. de verbis Domini, ser. 1. Pastor
bonus, Christus. Quid Petrus? nonne bonus
pastor? nam & animam suam pro ovibus
suis posuit, quid Paulus? quid ceteri Apo-
stoli? &c. Itaque si attende verba respicias,
non tantum Christus exemplum seip-
sere oculis nostris voluit, quod imitaremur,
secundum illud. Ioan. in hoc cognovimus
charitatem Dei quoniam ille pro omnibus
animam suam posuit & nos debemus pro
fratribus nostris ponere. Et sicut ait ad Ho-
norat. Aug. quod instante persecutione episco-
pus non potest fugere, quia exemplo Do-
mini tenetur bonus pastor animam ponere
pro ovibus suis. Hoc enim quodam mo-
do possent adversarii cavillari, dicentes, quod
licet Christus de se peculiariter id diceret,
po sicut nihilominus de se imitandum ex-
emplum. Sed in super affirmamus quod illi re-
gulam & definitionem per quam se pro-
bavit esse bonum pastorem, quam adco-
licet ipse per impossibile non servasset, ten-
erentur vniuersi pastores iure diuino &
naturali servare. Agedum idem ex subse-
quentibus verbis corroboremus. Subdit enim Mer-
cenarius autem & qui non est pastor, cuius
non sunt oves propriae, ut dicitur lupum ve-
nientem, & dimittit oves, & fugit. Quomodo
do rogo illic usurpavit mercenarii nomen,
vtrum peculiariter pro aliquo? Reuera non
nisi generaliter ergo eodem modo accepit
vocat vocem boni pastoris. Alias non eregione
apponeret illi mercenarium. Vtrumque
ergo naturam amborum oppositione ex-
plicuit. Nisi admittere absurde malis, quod
naturam explicuerit mali pastoris, non na-
turam boni. Neque contentus fuit id simpli-
ci et enunciare, sed naturam subiunxit, cui
sunt. Mercenarius enim inquit fugit, quia
mercenarius est, cuius non sunt oves pro-
priae, & ideo ad eum de ovibus non perti-
nent, quia non sunt inquit, cuius propriae ut
pote quod cum ei non sint a Christo commē-
datae, ut ut eas non diligit, nimirum ea di-
lectione qua ex Petro requisivit, an se pra-
ceteris diligeret. Sed & urgentissimum pra-
terea argum. quod hoc Dominus ac redemptor nos-
ter non de se im proprie, verum tanquam cu-
stodis qui legitimi sunt episcopi necessarii con-
trauerit, est, quod ex hoc loco sancti omnes
& Doctores colligunt (ut art. 4. videbimus)
teneri episcopum dum necessitas gregi suo in-
gruetur.

SOTO
de iure
Legibus
Dicit
13

grauerit, vitam exponere antequam inde
 recedat. Quam quidem veritatem cum ip-
 si aduersari negare profecto non aude-
 rent, inde debent colligere residentiam
 esse de iure diuino; idque adeo ex hoc lo-
 co inferri, alias ecclesia non cum tanto pe-
 riculo eos resistere constringeret. Ad de-
 hoc illic pressus. Hic ergo pedem sistere
 cuperem si pro rei dignitate mihi facultas
 ad persuadendum suppeteret, rogareq; co-
 lendissimos episcopos, expenderent, vitru
 potuerit Christus significantius rem ape-
 rire, vehementiusq; ipsos ne mercenariis
 suos greges confiderent dehortari. Quo-
 modo enim diligere aīas vsq; ad sāguinis
 effusione p̄nt, quas vt proprias nō hnt? &
 nisi ita charas in Domino habeant, quo-
 modo possunt eis legitime p̄ospicere? A-
 bunde se namq; mercenarij fecisse arbitra-
 tur, quando pro ratione stipendij, quod re-
 cipiunt audiendis litibus, horas aliquot in-
 sumunt. Prosequitur autem Christus ean-
 dem boni pastoris naturam etiam annū pa-
 refacere. Ego inquit, sum pastor bonus, &
 cognosco oves meas, & cognoscit me
 mea. Haud ergo locus iam vilis sit reli-
 quus despectū, vt quis dicat de se proprie
 Christum loqui. Imo eandem demonstra-
 tionem insinuat, nempe ob id, quod inge-
 nium, fides & cura boni pastoris sit vt mu-
 tuo se de facie & voce ipse & oves cognos-
 cant, se, in quem hęc cōpetūt, bonum esse
 se pastorem. vbi Theophylactus, Hoc lo-
 co, inquit, agnosco differentiam pastoris &
 mercenarij. Nam mercenarius quidē ne-
 scit oves, quod contingit, quia non sepe il-
 las inuisit, &c. Qui enim per Dei dilectio-
 nem non sibi ecclesiam despondit, nō pōt
 eius conspectu & familiaritate magnopere
 se oblectare, praterquam q̄ neq; officia
 pastoris gregi p̄stabit, nisi cuiusq; ouis
 faciem & balatum nouerit, vt non per re-
 lanonem aut per alium, sed de vultu, ge-
 stu, & voce animi morbum deprehendat.
 Neq; vero grex eum vicissim satis dilige-
 re, eiusq; tum exēplum imitari, tum & au-
 scultare mādatis valet, nisi de vultu & ser-
 mone eum agnoscat. Quocirca hoc quod
 isti dicūt Christum de se proprie affirma-
 re, quam sit falsum inde cōstat, q̄ fortasse
 ad illud prouerbum Salomonis alludit,
 quod ipse tum p̄ p̄riscos pastores, tū in
 nostrorum figurā illius ore iam pridē pro-
 tulerat. Ait n. ille Prouer. 27. Diligentur

cognosce vultum peccoris tui, tuosq; gre-
 ges considera, non enim habebis iugiter
 potestatem, sed corona tribuentur tibi in
 generatione & generationē. Vbi Hebraice
 habetur, cognoscendo cognosces seu e-
 uidenter agnosce faciem peccoris tui, & vt
 dicitur facie ad faciem, & pone cor tuum
 ad greges. Vbi non adeo ad rem accom-
 mode quidam comminiscuntur, verbo il-
 lo appone, allusionem fieri ad illud Chris-
 sti, Bonus pastor animam suam ponet.
 Nam praterquam quod verbum euāgeli-
 cum nō significat nisi, dat, manifesta est re-
 rum discrepantia, nam verbum Salom. ad
 internā curam & sollicitudinē quā pastor
 habere debet erga gregē, refertur, vt. i. cor
 impensissime habeat ad singulariū ouium
 necessitatē attentum, Vox autē Christi ad
 testin. onū amoris vt. i. si opus fuerit mor-
 tem eius gratiā oppetat. Nā si cura bruti-
 gregis illa mutua m̄ agnitionem exposcit,
 quanto magis studium quod erga Christia-
 nam familiam impendendum est, sane cū
 quot sunt subditj, tot sint & morborū ge-
 nera. Alius. n. consolatione indiget, alius
 consilio, alius reprehensione, alius deniq;
 alio elemosynæ subsidio. Quæpe, p̄nus
 in initio eiusdem. c. Ioan. vbi te Christus
 ostium esse ouium dicere adornabat. Qui
 nō ingit, intrat per ostium, sed aliunde, sur-
 est & latro, qui autem intrat per ostium,
 pastor est ouium. Huic ostiarius aperit, &
 oves vocem eius audiūt, & proprias oves
 uocat nominatim, & educit eas, & cū pro-
 prias oves emisserit, ante eas vadit, & oves
 illum sequuntur, quia sciunt vocem eius.
 Vide quomodo lex boni pastoris nō tan-
 tum in hoc consistat, q̄ quis ad dignitatē
 secundum Christi leges acceda, verum &
 q̄ eius exemplo eandem adminitret, nem-
 pe cognoscēdo oves singulas de nomine,
 easq; exemplo vite antecēdo, quod ipse
 sequantur. Id quod ab/entes quoniam
 pacto præstare perficereq; possint, ipsi ui-
 detint. Vnde sequit. Alienum autem non
 sequuntur, sed fugiunt ab eo, quia nō no-
 uerunt vocem alienorū. Vbi alieni appella-
 tionem non solum eos, qui non legitime
 ingressi sunt censer, imo & qui legitime
 rem administrāt. s. tā mercenarios, quam
 eos qui illa quæ premiserat, non seruant.
 Et quidem Apostoli nō cognouerunt qd
 loqueretur eis. s. mysterium fidei ipsius
 per quā solam ingressi erant quorū

Prouer.

Confir-
 matio.

Theo-
 phyla-
 ctus.

vtiis

veris pascuis essent potituri: quia non est aliud nomen sub sole, in quo possint homines salui fieri. Nobis autem, qui illud iam certo per eandem fidem cognoscimus aliud restat constantissima fide tenere nempe quod qui ab ipso instituti sunt pastores, eius instar necesse habent munere suo perfugere. Vnde Damasus Papa in aurea sua epistola 4. ubi de depellendis chorepiscopis loquitur, hoc Christi testimonio vehementer inuehitur in episcopos, qui alienis suas plebes educandas concedunt, cum Christus bonum pastorem asserat vitam pro ouili suo ponere, mercenarium autem ingruente lupo oues defendere. Sed de hac epistola statim art. prox. Habeant ergo aduersarii, & contra se arguant: Quidquid homo per suos administratos facit, per seipsum censetur efficere, ergo cum episcopus vicarium ecclesie sue deleget, residere non tenetur, sed pro sua satisfacit obligatione. Videant autem homini argumentatores, quanta eos responsa persequantur. Primum omnium, ut supra diximus, hic non disputamus, an causa possit aliqua intercedere propter quam dispensari cum episcopos absentibus queat, de quo artic. 4. repetendus est sermo, sed rei naturam constituiimus, & ea quae diuina lege episcopo iussa sunt. In primis ergo si factum spectemus, absentes episcopi non sibi vicarium ad omnia sua munera substituant, sed eum tantum, qui ad lites audientias sedeat, quod re vera non est precipuum. Et praeterea visitatorem, qui dice sim circumuolent, cum neque ista in ipso rum absentia fieri possint commodè, neque alia villo modo, ad quae precipue tenentur. Potissima enim pars spiritualis pastoris, ut in concilio Carthagi. 4. licet breuioribus verbis admonetur, nempe cui aiarum longè maior cura incumbit, quam temporalium, in hoc posita est ut lites, quae sine iudiciorum strepitu definiti possunt, componere satagat, pacareque & extinguere procuret, ut tempus secundum Christi mandatum redimat, quod oues in Christianis exercitijs collocent. Quod quidem nemo sine episcopi auctoritate & gravitate & amore quo gregem prosequi tenetur, atque adeo sine eius praesentia perficere valet.

Item neque visitationis longissima experientia testatur, per alium quam per seipsum fieri casu posse. Haud enim criminibus so-

la pecuniarum multa aut excoicatione n e medendum est, sed profecto verbo nunc placido, nunc acerbo, ac alijs demum adhibitis remedijs, quorum visitatores, quia mercenarij sunt nulla tangit cura. Adde, quod eleemosinae quae inter episcopos operas tam altum locum tenent, oportet. n. episcoporum, ut ait Paul. esse hospitale nisi per plentes Antistites fieri nequeat commodè. Conspicimus namque pauperum, ege norumque clamor viscera commouens, vel eleemosinam exprimit, vel aliam saltem consolationem, qua suam possit miseriam leuare. Huc enim illa spectant, quae modo circa verbum Christi tractabamus, nimirum quanti referat vultum pecoris visitator agnoscere, & vocem audiri. Sed ais, quid si episcopus haec omnia atque alia per alium rectè dispense? Accidere enim potest, ut alij efficaciores sint praedicatoribus ipso episcopo, atque alij ad alia munera doctiores & aptiores, quos cum successerit, munus suum expleuit, ut absens ecclesiae suae vine re possit. Huius autem vna responsio est, esse impossibile. Aliter praecipue notanda, quod epi vicarij non sunt perinde constituti ac si sint futuri praesules, sed quasi praesulium adiutores. Et ideo non per hoc excusant eorum residentia. Debet enim vicarij esse solum membra in corpore, ipse vero sicut animus. Christus. n. non eos ut operarios constituit, sed ut operarios misit. Et Paul. non ait oportere episcopum esse doctorem, sed esse doctorem, & ad Tit. Solicite, inquit, cura te ipsum probabilem exhibere Deo, operari in confusibilem, rectè tractantem verba veritatis. Vbi confessione cum Antistite aspergit, quod operarius non est. Et alibi admonet, ut qui non operatur, nec manducet. In summa, non vident isti qui munus eorum in hoc collocat, ut bonos sibi habeant subrogatos ministros, quoniam admodum leges vniuersas electionis episcoporum & pastorum de medio tollant. Quid. n. opus est tantam sollicitudinem & vigilantiam adhibere ad digniorè eligendum, quantam iura omnia clamant, si istis episcopo est alios ecclesiae suae ministros delegare. Ergo si iura illa certa ratione constituta sunt, planè colligitur personalem industriam in episcopo eligi, atque adeo praeter se residendo teneri munia sua explet. Quare non est cur nobis Valerij obijciant, qui Augustinum sibi substituit. Id enim fecit

Damas.

Obic.
tio ad
uersario
rum.

Solutio.

SOTO
de Iustitia
& Iure
Dicitur
13

fecit ingrauescente iam ætate, quando vi-
 res sibi nõ suppetebat. Immo nec tunc cre-
 dendus est sic cessasse, quin id quod pos-
 set, efficeret: Imò hinc sumitur argumen-
 tum, quam sit necessaria presentia perso-
 næ. Hac enim de causa Petrus Apostolo
 vt Theodoretus refert in lib de 70. disci-
 pulis: & antiquissimus Epiphanius tom.
 2. cap. 26. nempe quia illi necesse erat tan-
 quam Apostolo per alias ecclesias diua-
 gari, subiticiis sibi episcopum Romanum:
 non qui esset Papa, sed qui sibi esset au-
 xiliaris vicarius. Ad eorum ergo argumē-
 tationem respõdetur, quod est vnicuique
 liberum sit de suis proprijs bonis, vt li-
 buerit, per famulum disponere, in quocum-
 que quod quis per alium facit, ipse facere
 censetur: in publicis tamen administra-
 tionibus longè res secus habent. Publici
 enim magistratus, atque illi potissimum
 quibus ob personalem functionem iusta
 expēdia decreta sunt, nõ ad iustum per
 vicarios administrantur. Equis enim in
 consulem, aut prætorem, aut ducē, crea-
 tur, vt per alium rem administraret? Imò
 verò in rebus priuatis quis oconomum,
 picecnam imò vel coquam, vel quod
 rei magis aridet, nauclerum, vel certè
 aurigam conduxit, qui non minus eius-
 dem personæ requirit? Quod si magistra-
 tus alij hanc habent residendi naturam,
 quis non videat episcopatum, qui anima-
 bus prospiciēdis, quas Deus, & ad suum
 ipsius consortium condidit, & proprio vi-
 tæ dispendio redemit, primum huius le-
 gis obtinere locum? vnde Paulus 2. ad
 Corinth. 9. Vx mihi si non euangelizau-
 ero: necessitas mihi incumbit. Sed vide
 quomodo aduersarij cauere hanc plagã
 contendunt: tunc enim apostolis per se
 ipsos necessarium fuisse prædicare, quo-
 niam in ipsis personalis indus: ia electã
 fuit. Episcopi autem non illis successerūt
 in apostolatu, sed in episcopatu. At ve-
 rò fateamur vigentiorum fuisse in apo-
 stolis prædicandi obligationem propter
 reuelatam eis doctrinam, tñ quis neget
 in episcopis personalem etiã indus:riã,
 quatenus in episcopatu ipsis successerūt,
 eligi? Sed neque aliud istorum commen-
 tum illis admittendum est, nempe quod
 apostoli iusti sunt solis infidelibus prædi-
 care, episcopi verò solis subditis, immò
 Paulus sæpè prædicauit cõuersis, q̄ certè

ad eorum confirmationem facere debe-
 bat. Nec ep̄o dicitur, ut aiunt; Vade, prædica
 populo Dei: sed, populo tibi commissio:
 cui non repugnat, quin aliqui possit, & de
 beat infidelibus prædicare. Alius verò ca-
 uillus istorum est, q̄ etsi Pape dictum sit;
 Pasce oves meas, non tñ inde colligitur,
 q̄ residere teneatur in omnibus ecclesijs:
 atq; adeo neque de singulis colligitur, q̄
 teneantur in suis residere. Quòd autem
 cauillatio hæc peiori sit nõ in me digna,
 quis non planè videat? Iustus. n. est Papa
 per seipsum pascere, atque adeò in sua ec-
 clesia, quæ Romana destinata est, reside-
 re, vel vbi expedire vitum esset. Decet
 aut pp confluum orbis illic, ne p alias
 diageatur, sed suos sigulis ut Deus ei ius-
 sit, episcopos consignet, qui eodem diui-
 no iure teneantur in suis diocesis resi-
 dere. Vnde Paul. ad Theff. 3. Regamus, in-
 quit, vos fratres vt noueritis eos, qui la-
 borat inter uos, & presunt uobis in Dño,
 & mouent uos, ut habeatis illis abundan-
 tius in charitate pp opus illorum. Nõ er-
 go pp dignitatem, sed pp opus, quod re-
 sidentes personaliter exercent. Alia deni-
 que eorũ arguita non est nisi digna. Ar-
 guit n. q̄ cum Papa possit eõm a sua di-
 censi dimouere atq; alteri adscribere sit, ut
 dispensatio episcopi cum hac ecclesia nõ
 sit de iure diuino, atq; adeo nec residētia.
 Iam. n. supra ostensa est infirmitas con-
 sequentia: nempe q̄ licet Papa possit epi-
 scopos summutare, non tñ eorum natu-
 ram, & functiones, quæ iure diuino an-
 nexa sunt dignitati. Sed rogas, nõne mul-
 ta episcopus potest per ministros dispen-
 sare? Apparet enim posse: ut ordines
 conferre, & confirmare: benedicere tem-
 pla, & ornamenta, &c. Item per multa
 sunt episcopalia officia quæ non nisi sta-
 tus temporibus eademque rarò sunt: ut
 Chrisma consecrere, & facris initiare: que
 iõ iugem residentiam non exigunt. Reside-
 tur inter episcopalia munera gradus esse
 dignoscendos. Quædam. n. sunt quæ li-
 cet non ita decenter fiant, tamen, nõ usq;
 adeo absurdum est per subditos illa ex-
 ercere. Vt sunt chrisma consecratio, &
 templorum ornamentorum; consecratio.
 Est in quã i his, dum per titulares episco-
 pos sunt indecorum quidam, q̄ nõ ita
 grauitate, ut decet celebrantur: propter quã
 quòd ausa inde porrigitur titularibus epi-
 Soto de Iust. & Iu. N n n sco-

Cauilla-
alter.

Paulus

Scrupu-
lus.

hæc i a
quæ iam

Solutio

Ad arg.
hæc iam.

Paulchra
ratio.

Paulus.

Aduer-
sarioũ
subter-
fugiu.

Refelli-
tur pxi-
ma solu-
tio.

scopis intro lucēdis. Verumtā non ista sū
manera, quæ virginis inē residentia epī
requirunt: sed alia sup̄ commemorata
quæ ad istā presentiam sedulamq; dili-
gentiam expolcunt. Immo verō, vt iam
diximus, propterea episcopi obligati-
onis residentia obliuī sunt, quod non parat
alia sibi incumbere onera, quam lites au-
dire, & semel in anno ordines conferre.
Si. n. se ignorantium lucem delinquenti-
um r̄ am, p̄r̄itorū suffragiū egentūq;
subsidū, ac presidiū (vt v. e. iuar) esse co-
gnoscerent, non grandi opus esset nego-
tio, vt ius residentia persuasissimum ha-
berent. Multa alia hic missa facimus sc̄i
purarum testimoniatum iuris rati-
ea, quæ precipui suat monenti atulisse.
Multasq; aduersa iōiū argutias silentio
pretermittimus, ad quas vūque molesti
esset. n̄ tere, q̄ utile. Quod autē de episcopo
asertum corauimus, de cunctis et pa-
reccialibus pastoribus subinde est intelli-
gendum. Sane cum, & allata testimonia
idem sibi velint licet multo efficacius e-
piscopos urgeant. In apice autē istorum q̄
dicta sunt, hoc licet per seipsum euidentis-
simum sit: non erit tū ad monitu supe-
na caneum, ne impē prestendi obligatio sic
preceptum est, vt nō si precepti finis. Vi-
deas. n. p̄sules in suis quidem ecclesijs
residentes: sed tamen adeo oscitanter, &
segitur in administratione verbi, in gu-
bernatione, in afflictōrū consolatione, et
pauperum subsidio sese gerētes, vt nihil
referat absente sine sint an p̄sentes. Re-
sidentia. n. propter hęc necessaria est, quæ
si non fiant superuacanea immo quādo-
que causa, vt episcopus maiori oppro-
brio, & vilipendio a sua plebe habeatur.

Ad pri-
mū arg.

Quod

Ad primum igitur argū respondetur,
verba illa formalia, quod episcopi reside-
re teneantur, nullā fuisse necessitatem, vt
in Euangelio exprimerentur. Sane cū eui-
dētissimē ex ipsa episcopali functione di-
uinitus instituta colligatur: q̄ ē secūdu
aduersarij satis est, vt eadem residentia
sit de iure diuino. Nam vbi Christus ceu
operarios miserit predicatum A postolos
atq; alios 72. discipulos quibus episcopi
& parecciales sacerdotes successerunt: &
vbi iubet in Petro cūctis episcopis, vt re-
gē pascāt: & vbi docet bonū pastorē esse,
qui nominatim cognoscit oves, et vbi ait
Paulus episcopū esse doctorem, & hospi-

ralem, & vbi admonet Timot. vt seipso
operarium incoo fusibilem, verbum veri-
tatis rectē tractantem exhibeat; & vbi
admonet p̄sules, ut in uice suo gregia-
tendat in quo eos spiritus sanctus poluit
episcopos ad regendum ecclesiam Dei,
atq; in id gentis alijs locis usque adeo lu-
ce clarius residentiam pastorum precepit,
ut fatuum sit ex p̄siora uerba require-
re. Ad secundum iam satis respōsum est, Ad
quod etiam summam ecclesie iurisdictionem
nem Petro eiusq; successoribus singulari-
ter commiserat, ubi ait, P̄sce oues meas:
atq; adeo facultatem eligendi pastores:
modum tamen pascendi nō reliquit suo
arbitrio, ut eum mutare posset. Haud. n.
in arbitrio est P̄sce facere ut episcopus
nō sit doctor, nō sit hospitalis, non sit uigilator
sup̄ gregē, quibus muneribus ius-
timum est ut resideat. Ad tertium deniq;
respondetur quod si Timot. & alij forsan
episcopi iussa Pauli a suis nonnāquam
ecclesijs peregrinari fuerint: id tū ob ec-
clesie uniuersalis necessitatem factum ē,
atque adeo per interpretationem etō cō-
diuini iuris, & naturalis. Haud enim
pugnāt residentiam esse de iure diuino,
& nihilominus posse casus accidere, in
quibus non solum licitum, uerū & ex-
pedientissimū sit episcopum a sua ec-
clesia in tempus abscedere.

ARTICVLVS II.

Verū residentia episcoporum iure naturali fundetur.

Cum monstratum sit residentia episcoporum de iure esse diuino, sube-
quitur, ut uideamus, an ius eam naturę
suas rationes eidē ueritati subministrē.
Arguitur namq; a parte negatiua. Enige-
licus episcopat⁹, ordo est supernaturalis:
quippe cum fundatio ipsa ecclesie super
naturam fuerit a Christo instituta, nō er-
go episcoporum residentia in iure natura-
li fundatur. Secundo: Si iure naturali eam
modi residentia iuberetur nulla ratione
posset super eo dispensari. Nam ut lib. 2.
de Decalogo pronuntiauius, ob id iudi-
cabilis est, quod in induratum habet a
natura obligandi uinculum, & tamen ut
in c. 4. patebit, infringere ea necessitas po-
test, ut legitime a sua ecclesia episcopus

SOTO
de Iure
Legibus
DIE
13

Argu. 3. tus absens fiat. Tertio denique arguitur, Esto de residentia præceptum agnoscamus natura tamen præceptorum affirmatiuorum est, ut nõ obligent, (quod aiunt) pro semper. Non ergo iugis continuaque residentia necessaria est. In contrarium est quod cũ ius nature auctore. Deo mentibus nostris insculptum sit, explicandis etiam fidei legibus ab eodem Deo promanantibus mulam inferuit. Nam diuine leges naturalium perfectrices existunt.

In supra dictum est naturales ius esse, quod natura nos docuit, atq. adeo minime repugnare, ut quod diuino iure sancitum est, naturali etiam quadam tenore oboreur. Respondetur ergo ad quæstio nem affirmatiuam hęc conclusione. Obligatio residendi quam proxime est naturalis iuri finis. Enimvero quamuis episcoporum institutio iure ite facta diuino tamen, ut supra dictum est, rationibus naturalibus eius congruentia innotescit, atque adeo modus epi copalis administrationis eiusdem rationibus elucidatur, quas quidem in superioribus adeo insinauimus, ut hęc nõ sit nisi explicatio repetitio. Primum igitur argumentum sumitur ab officio. Enimvero cum pastoris officium, ut dictum est, sit spirituali animarum salutem prospicere, functio hęc bipartita est nempe, uel respectu gregis infirmantis, ac deficientis, ut iuuetur sanetur que, uel respectu eiusdem sani, ut ad perfectionem promoueatur. Defectus autem, & quantum ad intellectum accidere potest, & quantum ad effectum. Est ergo pastor ignorantium lux. Nam uos, inquit, estis lux mundi. Lucem autem natura docet nisi presentem lucere non posse. Illis autem, qui de uia decedunt, est ciuitas supra montem posita, cuius uite sydyas aspiciens populus recto tramite incedere debet, in cõspectu autem populi, nisi redeat, esse non potest. Cõdiendis uero corruptis affectibus est sal, qui in operibus uirtutis ostendere saporem debet. Denique ægrotus est medicus. Nam talē se appellauit Christus, ubi ait. Non est opus ualentibus medico, sed male habentibus. Perfice ergo quales te, utrum si rex selectissimū medicum eligeret, cui iusta stipendia p ratione suæ facultatis exoluat, ferre queat, ut ubi corporalis sibi uita periclitatur, per aliū

seruiat? Si ergo in medico corporali industria personæ expetiatur, & optatus, quæ neget tanto id iustius in medico spirituali, quanto temporali uita spiritualis præstat? Est denique episcopus, ut supra diximus, auriga, nauclerus, dux, fidelis, q. seruus ac dispensator mysteriorum Dei. Et tñ si ad Remp. ciuilem spectes, quis nam mortalium permitteret hęc per uicarios exhiberi? Cui ergo Deus id permittat, Reuera natura ius aperte reclamet. Sunt et ad arcendi hostes, custodes & uigiles, qd absentes esse nequeunt. Respectu autem gregis, et si sanus est et ab hostibus tuus, summum episcopi officium, est uiam supra diximus, & in sua confectione hęc ad perfectū plebē perducere, qd de Baptista Luc. 1. legitur: ut si sine macula & ruga ac perinde digna qua in cõpectu Dei appareat. Ad hęc autem ratio naturalis manifeste demonstrat industriam, atq. ad presentiam personæ requiri. Secundus locus idē naturaliter demonstrat sumitur ex stipendiis, quod, ut supra factus probatum est, non pro scientia, aut morum probitate, aut nobilitate, aut dignitate epali, sed pro presentia & functione, atque adeo pro exercitio ipso, & opere, & uoluntate ut Nu. 18. admonitio diuina habent, & 1. ad Corin. 9. docet Apoll. Vbi namque stipendium pro opere penditur, naturalis ratio illico demonstrat non satis esse uicarium constituere, et si digniorem re ipso substituas. Est enim ille uelut auxiliarius, q. ideo episcopi nõ excusat, quin præiens q. ualuerit, afficiat. Sed tertius locus sumitur ex detrimentis, q. episcoporum absentia progignit, & paritur. Horum autem positum est id. nisi omnimodis careant pastoribus exumescendum, quod propter eorū negligentiam creberrime multa anima peperiunt morte perierunt, quæ quidem si secundam suam obligationem diligentes cellene, sempiterna felicitate fruenterent. Reuise illud supra citatum oraculum. Ezech. 34. Postquam n. ait Deus, Vt pastoribus Israel, eorumq. negligentiam in cõsolandis infirmis, & ceteris, subdit. Ecce dispersæ sunt oues meæ, eo quod non esset pastor, & factæ sunt in deuorationē omnium bestiarum agri. Ecce eo quod nõ esset pastor. Non quod nullus esset, alias non dixisset: Vt pastoribus Israel, sed q. Soro, de Iust. & Iu. Non n. 2. pul-

Conclusio respōditur.

Primario.

Secunda ratio.

Paulus.

Tertia ratio.

Proficua ac salubris.

Medita
tio Ec-
clesiasti-
cis pa-
storib.
Augiter
menti
verlan-
da.

Soto
de Iure
Legibus
DIE
13

nihil legitime suam exploret curam. Et ideo subdit. Et ergo de manibus pastorum meorum oves meas requiram. Huc vellem attingere. Christi pastor es. Si Res charissimos filios negligentia pedagogi, cultorisque eorum trucidatos conciperet, quisnam regiam iracundia ferre posset? Cum ergo Deus (quod sapere & sapienter, ac sapienter uti venire solet) pastorum incuncta prius tam se videat ita arum contubernio, quas ut sua ipsius gloria fruerentur, considerat, quantum gratia filium suum, qui pro illis moreretur, huc de militibus, eademque in infernorum abyssis perpetuo trucidandas conciperet, quae nam rogo non suppliciorum gratia ad manus illis, & tam iniquiter sacrificis pastoribus non reposita? Quin vero non solum in pastores ipsos praevios in dignari solet Deus, ut, & ob ipsorum praevitatem indignatio eius dimanet in populum. Sic legitur Num. 19. Excubate in custodia sanctuaris & in ministerio altaris, nec oratur indignatio mea super filios Israel. Non quod ob alienam culpam populus aeternaliter puniatur, sed quod vel ex eo quod in populo nunquam ingenuissimum delinquentium numerus deest, qui praeviatorum iustitiam sustentant, illis cessantibus indignatur Deus in populum ob sua ipsius crimina, vel quod cessantibus episcopis manus cum Moyse ad caelum cum precibus levare, atque adeo negligentibus populi curam facile a suis hostilibus cupiditatibus prosternitur, dignosque adeo sit indignationis Dei. Cum ergo ex absentia pastorem tam presentaneum moderando regi emineat negligentiae periculum, naturalis profecto ratio plenissime demonstrat, quomodo debeant praevientes advigilare. Mox & per gregis detrimentum eadem praesulum absentia inde ratio aliud in Christiana Republica pepercit. Nam cum ob personalem residentiam sus cogat unicuique ecclesiam suam incipere episcopum, ubi persuasum habeat licere sibi absentes esse, pro inveniendi non ducitur, ut quis plures habeat ecclesias, quarum simul fructus unus percipiat. Id quod in Concilio Lateranensi prohibendum est, ut patet. Quia nonnulli de regibus & de quibusdam clericis. Ac deinde provinciales in ecclesia ingentibus episcoporum simulacrum, per quos quemadmodum orationes, atque reliqua episcoporum sacramenta

perficiantur, expententia ipsa testimonio est. Inde emanavit, ut civilis di-
di spiritualia venundentur, adeoque tractetur abiecte, ut in conspectu Christiani
ni populi despectui habeantur. Accedit quarto quod cum episcopi cultores instituta
Deo sint autum messorum, adeo spiritualium frugum missi, ipsi per se debent
rent in conspectum Domini portare manibus, quos, quod vera qui per alios gubernant, minime faciunt.
ras quas per se accumularent, Deo reddere & tamquam legitimi pastores, exopto celestis illius qui illos instituit, oves suas propriis humeris balutare, propriis manibus correctare. Sic enim de illo praevitavit. Ita. c. 40. Sicut pastor grege suum pascet, in brachio suo congregabit agnos & in sinu suo leuabit, foetas ipse portabit. His namque arque id genus aliis exemplis Damasc. Papa, ut in illa supra citata epistolam
quid est, chor episcopos explodere, sancte curavit, qui quidem non ita multum ab illis titularibus differant, ut 68. dist. can. ecclesiis. & duobus sequentibus explicatur. Et potissima causa eos obigen-
di, & extinguendi fuit, quod legitimi episcopi illi suos greges pascendos committentantur, octo ipsi corperent, infans ut ait ille sanctus Pontifex, meretricum, quae statim ut parvuli infantes suos aliis nutricibus tradunt educandos, ut suam citius libidinem explore uolent. Sic omnifera ad episcopos faciunt, dum sibi commissos populos uicariis educandos concedunt, ut liberius ipsi secularibus curis inhiant. Peripice ergo quam rationabilis persuasione, qui ecclesiarum despoliant proles Christi sanguine per se progenerant, suisque propriis uberibus lactent. Nam sponsa, ut in Cantico in libro legitur, sponso ubera tribuebat, eademque super vinum unguentis optimis fragrantia. Quae profecto cum in episcopo sine usu sunt, ut ore Deo, desiccatur. Sed o remporum clamitas. Istam namque cum ne cessitudinem obliuio obligationem reddendi obsecrauit, Quis nam iam se, ut ipsosum ecclesiarum suarum gerat, & ut subditio patrem? Paulus quidem inter suos episcopales labores, & ecclesiarum sollicitudinem id potissimum i. ad Corin. 9. comemorat, quod & Iudeis Iudeis fierent, & gentilibus gentilibus, & in firmis in firmis
as donec

Conci.
Bacher.

Residentique ad omnium se accommodaret affectus, ut omnes Christi o lucri faceret. Et in posteriori ad eisdem Cor. Quis infirmatur, & ergo non infirmor? quis scandalizatur, & ego non vror? Jam vero nunc teporis hic charitatis gradus adeo aboluit ab usu, ut nulli bizi zaneorum seminator peiora scandala, qui am inter episcopos & capitularia sua col legia seminauerit. Id quod episcoporum multi causantes sibi prætexunt, ut suam absentiam excusent, cum tamen cauitendum illis summo opere primum esset canonicos paternis visceribus lucrari, quod si perficere nequirent, non ideo illis esset de dicendi decendum. Nam propter paucorum culpam non esset grex totus deferendus, imò adeo vigilanter curandus, & colendus, ut clericorum proceres pudore conuicti deuinctas eis manus offerrent.

Ad argumeta posita in capite quæstionis. Et per hæc ad argumenta in capite quæstionis proposita responsum nobis censetur. Prioris enim solutio est, tum quod episcopalis dignitas non vsque adeo est supra naturalis, quin sit rationi naturali germana: tum etiam quod etsi sit supranaturalis, illa tamen supposita, tunc ratio naturalis modum quo administranda est, plurimum elucida. Posterioris autem responsio articulo patebit, ubi constabit ius etiam ipsum naturale ac diuinum nonnunquam causas offerre, ob quas liceat episcopis suas dioceses exire. Ad tertium denique respondetur, præcepta affirmatiua propterea non obligare pro semper, quod obligant pro loco & tempore, & cum reliquis circumstantiis, quam obrè nec episcopus obligatur semper predicare aut ordinare, &c. Atiam quia multa eius munia sunt, quæ non habent determinatum tempus, sed creberrimè & præter spem eorum necessitas offeruntur tenetur in sua semper esse diocesi, nisi in casibus quibus ius ipsum diuinum & naturale ei absentiam indulget.

ARTICVLVS III.

Primum episcopi iure humano, hoc est pontificio, residere teneantur.

Quamuis post diuinum ius & naturale non ita multum nosse de humano primū referat, conduxit tamen ad omnimodam argum. obtinendam videtur. Arguitur nihilominus

de more ab vtraque parte. Aut. n. resident obligatio iure diuino ligat, aut secus, si iure diuino, superfluebat ius Ecclesiasticum, quam humanum vinculum vrgentius esse non potest diuino, si minus videtur ecclesia rigidius iusto id præcepisse. Nam cures sit tam grauis, ut præfules arbitrantur, non debuit ecclesia diuinum ius onerosius reddere. Secundo arguitur. Si residentia, iuris diuini est, tunc præceptiones de illa pontificiæ esse non possunt nisi eiusdem iuris declarationes, atque adeo dici non potest, ut sit de iure humano. In contrarium est totus titulus de cler. non resi. nempe c. Quia & c. relatum. & reliqui, ubi qui absentes a suis sunt parochialibus ecclesijs, anathemate atque alijs poenis plectuntur.

Quorandem nullum suffugium reliquum fiat, sed palam pastoribus sit extra villam controuersiam ad residendum esse per strictos adhibetur in hoc 3. art. postrema conclusio. Residentia episcoporum ac petinde sacerdotum animarum curam gerentium iure humano, puta ecclesiastico sancita est, & sub pena peccati mortalis constituta. Hæc autem conclusio non perinde intelligenda est, ut quod singulis annis sit confessio, & quadagesimalis abstinentia, singulorumque festorum multarumque ceremoniarum obseruatiua. Ista. n. licet ab Apostolorum seculo censeantur instituta, haud tamen ab ipso Christo immediatè sed ab ecclesia per potestatem illi ab ipso collatam condendi leges. Præceptum autem Ecclesiasticum residentie est explicatio diuinæ institutionis. Distinguit. n. Pau. 1. ad Cor. qui ite hæc dicit, ubi ait: Ihs qui matrimonio iuncti sunt, præcipio, non ego sed Dominus, Nam ceteris ego dico, non dominus. Est ergo differentia, quod quæ sunt de iure humano, etiam si per potestatem diuinam traditam sint constituta nulla tamen vi pollerent obligandi nisi ab ecclesia essent præcepta. Quæ autem sunt de iure diuino, etiam si ecclesia de illis nihil decreuisset, obligassent. Huius ergo secundi generis est obligatio, qua præfules ac pastores residere coguntur siquidem vi dicebamus, lex diuina est. Dicitur autem de iure humano propterea quod Ecclesiasticis sanctionibus ius idem diuinum explicatur. Imò vsque adeo eisdem sanctionibus iubetur, ut et qui proterua obstinatione ius diuinum agnoscere nol. et sint, cogantur nihilominus ius pontificium fateantur.

Arg. 2

Conclusio rursus. Explantur conclusio.

De hoc. n. nemo Doctorū aut Theologiae aut canonici iuris hactenus inquam: sed solum pastores quorum id nosse contigerit que potissimum refert, factū ip. o. diffinitur. Nam vsq. adeo, non quidem iust sed se curi a suis ecclesijs peregrinantur ac si omni essent iure liberi. Cum tamen hoc cura vllam controuersiam confessissimum esse debet, quod etiam si solo iure pontificio residere teneantur (quod ius proculdubio planum ac firmum est) nequeant absq. dispensatione, eademq. ob legitimā causam petita & obteuta notabilem moram exitu suas dioeceses protrahere. Conclusio ergo

Prima probō a prima cōclusio

plurimis iuris testimonijs iroboratur. Primo. n. vi dicebamus, extra, de cler. non resi. c. quia nonnulli Concilij lateran. sancitū est, vt ecclesiasticum ministerium neuiquam committatur nisi persona quae residere in loco & curam ecclesiae per seipsum valeat exercere. Quamobrem arctissime illic inhibetur, vt nemo duas parochias quibus per se residere non possit, retinere valeat, neq. fructus earum percipere & in ca. 3. z. eiusdem Concilij eadem prohibitio reperitur, nempe vt qui parochiam ecclesiam habuerit, non per vicarium, sed per seipsum illi detur, nisi forsitan praebendae vel dignitatis parochialis ecclesiae sit annexa. De qua quidem exceptione statim e. proximo. reddidit sermo. Idemque subinde Alexand. III. cap. relatum eo in. confirmat. Idemque Coelestin. cap. ex parte. & Innocen. cap. qualiter. & alij duobus subsequentibus. Et in Concilio Antiocheno. cap. 21. strictissime inhibetur episcopus a sua dioecesi exire. Et in Concilio Sardicensi. canon. 14. prohibetur, ne episcopus in

Alexan. Tertius Coelesti.

Cōcilij Aga hē. Cōcilij Sardicē.

Sexta Synod. Roma num.

aliena prouincia vltra tres dominicas cōmoretur. Idemque habetur in Concilio Agathi quod refertur 7. q. 1. canon. si quis. & canon. 6. Ex duobus sequentibus eiusdem Concilij Sardiceni. prohibentur accessus episcoporum ad principum curias sane quae sine inuidia hominum & reprehensione esse non possunt. A deoque illud prohibitum est, vt si quae iustae emerint causae, videlicet pro pauperibus, aut viduis, aut pupillis iuendis, tunc diaconum mutant, vt ipsi in suo grege permaneat. Idemque habetur in sexta synodo. ca. 18. & 30. Atque in Concilio Romano sub Syluestro & Constantino. cano. 17. arctissime idem accessus ad curiam interdictur, quia

curia, inquit, a curere dicitur, quoniam in molatio est simulacrorum. Et Concilio Calcedonen. cap. 17. quod 92. diffinitur. Si quis episcopus per manus impositionem episcopatum acceperit, & praesente populo constitutus ministerium subire neglexerit, neque acquirerit ad ecclesiam sibi commissam redire, hunc oportet communionem priuari donec suceperit coactus officium. Haec autem poena ingentis criminis iudicium est. Et 2. q. 1. c. Clericus residentia genera prohibetur, ne quis in duabus ecclesijs connumeretur. Idque diuino testimonio confirmatur, quia nemo scilicet potest duobus dominis seruire. Et in 3. synodo. c. 19. prohibetur, ne quis archiepiscopus aut metropolitanus relinquat propriam Ecclesiam, vt sub occasione quaevis visitationis ad alias accedat. Et in Concilio Cartha. 5. quod refertur 7. q. canon. placuit haberi, vt nulli sit facultas relicta, relicta principali cathedra in aliquam ecclesiam in dioecesi constitutam se conferre, vel in re propria diutius quam oportet constitutum curam & frequentationem propriae cathedrae negligere. Et eadem ca. & q. ca. Sciscitaris, ait Nicolaus Papa, perinde iuri naturali aduertari episcopum in perfectione ecclesiam deserere, ac nauis nauiculis fluctibus nauim destituere. Et 10. quaest. 1. cap. decreuimus, iubentur episcopi annuatim dioecolim visitare. Quae verò 82. diffinit. canon. episcopis iubentur saltem die Dominica esse in ecclesia. Plura denique sunt iura, quam vt possunt referri. Et quo rem tandem concludamus eadem deum veritas nouissimo decreto sancita est in Concilio Tridentino, sessio. 6. quo definitum est, nullos episcopos quouis gradu & dignitate fulgentes vt Cardinales etiam comprehendere, excusari a personali residentia episcopali in suis ecclesijs, nisi legitima habeant impedimenta, nempe quae iure ipso naturali probentur. De quibus statim artic. proximi in super canonico appenditur & imperatorium. Primo in Authentico, quomodo oportet episcopo. & cetera. colla. prima. §. & hanc verb. & illud. vbi sic legitur, & illud etiam definimus, vt nemo Deo amabilem episcoporum foris a sua ecclesia plus quam per totum annum desesse audeat, nisi hoc per imperialem fiat iussionem. Idque latius caue. in Auth. de sanctis episcopis

Soto
de iure
Legibus
DIE
13

scopis colla. 9. Sinterdicimus vbi arctissime prohibentur suas proprias relinquere ecclesias nisi de consensu patriarcharum aut metropolitani. Similis enim sanctio habetur in Concilio Antiocheno, can. 11. Permittitur tamen vt possint per annum manere in curia Casarea. Sed de hoc statim articulo proximo. Quod si post concilia sanctos etiam patres de hac re audire non piger, vide Damasum in epistola citata de exigedis chore episcopis, & Aug. inf. lib. de past. & Greg. Nazian. in oratione de statu episcopali, & Chryso. in libro de pastoralibus. Sed laussum Hiero. in 2. episcopi. ad Oceanum, super illud Pauli ad Tit. Oportet episcopum sine crimine esse. Vbi multa ad propositum disserit, concludens quod non sat est episcopis innocentibus esse, nisi & laicis sint canes. absentes autem latrare non possunt. Vnde Bern. serm. 77. super Cantica, Qui dimittit, inquit, oves in pascua absque custode, pastor est, non ouium, sed luporum ibidemque complura preclare aduersus pastorem negligentiam dilerte congerit, qui re vera successores, inquit, Apostolorum esse cupiunt, sed imitatores non item, quia neque sunt tam vigilantes ad curam, quam alacriter currentes ad cathedram. Et li. citato de pastor. Aug. c. 16. docet, quod episcopi non laborantes in prædicatione verbi non debent percipere fructus ex ouibus, nam Paul. Si euangelizauero, inquit, mercedem habeo, nempe tam apud Deum quam apud homines. Quasi dicat, Si non euangelizauero, non sum mercede dignus, Et Orig. super Iosue, homil. 7. cessantes esse cum ouibus reprehendit exemplo pastoris Christi, qui relictis 99. ouibus in caelo, quæsitum venit illam quæ perierat. Sed pergo esse molestus, cum omnia persequi quæ de hoc argumẽto apud patres scripta sunt, sit prorsum impossibile, & sic frustarim pauca decerpere, parum vult. Concludimus ergo cum Bernar. de persecutione sustinenda, cap. 3. super illud, Mercenarius vidit lupum venientem, & fugit, Vtinam hodie quicumque pastores non sunt, mercenarios gregi velent se exhibere, non lupos, vtinam ipsi non læderent. Vtinam non fugerent nomine persequente, vtinam non exponerent gregem donec venientem lupum viderent. Taccant ergo, qui aiunt quæstionem istã

nouam esse. Fuit enim vt ex locis citatis apparet, antiquissima, ac potissimum ex Athana. epistolis quas arric. prox. appendere pergitimus. Antiqua inquam, non quod in dubio apud probos versaretur sed quod qui contra faciebant obiurgabatur. Ad argumentum ergo prius a parte negatiui propositu respondetur quod quamuis ius diuinum sit quo eiusmodi residentia indicitur, non tamen fuit superuacaneum, immo ex re plurimõn communi ecclesiasticis constitutionibus explicari, vt nemo sibi eius ignorãtiam prætexere possit, præterquam quod etiam si diuinum ius non extaret in facris literis, natura ipsa pastoralis officij ecclesiam admonebat vt ipsum strictissime præciperet. Neque vero huiusmodi præceptio iã est rigida, quam vel avaritia & ambitio, vel latus & solordia episcopis mentiuntur. Nam præterquam quod fructuum temporalium pinguedo digna est illo labore, Christi charitas, qui illis suos greges concedidit, debet in primis rem illis dulcorare. Ecquid enim cuique suauius quam in domo propria sponsum cum spõsa patremque cum filijs commorari? Ad posteros vero argumẽtum iam responsum est, quomodo hoc dicatur ius humanum. Haud enim intelligendum est per exclusionem, ac si non sit diuinum aut naturale, sed quod sit horum explicatio.

Ad primũ arg.

Ad postremũ argum.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum aliqua emergere possit causa, ob quã liceat episcopo, à grege sibi commissõ abesse.

S. Tho. 2. 2. quæst. 185. art. 5.

IN calce demum præsentis disputationis ad expositionem Diui Thomæ reuertendum nobis restat, nempe ad articulum quinto eiusdem quæst. 185. vbi disputatur vtrum aliqua possit causa intercedere propter quam liceat episcopo gregem sibi commissum deserere. Sumitur enim argumentum à parte negatiua, primum ex illo Ioan. 10. supra iam exposito. vbi ait Christus bonum pastorem animam suam dare pro ouibus suis, mercenarium autem viso veniente lupo gregem relinquere & Nnn 4 fuge.

Primũ argum.

- Gregor. fugere. In cuius homi. Greg. Lupus, inquit super oues venit, cum quilibet iniustus raptor & fideles quousque atque humiles opprimat. Si ergo episcopus ingruente tyranni persecutione, gregem suo praesidio destituat, mercenarius & non pastor reputabitur. Secundo Inter Prouerbia c. 6 sic legitur. Fili si sponderis amico tuo, defixisti apud extraneum manum tuam. Et subdit, Discurre, festina, suscita amicum tuum. Quod quidem idem Greg. in Pastor. ad propositum exponens, Spondere, inquit, pro amico est animam alienam in periculo suae conversationis accipere. Qui autem ad viuendum alijs in exemplum praepositur, non solum ut ipse vigilet, sed & ut amicum suscite, admonetur, hoc autem facere nequit nisi qui corpore praesens ad sit gregi, ergo tempore persecutionis nemini pastorum licet se subducere. Tertio Ad perfectionem episcopalis statum pertinet animarum curam gerere, nemini autem perfectionem professus licet ea quae ad perfectionem attingunt, ob vilius periculum deferere, ergo episcopo, cum statum perfectionis profiteatur, nullatenus neque in periculo mortis constitutus potest, vbi suum officium exigitur, terga vertere. In contrarium est illud Christi mandatum Matt. 10. ad Apostolos Si vos persecuti fuerint in vna ciuitate, fugite in aliam.
- Ad quaestionem D. Tho. duabus conclusionibus respondet. Prior, Neutiquam episcopo aut pastorem vlli ibi subditorum salus eorum exigit praesentiam, licet illis se personaliter subtrahere, neque propter aliquod commodum temporale, neque propter quoduis periculum imminens. Probarur conclusio, Obligatio cuiuscunque persone ex fine eiusmodi obligationis (quod cuiusque modum natura est) debet perpendi, finis autem episcopalis muneris, atque adeo obligationis episcopi est spiritualis salus populi, et ergo vbi illa praesentiam eius exegerit, nullum periculum cum excusabit, quo minus adesse teneatur. Id quod testimonio Christi confirmatur, nam si animam pro omnibus ponere tenetur, quod, ut ait Philosophus, terribilissimum est omnium terribilium, nullum minorum periculorum culpam excusabit, atque adeo neque vllum temporalium commodum quandoquidem natura facilis indulget detrimenta curare corporalia, quam comoda procurare. Secunda conclusio.
- Probatio.
- Secunda conclusio.
- da conclusio. Quando legitimus pastor satis potest saluti plebis per alium providere & consulere, tunc non erit ei nefas, etiam ut propriam personam periculum euerit, a sua ecclesia in tempore secedere. Imo vero vbi id ex re fuerit ecclesiae expediens erit ut faciat. Conclusio ex superioribus colligitur, nam tunc fini obligationis nullatenus aduersatur. Vnde in epistola ad Honorarium Augu. Fugiant, inquit, in, de ciuitate in ciuitatem serui Christi, quando eorum quisque specialiter a persecutoribus quaeritur, ut ab alijs; qui non ita quaeruntur, non deferatur ecclesia. Cum autem omnium est commune periculum, hi qui alijs indigent, non deferantur ab his quibus indigent. Idem supra citatus admonet Nicolaus VII. quod canonicitatis, vbi non negat quin quandoque liceat praesuli per fugam cauere tyrannum. Attamen quando populus sua praesentia indiget perinde, ac si delinqueret, ac si nata in periculo nauim deferat. Quin vero tanto enormius quanto salus spiritualis praestantior est corporali. Hic primus omnium animaduertenda est sententia S. Tho. quae ex visceribus Euangelij desumpta est. Ad quod perspicacius fiat, quaeritur, vtrum fides qua episcopus ecclesiae suae, imo Deo suo obstrinxit, vsque ad mortis perperationem eum, ut residerat, obliget? Apparebit enim hoc scolis prima fronte creditu durum, quoniam obligatio subeunda mortis, quae mortalibus summa est affirmari non debet nisi diuina de hoc mandatum palam constiterit, Et tunc Christus bonum pastorem pro omnibus suam animam dare, consilium magis significare videtur, quam praecipere. Verum enim illud, Bonus pastor, non vlt necessitatem, sed supererogationem praesumere. Accedit, quod martirium tunc duntaxat vbi fides periclitatur, confessionemque sui exigit, necessarium esse. Obligare autem episcopum ad martirium, vbi fidei tale periculum non imminet, temerarium apparet. Nihilominus indubie tenenda est pars affirmatiua, quam hic expresse D. Thom. in priori conclusione affirmat, quae tamen doquidem ait propter nullum imminens personale periculum licere episcopo ecclesiam suam tempore necessitatis deferre. Idque confirmat testimonio Christi, cuius quod ideo in sensu praepertorio intelligitur, ut ergo sic scilicet quod nemo sit bonus pastor nisi bonitate, quae gratiam amicitiamque caritatis Dei retinendam necessaria est, nisi vbi-
- conque

SOTO
de iure
Legibus
DIE
13

Auguſt. Nunquã neceſſitati caſus occurrerit, cū periculo vitæ gregi ſuo favore & auxilio præſens vſque ad mortem adſuerit. Idque Auguſt. ſupra ad Honoratum citatus aſſeueranter enuntiat, dicens quod inſtante perfecutione epifcopus non poteſt fugere, ſed exemplo Chriſti debet animam pro ouibus ſuis ponere. Verbum namque non poteſt, neceſſitatem præcepti ſignificat. Vnde S. Thom. 2. 2. quæſtio. 26. artic. 5. ad tertium argumentū, vbi ait non ſemper charitatis neceſſitate obligare hominem ad offerendum vitam pro amico, caſum excipit, quo tenetur eius ſaluti providere, ad officium poſitiſſime epifcopi alludens. Ab hac ergo veritate, de qua nemo vquam ambigere quiuit peregrinum argumentum ſumitur, reſidentiam eſſe de iure diuino. Nam ſi non eſſet niſi de iure poſitiuo, cum pontificia præcepta, vt quadraſeſima he ieiunium, & feſti obſeruatione, vt libro primo ſcriptum reliquimus, non conſueuerint vſque ad periculum mortis obligare, non facile perſuaderes teneri epifcopum in periculo mortis reſidere, eo poſitiſſimum, quod, vt ſupra viſum eſt, prædicti auctores verbum Chriſti de ſe propriè aſſertum arbitrantur, & tamen ſi illud verbum neges vim habere præcepti, nihil relinquis, vnde inferatur teneri epifcopum tempore neceſſitatis vitam pro ſuo grege ponere. Quæ tamen omnium eſt generalis conſeſſio.

Ad arg. factum. Ad argumentum ergo in contrarium reſpondetur, huiusmodi præceptum nõ eſſe cenſendum atrox, quin vero cum tota ſæculi tempo alis orbis medium ſit ad ſpiritualem promouendam, ſed que vſque adeo ſit certum, vt Deus ipſe temporalem uitã, corporalium præſtantiffimum, pro ſalute noſtra poſuit, naturalis ordo diuiniſq. poſtulabat, vt qui paſtores animarum futuri eſſent eodem tenerentur præcepto. Neque vllus antea ad id muneris eligeretur, quã idoneus eſſet inuentus, qui illud optima fide completeret. Immo vero & rex tenetur pro ſua republica vitam ponere. Quocirca ſicut vbi dei conſeſſio id monuerit, martyrium eſt mortem oppetere, ſic & vbi hæc ratio iuſtitie id ipſum poſtulauerit. Cuius licet eſſe nobis Ioannes Baptiſta documentum reabeſſe aſſerit, qui iuſtitie defendendæ caput obgrege, nõ tuitur. Hinc facile ad poſterioris conſeſſionis expoſitionem deſcenditur, nam ex his ipſius ſit

quas licite præſul poteſt a ſua eccleſia abſcedere, nullatenus exiſtimandas eſſe reſpectu ſuæ propriæ perſonæ, quandoquidem & vitam ipſam eccleſiæ debeat, ſed tantum reſpectu boni eccleſiæ cui fidem habet obligatam. Quare eſt Caietan. impreſentiarum eaſdem cauſas ſub tribus generibus complectatur, quæ ſunt. Neceſſitas impedimenti, qualitas negotij, & conditio perſonæ, ad commodum tamen eccleſiæ ſunt omnes referendæ. Atq; hi impedimentum, aliud eſt quod ab intrinſeco prouenit, & aliud, quod ab extrinſeco. Ab intrinſeco ſcilicet, vt eſt aduerſa epifcopi valetudo ratione cuius etiam debeat reſpectu eccleſiæ penſari, patet. Nam ſi etiam tunc eccleſia neceſſitate præſentis Anſtuſis premeretur, occumbere potius deberet morti, quam exire, ſecundum legem boni paſtoris a Chriſto præſcriptam. Quando autem non vſque adeo eccleſia afflicta, in rem eius vergit, quod epifcopus ſuæ ſalutis conſulat, ut expediri ei ſeruire poſſit. Neque vero ſolus valetudinis gratia, verum & animi recreandi ſuoſque viſitandi neceſſarios ius naturale indulget, vt poſſit exigua tempora ſuccedere, quæ his, aliivſve id genus ſuis negotijs poſſit impendere. Nam huiusmodi obligatio non eſt intelligenda ac deſereret eſſe in carceribus, compedibus vinculus. Pari modo cenſendum ſi impedimentum forinſecus ingruat, ut cum tyrannus eccleſiæ infeſtus eſt. Nam ſi non ſingulariter in odium præſulis, ſed in eccleſiam ipſam graſſatur, tunc perſiſtendum illi eſt vſque ad mortem. At ad hanc neceſſitatem applaudunt exempla Auguſtini, ad Honora. ſupra allata. Et de verbis Domini ſerm. 5. de Petro & Paulo, ac ceteris ſanctis martyribus qui pro ſuis eccleſijs, exemplo Chriſti, tyrannorum gladijs occubuerunt. Si autem ob particularem inuidiam prælati tyrannus eſt infeſtus eccleſiæ, tunc etiam ex re eiſdem eccleſiæ eſt, vt in tempus ſeſe inde auferat, ſicut ibidem idem ait Auguſtinus ne ſubditi fugere cogantur. Cuius exempla nobis extant Ioanne Euangelifta, qui precibus ſuæ eccleſiæ, vt expediebat, ſecelſit, & in Carthurienſi Thoma. Sed tamen poſtea dum opus fuit, ad eaſdem ſedes cum periculo uite remearunt.

Qualitas autẽ negotiorum ſimiliter reſpectu

eccleſiæ penſandæ ſunt. Prima eã abſentiam ho neceſſitate

specu eiusdem ecclesie pensanda est, vt legitima inde petatur absentie excusatio. Est enim triplex particularis ecclesie habitudo animaduertenda. Consideratur inquam generalis vtilitas Salmanticensis ecclesie ad singula eius ministeria, vt predicare, visitare, &c. vt totum ad singula membra. In ordine autem ad vniuersalem ecclesiam Romanam, sicuti membrum ad caput, seu ad totum corpus. In ordine autem ad alias ecclesias, sicut vnum membrum ad reliqua eiusdem corporis. Et omnes istas necessitudines, iustas possunt episcopo afferre causas secedendi ab ecclesia, etiam iure diuino & naturali. Quando ergo ecclesia particularis in aliqua est calamitate constituta tunc ob primam habitudinem totius ad partes potest eius episcopus ab aliis muneribus, & officijs cessare, & accedere etiam vel romanam vel regiam ad protegendam suam ecclesiam, idque iure diuino & naturali. Quandoquidem non solum alia particularia officia, verum etiam hoc, idemque precipue ei debet, dummodo per alios id perficere non possit. Si autem necessitas vniuersalis ecclesie absentiam episcopi expetuerit, nemini dubium, quin diuino iure & naturali cogantur abscedere. Nam sicut membrorum singula naturali ordine se salute tuenda capitis obijciunt, ita & ecclesie particulares sese tenentur offerre, atque adeo suos episcopos communi bono. Perplacent autem hic adnotamentum domini Caiet. non solum ob suam doctrinam verum & ob suam dignitatem, qui Cardinalis erat Romanus. Ait quippe iudicium hic esse adhibendum, quo discernatur an personalis opera & industria episcopi sit ecclesie vniuersali necessaria. Nam si necessaria non est, non excusatus eius absentia. Expli gratia: Dum consilium æmenicum aut provincialis synodus indit, constantissimum est de iure diuino episcopos illuc comere. Nam concilium, est ecclesiarum catus, & noie ecclesie venit episcopus. Pari modo, si contra concilium expedierit Papæ propter egregiam doctrinam aut singularem auctoritatem personæ aliquæ episcopi accelerare, cuius consilium in commune bonum capiat, licet quid ad tempus eum de sua sede euocare. At vero si quia eleganter scribit aut psallit, vult illo pro amanuensi aut cantore vti, vel vult eum esse auditorem cameræ aut rotæ, cum id non sit necessarium per episcopum exequi,

immo abundant, qui eiusmodi provincie obeundis præsto adsint, profectus non est legitima apud Deum excusatio, eo potissimum, si residentia, vt vere res habet iure diuino sit necessaria. Nam inde certum sit non posse Papam dispensare nisi idem ius naturale ac diuinum interpretando, quod quidem nisi in vera & legitima necessitate neminem excusat qualis in similibus casibus neutiquam occurrit. Haud equidem necio non nullo iuris prudentium huc nobis obuiam exituros, qui aiunt eos qui Romæ resident, residentes censeri in suis ecclesijs, nempe quod qui residet in capite, resideat in membro. Attamen hoc esse metum figmentum, neque Caieta. iuris non ignarus. affirmare veretur neque vllus iuris aut Theologie peritus non plane videt. Cum enim ius diuinum sit vt vnicuique dicecelsi suus mancipetur episcopus: idque vt demonstratum est propter peculiarem curam & vigilantiam, quæ eidem ecclesie est necessaria, planè colligitur quod residere Romæ, non solum non sit residere Salmantice, verum neque absentiam non residentis excuset, nisi legitima id exigente necessitate. Quam ob rem sic in Germania nonnulli episcopatus, quos ego vidi, instituti sunt, vt episcopus nullo habeat alios fructus præter vicarium & honestissimam suæ familiaris in omnibus necessarijs sustentationem dum fuerit præsens absentis vero nihil tribuitur. Per hæc vtique de Reuerendiss. Cardinalibus episcopus censendum est, sua enim se ipsi lege iudicare debent. Haud enim si iuxta lege ab ipso sacro senatu cautum est, ne episcopi ad illam insignem dignitatem assumantur, nempe quod iudicium vniuersalium episcoporum esse de iure diuino cuius idcirco dispensationem, nisi alia eiusdem iuris interpretatio, puta grauitas necessitatis, non admittebat. Quæ quidem lex vique adeo summo pontifici sancta habetur vt nullatenus super illam dispensare in animam inducat. Et nihilominus electio Cardinali commendatur sine titulo ecclesie, quod ut lib. 3. dicebam, si fas est minimo monacho, Christiano tamen de re fari Christiana, apertam præfert legis elusionem, quasi non tam stricto iure obligetur, cui ecclesia commendatur, illic residere, ac si esset legitimus episcopus. Aufertur Cardinali ecclesie titulus eo solum, quod residere non potest, & tamen non timetur eandem ipsi-

Caieta.
Licitum
est patto
ri pro cō
mō vni
uersalis.
Ecclesie
gregem
alteri cō
mittere.

iure cō
suetudine,
fallacia

Cardina mo commendare. Vtina hoc non sit Deo
libus in- imponere. Porro ergo qui diuinū ius cō-
hibum fuluerit, primum hoc æquissime iudicauit
est ne vt nemo episcoporum Cardinalis creetur.
fiant epi At vero si contrarium fiat, multo minor
scopi est culpa imo forsan nulla, si vt in sua eccle-
sia persistens, nūquam Romam visat. quā
vt in curia commoretur, suam deferat eccle-
siam. Si quis diecesim proximam haberet
Romæ quam crebro visitare posset, & ea
esset doctrinæ auctoritasq; excellentia vt
plurimum ad ecclesiæ bonum referret fa-
cro interesse senatus, forsan suā posset de-
fendere causam, hac nāq; ratione, vt auit
permittuntur sex episcopatus. Romæ cir-
cūiacentes. Cardinalibus esse mācipati.

Limita- Extra hos tamen casus ipsi sibi viderint,
tio iupe- nōbis n. non licet os ponere in cœlum, ni-
noris al- feritōis. si quatenus ipse cœli Dominus perstrinxit.
feritōis. rit. Huic demum sententiæ maxime assi-
Innocē- pulatur decretum Inno. III. in cap. Bonæ
Concil. memorie 1. de pōlluat pralat. vbi noluit
Triden. exhibere Cardin. in archiepiscopum Ra-
uennatem, quia necessarius erat ecclesiæ
Romanæ. Quo fit, vt nisi in tali casu, pro-
pter excellentiam, tum auctoritatis tum
etiam prohibitis personæ, & propter eccle-
siæ vicinitatem, non sit audienda sententiā
Pan. super eo. c. nempe Episcopatum, &
Cardinalatum esse dignitates compatibi-
les. Quā rōne in Concilio nuperimo Triden-
tino (vt supra dicebamus) vbi decretū
est nullos episcopos exculari a personali
residētia, adfectum est. Quoniam gradu, vel
dignitate fulgeant. Præter hæc necessitas
est vnius particularis ecclesiæ pōt alterius
epo charitatis iure in aium inducere, vt il-
li succurrat. qñ sine detrimento proprie
plebis facere pōt. Sumus. n. omnes, vt ait
Paul. eiusdem corporis mēbra atque adeo
cū singuli aliorū ope indigerint, mutuo
se pōt ac debent iuuare, vt qñ in Symbolo
de Sanctorū cōione scriptum est, opere re-
feratur, maxime cum præstantius mem-
brum inferioris auxilium expostulat. Atq;
hæc de causa Pau. Titū ac Timoth. aliosq;
discipulos nonnunquam, a suis ecclesijs
abire in alias iussit, propter raritatem, quæ
tunc erat similitū supposito rum ecclesiæ, &
propter necessitatem promulgandæ fidei.

Arg. ad- Per hæc videtur aduersariorum argumen-
ueratio- tis, fictis potius, quam legitimis. Arguunt
rum. quippe nonnunquam epōs necesse habe-
Solutio. re ad concilium ire, aliaq; pōtūficis capel-

sere iussa, & apostolorum discipulos a suis
ecclesijs diuagos. Sed hæc nihil conclu-
sioni aduertantur, sanè cum residētia pro-
pter salutem ecclesiæ sit instituta. Quare
vt eidem conularur fini, ipsum naturale
ius ac diuinum eiusmodi exceptiones, nō
solum permittit, sed & iubet. Eadem rati-
one potest episcopus ad infideles in tem-
pus transire & legatus ad componendum
pacem, aliud ve id genus exequendum
munus ecclesiæ necessarium abire. Secus,
si legatio de re esset temporali, quæ per
alium posset absolui. Tunc enim abusus
esset episcopalis dignitatis in detrimen-
tum ecclesiæ, quandoquidem vetitum sit
ne Deo militans implicet se negotiis secu-
laribus. Tertium demum causarum gen-
us, quibus potest episcopus nonnunquā
se ecclesiæ suæ subtrahere, est conditio per-
sonæ: adiunctis tamen temporis ecclesia-
rumque qualitatibus. Vt si raritas esset
personarum, quibus ecclesiæ demandari
possent, & persona existeret excellenter
idonea & ecclesiæ proximæ, quibus fru-
tuosior esset vicistrudo visitationis talis
præsulis, quam perpetua alius residētia.
Tunc enim vni personæ ducum posset
ecclesiarum tituli committi vt patet can.
Illud. 21. q. 1. vbi archiepiscopus Tarra-
conensis permixtus fuit episcopus esse Fun-
denis. Hoc autem accidentarium est, &
quam rarissimè vsu contingens. Præter
hæc de iure concessum est dum parocia
annexa est superiori dignitati, vt qui in
superiori ecclesia residet per vicarium
seruiat parocia, vt habetur in Concilio
Later. cano. 23. supra citato, iubetur tamē
idoneum & perpetuum habere vicarium
canonicè institutum, & voce perpetuum,
designari videtur vt sit quasi curam habes
animarum. In calce demum præsentium
exceptionum sciscitabitur quis forsan
vtrum possit Papa præter has causas su-
per hoc iure dispensare, peruia tamen est
solutio, quippe quæ ex superioribus plane
colligitur. Quæ n. opinio tenuerit hoc ef-
se tantum de iure humano, subsequenter
respondebit. perinde Papam sup hoc di-
spensare posse, atque super ecclesiastico iu-
rū, aut quauis alia id genus lege. Itaq;
non solum poterit interpretari ius, nem-
pe quod ad talem casum non extendatur,
verum & obligationem prorsus singula-
ris personæ tollere. Qui vtro ius hic di-
uinum

Tertiū
genus
causarū
quib. se
pōt epōs
ecclesiā
sub-
trahere.

Solutio. ninum & naturale cōfessus fuerint, quod non solum probabilis, verum certo certius est, subsequenter respondebit, pontificem dispensare non posse, sed ius interpretari diuino ac naturale scilicet declarando talem casum ab ipso eodem diuino iure excipi. Quod si quis sic contra redarguat: Reddere votum simplex est etiam de iure diuino, super quo tamen Papa dispensare potest, ergo poterit residentie vinculum pariter dissoluere. Negatur consequentia, nam etsi reddidit votum manente voto sit de iure diuino, cuius contrarium Papa permittere non potest, tamen quia obligatio voti nascitur ex peculiari vouentis voluntate, super illos Papa potest dispensare, videlicet, vt factum, votum, pro infesto habeatur. Lex autem diuina iubet episcopum residere. Quare dum manet episcopus, per nullam potest pontificis dispensationem ab eodem residendi nexu religari. Vide quanti referat sic aut sic loqui. Attamen licet in illa uix probabilis opinione perstas quod residentia tantum sit de iure humano, nihilominus Papa pro libito dispensare, non valet, sed legitimum causa exigente. Neque aliter ille cum quo fuerit dispensatum, tuto potest eadem dispensatione uti. Iuxta hoc ergo documentum haesitabit quis forsitan vtrum ratione ciuilibus administrationis reipublicae possit episcopum licite in curia regia uel alibi vitam agere. Et arguitur a parte affirmatiua. Primum iuris auctoritate in Authenticis supra citatis. Quomodo episcopo. & de sanctis episcopis permittitur vt possint per annum in curia manere atque diuitius de Caesaris facultate. Et ratione id patet, quia bonum quo communis est eo praestantius. Administrare autem rempublicam regni vniuersalius est, quam ad gubernaculum vnius ecclesiae sedere, vt exempli gratia, si episcopus fiat prorex, aut curiae praesens. Nam verisimilius est per episcopum eiusmodi magistratus sanctiori fide & iustitia, vigilantiorique cura administrari quam per seculares administratores. Et supra haec si fiat generalis fidei protector aduersus hereticam prauitatem nam eiusmodi prouinciae praefici commodius ac decetius nemo potest quam ecclesiasticus praesul propter illustrem auctoritatem ecclesiae. Vasticam ad idem munus requisitam. Ad hoc autem discreta distinctione respondendum est. Quod enim episcopus ob causam imponendae pacis aut aliam non factam, sed uere honestam, regia legatione fungatur ad alium principem, item quod inquisitor fiat haereticarum prauitatis, profecto nullum refragatur ius, immo aequitas ipsa suffragatur. Quod vero annorum curriculo manent ciuilibus magistratibus, atque administrationibus mancipati, tum iura citata consentienter reclamant, tum & res sublimitatis, ac perinde fidei qua se sui ecclesiae manciparunt & iustitia insuper suscepti stipendijs nullatenus ferre possunt. Primum enim eiusmodi administrationes non solum necessarium non est vt per episcopos fiant, verum neque suum statum concederent. Possunt enim in primis viri seculares illas optime exequi: Antistes vero non satis digne. Cum Timotheum Paulus adimoneat neminem, qui Deo militat, implicari debere negotijs secularibus, equis rogorum ducat episcopum qui nam sancto spiritu limunci ad dictus est, in discordijs ac litibus secularibus audiendis totum tempus prodigere: Quod reuera vel aliofimo contemplationis silentio dicitur vel suis ouibus docendis educandisque impedere. Euocauerat Romanus Nicolaus Papa episcopos quosdam qui erant apud Carolum Caesarem, causante vero Imperatore quod contra maritimos piratas inuigilarent & idco ire non possent, respondet, vt patet 23. qu. 8. q. reprehensibile id valde esse constaret, nam cum militum, inquit Christi sit Christo seruire, milites seculares debent seruire, seculo Potissima tamen res quae huic abusi reclamatur, est quod etiam si eiusmodi munia melius ac salubrius per episcopos quam per alios exhiberentur, non tamen hoc est talentum quod Deus illis augendum commisit, neque id quod eis iussit, & quod quo tam ampla decimarum stipendia ipsi percipiunt, neque de quo rationem est ab illis exalturus. Quid enim particulares ecclesiae reipublicae ciuili debent vt tantam decimarum copiam pro seruitio rependant, quod episcopi non sibi sed seculo impendant? Aut quomodo dum Christus ab illis in die iudicii effusi sanguinis sui rationem repoposcerit, quo animas redemit, quas illis seruanda confidit respondebunt se alijs vacasse negotijs, non sibi ab ipso commissis? Perpendant si res a suo ducte male ducti exercitus rationem interrogaret,

Obiectio.

Solutio.

Haesitatio.

Res haesitandi.

Soto
de iure
Legibus
DII
13

Paulus.

garet, cui illi raderet, rei aulica dedisse o-
peram, quo responsum ferret. Si qui in a-
gone seculari contendunt, se omnib. ab-
stinent, vt ad Corin. 9. ait Paul. ut se totus
sua maneri tradant, qui Christo tam infi-
gniter militant, perpede q. se deant a tun-
ctis alijs subtrahere. vt toto negotio in-
teg. i. adit. Et si qui iuuuari ad nuptias
male in Euangelia ob id audiunt, q. quia,
vel villas, uel lega boum emerant, conui-
uium reculauerant, quâto putas peius sit
apud Deum audirei p̄fules, qui ad con-
uocandum conuuias missi sunt, imò qui
fm Ch. istum sponsi, & ipsi exiliit eccle-
siaz, qui sunt conuiuii celebraturi, si alijs
se se mancipent negotijs, quib. illa vel de-
fraudetur, vel remittatur cura? Regi O-
zia, ve legitur 2. Paral. 26. conuiui; & la-
cerlegio dabatur, q. thuribulo incensum
adolent. Dño. Cui sacerdotes improp-
erantes aiebant; Non est tui officij Ozia,
vt adoleas incensum Dño, sed sacerdoti.
Sed longe iustus vice versa sacerdotibus
ac maxime epis opprobrio tribuendum
est, q. officium suum adolendi incensum
delectantes, huiusce seculo. Non. n. est
ille spiritus, quem Deus illi dum conse-
crantur, suggerit, sed quo sp̄ales proles
progignant, ac nutriant. Audi Moysen
Num. 11. quanta uerborum significancia
similes curas quas Deus aimarum pasto-
ribus comiserit, exaggeret. Cur n. inquit,
posuisti pondus vniue. si populi huius lu-
per me? Nunquid ego concepi oem hanc
multit. adinē, uel genui eam, ut dicas mi-
hi: Porta eos in sinu tuo, sicut portare so-
let nutrix infantulum, & eser. s. in terrā,
pro qua iurasti patribus eorum? Profecto
multo maiorem curam, & solertia requi-
rit Christus a P̄sulibus, aibus quas uo
ipse sanguine p̄opignit, impendendam,
ad quod proprie spiritum fauoremq. sup-
pediat. Quociens illic statim subditur.
Congrega mihi septuaginta uiros &c. &
auferam de spiritu tuo, tradamque eis, vt
sustinent tecum onus populi. Aliqui vo-
lunt imminutum fuisse tunc sp̄m Moy-
si, sed forsitan, vt supra dicebam, non ille
est sensus, q. qui dem illi nō fuit culpa au-
xiliares sibi polcere. & ideo neq. penam
commeruit. Sed sensus est forte, auferam
i. capiam eiusdem generis sp̄m, quem il-
lis infundam. Nam, ut ait Paulus diuersa
sunt graua & sp̄itus munera, quæ Deus

illis disperitur iuxta officiorum necessi-
tem, quæ illis committit. Quare in epo-
rum consecratione ab ipso petitur, vt su-
per eum, qui cōsecratur, de oleo la cerdo-
tali infundat. Horum ego meminimus,
ut epi intelligant non sibi diuinitus alia
grauam, & fauorem atq; sp̄m imperitū
q. quo ad suā regendam ecclesiā opus est.
Sed humane appetentia & conatus sūt,
qui illos in alia secularia negotia submer-
gant, vt nauim q. illis Deus deu proteris,
vt ait in quadam epistola Clemens, ad re-
gendum non credidit, submergi sinant.

Neq; uero diffidendum est, hanc pestē,
quæ ecclesias p̄ntia suorum pastorum ex-
poliat, inde latius in se ipse, ex quo epi
a suis capitulis eligi desiderit, ceperuntq.
in curijs, uel Romana, uel regijs creati.
Non quidem est quod prorsus cōtra prin-
cipium indulta obmurmurem. Nam eo
iā vsq. euasit humana malitia, vt si penes
capitularia collegia p̄as electionis dura-
ret, oia essent discordijs plena, cruen. isq.
dissensionib. dilacerata. Sed in quia, ut est
humanum ingenium, nullum remediū
rebus adhiberi pōt, q. secum non aliquid
incommodi asserat, inde ceperunt curijs,
tum Romana, tum potissimū regis epis
crebrefcere, qui sponsis pauperiorib. ne-
glectis cum ditiorib. adulteria cōmittere
semper inhiant. Quod quidem malū nō
est recens. Hac. n. de causam, ut Hier. in
epist. citata ad Ocean. refert concilio Ni-
cenus cautū fuit, ne isti eporum ascensus
ecclesiaz unque cambia permitterentur.
Porò aut quò ad finem iam demum qm-
nis propteremus, ex hmōi eporum uim
absentia a suis ecclesijs, tum frequentia
in cuijs, cepit vulgus eorum dignitatem
despicari. Cœptum inq. eis est & a secula-
ribus parum reuerentia, & a clericis mi-
nus obedientia exhiberi, & a ciuilibus cu-
rijs, & foris plurimum iudiciorū adimi.
Nam ut ait super ultimum ca. ad Hebre.
Athanasius, quem admodū necesse est ut
p̄fidentib. populus obsequētem se p̄re-
beat. ita & sacerdotē oportet, ut aliorum
aias curet, & ne cœs ducat in somnes. Eo q.
sima ego est uindicta, ut qui suū negli-
gant locum, censum de illo decidat. Hac
enim ultio fuerat de sacerdotib. a Mala-
chia p̄cātata c. 2. ubi ait. Et nunc ad uos
mandatum hoc, o sacerdotes: Si nolueri-
tis audire, & si nolueritis ponere super

Ex quo epi non a capitulis, sed in regibus creati ceperunt, passa est ecclesia dispensatione. Incommoda, q. tum Romana, tum potissimū regis epis crebrefcere, ne frequenter iuris obueniat.

Athanasius.

Paulus.

cor, ut detis gloriā nomini meo, ait Dñs exercituum, mittam in vos egestatem, & maledicam benedictionibus vestris. Ecce ego projiciam a vobis brachium (seu armum) & dispergam super vultum vestrum ventriculum solemnitatum vestrarum. Et infra: Ego dedi vos contemptibiles, & humiles in omnes gentes pro eo quod non custodistis vias meas. Terpende maledictiones. Mittam in vos egestatem, hoc est, subtraham vobis doctrinæ lumen, & gratiæ fauorem, quibus vberes fructus ferre soletis in populi. Et maledicam benedictionibus vestris. Fortasse idem est. Nam sacerdotum benedictiones sunt fructus, quos populus per ipsorum doctrinam, & fauorem capiat. Quare maledicam benedictionibus, est, ut malignos fructus ferant. Quisquis enim si ad sacramenta id referatur, quodammodo verum est. Nam etsi sacramentorum fructus mali esse non possint, tamen sæpe cum perigoaros, & auaros dispensantur, non tenent, nempe ordines quos conferre attendant pp irregularitatem, non verè conferunt, & crebro quos nō pnt, a delictis ab soluunt, quod sæpe numero pp absentia prælatorum accidit. Adde, q̄ maledicere idem quoq̄, sonare, potest quod permittam, ut maledicantur. Quod lamentabili viū accidisse in Germania, & Anglia atque alijs regionib. experti in malum nostrum sumus. Nam pp ignavia, & perniciosissimam eorum, aliorumq̄. pastorū incuciam cuncta sunt heretici plena, qui sacramenta omnia execrantur, blasphemijq̄. conspurcant. Vnde sequitur. Et ecce projiciam a vobis brachium, seu armū q̄ est robur dignitatis vestræ, & regimini baculam. Ac demū dispergam super vultum vestrum ventriculum solemnitatum vestrarum. Alia litera pro ventriculo, impudentiori uoce, sed tñ significantiōri hēt, stercus. Et sic illustro ad Mosaiica sacrificia, quibus aialia mactabantur. Nam iam apud hereticos adeo facta nostra fetere ceperunt, ut sacerdotum nulus stercore sordescere existimentur. Simile est apud alium Prophetam, nempe Zachari. O pastor & idolum derelinques gregē. Ad vnum profecto exprimit naturā ingenijq̄. pastoris derelinquentis gregē. Est n. nil aliud quam pastoris idolū, nempe imaginem tñ præ se foris gerens, &

per sonam pastoris, ut sculus lapis, te ipsa carens. Gladus super brachium eius hoc est super regiminis p̄tatem, & super dextrum oculum eius, puta super rectum sensum, & iudicium. Nam postquam libido sua eos cogit ecclesiæ gubernaculū deferere, illico eis suadere incipit non ea obligatione teneri, quam sapientes docer, quod est oculum dextrum eis erere. Vtinam ille, qui lux venit in mundum, quotquot super candelabrum ecclesiæ suæ erexit, sic illumine, & inflammet, ut iura sui muneris tum clarè cognoscant, tum, & charitatis ardore moribus exhibeant. Argumenta ergo in fronte questionis proposita, qm̄ ab id militabant: quæntiquam ep̄o liceat de greges sua de e. e. facillimè sunt solutionis. Ad primū enim respondetur, quod non omnis, qui a sua ecclesia sese in tempus auferi fugere, ut mercenarius censeatur, sed ille p̄ofus qui ob peculiare cōmodum id facit, uidelicet salutem spirituum populi temporalis suæ posthabens, s̄m illud Gregorij in eadem homilia. Stare in periculo ouium nō potest, qui in eo, quod ouibus præest, non oues diligit, sed lucrum terrenum quirit. Et ideo opponere se contra periculum trepidat, ne hoc quod diligit, amittat. Ille ergo q̄ abq̄. detrimto gregis recessu suo periculum sibi cauet, non est mercenarius. Pariter ad secundum, ex Prou. 6. n̄ dicitur, quod qui fidem suam alteri sponder, si legitime est impeditus, factis per alium feruit. Ad tertium denique respondetur, q̄ cum ep̄iscopus in alio sit gradu perfectionis quam monachus, dum ab illius functione impeditur, non tenetur se religioni mancipare.

Tamen si p̄ capto nostro disparatione hāc & forte prolixius iusto absoluerimus, non suppedebit fragmēta quarundā ep̄istolarum Athanasij subscribere, quæ ante nos alij, tum traduxerunt, tum p̄tenti questionī appensas curauerunt. Summū profecto dignissimæ, quas præfules uniuersitatis altissimè habent impressas. Quæ e. go legere non pigebit, eundem profecto neq̄. penitebit legē, qui uero tediō iam festus lege reculauerit, non grauetur scriptas habere. Sanè ut conflat quæ hæc questio fuerit antiqua, quamque sanctissimis illis patrib. affirmatiua eius ueritas sanctissima, quamque duxerint ep̄iscopos.

Soto
de iure
Legibus
DII
13

Radix
& ori
go Ger
manice
Angli
ca que
stragis
hoc no
stro se
culo edi
ta.

causa

Prima
epistola
Athana-
sij ad fir-
mādam
residen-
tiam epō
Aretede
kinata.

scoporum residentiam ad animarum sal-
utem, & perpetuam Christianismi ne-
cessariam. Irreperat enim iam tunc mos,
vt episcopi Imperatoriam urbem Con-
stantinopolim cuius Athanasius patriar-
cha erat, frequentarent. Primam ergo scri-
psit episcopo Crete; qui dum abiens a
sua esset ecclesia, proponebat illuc profici
scilicet quod quidem propositum præcipuis
laudibus & rationibus commendat. Cha-
rissime enim inquit, mi frater, & commi-
nistter, gratia tibi & pax a Deo. Consiu-
itudo tuum ac voluntas, quæ ad aureas
meas peccata est, fortis virilisque animi,
ac sursum tantam aspicientis, vere ac legi-
time certantis, & nominis ac vocatiōni
sue respondentis visa est, non autem mer-
cenarij & fugientis, non solum si lupum
videat, sed si vulpem: vnde gregi Christi
principis pastorum damnum creet, & ani-
mæ suæ infinitos præparet cruciatus. At-
tende verborum emphasim. Et sequitur:
Cur enim iste, scilicet, qui in sua non per-
manet dicecesi, non potius vitam priuatā
viuere maluit, si cogitabat succumbere,
seque non oues pascere, pro quibus san-
guinem suum Christus profudit? Quem
admodum non venit huic in mentem eius,
qui maledictio eum affecit, quam opus
Domini facit negligenter. Quamuis face-
re nomine simulet, in cuius alioqui ani-
mo infidet, quod de insipiente scriptum
est, qui dixit in corde suo, non esse Deum,
neque in Deum ponunt, qui hæc in conspe-
ctu eius facere audent. Audi, Deum non
ponunt, quia eum factis esse negant. Ex
quorum numero & ordine facit Deus ne-
simus, adscribatque nos inter fideles di-
spensatores, cōcedatque benigne, ut pasto-
simus principi pastorum ad perficiendum
quæ oportet, ponamusque animas, pro
quibus eius, qui simul id & exemplo demon-
strauit, & edicto sanxit. Præceptum ergo in
verbis Christi Io. 10. agnouit. Et paucis
interiectis: Quamobrem, inquit, veris pa-
storibus non est tutum non vigilare, & non
circumquaque omnia lustrare, ouesque
errantes solum querere, ac non magis soli-
citos esse pro ijs, quæ non erant, perterri-
tos horum temporum tenebris que iusto
Dei permisso ac iudicio nobis illatæ sunt:
quia si non ita viuimus, vt eum decet, qui
nos vocauit. Sed o animarum nostrarum
detrimentum. O ingentes poenas vobis

ob nostras libidines, & perturbatas volun-
tates, quæ hoc malum pepererunt, infli-
gendas hoc inquam malum, vt gens san-
cta, per omnes campos, & montes vitio
pastorum absentium dispersa, ac disipa-
ta esset. Debent ergo hoc facere (hoc est
in suis dicecesibus resistere) omnes boni
pastores, quicumque hoc nomine digni
sunt, ita vt qui cessarit, non sit impune ces-
saturus. Etenim si quisque pastor in dice-
cesi, quæ sibi obigit, uel biduum more-
tur, expirari liceat per multa peccata &
dama non esse futura in populo. Perin-
de namque esse videtur gregem abesse a
pastore vt cæcum luce carere. Sine auge-
tur oues, & in suo sumum præsumunt ueri
pastores: non autem qui solum nebibant
lac, & lana teguntur, omni que studio, &
arte seiplos, non oues pascant. Hæc atque
alia id genus multa in illa epistola. Secun-
dam mihi episcopo Sardenis; ubi statim a
proloquio sic incipit: Scio te non ignora-
re, quæ a sanctis Apostolis de consuetudine
ne rerum ecclesiasticarum sancta sunt,
Ex quibus vnum est, vt quisque pastor, in
tra suos fines inhiat propter pacem, & cha-
ritatem, quarum est Iesus aeternum vin-
culum, quod solui non potest. Scis præ-
terea ut quales nos essemus, appretet, qui-
bus nobis uerum pastorem designantib;
magnus ille Pontifex Christus manus pa-
storis definiert: nempe mutua in illum
charitate. Alludit ad illud, diligis me plus
his? Deinde non ignoras ornamum egregij
pastoris, qui sit animas suas euidenter co-
gniturus, hoc est de facit: de quo in Pro-
uerb. scriptum est quod bonus pastor de fa-
cie cognoscere gregem debeat. Et infra:
Intellexisti etiam quis sit mercenarius &
qualis de quo pudentum dicere, tuta
tacere, tum suis ipse status temporum, &
rerum, eum ostendat, atque coarguat. De
quo si atente autiam prophetas, cum ia-
mei similes pastores his verbis inuehun-
tur, pastores pascunt seiplos, non oues. Et
illud. O pastores qui perditis oues pascu-
item, sacerdotēs legem Domini occulta-
runt, & legem meam uiolarunt, & sancta
mea profanarunt. Item illud: Lanis ouium
indui. & mactate quod pingue est, lac bi-
bere. Hæc inquam errente audiens, quid
faciem, he meruam eos, qui me redar-
guant, & clare ob oculos mihi ponunt,
qualis sum? Quæ si fabulas purat, qui in
ignem,

ignem, illum extremum non intuetur, nisi fabulæ non certe, sed ita horribilia omnia esse videntur, ut horrore exedant, consumantque medullas. Neque tamen curamus facere pro viribus, ne propter aliquid ex his vitium, ac scelus, conficti uinculis arctissimis, poenis sempiternis afficiamur. Sed quod subinde sequitur, est notatu dignum. Ait namque, quod cum a principio constitutum esset, vobis quoquo anno synodus haberetur, postea commodius visum est, haberi semel, ne oves propter crebram absentiam pastorum facile a lupis inuadi possent: vide quanta illis patribus curæ erat residentia, ut eius gratia a synodo celebranda abstinere. Et sequitur ad mores nostrorum temporum accõmode contra illos episcopos, qui desertis suis gregibus in curia Constantinopolitana versabantur: de quibus ait, Denique maluerunt breui voluptate contenti carni indulgere, quam cum populo Dei laborare contemptis legibus diuinis, quas prohibent ne paulisper quidem impune a grege abesse. Aucta, lege diuina eam sic esse iustam residentiam, ut ne paulisper quidem liceat impune a grege abesse. Et subdit: Ac nisi, vt apostolus ait, inimicus videret, verum eloquens, possem aliquid verè dicere: Quid quæso, iuuat estos episcopos, & pastores in vrbem morari, nisi (vt omitam alia) vt patriarchas, alios moueant, alios eligant, ne si idem diu sit patriarcha, ras omnes ecclesiasticæ compositionis finis: quod præclarum facinus ex eo tempore facere isti consueuerunt, ex quo Constantinopoli potiti sumus. Quod quidem eum reliquis malis non est ambiguum & incertum, quin iram Dei nobis augeat. Certum n. est pastores, qui gregem negligunt non impunitos inultosque discessuros, tamen si fortasse non ita videatur ijs, qui sponte velamen obtundunt, ne limitam Euangelij veritatem aspiciant. Hæc ille. Et in alia tertia epistola ad episcopum Apameæ, inter alia sic illum admonet. Vt debet verus episcopus, resideas sancte ad sanctam aram, de qua tibi participandum est, sicut Dominus pronunciauit. Dignum esse operarium mercede sua. Quamobrem non esse exiltimandum, licere tibi diu quauis de causa abesse, quin potius faciendum tibi est, vt celeriter ire possis ad eam ecclesiam, quæ tibi addita

est, & commendata, vt ei præsis. Sed in alia ad eundem, quæ quarta est, verbo certum maioris emphasis accumulata. Ait quippe: Ego vero cum, cui gregem Christi commissus est, si dignitatem muneris non ueri, iniquum esse arbitror, non uisquam sanguinem ei studere & incumbere, nisi forte ignoraueris Deum esse, qui dixerit. Petre amas me? pascue oues meas. Sed hoc mihi, non iam pastores oues pascunt, sed ouibus tanquam pane pascuntur. iam horribilia illa mala pastorum, quæ propheta Ezechiel describit summa licentia irroperunt. Quæ si talia tamque grauius uobis videntur, age optime vir, contentus esto tua dicecesi; permane in ea, fac sis cum ouibus tuis; vt vsque ad sanguinem illis affixus, quas quidem nuncio fruetis, inter ficus & rosas, atque in montibus diuina prouidentia custodit. Neque enim quod certissimum est uisga, & baculo tuo pastoralis sit, vt in pascuis uiribus pacis, & bonorum celestis Hierusalem essent. Scis enim qui amplius lex mensura, dicecesi absueuit, nisi eo grauis moribus teneat, canonibus & legibus firmatum esse, vt sacerdotium & gregem amitterent. Verum nouum consilium, & sceleratum hæc a nostræ ætatis hominibus excogitatum est, scilicet mittis alique, qui sciat mulgere gregem, ipsi vero in vrbem Constantinopoli spectatis propter præfaturas ciuiles, subscriptiones, intermissiuas ordinationes, adde etiam bullas, & decreta. Nostra hæc sunt tempora. Euaquam impune sit vobis futurum, ita procul a dicecesi vobis commissa recedam, & alia huiusmodi, ut cuique libet committitis: oportebat potius cunctis episcopis undique in unum congregatis, suam cuique dicecesim funiculo distributionis circumscribi, atque ita patriarchæ portem suam a vobis assignari, aut vos a patriarcha priuari. Alias præterea de eadem re subnectit epistolas, quas ne fastidio esse persistam, missas faciam. Sed & ad Imperatorem, qui Constantinopoli sinebat episcopos degere, nec cogebat eos ad suas ecclesias abire, multa etiam commemorat: inter quæ ait. Si tu oues pastori committeres, deinde illas quidem derelictas cernereres, illum vero quieti suisque cupiditatibus indulgere & seruare, dic obsecro, relinqueresne pastorum

Tertia
epistola
eiusd.

impunitum. Non patitur oves & pecudes impune negligi, & patiemur pastores avari, impune seiplos pascere, nõ oves? Quid quæso apud Deũ excusabimus? Vnam ne illud nobis exprobrat, omnes querunt que sua sunt, non que Iesu Christi. Deinde alia de eadem re ad eundem hoc tenore subrexit: Si verum est, qd dici soles, qui gregẽ, pastore prius, vtiq; periculum creare, profecto graue supplicium manet eũ, qui pastore a seet abouili, debetq; qui pastor est, vsq; ad sanguinem pro grege Christi relinquendo labores perferre nisi cum opus fuerit, in synodo singulis annis ad agendum de rebus necessarijs paulisper abesse, quibus conclusis celeriter redeũdum illi sit, si crediderit: sed redditurum rationẽ summo pastori Christo, & si dignus est nomine pastoris. Nisi forte etiam propter necessitatẽ ad utilitatem animarum pertinentem, ab Imperatore, aut Patriarcha statim redditurus voce. Quod si aliter episcopus aut Imperatori videatur, tunc quid secus fiat, minime ipse sequatur, neq; assentiar villo modo. Neq; rationem habebit Deus causationũ nostrarum cupiditatum, sed rationes reposcet de veritate, iustitia, diuinisq; legibus, & statutis. Ac demũ in alta breuiori sic habet; Memoro scripturę, quę iubet consistari potius hoies quam Deũ, tibi vero Imperator cur graue videatur iustitiam, respectantiam, misericordiam populis tuis sancire, & inde non modo nullũ incommodum reportare sed potius operib. bonis conciliare Dei misericordiam. Quid iustius, quã si episcopus iubeatur, velit noli, ad diocesium suam redire non hoc debitum soluere tenentur: idq; canone sancitum est? Video fustus re hanc deduxisse qua cuiquã forte par censetur, haud me tamen prolixitatis penitet,

QVÆSTIO IV.

DE VINCULO. ET MODO quo episcopi & sacerores tenentur sua bona dispensare.

ARTICVLVS I.

Vtrum episcopo liceat aliquid proprium possidere.

Quartam præsentis libri quæstionem proposuimus de vinculo, & modo, quo

sacerdotes, & præcipue parocci ac potissimum episcopi bona ecclesiastica dispensare tenentur. Quæ quidem quæstio vsque adeo medium multumque ancipitem habuit, vt maluerim alios audire qui, meliatis docerent, quam meam explicare sententiam. Veruntamen ea proferam, quæ de hac re meditarus sum, alij vero iudices suato. Est enim res abstrusa & perplexa, vtrique porro suis subnixæ rationibus ac telimonijs. Prætera cognitum perquam necessaria. Primus ergo articulus est vt ordinẽ D. Thom. non deseramus, vtrum episcopo liceat aliquid proprium possidere. Est enim Christi oraculum apud Math. ca. 9. Si vis perfectus esse, vade & vende oĩa quæ habes, & da pauperibus, & veni & sequere me. vbi paupertas voluntaria ad perfectionem requisita docetur. Episcopi autem statum perfectionis profitentur: ergo non iustius possunt propria possidere quam monachi. Secundo episcopi, vt supra satis comprobatum est, & glo. habet. Lucae 10. Apostolorum locum tenent, Apostolis autem rerum dominium Christus interdixit Matth. 10. Nolite enim inquit, possidere aurum neque argentum neque pecuniam in zonis vestris Cuius obedientiam Petrus Matth. 19. confessus est, dicens. Ecce nos reliquimus omnia & sequi sumus te, ergo episcopi nullum possunt habere dominium rerum. Tertio. Cleros Græcẽ vt ad Nepotianum Hieron auctor est, & refertur 12 q. 1. can. Cleros idem est Latine quod fors, vnde clerici ideo sic appellantur vel quod de sorte Domini sunt, vel quod fors eorum Dominus, cuius autem possessio Dominus est, nihil extra ipsum possidere debet. Nam si aurum, si argentum, si possessionem, si variam suppellectilem habet, cum istis participibus non dignatur Dominus pars eius fieri. Hæc ille, ergo videtur episcopi rerum dominio interdici. In contrarium est canon. Episcopi. Concilij Agathen. eadem causa & quæstione, vbi habetur, quod episcopi de rebus proprijs, vel acquisitis, vel quidquid de proprio habent, hæredibus suis si voluerint relinquant.

Titulus præsentis quæstionis generalis est, quippe quo non distinguitur inter ecclesiastica bona atque alia, quæ naturali civiliq; iure obtinere potest episcopus. Duo namque sunt bonorum sortis, de iust. & iu. Ooo ge.

Primũ argum.

Arg. 2.

Arg. 1. Hiero.

Concil. Agath.

Duo bo-
norū ge-
nera, q̄
episco-
pus pos-
sidet.

genera, quæ episcopus possidet, videlicet
alia, quæ iure, seu hereditario, seu dona-
tionis, seu quouis alio seculari, illi obtin-
gunt, atque alia ecclesiastica. Et de illis
priori generis nulla est ambiguitas, quin
proprie ac priuatim illa possidere valeant
sed de posteriori erit tota rei disputatio.

Conclu-
sio re-
spōsiua.

In hoc ergo primo articulo solum dispu-
tatur an episcoporum status sit status pau-
peratis sicuti monachorum, ita ut ne-
queant proprium possidere. Ob idque per-
spicua est ac facilis solutio, quæ vna
conclusionē continetur. Episcopi quam-
uis statum perfectionis proficiantur, non
tamen quem id modum monachi ut ab-
sque proprio viuere obligentur. Conclusio
inquam plana est & constantissima, ob id
quod nihil in particulari de bonis Eccle-
siasticis affirmat. Quare inde potest ve-
ritatem fortiri quod iure secularis acqui-
sitionis potest episcopis dominium rerum
competere. At vero consulto cum D. Tho-
ma est a nobis generaliter asserta. Arbitror
namque vni in solutione secundi plane qui-
que adnotare potest, & articulo sequenti pla-
nius fiet, veram etiam illam sensisse de
bonis ecclesiasticis, pro ea portione, quæ
ipsis ratione stipendijs obringit. Probatur
ergo secundum istiusmodi generalem sen-
sentiam. Ad ea quæ sunt supererogationis
nemo nisi specialiter se ad illud voto ad-
stringat, constringitur. Ait enim in e-
pist. ad Paulinam & Armentarium Augu-
stinus. Quia iam vouisti, iam te abstinisti, &
aliud tibi facere nō licet. Prius quam es-
ses voti reus liberum fuit quod esses in-
ferior, viuere autem absque proprio, o-
pus est supererogationis, nempe non sub
præcepti vinculo, sed sub optione consi-
lij comprehensum, ut pater Math. 19.

Probō.

August.

Nam post necessitatem mandatorum. Si
vis ad vitam ingredi, adiectum est, ut
qui velit perfectus esse omnia quæ habet,
relinquat & sequatur Christum, episco-
pos autem manifestum est non se cuiusmo-
di voto irretire, quia neque id ad pasto-
ralem munus necessarium est, sed satis
est ut Christum egregie diligant, ergo e-
piscopus secundum leges suæ dignitatis
non arceatur quo minus dominio possit
rerum fungi. Hic nulla emergit dubitan-
di ratio, sed hoc solum est memoriæ man-
dandum, quod cum episcopus religio-
nis votum non emittat, sit ut nec votum

Docu-
mentū.

faciat peculiare castitatis, præter id quod
sacerdotio adiunctum est, neque vorum
paupertatis, sed tantum promittit obe-
dientiam Pape, fidemque suam huic ec-
clesiæ, a quo ideo vinculo nisi auctorita-
te ipsius pontificis dissolui nequit. Et ideo
quatenus episcopus quisque est, non ei
repugnat proprium possidere, non solum
hereditario vel alio quouis civili iure,
verum neque ecclesiastico. Haud enim
ex parte suæ dignitatis ei repugnat, in-
stitutum stipendium pro ratione suæ fun-
ctionis percipere, cuius sit vere dominus,
sicuti olim erant sacerdotes & Leuit. V.
trum vero tale ecclesiasticum dominium
alia ratione sit eis prohibitum, nempe
ut nullum in decimarum portionem ha-
beant, quæ sibi prouenit, articulo proxi-
mo & subsequenti examinandum est.
Nunc ergo satis sit constitutum, habere
dignitatem episcopalem non esse pauper-
tatis statum, atque adeo neque episcopo
repugnare habere dominium rerum quas
possidet.

Ad primum igitur argumentum nega-
tur propositio illa, quod ad naturam per-
fectionis aut ad perfectionis statum gene-
raliter & absolute necessaria sit paupertas,
sed tantum est necessaria ad peculiarem
perfectionis statum religiosorum. Quod
enim ad perfectionem non sit necessaria,
iam supra lib. 8. satis constitutum est, ubi
monstrauimus perfectionis rationem in
copia charitatis consistere, ad quam quis-
que quocunque statu progredi potest. Ad
statum autem religiosorum ob id est pas-
peritas necessaria quod proficiuntur perici
(hoc est) perfectionem discere & compa-
rare, cui quidem institutio rerum possessio
oneri est & impedimento. Episcopi autem
non proficiuntur perici, sed perficere. Quo-
circa eas debent in charitate radices iusti-
tiae, aut a nullo vento possint inde eradicari,
nempe neque ab amore dinitarum,
quas possident, neque ab alio quouis hu-
mano affectu, exemplo Grego. in cuius vi-
ta ad Heremitam responsum diuini or-
culi refertur, quod plus ipse suam, quam
suas illas diuitias diligeret. Quare adole-
scenti non dictam est. Si perfectus aut
si vis esse perfectior, sed si vis perfectus
fieri, vade, & vende &cetera. A Petro vero
dum pastor instituitur, nulla exigitur
paupertas, sed charitatis culmen. Ad
secu-

Soto
de iure
Legibus
DIII
13

Ad secū dum. fecundum tres applicat D. Thom. respon-
dendi modos. Vnus est Hieronymi, idem-
que myllicus, vt sub nomine auri & argen-
ti prohibiti sint prædicatores sapientie, at
que eloquentie huius seculi inniti. Alius

August. vero est Aug. in lib. de consensu Euan-
gelistarum, nempe vt illud, Nolite possidere,
&c. non habeat vim præcepti, sed potius
permissionis. Ac si dixisset, Non opus est
vobis auro & argento. Permittitur enim
vobis tanquam operarijs victum suscipere.
Vnde subdit, Dignus est operarius mer-
cede sua. Nam quod noluit Paulus, vt 1. ad
Corinth. 9. refert a quando vti oblata fu-
stenatione, opus erat supererogationis.

Chryso. Sed tertia responsio est Chryso. vt inhi-
bitio illa intelligatur peculiariter facta disci-
pulis dum ad prædicandum Iudeis mitte-
bantur tum vt populus ille facilius allice-
retur, tum etiam vt ipsi firmiorem habe-
rent fiduciam, quod diuina subsidia non
essent eos defectura. Ex quo ideo neque ip-
si neque eorum successores obligantur abs-
que proprijs sumptibus euangelium præ-
dicare. Quare Paulus, vt 2. ad Cor. 11. de
se meminit, ab alijs ecclesijs stipendia men-
dicabat, quo posset gratis prædicare Co-
rinthijs, quæ ideo aliunde sibi missa iure
possidebat. Confirmat præterea in D. Th.
solutionem nempe posse episcopum prop-
ria possidere, quod stultum esset sanctos
illos Pontifices Athana. Ambro & Augu-
stinusmodi præceptum sanctitatis fuisse tra-
gressos. Duo hic tamen circa hanc solutio-
nem non sunt dissimulanda. Vnum est,
quod solutio neque vera in totum appar-
et neque argumento satis faciens. Appa-
ret enim negare verè apostolos fuisse pro-
fessos paupertatem, quod falsum esse au-
thoritate ab ipso citata constat. Ecce nos re-
liquimus omnia. Quare nec satisfacit ei-
dem auctoritati, quam in argumento assum-
perat. Ad hoc respondetur hic D. Thom.

Solutio. non disputare de Apostolis, vtum tria vo-
ta, vti modo religiosi, emiserint, tanquam
religionum futurarum exemplaria, quod
quidem D. Thom. vt lib. 8. vidimus 2. 2. q.
88. art. 4. concludit, sed modo tantum de il-
lis differit quatenus apostoli erant & episco-
pi, ad quem quidem statum non necesse
attinet paupertas. Alterum hic maxime ad
notandum est, quod hic affirmare videtur
immo plane affirmat, quod potest episco-

Scrupu- lus. pus habere dominium, non solum rerum
alio iure acquiratarum, verum & stipendij
ecclesiastici quod suæ functioni deputatū
est. Nam argumentum erat quod episco-
pi quatenus episcopi, hoc est verbi prædica-
tores, debent esse pauperes. Et responsio
est illius negatio. Vnde cum paupertas in
negatione dominij constat, & in hoc ne-
get debere esse pauperes, quod possunt
functionis suæ stipendia possidere, conce-
dit eis illorum dominium, paupertati con-
trarium. Sed de hoc pressius art. 3. Vt au-
tem plene solutio tertij intelligatur, nota
dum est, quod Deus dicitur pars clerici,
non vt dicat respectu ad aliam partem ab
ipso clerico possessam, sed sicut vnus hæres
possidet partem hæreditatis, quæ sibi est to-
ta substantia, quæ dicitur pars respectu al-
terius, quæ alteri hæredi obuenit. Exempla
gratia, debet clericus contentus esse Deo
quem possidet, vt cum illo nihil aliud pos-
sideat, nõ quod nequeat possidere famam,
& honorem & salutem, & aliqua bona tem-
poralia, sed quod reliqua omnia ad nut-
tum eius possideat, Itaque studium eiga
Deum nullatenus per curam aliarum ter-
rum dimiuatur. Hoc enim esset secun-
dum Hieron. aliquid extra Deum posside-
re. Qui vero sic Deum possidet, Deus est
sua pars hoc est tota sua possessio respectu
reliqui vniuersi, quem alijs possidendum
relinquit.

Dubita- tio. **ARTICVLVS II.**
*Vtrum episcopi mortaliter peccent si bona ec-
clesiastica, quæ procurant pauperi-
bus non largiantur.*
NE filium D. Thom. rumpamus, quæ-
ritur secundo, vtum episcopus mor-
taliter peccet si bona ecclesiastica quæ pro-
curat, pauperibus non largiatur? Appa-
ret enim Ambrosius id definire inter ex-
ponendum illud Lucæ duodecimo, de
homine diuite, cuius ager vberes artulit
fructus. Ait quippe. Nemo proprium di-
cat quod est commune, plusquam suffi-
ciar sumptui, violenter obentum est. Et
paulo post, Neque minus est criminis ha-
benti tollere, quàm cum possis & abun-
das, denegare indigentibus, alienum aut
violenter tollere, criminale delictum est.

Solutio. **Primū argum. Ambro.**
Ooo 2 cigo

ergo episcopi, qui quæ sibi supersunt, in pauperes non effundunt, lethâliter delinquant. Secundo super illud Isaia 3. Rapina pauperum in domo vestra. Ait Hiero. glos. quod bona ecclesiastica sût bona pauperum. Idem ad Damasum. 16 q. 1. cano. quoniam, quod iam ceu proverbium vulgo susceptum est, quicumque autem id quod alterius est, vel sibi vsurpat, vel in alios vsus dispendit, mortaliter peccat, atque ad restitutionem tenetur ergo cum episcoporum bona ecclesiastica sint, sit ut si quæ sibi redendant, aut sibi retinent, aut consanguineis largiuntur, ad restitutionem teneri videantur. Tertio. Multo magis sacerdotibus licet de rebus ecclesie ea accipere, quæ sibi necessaria sunt, quam superflua augere. Ait vero in epistola ad Damasum Hieron. & refertur 1. q. 2. clericos illos commode stipendijs ecclesie sustentari, quibus parentum & propinquorum bona nulla suffragantur, qui autem boni parentum & opibus proprijs sustentari possunt, si quod pauperum est, accipiunt, sacrilegium committunt & incurrunt. Hæc ille. Vnde Apostolus 1 ad Timo. 5. Si quis fidelis habet viduas subministrat illis, & non grauetur ecclesiam, ut ijs, quæ verè viduæ sunt sufficiat, ergo multo est certius tunc episcopos mortaliter delinquere, cū ea, quæ sibi de bonis ecclesiasticis exundant, pauperibus nõ profundant. In contrarium est episcoporum quorundam vsus, qui ea quæ supersunt, nõ cuncta pauperibus erogant, sed ad ampliandos redditus ecclesie, idque (vt apparet) laudabiliter expendunt.

Opera pretium est in fronte disputationis nostræ texum D. Thomæ, in conclusio nes distribuere, quas explicatio lucis gratias septem numero constituemus. Persisterendum autem est in ea distinctione inter episcopi bona quæ propriè, putà aut hereditario aut alio civili iure possidet, & bona ecclesiastica. Est ergo prima conclusio Proprietariorum bonorum, hoc est, quæ iure seculari episcopi possident verum habent dominium. Hæc iam supra artic. 1. satis est confirmata ex eo, quod status episcoporum non est pauperiatis professio. Quo fit, vt ex rerum ipsarum conditione & natura non teneantur iustitiæ lege ea pauperibus vel alijs erogare, sed & retinere possant, & vt libuerit largiri. Secunda

conclusio. Quamvis possint in earum dispensatione sicuti seculares ciues peccare, nempe aut propter auaritiã contra debitum charitatis eas retinendo, vel indigne prodigendo, nemini tamen ad restitutionem obligantur. Enimvero vt 4. libr. sepe diximus, vbi iustitia non violatur, nulla in de restitutionis obligatio emergit. Tertia conclusio. Episcopi bonorum ecclesiasticorum sunt dispensatores vel procuratores. Hoc patet ex verbis Augu ad Bonifacium Comitem, quæ referuntur 2. q. 1. can. vi. Si priuarum possidemus, quod nobis sufficiat non illa bona nostra sunt, sed illorum, quorum procuracionem gerimus, proprietatem nobis vsurpacionem damnabili vindicemus. Hinc fit bona illa optima fide esse ab illis dispensanda, secundum illud 1. ad Corint. 4. Hic iam quaeritur inter dispensatores vt fidelis quis inueniatur. Hæc de bonis in communi possessis intelligitur vt subsequentes declarabant. Et ideo de eorum distributione subtextitur quarta conclusio. Eiusmodi bona ecclesiastica non solum in vsus pauperum, verum & in diuinum cultum, & in ministrorum supplementis necessitatibus sunt expendenda, iuxta tenorem decreti Simplicij Papæ 12. q. 2. qui ait, De redditibus ecclesie vel oblatione fidelium solis episcopis ex his vna portio remittatur. Duæ ecclesiasticis fabricis & erogationi pauperum profuturæ a presbytero sub periculo sui ordinis ministrantur, vltima clericis pro singulorum meritis diuidatur. Quinta conclusio. Vbi distincta sunt bona quæ debent in vsu episcopi cedere, ab alijs tribus, quæ pauperibus ac ministris & cultui addicuntur, si episcopus aliquid de his tribus portionibus retinuerit, non dubium quin contra fidem dispensationis mortaliter delinquat, & ad restitutionem teneatur. Conclusio per legem commutatiue iustitiæ innotescit, nam in tali casu verè furtum alienæ rei committitur. Sexta conclusio. De his quæ specialiter vsui episcopi deputata sunt, eadem ratio videtur quæ de proprijs bonis, vt scilicet per immoderatum affectum & vsum peccet quidè si immoderata sibi retineat, & alijs non subueniat, sicut requirit debitum charitatis. Corrigende sunt impresiones, quibus deest vltimū hoc verbum, Sicut requirit debitū charitatis. Imò vehementer opi.

Tertiu.

Hieron.

Prima conclusio.

Secunda conclusio.

Soto
de iure
Legimus
DII
13

ione tenetur deesse etiam quod ad restitu-
tionem non tenetur. Contra quam dixerat
in superiori conclusione, quandoquidem
ait, Eadem ratio videtur quæ de propriis bo-
nis, quorum prodiga consumptio restituti-
onem non exposcit. Septima conclusio. Si ve-
ro non sint prædicta bona distincta, eorum
distributio fidei episcopi committitur. De
est etiam in multis impressionibus totum
illud. Si vero non sint prædicta bona, in qui-
bus ideo legitur, non subueniat distincta,
quare sit licita in intelligibilis. De his er-
go indistinctis adhibetur expositio conclu-
sionis nempe quod si in modico distribu-
tio vel deficiat vel redundet, potest id qui-
dem fieri absque bonæ fidei detrimento, si
quidem nequit homo punctum ubiq; vir-
tutis tam certum tenere, quin pro huma-
na conditione in alterutrum vergat extre-
mum. Si vero sit multus excessus, tunc neq;
latere potest, neque a peccato mortali ex-
cursari, quoniam tunc bona fides violatur,
atque adeo distributio iniusta. Vnde tres
denotantur macula iudeis serui. Matth.
24. ubi sic legitur. Si dixerit malus seruus
in corde suo, moram facit dominus meus
venire, quod pertinet ad diuini iudicij con-
tempnum, & ceperit percutere, conferuos
suos, quod pertinet ad superbiam, Man-
ducet autem & bibit cum ebriosis, quod
pertinet ad luxum, cuius gratia mala fide
fit dispensatio, veniet dominus serui illius
in die qua non sperat, & diuidet eum, sci-
licet a societate bonorum, & partem eius
ponet eum hypoeritis, sicut in inferno. Ecce li-
teram D. Th. quam in fronte disputationis
expediebat ob oculos ponere. Enucleanda
vero est in articulo sequenti, ubi inter alia
& argumenta quoque ex Ambrosio &
Hieronymo in capite quæstionis propo-
sita dissoluentur.

ARTICVLVS III.

*Virum episcopi ac reliqui sacerdotes verum
ac legitimum habeant dominium
fructuum ecclesiasticorum
qui illos pro sua por-
tione contingunt.*

Praea ergo sententia S. Thom. si bfe
quenter circa singulos eius articulos
qui generales sunt, mouetur singuli in par-

ticulari. Et primo circa priorem, quo dis-
putatum in genere est vtrum episcopi pos-
sint habere serum dominium, quaeritur in
particulari circa sextam conclusionem, v-
trum tam ipsi quam reliqui sacerdotes ve-
rum legitimumq; habeant dominium eo-
rum fructuum ecclesiasticorum, qui se pro
sua portione contingunt? Sunt enim in nu-
mera auctoritates, quæ a parte negatiua
militare videntur. Illæq; in primis pagine.
Nam etsi status clericorum non perinde
atq; monachorum votum habeat pauper-
tatis an nexum, saltem eorum quæ ipsi pro
clericali functione ministratur, nihil eis vi-
detur competere, præter victum & vesti-
tum, iuxta verbū Domini. Dignus est ope-
rarius cibo suo, & verbum Pauli. ad Tim.
6. Habentes alimenta & quib. tegamur, his
contenti simus, ceu boues, quod ait alibi, a-
ream triturantes. Quocirca apostoli missi
sunt ad prædicandum sine pera, iusti non
possidere aurum neque pecuniam. Atque
eam ob rem in libro præcedenti sub titulo
de simonia, monstrauimus, nihil debere
clericis, neque ipsi quidquam alio iure pos-
se a plebe pro administratione sacramen-
torum & reliquis spiritualibus functionibus
percipere, quam iure sustentationis. Secun-
do accedit huic & sanctorum patrum nu-
merosissima testimoniorum turba. Nam
præter loca Ambrosij, Hieron. & August.
proxime citata grauissimas Prosper 12. q.
1. cano. expedit. ait facultate ecclesiæ non
esse proprias, sed in communi possideri.
Et in concilio Agathen. vt illic refertur ca-
non epi. habetur, quod quidquid de prou-
isione ecclesiæ fuerit, siue de agris, siue de
fructibus, siue de oblationibus omnia in iu-
re ecclesiæ sunt seruanda. Et Urbanus Papa
ibidem in canon. res. ait, Res ecclesiæ non
quasi proprias, sed vt communes, non in a-
lios quàm in præfatos vsus, puta in subsidia
pauperum, & ministrorum & cultus diuini
esse dispensandas. Et eadem causa & qua-
stione, cano episcopus qui est concilij. An-
tiocheni, habetur, quod episcopus ecclesia-
sticarum rerum habeat potestatem ad dis-
pensandum in omnes qui indigent cum
summa reuerentia, & honore Dei, partici-
pet autem & ipse quibus indiget, si tamen
indiget. Et iater Canones Apostolorū est
39. talis, Omnium negotiorum ecclesiasti-
corum curam episcopus habeat, & eadem
vt Deo contemplantate dispenset, neque il-

si liceat ex his aliquid omnino contingere aut parentibus proprijs, quæ Dei sunt, com donare quod si pauperes sint, itaquam pau peribus subministrer. Et supra citatus ad Nepona Hierony. ait clericorum heredi tatem solum esse Deum, eum quo nihil aliud debent possidere. Et ibidem eadem causa & quaestione, eam qui aiunt Imperatores Carolus & Ludouicus, iuxta sanctorum pa tra traditiones nouimus res ecclesie vota fidelium esse, scilicet peccatorum, & patri monia pauperum. Et can. 10. ait Aug. quod qui decimas dæe noluerit, quanti pau peres in locis suis, ubi ipse habet, illo deci mas non dant e fame moriui fuerint, tanto rum homicidiorum reus ante æterni iudi cii tribunal apparebit, quia rem a Deo pau peribus erogatam, suis visibus referauit. Quare idem de sacerdotibus censendum erit, si illas non dispensauerint. Multa hu iusmodi sunt sanctorum loca. Et Hierony. ad Damasum, & ceteris ca quoniam. 16. q. 1. clerici qui secularibus bonis affluunt, non possunt bonis pauperum ali. In contra rium autem facit rex in c. unico de clerico non residente. ubi habetur, quod qui diu nis officijs tibi inter sunt, nisi infirmitas seu iusta & rationabilis necessitas, aut euident ecclesie utilitas releuet, non sunt domini quotidianarum distributionum, neque fa ciunt eas suas, sed ad restitutionem sic per ceptorum obligantur. Vnde è contrario sensu colligitur, quod reserues verum do minium earundem distributionum acqui rant, atq; eadem ratione aliorum ecclesia sticorum fructuum.

Quæstio præfata, vt initio dicebam, ni mium ambigua est, sane cum sanctorum testimonio primo verborum sonitu diuer sè appareat illam definire, quam ratio pe nitius inspecta videtur permittere. Missæ ergo hinc faciamus episcoporum ac sacerdo tum bona secularia, de quibus, vt ant. prox. conclusum est, nemo ambigit, sed omnes consentiunt priuato dominio a sacerdotibus possideri. De ecclesiasticis vero tres, vt sæpe numero asserui, versantur opiniones. Vna est Alexandri de Hales grauissimi auctoris 3. par. q. 36. membro. 5. art. 2. Et Rich. in 4. dist. 4. ar. 3. q. 1. qui expressè aiunt fructuum ecclesiasticorum clericos solum habere ve sum & non proprietatem. Atque hanc ser me amplexi sunt doctores iuris canonici, vt Archi. super c. statutum. §. assessorem. de

reletip. lib. 6. ubi ait hæreticum esse in iure, quod ecclesiasticus acquirat sibi verum dominium fructuum præbendæ, vel eccle siæ. Cui accedit Pan. in c. cum eses de tes tiam. Et Dominicus in ca. præfata de offi. ordin. Et, qui non est in postremis habendus, eidè opinioni ad stipulatur Th. Vval den. tomo 1. lib. 4. ca. 42. & quatuor suble quentibus. Vbi multis patrum testimonijs videtur sibi constanter probare nulli penes clericos esse ecclesiasticorum bono rum dominium. Secunda nihilominus opi nio est, quam hic tenet S. Tho. videlicet, quod illius portionis quæ particulariter ap plicata est episcopo, perinde videtur domi nus atque aliorum bonorum, quæ seculari ter posside, vt patet in sexta conclusione. Secus, si omnia bona ecclesie in communi possiderentur, & eius essent de positionis data, vt patet, in tertia & septima. Et eandem opinionem amplectitur Adria. in 4. in materia de restitutione. Tertia est Cate. loco præfati, quam etiam supra insinua uis, vt lib. præcedenti sub tit. de decimis. vi mus. Partim n. tenet cum S. Tho. nempe quod regulariter episcopi sint domini tunc portionis, postquam facta est bonorum di stributio in quatuor partes. Medietas est tamen eam exceptionem, quod quando portio illa quæ ipsos contingit, est notabiliter abundans, tunc tenentur duas partes eiusdem portionis in pauperes & fabri cam refundere. Et quantum expressè asserit affimet vtrum teneantur iure charitatis an iustitiæ, tamen sentire videtur, quod teneantur de rigore iustitiæ, sicuti antequam essent diuisa bona. Ex quo fit consequens secundum eum, neuiquam esse vere do minos eiusdem portionis, sicuti non erant tunc totius ætui. At vero secunda opi nio adeo mihi semper pro meo extitit iudicio persuasiva fuit, vt quamdiu ecclesia con trarium non definit, nescio an de illa de cidere possim, eò potissimum cum S. Tho. eam teneat, neque vllus eiusdem opinio nis pater contrarium expresse dicat. Nò quod clericum aut certe episcopos ab elemosy narum vinculo absolueret moliar. Immo quam eos crediderim e idem mandato esse obnoxios, art. seq. expromam. Sed quod vbi que euperem vnam quamlibet rem suo loco & iure pro meo modulo colloca re. Ad plenam ego rei intelligentiam doo statum præ foribus prænotare oportet, Vnum

Hiero.

August.

Prima opinio Alexandri Hales. Ricard. Archid.

Soto de Iure Legis. DIE 13

Quæstio horum temporaliu genera quibus fruuntur clerici fruuntur.

Melchias Papa.

Viban.

Unum scilicet de diversis ecclesie bonis, atque alterum de varijs eius stantibus. Hæc enim summo petre rem dilucidat. Et quantum ad primum, quatuor sunt bonorum temporalium genera quibus fruuntur clerici, vel olim in penitus ecclesiastico reponabantur. Prima videlicet erant que Christi fideles in primordijs ecclesie in commune conferrebant ut inde tam clerici quam pauperes alerentur. De quo ritu Actuum quarto scriptum est, non fuisse quemquam egentem inter illos. Nam quorquor possessiones agrorum aut domorum habebant, vendentes offerrebant prelia eorum que vendebant, & exponebant ante pedes Apostolorum. Diuidebantur autem singulis prout cuique opus erat. Et quamvis illud institutum Hierosolymis ortum habuerit, inualuit mos tamen inde in Christianismo ut partem saltem bonorum in ceterum clericorum eodem fine Christiani conferrent, neque possessiones venderentur, sed permanerent in ecclesia. Ait enim Melchiasdes Papa in ean futuram. 12. quæst. 1. quod cum Apostoli futuram ecclesiam ingentibus prævidissent, idcirco prædicia in Iudæa minime sunt adepti, sed prelia tantummodo ad fouendas gentes. At vero cum ecclesia succresceret, omnes, ut maxime de Constantino Cæsare constat, non solum prelia, sed possessiones ecclesie conferrebant. Et Vibanus can. statim proximo: Videntes, inquit, summi sacerdotes plus utilitatis posse conferre si hæreditates & agros quos vendebant ecclesijs quibus præsidebant episcopi traderent, eo quod ex sumptibus eorum tam præsentibus quam futuris temporibus plura & elegantiora ministrare possent fidelibus communem vitam ducentibus, quam ex pretio ipsorum, ceperunt prædicia & agros quos vendere solebant matricibus ecclesijs tradere, & ex sumptibus earum vivere. Hæc ille. Forasan enim tunc nondum per totam ecclesiam inoleuerat tam exacta decimarum solutio sed illis forte distributionibus contentus erat clerus, parcissime tunc viuens. Alia sunt bona que postmodum offerri etiam ecclesijs ceperunt, non solum in fabrica aut pauperum subsidium, sed tanquam stipendium alicuius perpetue capellanie. Immo vero forte præcisè ad hoc tantum onus, que quidem in ecclesijs nupc collegialibus dicuntur anniuersaria, quorum

institutiones extant, in quibus nullius oneris habetur mentio aut fabrica, aut pauperum, sed solus anniuersaria memorie perpetuo celebrande. Quibus adiunguntur & quæ episcopalis sedibus deuota sunt, nempe castra & vasalli: de quibus artic. 5. redibit sermo. Tertium genus bonorum ecclesiasticorum est quotidiana pirantia & oblationes, vel pro sacris celebrandis, vel que ad pedem altaris fiunt. Quartum denique idque solennissimum est decimarum quota iari clericorum addita, ut habetur can. decimas. 16. q. 1. & alijs illic pluribus. Et extra, de decimis per totum. Secundo & id quoque meminisse opus est quod nascens clericorum ecclesia, cepit in communi viuere, in quo vitæ instituto non nihil temporis adoleuit. Ille enim erat decenissimus eorum status, si perdurare posset, ut patet ex Canon. Clementis, Dilectissimis & Cano. citato Urbani, Videntes, & canon. Simus & multis alijs 12. q. 1. Nam cum paucitas tunc existeret clericorum & ecclesiarum, poterant sic commode viuere. Immo & in multis ecclesijs cathedralibus etiam nunc specimen aliquod eiuſdem vitæ communis retinetur. Quando autem omnia erant in communi, tunc facultati & potestati episcopi tanquam legitimi distributoris erant mancipata, ut clero & fabricæ & pauperibus secundum cuiusque necessitatem illa distribueret, eaque etiam, sibi quibus egeret, perciperet, ut habetur Can. citato, episcopus 12. q. 1. Vbi legitur, quod episcopus ecclesiasticarum rerum habeat potestatem ad dispensandū erga omnes, qui indigent, cum omni reuerentia & timore Dei. Et can. statim proximo, Præcipimus, qui est inter canones Apostolorum, habetur, quod si anime Episcopo tradita sunt multo magis oportet eum curam de pecunijs agere, ita ut potestate eius indigentibus omnia dispenserentur. Idemque continet canon. citatus 39. eorundem Apostolorum. At vero exacto paulo plus clericorum numero, vix illa cõmunis vitæ tolerari poterat. Vnde tempore iam Aug. in lite erat & sub iudice, vtrū deberent sacerdotes initiari, nisi qui velent in communi viuere. Quoniam, ut artic. definitum est, eorum institutum id necessario nõ exigit, sane cū paupertatis votum non habeat annexum, neque vero obedientia, quam non quisq; in domo sua præstare episcopo possit. Vn-

Documētum

Clemens Urbani

Auguſt. de idem Aug. vt citatur eadem cauſa 12. q. 1. canon. certè fateatur de ſe ſtauiſſe, nulum ordinare clericum, niſi qui ſecum vellet manere, auſi vellet a propoſito recedere, illi clericatum tollere. Sed ecce, inquit, in conſpectu Dei & veſtro mutuo conſilium. Qui volunt habere aliquid proprium quibus non ſufficit Deus & eccleſia eius, maneat vbi volunt, & vbi poſſunt, non eis aufero clericatum. Nolo habere hypocriſis, &c. Cum autem clerici non cum ſuo capite vitam communem degèrent, ceperunt epifcopi infideliter communia illa diſtribuire. Quare videntes Pontifices no.

Partitio poſſe vitam retineri communem facta bonorum eccleſie partitione, in quatuor portiones ſingulas ſingulis addixerunt. Epifcopo ſcilicet vnam, reliquo vero clero alteram, & fabricæ neceſſitatesque eccleſie dñi quartam, ac denique quartam pauperibus. Idque fieri cepit circa annum Domini quadringentimum ſeptuagelimum, & Auguſt. Tunc enim ſedit Simplicius Papa, cuius eſt ille can. de redditibus, 12. qu. 1. vbi hæc habetur diuiſio. Et poſt viginti annos ſedit Gelafius cuius ſunt canones. Vobis enim, &c. Quatuor, quibus eadem diuiſio confirmatur, & poſtea anno fere ſexteſcentimo ſedit Gregor. cuius ſunt canones cognouimus, & mos, quibus eadem reſertur partitio. Hæc tempora eo denota uerim, vt ſententiæ quæ de hac re Auguſt. & Hieron. extant de tempore illo, intelligantur quando in communi vivebatur, omniaque erant ſub epifcopi diſpenſatione. His præmeditatis ad queſtionem tribus concluſionibus reſpondetur. Prima eſt.

Prima **concluſ.** Si quæ modo alicubi extant illius generis, bona, quæ Chriſtianus populus in ſubſidiũ pauperum offerebat, certum eſt neque illa neque eorum fructus poſſe vel ab epifcopo vel a clero in totum uſurpari, ſed lege iuſtitie debere diſtribui, quæ ſi non diſtribuantur, ille qui diſtributionem omittit, ad reſtitutionem tenetur. Libro n. quarto declarauimus iuxta uerbum S. Thom. 2. 2. q. 62. art. 1. quod qui ex debito diſtributionem omittit, illico ſit lege commutatiue iuſtitie reſtitutionis reus. Idem, & quidem certum aſſerendum eſt de bonis quæ hoſpitalibus, ſunt mancipata. Et hic eſt vnus uetus ſenſus quintæ concluſionis S. Thom. Quocirca ſi quidpiam bonorum illorum

reperiantur epifcopi uſurpaſſe, ſuntque applicuſe ſedi, ambigi, non potest quin ipſa cum fructibus reſtituereteneantur. Hæc tamen cẽſura limites præſentis negotij, exiit. Vbi enim contraria iuſtitia non conſtat, ille qui bona fide poſſidet, ab omni reſtitutione eſt liber, quamuis nonnulla ſit ſuſpicio, quod caſtra, & villæ, & alię eccleſiarum poſſeſſiones fortaſſe aliquo reſpectu pauperum fuerint eccleſie tributa. Secunda concluſio ad rem magis pertinens, Prædia, & caſtra, & vniuerſe poſſeſſiones, ſue epifcopali ſedi ſue canonico collegio, ſue curiæ ſi j præbendæ eccleſiaſticae annexæ, non tranſeunt in abſolutum dominium epifcopi neque ſacerdotis prebendam poſſidens, ſed tantum ſunt earundem poſſeſſionum adminiſtratores. Probatur concluſio. Quia illa neque uendere neque alienare poſſunt niſi de conſenſu epifcopi & capituli, atque eorum, quorum intereſt, in oſa ſæpe niſi Romæ ſedis accedente conſenſu, idque in bonum, & in perpetuitatem eccleſie. Hic eſt ſenſus canonis Bonifacij, 12. q. 2. Nulli licet ignorare Omne quod Domino cõſecratur, ſanctum ſanctorum erit, Domino, & ad ius pertinet ſacerdotum, propter quod inexcusable erit omnis, qui illud a Domino vel eccleſia auferat, ualrat, & inuadit &c. Et 12. q. 1. canon. expeditiſſimo Proſper facultates eccleſie non proprias, ſed communes eſſe. Vnde eadem cauſa, & queſtione, can. multi. & 16. q. 1. can. poſſeſſiones, & per totam queſtionem, & circa de rebus eccleſ. non alienan. arctiſſimè cauertur earum alienatio. Hæc concluſio intelligitur de quibuſcunque bonis quomodocunque ab eccleſia poſſeſſis, ſeu ratione annuatariæ capellanie, ſeu cuiuſcunque alius clericalis obſequij. Res eſt clariffima, & de iſtis in vno ſenſu intelligenda uenit concluſio tertia S. Thom. Nam de duobus primis nil reſtat diſputandum. Tertia concluſio. Fructuum ex poſſeſſionibus prouenientium, quæ ratione alicuius obſequij clericalis annexæ ſunt eccleſie; nempe annuatarij, aut capellanie, clerici pro ſua queſtione ſunt uerè domini, ſicuti & quotidianarũ pitantiarũ que illis pro Miſſis vel alijs diuinis exequijs offeruntur. Et hic erit vnus ſenſus ſextæ concluſionis S. Thom. Cõcluſionem hæc neſcio quomodo inſiciari po. Enim uero ſi elemoſinarum quæ pauperibus erogantur, dantur acquirunt pauperes, non eſt

SOTO
de iure
Legibus
DII
13

cur dubitetur quin & eleemosinarum que
sunt sacerdotibus fiant & ipsi domini, co
potissimum quod, vt dictum est, nullum
susceperint pauperis votum. Dominia na
que, vt lib 4 diximus, alio æquiori titulo
transferuntur quam libera voluntate tras
feritis, sed qui eleemosynam pro Missa ce
lebranda vel pro exequiis mortuorum lar
gitur, liberrime pro illo spiritali obse
quio confert, ergo clericum in vero domi
nio constituit. Neque vlllo pacto refert te
porale sue sint tales eleemosinæ & quoti
diane, an vero perpetuæ scilicet fructus
prædiorum & possessionumque pro tali
bus obsequiis mancipatæ sunt clero absq
vlla pauperum ratione aut ecclesiæ fabricæ.
Item stipendia quæ magistratibus ciui
libus pro suis laboribus dantur, vt iudici
bus, prætoribus, quin vero & regibus &
alijs dominis, vere transeunt in ipsorum do
minium, ergo & illa quæ clericis pro suis
obsequiis & muneribus erogantur, cū ipsi
multo pretiosius reipublicæ seruiat. Quod
si arguas, spiritualia non esse vendibilia,
iam tibi superioribus lib. responsum est pos
se clericos ad sui sustentationem stipen
dia suscipere, & iura quæ sibi pro mortuo
rum exequiis & alijs officiis statuta sunt per
cipere, atque adeo eorum dominium ac
quirere. Ex his colligitur quarta conclusio
de episcopis. Quod si castra & prædia quæ
habent de quibus artic. 5. dictum sumus,
conste illis non esse adiudicatus sub con
ditione & modo vt pauperes alant, sed ab
solute ad deferendum eorum sedi hono
rem & auctoritatem, quamuis collatores
crediderint beneficis eosdē fore. Antisti
tes in pauperes, nihilominus fructuum
earundem possessionum sunt veri ac legiti
mi domini, neque contra rigorem iustitiæ
faciunt quomodo locunque illas dispen
dant. Et in hoc sensu et verificatur eadem
sexta conclusio S. Tho. Et probatur, quon
iam si eiusmodi possessiones dono illis
datæ sunt absq. vlla conditione & oneris
vinculo, nisi quod maneat in perpetua
possessione succedentium in sede, nulla est
ratio iustitiæ quæ illis prohibeat esse annuo
rum fructum dños. Contra hæc profectio ne
scio quis firma aliqua ratione reclamare
possit. De decimis autem temporaria distin
guenda sunt Nam de illo quo pio indiu
to possidebatur & sicubi nunc et pio eodē mō
possidentur, statuitur quinta conclusio. Tūc

non erat penes episcopum ita plenum do
minium quin distribuere partem pauperi
bus teneatur, sicuti & suam clero, & fabri
ce suam. Hæc fuit 7. conclusio D. Thom.
Nihilominus ambiguitate non caret vtrū
totum decimarum dominium esset tunc
penes clero, an pars pene pauperes. Ita
que tam æquum ius pauperes haberent
ad partem suam tamquam vere illius do
mini, quam clerus ad suam, an potius to
tum dominium esse penes clero cum il
lo tamen onere, vt vel miserie iure, vel et
iustitiæ, tenerentur illis dare partem. Et
quantum conicio. comunis opinio prio
rem modum tenere cogitat. Tum quod
tanta fructuum copia non censetur sol
li clero esse addita, tum quod diuisio quæ
postea facta fuit attestari vt, partem sp
fuit se pauperum. At vero re oculatus inspe
cta, posterior modus non solum est multo
credibilior, verū, vt arbitror certissimus,
nempe qd dñum non erat nisi penes cle
rum. Vtq. huius prima ratio hæc est qd ex
superiori lib. colligitur. Decimarum finis
alius non fuit quam ecclesiarum seruitiū,
sacrorumq. ac sacrorū administratio. Hoc
enim sublato qd ecclesiæ non essent, pro
fecto nullæ essent populo imperatæ deci
mæ. Atqui eadem ratio inde confirmatur,
qd ea de causa exiguntur a populo euange
lico decimæ, quo a Moïsaico, illic autem,
vt Num. 18. constat, solū soluebantur Le
uitis & sacerdotibus, neq. alia rōne quam
ob ministerium templi, atq. illius legis in
stat taxata est ab ecclesiæ decimarū quo
ra, nempe qd ecclesiæ nostræ ministri excel
lentiores sunt antiquis, vt ait S. Tho. 2. 2.
q. 77. art. 2. vbi nulla in assignat rationem
pauperum. Hinc ergo plane colligitur de
cimarum dominium penes clero etiam
tunc fuisse. Nisi dicas nullam habuisse do
miniū præter Deum quod profecto fal
sum est, quia non Deo, sed clericis con
feruntur, & pro eorum obsequio. Secun
do ad idem arguitur, ius petendi deci
mæ, vt omnium est vna confessio, ius ec
clesiasticum est, quod ideo penes solos sa
cerdotes existit, non autem penes paupe
res. Immo, vt supra diximus, neque ipsi
quantumcūque inopes ab earum solu
tione liberantur, nullum ergo vnquam
penes pauperes fuit decimarum domi
nium. Accedit hæc ratio inuincibile argu
mentum. Quod si intentio ecclesiæ tunc

Quinta
conclu.

offio
lora
lora
lora

aidet
on
d
d

Decima
rum do
minium
ante ca
rum par
titionē
solum ē
penes
clero.
Ppma
rō proxi
mæ asser
tionis.
Confir
matio.
Secunda
ratio.

tem.

Secunda
ratio.

Obie
ctio.
Solutio.

Quarta
conclu.

Probō.

temporis fuisset pauperes in partem domini decimarum mittere, profecto non solum signata esset illis sua quota, verum neque episcopo fuisset eius solutio commissa. Imò populo præcipitur ut singuli ex suis decimis partem adimerent, quam pauperibus largirentur. Sicuti in antiqua lege, ut libro superiori vidimus, quilibet separabat decimas pro peregrinis. Quidnam, non opus erat id quod vere erat pauperum, nec p[ro]p[ri]us ipsi erant domini, episcopo committere ut illis refunderet? Nūquid non spiritus sanctus cuius nutu regeretur ecclesia, bene nouerat non ita multos fere antistites qui fideles essent futuri dispensatores? Quid ergo illis alienum committeretur? Accedit denique quod elemosinarum ratio, alia est a decimarum. Illa, ut elemosina vox restatur, tota est posita in misericordia; cum decimarum solutione ipsissima iustitia exigat. Ex his ergo sit consequens, decimarum dominium penes clericum semper fuisse, perinde atque in antiqua lege fuit penes Leuitas. Nam cum neque alio paupertatis voto sint sacerdotes nostri impediti, neque eis minores, immo multo maiores, si vigilanter seruiant, labores impendant, non est cur, non perinde atque illi efficiantur suorum stipendiiorum dñi. Attamen cum tunc clericus non esset multum numerolus, & in cōi uiuens paucis esset contentus, q̄ acquisitum erat ut pauperes pro sua facultate alerent, & iō tenebatur episcollā facere distributionē. Sed adhuc non sedatur animus quo minus scisciterur quo ad id iure tenerentur, iustitiæ ne an misericordiæ. Ex vna. n. parte videtur nomen distributionis iustitiæ legē insinuare, ex altera vero, si dñium penes clericum, erat non apparet qua iustitiā pauperibus deberentur, sed sola misericordiæ, q̄ solet etiā sub reatu mortalis delicti obligare. Enimvero lex iustitiæ tunc solum locū habet qñ aut alienū possides, ut apparet in furto, aut sub ea susp[er]si fide ut reddas, ut apparet in mutuo, quorum neutrum locū hñc impræsentiarum vñ. Rñdetur ergo quod radix illius distributionis ex misericordia, p[er]fecta est, non ex iustitiæ debito. Nec parū hoc scire refert, ut in subsequentib. liquerit. Sed tñ quia de superfluo elemosinam dare præceptum etiā est misericordiæ, ut 2. 2. q. 32. auctor est D. Tho. & clericorum collegijs superfluere tunc decimarū quota

videbatur, adiunctum præceptum creditur, ut sacri canones docere videntur, vel lo modo fieret distributio nulla pro tunc designata quota pauperibus. At qua præceptum semper intra limites misericordiæ continebatur, vehementer suspicor, libenterq. crederem quod omisso pro tunc eisdē distributionis non obligabat ad restitutionem. Et ne videar primis id asserere, non modo Adrian astruere videret, verum & mihi S. Thom. impræsentiarum insinuatione. Nam cum in quinta conclusione asseruisset quod ubi distincta sunt bona & suis singulis ad iudicata, si episcopus quod aliena fortis est sibi surripia, non solum moraliter peccat, verum ad restitutionem tractatur, in explicatione tamen septima, que ubi non sunt distincta loquitur, primum ait quod modicus defectus non creat culpam, secundo quamuis grandiore defectum culpæ attribuat mortali, tamen de restitutione nullū adiecit verbum. Quod quidem est si Caie. nescio quo aliorum diuertat, certo tñ crediderim consulto de restitutione subiciuisse, eo quod ubi bona indistincta sunt solum præceptum misericordiæ agnoscitur, non autem iustitiæ. Sicuti ubi portio aliqua hospitalibus ad iudicata est, aut fabricæ, aut aliter pauperibus. Sexta conclusio ad quam præsens disputatio festinabat, tandem constituitur. Post factam ecclesiasticorum fructuum diuisionem eps vere est dñs portionis que sibi contingit, neque villo iustitiæ vinculo quidquam illius pauperibus aut cuius alteri debet. Conclusionem hanc, ut supra dicere ceperam, non eo aīo affirmauerim ut ad minores elemosinas eos crediderim obligari, quā qui in diuersa sunt opinione, ut art. seq. patebit. Sed quo legitimum ius ab eo quod legitimum non est, p[ro] meo captu discernā. Est autē contra deas non nihilo differentes opiniones asserenda, primū videlicet contra primam recitatam Alexandri & quorundam Jurisconsultorum, qui hæretici in iure arbitraritij vllum penes clericos esse ecclesiasticorum fructuum dominium. Deinde contra tertiam Caie. qui opi. D. Tho. moderatus, excipit, casum ubi decimarum copia exuberans est. Et primum quod hæc fuerit S. Tho. opin. clarissime ex sexta eius conclusione constat, que ferme idem est que hæc nostra, quippe ubi ait. De his que specialiter episcopi deputata sunt, eadē esse videretur ratio

Postrema rō. Corrolarium.

Dubitatio.

Rōdubii.

Rñsa.

S. Tho.

Soto de Iure Legibus DIE 13

Adrian

Senti dñs

ratio quæ de proprijs bonis, vt illic decla-
 rauimus. Et vt arti. 6. vt in solutione ter-
 tij adnotauimus, cum argutum esset epi-
 scopos, saltem quantum ad stipendia sua-
 rum functionum, debere esse voto paupe-
 res, id negauit, ac perinde concessit eorum
 habere proprium dominium, q̄ voto pau-
 penatus opponitur. At vero non est sola
 D. Tho. auctoritas, quamuis sola esse possit
 quæ hanc opinionem persuadeat. Arguitur
 ergo primo contra primam opinionem
 quæ omne prorsus eiusmodi dominium
 denegat, ex ipsa iuris diuisione. Diuidere
 namque ecclesiasticos fructus in quatuor
 partes, nihil aliud effingi pot̄ fuisse q̄ suæ
 cuiuslibet dominium adiuicare, ergo sicut
 reliquus clerus dominium habet suæ par-
 tis, & fabricæ suæ, & pauperes suæ (vbi desi-
 gnata est) ita & eps habebit suæ. Nam pro-
 fecto discrimen excogitari nequit vllum.
 Sed probatur antecedens. Etenim quia
 ecclesia, vt dicebamus, more & vsu experie-
 batur epos in distributione fidem frange-
 re, abstruit eis distribuendi arbitrium, & id
 eo ne plus iusto caperent consignata est il-
 lis portio qua viueret, atque adeo suo do-
 minio addita, sicuti & suæ singulis aliorū.
 Et ita tenet glos. super c. duo lunt. 12. q. 1.
 Et facit ad id ca. peruenit extra, de fideiul.
 vbi præcipitur de beneficiorum fructibus
 satis fieri clerici creditoribus. q̄ si nō essent
 fructuū dñi, nō præciperetur. Secundo ar-
 guitur, Si per illam diuisionem nō esset
 epo suæ portio dñi scripta, sed perinde
 teneretur eandem distribuere, atque
 antea totum, frustranea profecto esset di-
 uisio. Cum ergo non frustra facta sit, sed
 vt cuique sua certa esset portio, manifeste
 colligitur perinde ei applicatum esse dñi
 suæ sortis, ac reliquis dominia suarum.
 Vnde in ca. citato vobis n. 12. q. 2. eisdem
 verbis explicatur episcopi portio aq̄ alio-
 rum. At enim Gelasius, Anstiles, de qua-
 tuor port. onibus vnum sibi tollat, aliam
 clericis pro suo iudicio & electione disper-
 tiat, tertiam pauperibus fabricæ vero quar-
 tam. Quid ergo est, sibi tollat, quæ sua sit?
 sicuti & reliquæ aliorum. Vnde postea suc-
 cessit temporis factum est vt episcopo, pr-
 sus fuerit adempto distributio, sed ex ipso
 cumulo fabricæ suam partem capiat, & cle-
 rus suam. Tertio arguitur. In cunctis rei
 publicæ magistratibus creandis illa sem-
 per habetur ratio vt stipendia eis discre-

nantur iusta, quorum porro domini sūt.
 Cum ergo episcopus inter omnes tam ci-
 uiles quam ecclesiasticos præstantissimus
 sane sit, ac maxime necessarius, iniquissi-
 ma esset eius conditio si non eodem iure
 episcopo decretum esset stipendium cuius
 vere esse dominus. Neque obstat quod sit
 ipse pauper pauperum. Necessitudo enim
 hæc eam illi obligationem adiungit, quæ
 admodum artic. proximo explicabimus,
 vt in pauperes sit de sua substantia præ-
 secularibus diuitibus beneficis & misericors.
 Nam & diuites huius seculi, vt ait Paulus,
 tenentur etiam in pauperes esse beneficia
 de suo tamen. Quin verò si in similitudi-
 ne persistere volumus, pater etiam om-
 nium, quæ tribuit, filiis vere dominus est.
 Quarto, ideoque porro vehementissime
 arguitur, Si vera est opinio omnino ne-
 gantium episcopis ecclesiasticorū fructuū
 dominium consequens subinde fit (quod
 ipsi libere fatentur) nullam eis certam par-
 tem esse applicatam, sed tantum indultū,
 vt pro ratione sui status fructibus victit̄,
 quidquid autem supererit rigore iustitiæ,
 tanquam veris dominis, egenis conferat,
 hoc autem consequas perfectō in credibi-
 le est. Facenim quartam partem fructuū
 episcopi attributam, decem millia ducato-
 rum valere. Et quæro, an totam summam
 possit suis vñibus insumere? Concedis for-
 te, vbi pro ratione sui status illud fuerit ne-
 cessarium, sin minus, non potest, nisi quan-
 tum est ei necessarium. Quod autem so-
 luitio hæc consistere non possit, probatur.
 Primum, non constituit certam regulam
 perquam debeat status decencia iudicari,
 nam si regula sit, ecclesiæ amplitudo & ma-
 iestas, profecto illa non est certa, non solet
 aliqua ecclesia esse magna auctoritatis, ac
 numerosissimi populi, quæ tamen non ita
 p̄iuentium temporalium diues atq̄ aliis
 multo minoris auctoritatis, logē tñ ditior.
 Quæ propter eps qui ditior est, non est cur
 non possit ampliotem alere familiam, &
 maiores facere sumptus. Equis n. renuat,
 quin epi Hispaniæ possint splendidiorem
 domum sustentare, quam Itali quippe q̄
 bis & ter decuplo locupletiores habent ec-
 clesias. Si autem decencia status pro ratio-
 ne fructuum æstimari debeat, profecto ne-
 que illa est satis fida regula nam posset vi-
 ce versa ecclesia esse tam parua auctori-
 tatis, vt non requireret in episcopo maiore,
 cū

Quarta
 ratio ad
 idem.

Prima
 ratio cō-
 tra opi-
 nionem
 negantē
 epis do-
 minium
 suæ por-
 tionis.

Glossa.

Secūda
 ratio.

Tertia.

Confir-
matio.

Obie-
ctio ad-
uersario-
rum.

est ditor esset. Sed hoc admissio neque in-
de potest haberi certitudo. Nam quis de-
bet sumptus quos episcopus potest facere
admetiri. Etenim si dicas ad prudentiam
boni viri id esse deferendum. inter bonos
& prudentes est opinionum varietas. Exem-
pli gratia, de episcopo Salmantino forsitan
quis prudens satis iudicabit ut sumptus fa-
ciat quatuor millium ducatorum & alius
concedet ei sex, & alius octo. Cuiam ergo
sententiae debet episcopus stare? Immo,
quod euidentius est argumentum, demus
secundum omnes prudentes posse consu-
mere octo millia, quare si habeat duode-
cim, satis est ut in mendicos quatuor mil-
lia effundat. Forsan vult parcius vivere,
& non expendere nisi sex millia. Tunc ve-
rum illa duo millia quae supersunt, teneat
de iustitia dare pauperibus? Si negati-
ue responderis, ium illum con- edis habe-
re plenum dominium octo millium ducato-
rum, qui ad suum statum sunt necessarij
atque adeo si voluerit fraudare genium suum,
illam superstitem quotam poterit pro suo
libito expendere, vel in sanguineos, vel
in alios licitos vsus citra scandalum, quod
nos probare contendimus. Si vero respon-
deris, quod dum non consumit nisi sex mil-
lia, reliqua duo debet de iustitia pauperi-
bus, eadem ratione affirmare petreixeris,
quod si ex octo milibus quae expendere in
proprijs vsus licite poterat, non vult, quia
parcissimus est, expendere nisi quatuor,
continuo debet pauperibus reliqua qua-
tuor, etsi non vult expendere nisi duo, de-
bet reliqua sex. Ex quo consequitur, epi-
scopum respectu suorum bonorum nil ali-
ud esse, quam conuiuiam sedentem ad
alienam mensam, cui tantum comedere
licet quantum libuerit, sed nihil amplius
percipere, quod profecto nescio quis qua-
ntum ad rigorem iustitiae concesserit, nam
de officio misericordiae nihil modo loqui-
mus. Porro enim si ecclesia cum bona
in quatuor partes diuisit, hoc facere cogi-
tasset, non illam praestitisset prudentiam,
quam certum est instinctu Spiritus sancti
habuisse, nam legem iustitiae quae constitu-
tissima esse debet, in ambiguo reliquisset,
vtpote in humano arbitrio, quod maxime
est variabile. Sed ecce aduersariorum A-
chilles. Populus Christianus ad nihil am-
plius sacerdotibus tenetur, quam illos ale-
re ac sustentare, ergo non aliter illis de-
bitum prouideri, quam quod necessaria est
perent, reliqua vero pauperibus redde-
rent. At vero illatio haec fallacissima est,
nam etsi nihil plus ei debeatur quam sus-
tentatio, tamen ratio prudentiae exigit
ut certum stipendium arbitrio eccle-
siae illis ad eandem sustentationem desti-
naretur, porro cuius essent veri domini,
ut illis neque liberum sit quantum libue-
rit capere, neque rursus inquieta conscien-
tiam metum incuriat an plus capiant,
quam sibi congruat, sic enim res habet in
republica civili. Nil inquam amplius pub-
licis magistratibus, nempe senatoribus,
ac iudicibus quin vero regibus debetur
quam sustentatio pro ratione & obsequio
quod reipublice impendunt, & tamen in
gulis decerta sunt praescriptaque certa sti-
pendia, alias enim non esset bona pro-
uidentia.

Quinto arguitur: Si episcopis omne
adimatur ecclesiasticorum fructuum do-
minium, eadem ratione & reliquis sacer-
dotibus & toti clero adimi debet quod per-
fecto nemo audeo dicere, immo Caecilianus
hic reliquos sacerdotes fateatur habere ve-
rum dominium, nec teneri de iustitia sua
distribuere bona. Quod tamen eadem sit
ratio, patet quoniam non est cur episco-
pus vilioris hac parte sit conditionis qua
reliqui praecellant sacerdotes, atque alij ali-
arum dignitatum eorum vel maxime, quod
sua eis quarta addita est, sicut reliquis quoque
Item, vix percipere istorum possumus opi-
nionem. Aiunt enim episcopos non esse
dominos suae portionis, nihilominus fructus
esse, ut quartam partem dent pauperibus.
Quid ergo ubi pauperes suam habent quat-
tam? Imo si non habeant, cur non ex toto
cumulo illa quarta succidatur, ut antequam
fieret diuisio, sed ex sola episcopi portione?
Adde, quod iam aliarum trium faciunt
eum dominum. Sed aiunt, Creduntur
episcopi sortem pauperum sibi applicuisse.
At vero hoc non ita certa ratione con-
stat. Imo (quod non crediderim ratione vaca-
re) cum illa quarta pars pauperum, funda-
mentum supra diximus, non habuerit in
decimarum iustitia, sed tantum in misericor-
dia, vtpote quia ipsarum cumulus super-
fluere censebatur fortasse in alia ecclesias-
tica beneficia, mutata est, & ideo dispergit.
Et si hoc ad istorum intellectum appropin-
que obsequandum, quod alere ex decimis paupe-
rum

SOTO
de Iustitia
Legibus,
DIE
13

res, non est ius diuinum, neque naturale, sed merum ecclesiasticum positium, idque misericordie, ob idque ecclesia potest illud variare.

Nam pauperes naturali ac diuino iure alia via sunt præter decimas sustentandi. Ad cuius quidem coniecturam accedit, quod præter sortem episcopi, & fabricæ & clericorum, videmus plures alias a decimarum aceruo decimas, vt sunt sacerdos, quæ appellatur præstimonium, quæ quidem multo maior pars est, quam quæ episcopum contingit.

Nam esse plurimum consuevit tertia pars totius acerui, quæ quidem beneficia nulla extant memoria qua fuerint ratione instituta, sed suspicari solet (nam certa cõiectatio nulla est) quòd ad alendos pauperes in studio fuerit destinata. Etenim quid aliud in ecclesiasticis facere teneantur, non legitur. Vnde coniectura fit quod illic fuerit portio pauperum assumpta. Immo vero forsitan etiam sub prætextu studij fuerint illæ præbendæ institutæ, suspicione minime caret, non aliam habuisse radicem, quàm quòd exuberantibus ecclesiasticis prouentibus ambitio humana ad illos anhelaui, & sedem apostolicam improbitatibus deuicit, vt illas præbendas ex decimarum trũco amputaret. Præterea iam in Hispania & aliis prouincijs bona portio pro regibus excipitur. Non ergo est curiam modo totum onus alendi pauperes ex fructibus ecclesiasticis, quantum ad rigorem iustitiæ attinet, in episcopos reiciatur, quâuis suauissimo, eisdemque peculiari misericordie onere, non sint onerandi.

Postrema rō. Postremum denique, & quod rem concludat argumentum contra aduersam opinionem informetur aduersus restitutionem ad quam isti aiunt episcopos teneri, si quidquid illis superest, pauperibus non restituant. Qui enim dicunt rigore iustitiæ, tanquam veris dominis, pauperibus id deberi, subsequenter dicere coguntur quod aliter facientes ad restitutionem teneantur. Quod autem consequens inepte, atque vt bona venia dixerim, inaniter concedatur, arguitur. Valeat verbi gratia, vt dicebamus, Salmatinus episcopus pro quarta parte quæ sibi sorte obtingit, decem milia ducatorum, quorum sex ad suam sustentationem secundum suam dignitatem necessarii sunt. Et sic reliqua quatuor,

quæ pauperibus debebat, illis præsentis anno subtraxisse, & in alios prodegisse proprios vsus, tunc anno subsequenti vnde restituet? Nam sex pro sua sustentatione indiget, & alia quæ supererunt quatuor, pauperum sunt, nihil ergo habet vnde restituat. In summa, si quidquid episcopo quorannis supra necessarium redundat, pauperum lege iustitiæ est, vnde quæso episcopus, quod pauperibus semel ademit, postea restituet? Nisi forsitan alia habuerit bona patrimonialia, aut nisi dicas debere de parte sibi necessaria suum fraudantem genium illa, quæ pauperibus debet abscindere, quod non est concessu dignum. Porro ergo opinio hæc nullatenus videtur rationi consona. Ex his diluta euadit alia quæstione videlicet, vtrum illi, quibus episcopus sua bona fuerit male elargitus, siue consanguinei fuerint, siue alij extranei, ad restitutionem teneantur? Illi nanque qui episcopum non faciunt dominum, id quidem affirmant, nisi illi tanquam pauperes illa receperint. Attamen si episcopi vere sunt domini, vt probatum est, quamuis contra præceptum misericordie, exiugitate & nimia parcitate elemosinarum mortaliter delinquant, & sua bona aliter profundant, etiam in malos vsus, vere dominia transmittunt.

Quo circa qui illa recipiunt, ad restitutionem minime teneantur. Atque idem ante nos sensit Adrianus. Et patet exemplum: Dum enim quis cuiusdam in extrema necessitate constituto succurrere prætermittens, id quod illi præbere tenebatur, alteri diuiti prodige contulit, neque ipse neque ille, qui recipit ulla tenus fit restituendi reus. Restat ergo examinanda Caietan. opinio, quam supra diximus medium tenere locum. Vtitur enim hac distinctione, nempe quod dum redditus episcopales, aut tenues sunt tantumque sufficientes episcopo, aut mediocres, ita vt sint parum abundantes, non tenetur de iustitia illos distribuere, sed omnino, inquit, iudicandum est tunc de istis ac præbendis aliorum clericorum, quæ ad ipsorum sustentationem deputata sunt. Atque hæc videtur tenere cum San. Thom. videlicet quod perinde illorum bonorum sint episcopi vere domini, vt aliorum quæ sunt sibi propria. Quando vero huiusmodi fructus supra id quod eis necessarium

Ep̄s bona suæ portio - nis prodigēs ad restitutionem minime tenent neque illi quibus sunt colata. Opinio Caieta.

rium, est multum redundant, tenentur, inquit, etiam quotam, quae sibi obtingit, in tres partes diuidere, quarum vnam largiantur fabricae, atque alteram pauperibus, siquidem clerici iam habent suam. Probatio eius est duplex. Prior, quod tunc in sapientis animum cade. e non potest, quod tanti fructus episcopo sint assignari pro sua sustentatione, & ideo fabrica & pauperes non sunt, inquit, fraudandi in sua quota. Posterior vero ratio est, quam tetigerat secunda secundae quaestio. 70. articulo. 1. vbi censuit decimam partem fructuum longe illam proportionem exuperare, quae se habent clerici ad Christianum populum, quippe qui vix sint quadragesima eius pars. At vero opinionem hanc in primi Caietan. ex D. Thom. elicere nequirit, quippe qui in sexta conclusio. simpliciter ait, de his quae episcopi vsui sunt deputata, eandem videri rationem, quae de proprijs bonis. Et D. Anton. 3. parte, titulo. 20. cap. octauo. idem simpliciter sentit. Quin vero hac opinio Caietan. noua est, quae praeter ipsum neminem habuit auctorem. Siquidem omnes in altero duodecimorum simpliciter persistunt, nempe aut quod episcopi nullum habent dominium, aut quod suae portionis simpliciter dominio fungantur. Praeterea, diuersa Caietan. immiscet in hac opinione.

Primum enim ex eo solum, quod fructus episcopi sint multum abundantes, videtur colligere, quod teneatur illos in fabricam & pauperes dispertere. In ratione autem qua id probat, alioquin diuertit, nempe quod fabrica & pauperes non sunt defraudandi a suis partibus, nimirum insinuans, fabricam tunc & pauperes nullas habuisse partes. Quo ergo perspicue contra ipsum arguamus, interrogatur ab illo, quomodo intelligat fructus episcopi esse nimirum abundantes. Aut enim intelligit, quod eius quota maior sit quam quarta, nempe quia fabrica & pauperes nullam habent portionem, ut ratio eius insinuat, & tunc ratio quae illum cogit & fabrica, & pauperibus prospicere, non est, quod fructus eius nimirum abundant, sed quod praesumatur portiones fabricae, & pauperum sibi inique applicuisse, cuius ratio non inde semper coniectura comperita sit. Nam forsitan portio pauperum, ut supra diximus, in aliud beneficium fuerit mutata, aut fortasse canonici sibi sortuerunt, aut fortasse fabricae & pauperibus aliter fuerit prouisum. Hoc autem accidentarium est ad propositum. Si autem intelligat eiusmodi fructus nimirum esse abundantes, non ratione diuisionis, nempe quod maiorem quotam habeat, quam deberet, sed quia ecclesiastica ipsa est pinguis, & ideo portio episcopi crecit sicut aliae portiones, tunc graue potius episcopum, quam clericum ut de sua portione rigore iustitiae debeat prouidere fabricae aut pauperibus magis, quam alij clerici, nulla persuadet ratio. Nam id quod accidentarium est, non mutat substantiam iustitiae, quod autem fructus vno anno sint benigniores, alio vero maligniores, aut quod vna ecclesia sit alia pinguior aut exilior, poterit quidem augere aut minuire vim praecipui misericordiae, si plus minusve superfluit non autem rationem iustitiae. Ecclesia namque non fecit diuisionem ex futura varietate pendente, sed absolute dedit episcopo quartam, quid quid in futuro foret euentus, & ideo vbi pinguioribus sunt decima pinguior etiam est episcopatus, & pluri episcopi secundum suam decimam indiget. Quocirca ut ad priorem rationem Caiet. respondeamus negatur, hoc non posse cadere in sapientis animum.

Secundo arguitur. Si eiusmodi fructuum exuberantia iustitiam mutaret, & argueretur quod etiam si pauperes haberent suam portionem, & fabricam suam, ubi dominus de iustitia episcopus teneatur de sua illis portione conferte. Immo vero si postquam semel eis contulit, id quoque quod restat esset superfluum, eadem lex iustitiae cogeret, ut iterum daret, & sic relabendum esset in primam opinionem, quae omne episcopo dominium denegat, sed asserit quidquid illi superest, de iustitia deberi pauperibus. Quare proleto illa media opinio Caietan. aegius sustineri potest, quam prima. Ad secundum autem argumentum Caietan. in hoc persistens, quod decimarum quota exuberans sit respectu proportionis, quam clericus ad reliquum populum, partim lib. 9. sub tit. de decim. partim nunc proxime responsum est. Vellem enim ab illis, qui hoc opinantur, considerari, quod cum in illo ratione numero populo qui iustitiam faciebatur regnum, non

Rō pri-
ma Cai.

Secūda.

Antoni-
nus.Primū
argu. in
Caieta.SOTO
de Iustitia
Legibus
DIE
13

nisi vnicum esset templum, in quo nec sacramenta gratiam conferentia administrabantur, neque corpus sanguisque Dei adorabatur, & nihilominus duodecima gentis pars eius seruitio erat mancipata, decimaque pars fructuum in subsidium pauperum, sed libere tanquam eius stipendium adiecta, cur in nostra sacrosancta religione, in qua tam innumera sunt templa, & in quibus longe excellentius Deus coligitur, excessus existimabitur, si tot sint episcopi, eaque dignitate & auctoritate vivant, tam ampliusque nutriantur clerici, qui non tantum administrandis sacramentis, curaque animarum gerenda sufficiat, verum & ecclesijs assistendo cantandoque seruiant. Tolle maiestatem illam sacerdotum in cathedralibus reliquisque ecclesijs, illosque tantum quam sine sacerdotum numero modularis esse nequit, & animo peripice quo loco haberetur Christiana religio. Quod si talis religionis apparatus necessarius est, profecto neque decimarum quota superfluit, eo vel maxime, quod vt proxime dicebamus, tantæ iam portiones ad seculares titulos sint inde luccifæ. Fateor equidem, vt illic dicebam, tum in ordinatione sacerdotum, tum etiam in sacerdotum præbendarum que provisione, quam maxime abusus patere. Aniamen si pro rei dignitate secundumque diuina iura hæc fierent, ipsique ministri loca sua fideliter tenerent, atque in pauperes essent misericordes, nulla fieret occasio reliqua aduersus decimarum quoriam, & nonnullis ecclesiarum diuitias commutandi. Per hæc rursum quæstio dissoluitur, quæ ad me aliquando perlata est. Sunt enim multa bona ecclesiastica in titulum secularem transmutata, vt patet de regis terijs. Quin vero totæ decimæ aliquarum ecclesiarum, vt patet de templariorum bonis & multis alijs quæ illustribus dominis ad iudicata sunt, ac iure successione a secularibus possidentur. Dubitari ergo potest an illa de iustitia sint pauperibus pro susceptione obnoxia. Sed est responsio negatiua. Nam totum ius quod pauperes ad decimas habet, est posituum & ecclesiasticum, super quo Papa dispensare potest & ideo cum ratione aliqua bona ecclesiastica seculari titulo acerbiter libera relinquit. Pro solutione autem argumentorum, nempe auctoritatum

Bona ecclesiastica in titulum secularem transmutata pauperibus nulatenus sunt obnoxia.

sanctorum, quas vim magnam ostentare prima facie fateor. Notandum est primo, quod cum auaritia, vt alias diximus, altera sit iustitiæ contraria, quæ proprie furtum & rapina nominatur, altera vero liberalitati, sanctis patribus illa familiaris Hyperbole, vt auaritiam contraliberalitatem ac misericordiam, quæ est erga pauperes exercenda, rapinæ etiam nomine denotent, propterea quod in necessitate omnia communia censent, quo ad vsum. Idque non tantum in clero, verum etiam in seculari populo. Quamuis de hæc re acerbius merito sugilleat clericos, ac potissimum episcopos, vt articulo proximo videbitur, eo quod elemosinarum præcepto arctius perstringuntur. Quare hoc genus rapinæ, restitutionis vinculum minime secum affert. Item notandum, multa apud sanctos patres reperiri dicta de statu clericorum in communi viuentium, quæ temporis factæ diuisionis non congruunt, multa que alia quæ consilia duntaxat sunt, licet illa sint emphasi exaggerata, vt formam præ se ferant præceptorum. Per hæc ergo argumenta dissoluantur. Nam vt ab auctoritate Ambrosii exordiamur in fronte præcedentis articuli citata, & distinctione 47. canon. Sicut hi quæ rem plurimum elucidat, quæ ait. Proprium nemum dicat, quod est commune: manifestum est non proprie de clericis, aut episcopis loqui sed generaliter, vt ait D. Thom. de omni Christiana familia. Ad quemcunque enim auarum ait. Quid propria dicis, quæ in hunc mundum non attulisti? Ad omnes ergo subdit. Proprium nemo dicat, quod est commune. Plus quam sufficiat sumptui, violenter obuentum est. Cuius simile ait Hieronymus, vt refertur 42. cano. hospitalem. Aliena, inquit, rapere conuincitur qui vltra necessaria retinere probatur. Erat enim illorum sanctorum idioma, vt quidquid superflueret, commune censerent, quantum ad vsum. Quocirca id etiam quod in secundo argumento eiusdem articuli citatum est, ex eodem Hieronym. super illud Isaiæ. Rapina pauperum in domo vestra videlicet quod bona ecclesiastica sunt pauperum propter quod de secularibus etiam dixisset, nam verbum Prophetæ de omnibus intelligitur, qui elemosynas subtrahunt quando erogare

Duplex modus auaritiæ apud sacros doctores.

etrogare debent, quamuis alia sit glossa, quam D. Thomas insinuat, nempe quod nomine pauperum non solum seculares pauperes veniunt, verum & clerici ipsi. Vnde sicuti dum in communi episcopi cum suis vivebant necessaria sibi capere poterant, ita dum facta est diuisio, de qua Hieronymus non loquebatur, episcopus dominium acquirit suae portionis, sicuti & reliquis cleris suarum portionum. Similiter respondendum est ad ea, quae in fronte praesentis articuli nos obicitur. Ad primum namque respondetur, verbum Domini, Dignus est operarius mercede sua, aut cibo suo, non tollere quia possit episcopus dominium acquirere illius portionis quae arbitrio ecclesiae pro eius sustentatione taxatur. Verbum autem Pauli, quod habentes alimenta & qui bus tegamur, contenti simus, non de clericis tantum, sed vniuersaliter de omnibus etiam secularibus intelligitur, loquitur etiam illic contra diuites huius seculi.

Ad secundum. Ad aliud autem quod Apostoli sine permissi sunt, iam supra responsum est. Ad secundum, nempe ad auctoritatem Prosperi, canon. expedit. 12. q. 1. videlicet facultates ecclesiae non esse proprias, sed in communi possideri, & ad similes canones eiusdem causae & quaestiones respondetur, intelligi quantum ad possessiones, quas, ut dictum est, neque distrahi neque alienari licet nisi in bonum ecclesiae. Quod si intelligatur de fructibus, ut loqui videtur canon. episcopi, ut scilicet quod quidquid de provisione ecclesiae fuerit, siue de agris, siue de fructibus, siue de oblationibus, omnia iure ecclesiae sunt seruanda, referendum est ad tempus, quo clerici in communi vivebant, de quo etiam loquuntur canones, res, & episcopos. Dictum autem Augustini quod est ad Bonifac. Comitem, & citatur 12. q. 1. cap. fin. profecto etiam ad ecclesiasticos illud applicet, etiam ad seculares propemodum attinere sentit. Nam inducit in illa epistola misericordiae praecipuum quo singuli quae propria possident, communia quantum ad vsum facere debent, sed quia loquebatur illic contra Donatistas, qui conquirebantur bonis suis multari, ait, quod si ad ecclesiam reuertiverint, omnia illis sicut communia, etiam illa quae priuatim ecclesia possidet.

Quod autem ipse ait in cano. decimo. 16. quaestione 1. nempe quod qui de ceteris non soluit, pauperes enecat, ad tempus referendum est, quo in communi vivebant. Tunc enim decimis pauperes tam seculares, quam clerici alebantur. Postea auctoritas Hieronymi ad Damasum, quae refertur 6. quaestione cap. quoniam singulare iurisdictionis negotium fecerit, vtrum non solum episcopi, verum & alii clerici qui bonis patris aut alio cuius iure acquisitis abundant, possint de bonis ecclesiasticis vivere. At quippe illic Hieronymus clericos qui secularibus bonis assuunt, non posse bonis pauperum alii, immo sacrilegium committere, & per abusionem talium iudicium manducare & bibere. Cuius simile habetur in cano. clericos & cano. pastor ecclesiae. 1. quaestione 1. Est autem apud Panor. in dubio quartum quaestione 4. libello iuratum quaestio. Sed profecto non erat quaestio digna tam longa disputatione, quando quidem vniuersalis ecclesiae vniuersi iustitiae decidit, praeter quam quod & rationes & canones eandem sententiam confirmant. Enimvero cum ecclesiasticae praebendae seu stipendia sint ecclesiasticarum functionum nil obstat quo minus clericos, etsi aliunde valeant vitam ducere, possint, ut ait Panor. inquam triuantes ecclesiae boues de area pasci. Vnde 1. quaestione 2. ex concilio Agathen. can. clerici habent vere sine exceptione, quod clerici omnes qui ecclesiae fideliter vigilantique deseruiunt. Agathen. Concil. Genet. solutio canon. non. stipendia sanctis laboribus debita consequuntur iuxta verbum Apostoli. Qui spiritualia seminant, non est magnus si temporalia metat. Et iure permittitur, ut sacerdos propria bona possit, si libuerit, haec redibus relinquare, & de euangelio vivere, immo sic habet vsum. Quare episcopi debent illa quae ad sua patrimonialia pertinet scribere, ut habetur can. manifesta & can. sint mani festi. 2. quaest. 1. ubi permittitur vti eis si libuerit, liceat ea suis agnatis ac necessariis relinquare. Accedit & diuisio facta in cap. quatuor & de redditibus ibi abique deservimine episcopo adjudicata est quarta pars. Duxibus ergo solutionibus, licet Panor. plures congerat, dicti canones sunt contenti. Prima est quam D. Thomas. 7. reddit, nempe dicta illa Hieronymi intelligi in extrema pauperum necessitate. Cum enim

SOTO
de Iure
Legibus
DIT
13

enim tunc etiam seculares teneantur, aliquid possunt largiri, multo equius episcopi matrimonij pollentes debent ecclesiastica bona imperiri. Altera forsitan est solutio, quæ colligitur ex dicto cap. sacerdos. 1. quæst. 2. & ex cap. expedit 12. q. 1. nempe quod Hieronymus loquebatur de illo ecclesiæ statu, quando clerici in communi viventes omnia sua bona in vnum æceruum conferebant. Dabatur enim eis optio, ut bona sua retinerent, aut parentibus suisque necessarijs relinquere, & de ecclesiæ fructibus cum reliquis pauperibus vitam ducerent, aut si malle, sua retinere, quæ illis sufficerent, sed tamen sumptui parcerent, horum quæ in communi possidebantur.

ARTICVLVS IIII.

*Vtrum singulari iure teneantur episcopi
praesecularibus diuitibus ad
eleemosinarum subsidium.*

Primū
argum.

Postquam de dominio ecclesiasticorū fructuum visum est, sequitur, ut de eleemosinarum iure quo episcopi tenentur, quartas subdat articulus. Arguitur enim quod non arctius ecclesiastici teneantur quam seculares, nam si perinde veri sunt suorum fructuū domini ac seculares suorum, nulla superesse videtur ratio quæ illos arctius perstringat quam seculares. Secundo. Officium misericordiæ extraximam necessitatem non obligat nisi de superfluo, sunt autem multi seculares diuites, quibus affluentiora sunt bona, plusque suo statui superfluentia, quam episcopis, ergo non ipsi in vniuersum districtiori eleemosinarum iure tenentur. In contrarium autem est quod episcopi peculiariter sunt patres pauperū. Vnde ad Nepotianum Hierony. quo refertur 12. qu. 2. Gloria episcopi est pauperum opibus providere ignominia sacerdotis est, proprijs studere diuitijs.

Hieron.

Hactenus de rigore iustitiæ loquuti sumus, secundum quem pro capto nostro aliud censere nequimus, quam quod episcopi suæ sint portionis domini. Nam pro

pter nullum misericordiæ opus veritas iustitiæ, aut neganda est, aut occultanda, sed nihilominus, ut illic dicebam, non erat nobis animus in eadem confirmanda veritate, episcoporum, sacerdotumque conscientias eosque eleuare ut maligniores sint, cordisque duriores in pauperes. Immo vero, ut meum de hac re iudicium expromam, longe eos vrgentius, si id mihi auctoritatis arrogaretur, ad stringerem, quam multi alij, quos videlicet alteram opinionem sequutos. Conueni inquam multos tenentes, episcopos non esse dominos, sed de iustitia quidquid eis exundat, debere pauperibus, nihilominus satis esse asseuerantes si sextam aut quartam partem egenis largiantur. Immo audias aliquos, qui prælatum habentem centum millia ducatorum, satisfecisse existiment, si sex aut decem millia tribuat, quod profecto ego mihi persuasum habeo nunquam. Tribus ergo conclusionibus ad quæstionem respondetur. Prima est, quæ ex superiori articulo subinfertur. Neque episcopus neque sacerdotum vllus illius portionis, quæ sibi contingit, ea iustitiæ lege ad eleemosinas obligatur, ut si quas emerit, ad restitutionem teneatur. Enimvero si verum est, quod per celebrem ecclesiæ diuisionem adiudicatum eis est suæ portionis absolutum dominium, non alio iure tenentur de illa ad eleemosinas, quam de alijs bonis, ut sexta nostra conclusione, quam etiam monstrauimus esse sancti Thom. adnotatum à nobis est. Exceptus hinc tamen censendus est semper casus, quo vehementi suspicione laboratur episcopum aliqua bona seu fabricæ seu hospitalibus aut alia ratione pauperibus consignata, sibi applicuisse, tunc enim certum est, iustitiæ lege ad restitutionem teneri. Extra tamen eiusmodi casus liberi sunt ab illa distributionis forma & vinculo, quo dum in communi vinebant, tenebantur, atque adeo nullo constringuntur iustitiæ præcepto. Secunda conclusio. Mandato misericordiæ, quo vniuersi, uti secunda, secundæ quæstio. 52. auctor est S. Thom. & grauium Theologorum plerique, ad eleemosinas coguntur & episcopi inter omnes Christianos, ac subinde inter omnes mortales arctissime perstringuntur. Conclusio hæc multis nominibus comprobatur. Primum, ratio cō-

Prima
conclu.
Probò.

Secūda
conclu.

Prima
ratio cō
clusiōis.

Soto, de iust. & iure. P p p ut

fidentis quam indigentij venit existimandum. Exempli gratia. Sunt Itali episcopi, qui cum decimas non habeant, vix habent unde viuere queant. Illis ergo nullus aut perquam exiguus iniiciendus est scrupulus, si eleemosinas non faciant. Immo & præter illos sunt etiam, qui quamuis decimis fruuantur, proueniunt illis tamen a deo tenues & malignæ, vti si sextam aut minorem partem in pauperes refundat, satis sint fecisse celandi. Qui autem duotriue millia ducatorum, & eo amplius habent profecto nisi vel quintam vel saltem sextam partem distribuunt, non debent existimare, se abunde præceptum compleuisse. Quorum aut reditus viginti aut triginta millia exuperant, profecto maiorem deberent elargiri partem. Hæc autem exempli gratia dicta sunt, nam & temporum calamitas, vt dicebam, & pauperum frequentia rigorem potest augere præcepti. Quod autem de episcopis dictum est, id de reliquis etiam sacerdotibus suo gradu intelligendum, ac de ijs præsertim, quibus animarum cura incumbit, atque adeo de religiosorum monasterijs, quibus prouentus redundant. Quocirca non debent episcopi ob id securius pacare conscientias, si in eleemosinis erogandis remissiores sint, quod vinculo iustitiæ ad restitutionem non teneantur, satis se proinde facturos arbitantes, si in mortis articulo sacramento poenitentia eiusmodi culpas abluant. Nam cum etiam præceptum misericordiae, de quo præfati sumus, sub reatu mortalis criminis obliget, inde satis debent exterreri, vt fidem Deo suo illegam seruent, præterquam quod quamuis lex eos iustitiæ ad restitutionem non obliget, deberit profecto eorum confessarij, tam durante vita quam in mortis articulo, eis quos pauperum negligente nouerint, per modum sacramentalis satisfactionis largissimas eleemosinas imponere, vt eodem propemodum res recidat, ac si lege iustitiæ ad restitutionem tenerentur. Modus autem eleemosinarum Christo gratissimus est, vt in præsentibus pauperes sint diuites benigni. Non quidem inficias ierim, quin vbi hospitalia extructa non sunt, laudabile episcopo sit eorum fabricis vacare, atque adeo ecclesiarum ruinas reficere. Attamè quod

vt suum nomen perpetuo celebret, in ædificijs ampliandis & perornandis ea infumat, quibus presentibus pauperibus succuri posset, ne fame perirent, non solum vanum, sed & profecto perniciosum, & Christo ingratissimum est. Quod enim ait, Pauperes semper habebitis vobiscum, id moniti auribus exhibet, vt cura nos eorum pauperum angat, qui nobiscum sunt futuris enim miseris per futuros Deus misericordes prospiciet. Atque ex his argumentorum solutio colligitur, quæ in vertice quæstionis proposita sunt.

Ad primum nemque respondetur, quod etsi lege iustitiæ non magis episcopi vinciantur, quam diuites seculares, tamen tamen strictiori misericordiae nexu.

Ad secundum autem respondetur, quod etsi accidere possit vt laicus præ nimia diuinarum exuberantia vrgentius ad eleemosinas obligetur, quam episcopus, tamen episcopi ceteris paribus ratione sui status pressius ac vehementius vrgentur.

Ad secū
dū arg.

ARTICVLVS V.

Vtrum ecclesiastico statui concedens sit inter alias possessiones castra vasallosque ac iurisdictionem civilem habere.

Quoniam articu. 3. inter alia ecclesiastica bona de oppidis meminimus non ab re fuerit, de hoc possessionum genere articul. quintum adhibere. Apparet namque ecclesiasticis Antilibus atque alijs dignitatibus minime congruere castra & oppida possidere, aut vasallos civili iurisdictione gubernandos. Primum, quod ecclesiasticus status, spiritualis est, atque adeo Christi obsequio totus mancipatus, civilis autem status totus est secularis, atque in rebus temporalibus positus, vbi plurimum iniquitatis commiscetur. Quare vt lux & tenebræ, differre videntur, ait Paulus. 2. ad Corin. 6. Quæ participatio iustitiæ cum iniquitate? aut quæ societas luci ad tenebras? Secundo ecclesiasticus ordo in secessu potissimum silentioque

Primū
argum.

Paulus.

Argu. 7.

Ppp 2 contem-

- contemplationis positus est, civilis autem libus fraudibus, atque alijs id genus negotiorum turbinibus expositus, quibus necesse est Antistitum mentes à sua quiete sepe numero deturbari, eo potissimum, quod causæ sanguinis in illo foro agitantur, quibus ne se cruentet, omnis clericus prohibetur, non ergo illis congruit eiusmodi turbulentis rebus præcesse, sed illa omnia posthabere. Tertiam de prisco more antiquæ legis, sumitur argumentum. Leuitis namque nulla possessionum fors consignata fuit, sed solum decimarum subsidium. Sed & de Christi exemplo quartum adhibetur. Nam, vt libro quarto, sub titulo de domino, dicebamus, & super capit. 1. Matthæi, laus commouit, nullum ipse seculare regnum huius mundi accepit, sed tantum fuit rex regni caelorum. In res autem temporales ea fuit præcesse, quatenus homo, potestate contentus, vt in ordine ad finem redemptionis, quando ad eundem finem opus esset quibusuis temporalibus vteretur. Id quod illic significauit, vbi dixit. Regnum meum non est de hoc mundo. Et vbi Luc. 12. uerenti vt inter se & fratrem iudicaret, respondit? Quis me constituit iudicem aut diuitem super vos? Et alibi saepe, ergo neque suos administratos civilis iurisdictione debet. Quinto, Eiusmodi iurisdictione & secularis in uasallos potestas ad superbium factum & mundi extollentiam episcopos exagitat, que humilitati ac modestiæ, quæ illis Christus instituit ex diametro aduersantur, secundum illud eius admonitum, Matthæ 20. Scitis quia principes gentium dominantur eorum, & qui maiores sunt potestatem exercent in eos. Non ita erit inter vos, sed quicumque uoluerit inter vos maior fieri, sit uester minister, & qui uoluerit inter vos primus esse, erit uester seruus, sicut filius hominis non venit ministrari, sed ministrare. Non ergo ecclesiasticis dignitatibus decorum est, sed plurimum indecorum eiusmodi secularibus iurisdictionibus splendescere, multoque minus conuenire uideatur religiosi monasterijs, per quorum ingressum seculo renuntiat, omnesque seculares pompæ post terga relinquuntur.
- Argu. 3.** Tercio demum arguitur. Ciuēs illi sunt præsidibus in causis civilibus & criminalibus committendi, à quibus decentius gubernentur. Seculares autem non possunt in eiusmodi causis per ecclesiasticos rite & recte gubernari, tum quod illos non decet civilibus legibus imbutos, tum præsertim, quod illa auctoritate non polent, vt subditi sint terrori, qui ad arcedendam humanam audaciam, perquam necessarius est. Inimò utque adeo uidentur precario in rebus civilibus præsidere, vt despicientes eos subditi ad regias causas suas causas deuoluant. Quæ ratione admonet nos Paulus ad Timotheum vt nemo militans Deo implicet se negotijs secularibus. Et Christus duobus gladijs fuit contentus, qui essent distincti, & sicuti in caelo, ita & in terra uoluit duo esse luminaria, nempe auctoritatem sacram Pontificum & regalem potestatem, vt habetur 96. distinctio. canon. duo. Haud ergo expedit civilem iurisdictionem cum ecclesiastica committeri. In contrarium est Christianorum usus à Syluestri, & Constantini seculo per sanctissimos patres atque orthodoxos Cæsares, & reges approbatissimus, per quem constat non solum primam ecclesiæ sedem, uerum & alias inferiores eiusmodi donationibus esse decoratas, in quibus permulti habentur uasalli, non solum episcopis, uerum & monasteriorum abbatibus subiecti.
- Argu. 4.** Questionem hanc non solum quia præsens tractatio eam exigebat hic atterere statuimus, uerum, quia hisce diebus de illa controuertitur. Duo tamen sunt eiusdem questionis membra. Vnum uerum ad ecclesiæ decorum: concedens sint eiusmodi civili auctoritate fungi. Secundo, utram propter aliquam emergentem necessitatem reipublicæ ecclesiasticæ, uel civilis expediat eadem castra, & uasallos secularibus uendere. Et quidem de secundo non constitui, ad dicendum me ita multum insinuare, quia cum negotium sit ad Summum Pontificem, atque ad Cæsarem atinens, non est meum, nisi interrogatum respondere.
- Argu. 5.** Ad priorem ergo quæstio. partem vna eademque affirmatiua conclusione more nostro respondetur. Consentaneum ecclesiasticæ auctoritati fuit inter alias rerum temporalium dotes & hac quoque insigniri, ut castra, imò uero vt res cū potestate utriusque gladij sub
- Argu. 6.** Sexto demum arguitur. Ciuēs illi sunt præsidibus in causis civilibus & criminalibus committendi, à quibus decentius gubernentur. Seculares autem non possunt in eiusmodi causis per ecclesiasticos rite & recte gubernari, tum quod illos non decet civilibus legibus imbutos, tum præsertim, quod illa auctoritate non polent, vt subditi sint terrori, qui ad arcedendam humanam audaciam, perquam necessarius est. Inimò utque adeo uidentur precario in rebus civilibus præsidere, vt despicientes eos subditi ad regias causas suas causas deuoluant. Quæ ratione admonet nos Paulus ad Timotheum vt nemo militans Deo implicet se negotijs secularibus. Et Christus duobus gladijs fuit contentus, qui essent distincti, & sicuti in caelo, ita & in terra uoluit duo esse luminaria, nempe auctoritatem sacram Pontificum & regalem potestatem, vt habetur 96. distinctio. canon. duo. Haud ergo expedit civilem iurisdictionem cum ecclesiastica committeri. In contrarium est Christianorum usus à Syluestri, & Constantini seculo per sanctissimos patres atque orthodoxos Cæsares, & reges approbatissimus, per quem constat non solum primam ecclesiæ sedem, uerum & alias inferiores eiusmodi donationibus esse decoratas, in quibus permulti habentur uasalli, non solum episcopis, uerum & monasteriorum abbatibus subiecti.

SOTO
de Iustitia
Legibus
DIE
13

sub suo habere dominio. Conclusio hæc vel inde maxime probatur, quod Christianissimi Imperatores tempore sanctissimum Pontificum eiusmodi donationibus ecclesiam honorarunt. In primis Constantinus ille Magnus, maximusque Christianæ religionis cultor & fautor, inter alia privilegia quibus ecclesiam accumulavit & hac etiam eam auxit auctoritate ut Romanum cum alijs urbibus Apost. sedis donaverit. Et Theodosius postea tempore Ambratq; alij deinceps multi catholicorum Cæsares id genus donationibus ecclesiam locupletarunt, quas quidem nisi ut sanctum haberetur, neque ipsi obtulissent, neque illi sancti Antistites accepissent. Accedit quod ut nostrorum Annales tradunt. Christiani Hispaniarum reges cum Mauros ex provincia bellis depellebant pro partis victorijs de eisdem castris atque opibus, quæ de hostium manibus eripiebant, offerebant ecclesie, non solum episcopales sedes illo modo augendo, verum & monasteria vtiusque sexus fundando & diuando. Quod ergo illi Christi amantes fecerunt, omni potius ratione defendendum est, quam aliquo pacto condemnandum. Ratio ergo, quæ illi ecclesiarum fundatores sibi in animum inducebant, hæc erat, quod cum temporalia omnia propter spiritualia, in eorumque seruitium condita sint, & homines (quod nostrum ingenium est) rerum istarum splendore maxime moueantur, nam cognitio nostra, ut natura docet, a sensu incipit, operapretium existimantur ecclesiam non solum sanctis legibus instituire, verum & rerum facultatibus instruere & fulcire, ut Christiano populo illam representans maiestatem, maiori haberetur in pretio & venerationem. Eadem enim de causa, ut nobiles atque illustres sacris initiarentur, qui ecclesie essent stabilimentum, iura permitunt, ut duo possint habere sacerdotia, ut haberet cap. de multa. de præben. Haud equidem nescio statim obmoliri quemquæ possit huic sententiæ argumenta. Primum ab Apostol. exemplo & præcorum præsum, qui huiusmodi factus præ nimia sua humilitate abiegebant. Secundo ab absurdo, vti namque & experimento comperit est, huiusmodi secularis episcoporum possessiones multa atulisse incommoda, videlicet non solum bella & eorum defen-

sionem, sed etiam hæresum turbas & rebellionum insultus, aduersus ecclesiam Germaniæ namque, atque Angliæ hoc in causa etiam ponitur turbatarum rerum, quod neque principes seculares ferre æquo animo poterant episcoporum potentatur, neque vulgus monasteriorum diuitias. Immo & religiones ipsas inde plurimum videmus labefactatas, quod immodicis diuitijs abundant.

Ad primum autem respondetur, ut libro nono, sub titulo de decimis dicebam quod si omnes episcopi & ecclesie prælati essent. vel sicut Petrus, vel sicut August. aut Martinus, aut Nicolaus, ut sanctitate possent a Christiano populo beneuolentiam ac reuerentiam captare, forsitan non esset opus ecclesie eiusmodi subsidis temporalibus fulciri. Sed tamen quia tam numerosam multitudinem episcoporum ac sacerdotum, quam est ecclesie necessaria, illa religione pollere, non est possibile, consultum alio modo est, ut existimatio ecclesie conseruetur, & sint qui quodammodo virtutum, literarumque culturam horum respectu auimentur.

Ad secundum autem respondemus, ut sæpe consueuimus, quod humanis moribus non potest vlla vel ratio vel prudentia ita providentes mederi, quia temporum iniquitas omnia corrumpat. Negari enim non potest, quin ecclesiarum diuitie multa spiritualibus rebus pericula consensent, sed forte maiora crearet paupertas, nisi, quod impossibile est, sacerdotes & populi omnes sancti essent. Experimur enim ubi episcopi pauperes sunt, in nullo haberi pretio, & mendicantes sacerdotes præter eos qui intra claustra nutriuntur, vilipendio haberi, & sic omnia ecclesiastica pensundari. Et re vera antistites nisi vllam secularem etiam habeant potestatem, vix possent vitia castigare. Immo etiam in Germania, nisi catholici ecclesiarum præfules potentatibus secularibus subnixi essent, omnia essent iam fortasse à tyrannicis hæreticis obtrita, & consumpta. Quocirca, ut argumento respondeamus, principium secularium ambitio, & inextinguibilis sitis qui ecclesiasticis sua bona semper inuident, quibusque eos expoliare armis ac technis cupiunt,

Rô qua
re Chri
stiani.
Princi
pes olim
ecclesiã
tã mul
tis opib.
ditarunt.

Prima
obiectio
côtra præ
fatam as
sertionem
Secunda.

licet causa fuerit ut ecclesiasticum statum contenderint demoliri, nullum est argumentum quod ecclesiam non deceat eiusmodi facultatibus pollere, tamen diffidentum non sit, quin excessus in hoc sicuti in omnibus alijs rebus accidere possit, videlicet ut nimium plusque iusto locupletentur ecclesiae. Nam ut historia Exod. 36. prodit, cum videre Moyses tanta animi promptitudine populum aurum & purpuram, & reliqua ad ornatum & cultum tabernaculi necessaria afferre ut exuberarent, praecanis voce cantari iussit ac prohiberi, ne vir aut mulier quidquam ultra amplius offerret in opus sanctuarij.

Adiungitur in fauorem eiusdem conclusionis ius etiam naturale. Nam cum reges cuncta per se gubernare nequeant, sed necesse habeant Comitibus, atque alijs potentatibus partem iurisdictionis committere, dum tamen semper penes eos suprema potestas resideat, non est cur ecclesiastici antistites ab huiusmodi functione obigantur. Sane cum ipsos, si eorum statum spectes, credendum est tum iustus & aequus, tum etiam mitius & maiori cum beneuolentia subditorum lites & causas, aut composituros, aut iudicatuuros, maiori que ex charitate vitia iudicatuuros. Hac enim confidentia freti antiqui reges, huiusmodi iurisdictiones illis committebant nempe quia fore certo sperabant ut tanquam patres filios essent subditos tractaturi. Quapropter praesertim secum agi ciues existimabant, cum ecclesiae iurisdictioni subdebantur. Et re vera, ut absit inuidia verbo, nisi ubi ecclesiasticus dominus corruptissimus est, experimento didicimus multo minoribus exactionibus ecclesiasticorum subditos premi, quam secularium dominorum. Nihil in reges obloquimur, penes quos est summa potestas. Atque adeo ecclesiastici, qui secus faciunt in peiori sunt crimine, maiori que digni reprehensione. His veruntamen nihil obstantibus, diffidentum non est quin plures multo ciuiles iurisdictiones sint secularibus committenda, quam ecclesiasticis, nam illis ratione sui status natuum est illud regimen ecclesiasticis vero, accessorium. Accedunt huc & sanctorum testimonia. Aug. namque in illa quinquagesima citata epistola ad August.

Bonif. comitem, egregie laudat Constantini religionem, vel inde etiam quod ecclesiam eiusmodi donationibus locupletauit, idemque laudat Hom. 6. super Ioan. & Melchisedech Papa eiusdem facti plurimum commendat can. futuram. 12. q. 1. nempe quod sedem Imperialem relinqueret, & beato Petro suisque successoribus pro futuram concederet. Et Vrb. in canone statim proximo, videntes, itidem institutum laudat, quod possessiones ecclesiae tradite non vendantur. Inter quas non dubium quin etiam essent vassalli. Patrocinaur eidem conclusioni & omnia testimonia supra citata, obnixie prohibentia ne ecclesiae bona alienentur. Idemque commendatur utroque can. Constantinus. 96. dist. & Iustin. in Authentico, de rerum ecclesiasticarum alienatione, collatio. 5. mirifice constabillire consolidare que studet immobiles cunctas ecclesiarum possessiones. Imo vero adeo sancta habenda est haec veritas, quod ecclesiae liceat immobiles possessiones nullo excepto genere habere, ut Vvicleff, vel de hoc etiam habitus fuerit haereticus quod Constantinum eo vituperabat, quod ecclesiam tam ample dotasset, ut refert Thomas Vvaldens. i. l. 4. q. 39. Aiebat enim impius ille quod cum voluntas premissi Domini Christi ex euangelio non constare huiusmodi approbantis donationes, vituperio potius quam laudandam esset Constantino factum illud. Ex quo subinferebat ex illo tum temporis articulo ecclesiam capisse labascere.

At vero cum vnicuique liberum sit sua bona donare, & ecclesia non sit recipere inhibita, quamuis aliud non esset in euangelio testimonium hoc satis esset ad illius egregium facinus commendandum eo, potissimum, quod, ut iterum atque iterum diximus, tam sancti Pontifices non solum eas susceperunt, sed & conferentes facerent animarum, & ne vllus illas vel alienare vel invadere audeat sanctissime dehortati sunt. Male ergo de fide Catholica audire illum necesse est qui eiusmodi ecclesiasticas possessiones, aut contra ius diuinum donatas ecclesiae dixerit, aut non omni rationi & religioni esse consentaneas, Id quod per solutiones argumentorum clarius elucebit. Si autem hxc, ut res habet, uera sunt, attentas

ius naturale patrocinaur pieritg assertio. ni.

Melchisedech.

Vrb.

Iustin.

Vvicleff.

Vvaldens.

SOTO
de Iure
Legibus
DIE
13

Ciuiles iurisdictiones sunt crimine, maiori que digni reprehensione. His veruntamen nihil obstantibus, diffidentum non est quin plures multo ciuiles iurisdictiones sint secularibus committenda, quam ecclesiasticis, nam illis ratione sui status natuum est illud regimen ecclesiasticis vero, accessorium. Accedunt huc & sanctorum testimonia. Aug. namque in illa quinquagesima citata epistola ad August.

attentas oportet, Christianasque consideraciones adhibere antequam ecclesiasticæ sedes & sacra collegia de eiusmodi possessionibus deturbentur. Nihil enim aduersus reges obmurmurandum est, quos non est credibile aliter quam extrema necessitate constrictos quidpiam quod aliquem mali colorem præferat, a sede Apostolica petere, neque contra Pontificem Maximum, quem minui est opinabile quidpiam aliquid quam maruro consilio concedere. Attamen res est vique adeo magni momenti, vt nisi permultis prius in consilium adhibitis considerationibus nõ sit decernenda. Fatemur equidem calamitosa tempora, eas esse Christianæ reipublicæ creare pericula, vt etiam ex ecclesiasticis redditibus sint ad illa propulandum auctoritate apostolica conquirenda subsidia. At vero antequam huiusmodi ecclesiæ dotationes secularibus diuendantur, primum omnium explorandum summa fide est, an causa ingruat vere necessaria. Mox oculate medietur ecclesiæ, aliquo modo inde decoloretur ecclesiæ, aliquodque honoris detrimentum accipiat, nam si res ita habet, omnia sunt temporalia posthabenda, eis potissimum temporibus quando hæretici & verbis & factis ecclesiæ suis dotibus denudare contendunt, atque adeo paupertate obcurare. Si enim catholicorum facta eorum ausibus responderint, approbare eorum dogmata videbimur. Deinde & id quoque considerate attendendum, vtrum regia maiestas & ciuilibus reipublicis inde maius capiat emolumentum, nam si que ecclesiis inferuntur, regi aut reipublica accrescerent, inde posset ratio huiusmodi venditionis vires aliquas acquirere. Tamen quod in alios seculares dominos transfundantur, videndum est, an expedientius sit regi, eo potissimum, quod illa pretia que ecclesiis refunduntur, ex regijs possessionibus subtrahuntur, sed magnates sunt qui illa ratione pinguescunt. Tertio, & id quoque ex charitate pensandum, vtrum eiusmodi venditiones in rem sint subditorum, nempe an credendum sit, cum tanta beneuolentia & charitate tractandos fore a secularibus possessoribus, quam ab ecclesiis supportantur. Et quarto nihilo minori consilio perpendendum, quod cum Papa pa-

ter sit ecclesiarum, reges autem patroni, licet possint ab ecclesiasticis subsidia poscere, id tamen tunc fas erit quando secularium tributa non suffecerint. Sunt enim præ omnibus qui vel ratione sanguinis vel alijs priuilegijs a tributorum exactiõne eximuntur, immunes custodiendi. Supra hæc autem omnia, quando ad ecclesiasticos recurrere necesse esset, deberet ab omnibus æqua libra eiusmodi subsidium exigi. Vnde si qui vasallo habent ob id præ alijs grauentur, nulla id ferre valebit æquitas, nam cum vasalli pretio neque modicum æstimentur, illos suis dominis eripere, non repenso pro illis pretio, sed præcilia prouenturum compensatione facta, iustitiæ lex ferre non videtur. In summa, consulendi sunt sanctorum canones, qui vt supra diximus istiusmodi alienationes omnimode vetant. Ait enim Bonifa. 12. q. 1. Nulli liceat ignorare, omne quod Domino consecratur, siue fuerit homo, siue animal, siue ager, vel quidquid semel fuerit consecratum, sanctum sanctorum esse Domino, & ideo inexcusabilem quid illud eripuerit vel iuuauerit, nempe quia non hominibus tantum, sed Deo ipsi consecratum est. Quare Gregor. capite subsequenti, excommunicationi cum vult subiacere, qui etiam concessione regis quidpiam tale possederit. Idemque sanctissime cauit Nicola. Papa, can. de rebus, eadem causa & quæstione videlicet vt si quæ semel Deo contributa atque dicata sunt, & postea sub occasione principum inuaduntur atque diripiuntur, excommunicationis vt dicta vique ad emendationem possessor coarceatur. Hęc non dubium quin sanctissimus Papa & iustissimus quisque regum diu ac multum sint meditaturo, antequam tam antiquis tamque sanctis iuribus ecclesiæ expolient nimirum inter alias Dei vtrones & hanc quoque extimescentes, & ne ipsos de suis permitat Deus deturbari. Nam si olim reges hæc suarum victoriarum vota esse ducebant, vt tum Deo gratias referrent, tum ecclesiasticum ordinem, qui pro se preces funderet, gratum haberent timendum est, ne si eodem honore, & iterum possessiones, ecclesiæ priuentur, & orationes priuatum tepescant, & regum victoriarum non sint adeo frequentes.

Bonifa.

Gregor.

Nicola.

Ad primū arg. Ad primum igitur argumētum respon-
detur, quod quamuis ecclesiasticus ordo
spiritualis sit, atque in hoc a civili tempo-
ralique republica distans, nulla inde tamē
repugnantia emergit, quo minus possit ec-
clesiasticus præful ciuibus ciuilitate præside-
re. Nam virtus iustitiæ, adeo rebus spiritua-
libus non obuersatur, vt inde maxime vi-
res splendoremque accipiat. Neque locus
Pauli adductus, huc pertinet, sed ad com-
mercium fidei cum infidelibus. Ait en-
nim. Nolite iugum ducere cum infideli-
bus. Quæ enim participatio iustitiæ cum
iniquitate? &c. vnde concludit, Aut quæ
pars fidei cum infideli? Vnde similiter ad
secundum respondetur, quod etsi episcopa-
lis dignitas plurimum debeat contempla-
tioni vacare, potest nihilominus homines
probate vitæ ac eruditionis causis seculari-
bus audiendis, præficere, qui ad se sepe
recurrant. Debet enim episcopus & Ma-
riam agere, & Martham. Quod quidem si-
ne hoc quod sanguinis sententiam per se
proferat, perficere potest.

Ad secū-
dū arg.

Ad ter-
tiū arg.

Ad tertium autem respondetur dispa-
rem rationem inter legem nostram & Mo-
saicam in ergo. Etenim cum terram il-
lam Deus populo donasset, voluit tribum
Leui, vt templo esset totus adductus, a ne-
gotio agriculturæ subleuare, atque hac ra-
tione nulla est consignata eis fors. In no-
stra tamen præter decimas possunt Chri-
stiani sua bona ecclesiæ donare. Et quan-
tum ad iurisdictionem non verabatur sa-
cerdotes illam habere. Imò multum tem-
poris penes sacerdotes regimē populi per-
durauit, quoniam sacerdotium illud non
illum gradum spiritualiter annexum ha-
beat quem nostrum. Quartum autem
quod de Christi exemplo sumitur argu-
mentum, maiorem præ se fert energiam,
quippe qui civile regnum mundi non ac-
cipit. Ad id nihilominus respondetur, il-
lud duntaxat inde colligi quod potestas spi-
ritualis non consistit republica ciuilitate ad
ministranda. Haud tamen subinde inter-
dicitur, quo minus ecclesiastici præful an-
exas habere possint suis sedibus eiusmodi
iurisdictiones.

Ad quar-
tū arg.

Ad quin-
tū arg.

Ad quintum respondetur, quod etsi ab
eiusmodi potentatibus quadamtenus pa-
teat ad superbiam præcipitum, tamen res
de sui natura existimanda est. Natura au-

tem & conditio eorum qui ecclesiastica di-
gnitate polent, vt supra diximus, est perfe-
ctionis status. Et ideo omnia hæc caduca
& lubrica secularia sic debens possidere, vt
omnia inde pullulantia pericula vincere
possint. Quod autem de religiosorum mo-
nasterijs subditur, quibus minus, congrue
re eiusmodi factus apparet, respondetur,
in primis monachales ordinis, quibus clau-
stra mendicatum exire non licet, necesse
est auctioribus opibus abundare, ne eos
inopia de sua quiete pertubet. Fuerunt en-
nim semper illa religionis instituta quam
maximè ecclesiæ vtilia, quæ si suum decorem
seruent, maximo sunt fauore fouen-
da. Et inter alias ratio cur illis oppida cum
iurisdictione oblata sunt, fuisse creditur vt
expeditius possent ac quietius suos prouen-
tus colligere. Neque profectio eorum insi-
tuto repugnat eiusmodi vasallos perido-
neos ministros gubernare. De qua re quæ
plura locuntur iura.

Ad sextum denique & postremū, quod
rem districtius videtur vrigere, responde-
ntes fatemur, quod nullatenus ecclesia-
stici valent suos vasallos nisi regio fauore
regere ac gubernare. Nam si rex penes
quem summa sita est potestas iurisdictioni-
bus sua inferioribus non fauet necesse est
omnes corrumpere. Sed si hoc argumentum
alicuius esset energie, pari vigore proba-
ret, quod neque antistites decet ecclesiasti-
cas habere iurisdictiones, quoniam nisi
per regiam auctoritatem sustententur, si-
cutius esset de medio tolli. Si autem ex ec-
clesiasticorum tribunalia, siue ciuilia siue ec-
clesiastica, perinde atque reliqua omnia,
quasi sua propria, à suisque prædecessori-
bus indulta confoueret, nihilo mino-
ri decencia & auctoritate eccle-
siastici suos subditos gu-
bernaret, quam secu-
lares. In viro-
que enim
or-
dine sunt qui bene, sunt
quoque qui male
suos magistrat-
us admini-
strant.

QUÆSTIO V.

DE CLERICORVM debito officio.

ARTICVLVS I.

Utrum inter officia eorum qui sacris iniunctum per pecuniaria ad quod omnes generatim tenentur, sit, constitutos psalmos statim horis persolvere.

VM præcedens quæstio de ecclesiasticis bonis ac stipendijs fuerit instituta, res ipsa postulat, ut clericorum officia, quorum gratia eadem ecclesiastica bona constituta sunt, quibusque ea promereri debent, perpendamus. Apparet namque clericum neque qui in sacris est, ad statas horas persoluendas minimè teneri. Enimuero cum horarum canonicarum pensio graue nimis censetur iugum, non apparet ab ecclesia vniuerso clero licite imponenda, nisi tale Christi aut Apostolorum institutionem prius in sacra pagina legisset, quæ tamè nullo inibi reperitur. Imò vero Christus, Mat. 6. non aliam nos orationem docuit, quàm, Pater noster. Non ergo tenentur clerici ad horas Canonicas pendendas. Secundo arguitur, Oratio in hoc seruit ut mens in Deum eleuetur, Deoque nostra desideria aperiamus, quæ largitate suæ misericordiae expleat, ad hoc autem nulla opus est voce, cum Deo nostra patentia sint corda, ergo non opus est uocali oratione. Sed satis est, ut Christus docuit. Ioan. 4. adorare Deum in spiritu & veritate. Et ut ait. 1. ad Corint. 14. Paul. Orare spiritu, orate, & mente. Tertio Clerici, saltem quibus animarum incumbit cura, ad hoc potissimum munus instituti sunt, ut sacramenta populo administrarent, verboque cum ac doctrina pacant, & prudentia gubernent ac moderentur, illi ergo saltem non est cur alios persolvere Psalmos obligentur. In contrarium est textus concilij Agatheni extra de celebr. Missarum, cap. presbyter. ubi omnes presbyteri iubentur ut expleto mane matutinali officio, pensum seruitutis suæ, videlicet Primam, Tertiam, Sextam, & No-

nam, Vesperamque persoluant. Et postea demum additur Complectorium, ut iuxta verbum Prophetæ, Septies in laudes dicamus Deo.

Cum multa sint obsequia & munia, quibus clericus sua stipendia meret, qualia sunt sacramenta administrare, & prædicare, ut sitare, iudicare, & id genus reliqua de illi utpote quæ ad rem præsentem nullam afferunt difficultatem, sed alia possunt, quibus disputentur loca, non est animus impresentiarum dicere. Eset enim opus in immentum protrahere, sed tantum de psalmodiarum pensione, quas horas Canonicas appellant, quæ quidem obligatio vniuersum clericum in sacris agentem comprehendit. Cuiusque ideo omissione dominum proventum ecclesiasticorum, modo inferius explicando, amittitur, de quibus præcedenti quæstio disputatum est. Assertiua autem huius quæst. veritas, & aduersus hæreticos ascendenda est, & pro catholicis disserenda. Nunquam enim a primordijs nascentis ecclesiæ hæretici defuere, qui hoc sacrosanctum institutum concusserint, demoliriq; contenderint. Fuit quippe antiquissima hæresis qua Pelagiani infecti sunt, ut August. lib. de hæresibus, c. 88. refert, qui orationes ecclesiasticas destruebant. Imò omnem necessitatem orandi negabant, sed satis existimabant bonam ducere vitam, eo quod gratiam non Deo refererant acceptam, sed proprijs viribus tribuebant. Eandemque hæresim sustinuit Vvicleph, ut Thomas Vvaldens. in initio quinti romi de sacramentalibus refert, dicens, satis esse bonam vitam. Primus autem qui in mundo semè illius hæresis iecit, fuit famosus ille Nemrob, de quo refertur Gen. 10. De illo enim suisque a seculis legitur Eccl. 16. Non exorauerunt pro peccatis suis antiqui gigantes, qui destructi sunt, confidentes in virtute. De quo Nemrob Iosephus etiam lib. 1. Antiquitatum sic ait. Cum esset audacior & manu fortissimus, suadebat suis, ut non Deo ascriberent, quod hominibus per illum felicitas eueniret, sed quod hoc eis propria virtute præberetur. Cum enim orationis vis illic subtrahatur, quod nihil nobis boni nisi a Deo prouenire potest qui necessitatem diuini subsidij diffidentur, nullam possunt in oratione religionem agnoscere. At vero non est præsentis instituti de oratione in genere, quatenus ad priuatas

Fit planus quoniam titulus.

August.

Vvicleph Thom. Vvald.

Ioseph.

Argu.

Arg. 2.

Arg. 3.

Conciliū Agatheni.

prietas & solennes ac publicas commune nomen est disputare. Hoc enim aliud est loqui, sed tantum de publicis, quas ecclesia clericum perfolvere iubet. Qui enim religionem orandi Deum diffidet, non est dignus qui inter rationales creaturas ascribatur. Haud enim humanam tantum naturam ignorat, quae a Deo prorsum est pendens, verum & diuinam propriam gloriam adimit, imò Deum ipsum de rebus sublatum contemnit. Prima enim supremaque orationis virtus non est respectu nostri estimanda, nempe quod per eam cuncta nobis bona imprecamur & obtinemus tam temporalia quam aeterna, sed respectu Dei, videlicet quod per ipsam confitemur profitemurque perennem omnium bonorum fontem in Deo existere, & ipse qui totius bonitatis substantia sit, ex cuius nutu cuncta dependent, quae extra ipsum existunt. Hanc enim confessionem qui oraturus ad Deum accedit, debet primum caput rationis confluere. Quae quidem maxima omnium est quae Deo possunt esse gratissima per quamque adeo summa ab ipso benevolentia captatur. Vnde quod tantopere a nobis efflagit ut ab ipso aliquid petamus, & quod Christus tam sit enter optat, ut in nomine eius quicquid nobis opus fuerit, posulemus, non tam ob nostrum commodum quam ob ipsius gloriam desiderat. Vnde Io. 16. aegre conqueritur, dicens, Vt modo non petissetis quidquam in nomine meo, petite & accipietis. Quasi dicat, nondum mihi istam tribuissetis gloriam, quae tanquam vero Deo ab omnibus mihi debetur.

Prima orationis virtus

Bona vita sine oratione existere non potest.

Duplex oratio.

Respondetur ergo Pelagianis & Vviclefistis, quod non solum bona vita sine oratione non sufficit, imò neque existere potest. Nam bona vita quae Deo grata est, ex sola gratia & fauore ipsius supernaturaliter procedit, quae quidem per orationem impetramus. Ipsi autem quia tale supernaturale auxilium ut suis vitibus subnixit, necessarium esse negant, virtutem subinde orationis ignorant sed proprijs meritis fidunt. Horum ergo haec dixerim, quod qui orationem abnegant, vel diuinam prorsus de medio tollunt, prouidentiam, vel omnia putant ex necessitate contingere, quare digni non sunt, cum quibus vlla neatur disputatio. Ad rem ergo praesentem reuerentes, cum duplex sit oratio, vna pri-

uata ad quam quisque praeccepto illo, Petite & accipietis, tenetur, atque altera publica, quae per ministros ecclesiae fit, non de illa, sed de hac peculiari praesentem inimus quaestionem. Hanc autem idem Vvicleph, ut ibidem Vvaldensis refert, hac ratione repudiabat quod ceu sanctissimum fundamentum ducebat, ut primo argumento, quod suum est significabamus, nihil esse prorsus inter ecclesiasticas ceremonias permittendum, quod in sacra pagina non sit expressum. Quod quidem fundamentum fuit ante ipsum Lollardum, & multo antea Arrianorum, & nunc etiam est Latheranorum. Reliqua enim omnia appellant Pharisaeorum traditiones. Quapropter praecisa verba consecrationis totam esse Missam aiunt cetera vero, adiectitia, nempe tam vestes quam lectiones atque orationes, inuenta esse boni num, atque adeo huius canonicae penitus à suis ecclesijs eradicaunt. Quare esto, inquit, orare bonum sit tanquam pars bonae vitae debet esse tamen in cuiusque libertate tam temporis orandi quam modus. Quam quidem haeresim Aeneas Syluius in libro de origine Bohemorum, antiquioribus Vvaldensibus impingit, qui dicebant in huiusmodi cantandis frustra tempus teri. His ergo praecentis catholica veritas quinque conclusionibus constituitur, tum quantum ad substantiam rei spectat, tum etiam quantum ad orationem numerum, & stas horas attinet. Prima est, Impendio quam decentissimum ecclesiae decoro fuit, & ad salutem Christiani populi quam maxime necessarium, eorum instituire, cui praeter sacramentorum administrationem id etiam proprio munere incumberet, ut quotidie Psalms Deo nomine totius populi offerret. Ratio namque naturalis manifesta est. Enimvero cum inter omnia reipublice munia & functiones religio cuiusque diuinus apicem teneat, cuius praecipua pars est. Deum laudibus extollere, precibusque nobis placare, multo sanctissima aequitate persuasum esse debuit Christianis, & sicut militiae milites mancipati sunt, & iudicibus iudices, atque alijs functionibus sui magistratus & ministri, sic & clerici deputati sint, ut non solum sacramentis populum sanctificent, doctrinaque & exemplo promoueat, verum & qui publico populi nomine, qui

SOTO
de Iure
Legibus
DII
13

Motus vnde de terminis di or publici

Aeneas Syluius

Prima conclusio

R. S. coo cluso nis

alijs artibus opificijsque & muneribus ac negocijs occupatus id iugiter facere nequit, incessanter Deo laudes dicant, precelque fundant, tanquam inter Deum & populum mediatores, qui videlicet vt ministerium gerunt deriuandi populum gratiam per sacramenta, sic & nomine populi gratias illi vicissim rependant, & quæ illi necessaria sunt subsidia possint, ac potissimum peccatorum remissionem. Hac enim de causa, ut est ca. 4. apud Oseam, Sacerdotes peccata populi comedunt, hoc est, populi elemosinas, quas in peccatorum remissionem offert. Accedit huc ratio secunda, quod cum hmōi laudum precumque celebratio ea debeat lingua, atque ac rerum peritia celebrari qua tota plebis polere non potest, necesse est, personas esse destinatas quæ sicut in cæteris artibus fit, doctæ sint faciendi. Secunda conclusio, Non solum personas appropie decuit esse huic muneri destinatas, verum & statuta tempora & horas quibus Psalmi eiusmodi & laudes celebrentur. Cuius plures existunt rationes.

Secūda conclu.

Secūda conclu.

Prima ratio.

Secūda ratio.

Tertia conclu.

habent ad orandum aptitudinem. Noctis .n. tranquillitas ad orationem inuitat maxime, qua ratione Dauid. Media, inquit nocte surgebam ad confitendum tibi. Quo fit, vt horæ antemeridianæ, quo sunt aurora viciniores, eo sint orationi congruentiores, pomeridianæ vero, quo nocti magis accedunt, eo ad orationem minus apte. Quarto demum id potissimum inde confirmatur, quod cum populus ad eandem laudum celebrationem concurrere deat, nisi tempora statuta essent quibus ad eundem cultum accederent, non possent omnes simul concurrere, neq; scirent quomodo negotia familiaria deberet disponere, vt orationum religioni non essent impedimento. Ex his demum consequitur conclusio tertia, nempe qd & loca sua esse decet quibus eiusmodi laudum Psalmorum que oblatio fiat, cum quod eum cultus res sit sacratissima, locus ille conicrari debet atque a deo vasa vestimenta que & alia ornamenta, quibus maiestatis quæ adoratæ representatio fiat, tum etiam quod cum oratio in communi fieri debeat (nam vbi sunt vnus, duo, vel tres, in nomine Christi congregati, illic se ipse aditum pollicitus est,) nisi locus designatus sit commode orari non potest. Hanc .n. tertiã conclusionem ad iecimus, eo quod brutalis Vvicileff, vt Vvalden. Tom. 3. de sacris, titulo 17. c. 45. refert, templa abominabatur. At quædo historie tam phanæ quam prophanæ cum non vincerent, inde tamē deberent conuinci, quod cum reliquis publicis actibus sua sint loca destinata vt forum ad iudicandum, senatus ad consilia conferenda, & scholæ ad docendum, quin & theatra ad ludos spectandum, nulla ei restabat ratio templorum religionem abnegandi quibus populus in vnum congregatus Deum suū adoraret. Sed ecce argumentum suum. In statu innocentie non fuissent templa sicuti neque vestes, vt nuditas primorum parentum ante peccatum attestatur, Christus autem voluit ad nos ad illum statum reuocare, ergo neque nostrum statum eiusmodi fabricæ decent. Vnde de quam sit brutus hominis syllogismus. Primum quatenus in illo statu aeris inclementia nullam necessitatem tegumentorum induxisset, forsitan propter pulchritudinem & artium exercitium, aliqua fuisset.

Quarta conclu.

Tertia conclu.

Vvicileff Vvalden. Tom. 3. de sacris, titulo 17. c. 45. refert, templa abominabatur. At quædo historie tam phanæ quam prophanæ cum non vincerent, inde tamē deberent conuinci, quod cum reliquis publicis actibus sua sint loca destinata vt forum ad iudicandum, senatus ad consilia conferenda, & scholæ ad docendum, quin & theatra ad ludos spectandum, nulla ei restabat ratio templorum religionem abnegandi quibus populus in vnum congregatus Deum suū adoraret. Sed ecce argumentum suum. In statu innocentie non fuissent templa sicuti neque vestes, vt nuditas primorum parentum ante peccatum attestatur, Christus autem voluit ad nos ad illum statum reuocare, ergo neque nostrum statum eiusmodi fabricæ decent. Vnde de quam sit brutus hominis syllogismus. Primum quatenus in illo statu aeris inclementia nullam necessitatem tegumentorum induxisset, forsitan propter pulchritudinem & artium exercitium, aliqua fuisset.

Arguas.

Vvicileff

Solutio.

sent opificia fabricata. At esto, templa non fuissent structa, nihilominus mortales illi Deum coluissent, atque adeo, ut plus quam credibile est, in vnum ad Deum adorandum laudandumque conuenissent. Quare secundum nostræ naturæ statum necessaria sunt templa, quibus eadem religionem colamus. Sed de huiusmodi probationibus statim latius.

Quarta
conclu.

Quarta conclusio, ad rem maximè propriam. Quæ admodum personas, templaque, & reliqua ornamenta definita esse condecuit & præscripta sic & Psalmos, orationes, ac preces, constitutas esse, fuit ad eundem cultum necessarium. Probat.

Probò
prima.

Quoniam eiusmodi laudum cultum oportuit doctrina maxima & prudentia esse præfinitum, quæ quidem eruditio in singulis esse non potest. Quare opus fuit ab ecclesiæ primoribus immo a toto cætu cui spiritus sanctus præest fuisse inuentum legeque firmum, sicuti & reliquas leges necesse est non a singulis ciuibus, sed a tota republica institui. Secundo. Quia ut in

Probò
secunda.

reliquo cultu sic præcipue in gratiarum laudumque actione, atque in orationibus & precationibus necessarium fuit totum Christianum populum vnitatem representaret, ut hæc maximè ratione, quod ait Paul. vnam fidem vnum baptisma, atque vnum Deum profiteremur. Hæc autem concordia & vnitatis seruari non potuit, nisi Psalmorum corpus & substantia lege constitueretur, quæ esset vniuersis Christianis seruanda. Dixerim corpus & substantia, quia nihil incõgruit, immo est congruentissimum, ut variaz prouinciaz in horarum solutione nonnihil varient, ut ecclesiæ, quemadmodum cam Sapiens depinxit, reginam referat a dextris ipsi assistentem, circumamictam varietate. Hæc de publicis orationibus quantum ad personas & reliquas circumstantias (temporis, locique & modi, tenuiter affirmata, antequam ad quintam cõclusionem de septenario horarum numero descendamus, operæ pretium est firmiori antiquitatis molimine & vallo confirmare ac præmunire. Hæc enim omnia naturali iure & vtriusque testamenti diuino, ac subinde humano corroborantur & constabuntur.

Prima
ratio in

significum est Dei, vniuersos mortales sola eius lege viuentes, ut cumque de deorum varietate perditæ ac impie opinarentur, nihilominus docuit quidquid deorum colerent, sacerdotes esse necessarios, & lucos, templaque & designatas aras, quibus statis horis constitutis que ceremoniis religionem colerent. Cuius bona pars erant psalmos suo more concinere, precesque tam in bellis, quam in quibuscunque aliis negotiis rebusque gerendis ad Deum fundere, cum ut eum sibi propitiarentur, tum ut eidem gratias referrent. Cuius ritus tum alii, tum Valerius Maximus libro primo, capit. primo commemorat, vbi ait. Maiore status solemnesque ceremonias Pontificum scientiæ explicatas curasse, ut prisco instituto rebus diuinis daretur opera, videlicet cum aliquid commendandum esset precatione, aut ex postulando voto, aut gratulatione exoluendum. Neque solum prophanz historiz, immo & sacræ id conseruantur, quippe quæ nõ solum de Abraham, Isaac, & Iacob ante scriptam legem referat altaria Domino extruxisse, verum & Melchisedech diuerso sacerdotii genere fuisse perfunctum, de quo ambigendum non est quin statas Deo laudando haberet horas & ceremonias. At ne diu in prophanz percensendis immoremur, mos antiquæ legis abunde deberet cõnne os hæreticorum obstruere, porro illic. Deus tam attentæ cura etiam dum perdesertum illi mortales castra metantes diuagarentur, tabernaculum fabricari iussit. Ac mox terra promissa poritis magnificentissimum, templum quod omni auro omnimodaque gemmarum varietate splēdesceret. Deinde vnum sacerdotem vestium ornamento insignari, aliosque sacerdotes ac numerosissimam Leuitarum multitudinem, ut Exo. 26. & subsequētibz legitur qui quidem non solum sacrificandi muneri, verum & orandi additi erant. Sed aiunt omnia illa ceremonialia fuisse, atque ad hoc cessasse. Fatemur equidem id quod ceremoniale erat ab usu aboleuisse, sed tamen cum hymnis laudibus & precationibus Deum colere in iure sit naturali positum, non solum hoc aboleri non debuit, immo tanto maiori religione lege Euangelica retineri, quanto excellentius veritas quam vmbra id deprecabat. Omnia enim illis infigura cõiungebant.

Hereticum
templa
aucter
sanctum
Prima
ratio in
peterum
errorē.

bant diuinæ veritatis corporis, & sanguinis Christi quæ sub sacramento nostris re-
plis continetur, adoratur, & colitur. Quo
autem ex his ad nostram Euangelicam le-
gem descendamus, a templorum religio-
ne sumamus exordium, quæ cum sint pu-
blicarum orationum loca, hæreticis non
placent. Atamen quam Christo placuerint,
testatur ipse est, non solum paruulus
ad templum crebro delatus, & cum esset
vir illuc ad festa creberrime conscendens,
verum & flagellorum verberibus negotiato-
res inde depellens, eisque improperans quod
domum patris sui domum negotiationis
facerent Ioann. 2. Et apud Lucam expres-
sus. Domus mea domus orationis est. Eadem
enim est domus patris & sua, quia ea-
dem orandi religione trinitas in ea colitur.
Namquam fuerit Deo gratum in tem-
plis habitare, patefecit ipse 2. Regu. 7. vbi
quasi conuictus ait. Neque enim habitaui
in domo ex die illa qua eduxi filios
Israel de terra Aegypti vsque in diem hæc
sed ambulabam in tabernaculo & in ten-
torio per cuncta loca que transiui cum om-
nibus filiis Israel. Quare ergo fronte hæreti-
ci negare possunt orationis domos quas
Deus olim tanti fecit, & Deus idem Chris-
tus ab omni negotiatione se motas huic
muneri sacratas esse voluit? Quin vero &
ipsum proculdubio creditur constitutas
habuisse orationes quibus utebatur. Con-
fueuerat enim vt habetur Luc. 6. pernocta-
re in oratione Dei. Et Marth. 26. habetur
quod hymno dicto exiit in templum orare. Qui-
bus verbis certus designatur hymnus quo
in gratiarum actione utebatur. Et Luc. 18.
Oportet, inquit, semper orare & non desic-
cere, quod vt supra de alio Pauli. Sine in-
termissione orare, diximus, intelligi nequit
nisi de orationibus quæ stans horis dicuntur.
Et 1. ad Corinth. 11. ait idem Apostolus.
quod omnis vir orans aut prophetans ve-
lato capite, deturpat caput suum, mulier
autem non velato. Vbi secundum Ambrosium
& alios interpretes iam tunc tempore Apo-
stolorum mos erat Christianis præscri-
ptum verbis tum fidem cõfiteri, cuius Sym-
bolū ipsi constituerunt, hoc n. appellat. p-
phetare, tum etiam certis orationibus ora-
re idque manifeste confirmatur ex illo Lu-
11. quod Apostoli tanquam rem arduam ne-
que omnibus per viam vno ore petierunt

à Domino, dicentes. Domine doce nos o-
rare sicut docuit Ioan. Discipulos suos. Et
subdit. Sic autem vos orabitis. Paternoster
& cetera. Haud ergo negari potest quin Apo-
stolorum tempore essent certæ orationes
constitutæ. Sed aiunt hæretici. Non fuit
nisi illa quam Christus docuit, Pater nos-
ter. Profecto falsum est. Alias enim qua-
spiam designat Paul. 1. ad Timot. 2. vbi
ait. Obsecro igitur primum omnium fieri
Obsecrationes, orationes, postulationes,
gratiarum adiones pro omnibus & pro
regibus & cetera. Duo enim illic designantur.
Primum quod essent differentes modi
iam tunc constituti. Secundum quod
hoc clerico potissimum incumberet. Vnde
Chryso. eodem loco. Quod, inquit, est
hoc? Primum omnium, hoc est in cultura
quotidiana & hoc primum sciunt presby-
teri qualiter orationes per vnam quam-
que diem fiunt & sero & mane. Et Isidor.
lib. 1. de officijs cap. 8. præcibus nobis Do-
minum deprecari Christus Dominus &
docuit & constituit. Cum enim Apostoli
nescientes orare petierunt à Christo, dicen-
tes, doce nos orare id est compone nobis
preces quas Christus statim docuit exinde
producta est consuetudo ecclesie. Vbi præci-
bus instat earum quas instituit Christus,
quas quidem primi Greci ceperunt com-
ponere. Per hæc ergo Isidori verba dilu-
i hæreticorum arguitur videlicet non esse
utendum alia oratione præter illam quam
Christus protulit. Haud n. intentio Chris-
ti fuit, ad illam præcisè sic populum con-
stringere vt neutiquam aliam adhibere fas
esset. Sed ecclesie proposuit exemplar, vt
quidquid orationum aut precationum &
laudum institueret, ad aliquod illorum
membrorum reduceretur. Quare laudum
psalmodia refertur ad id Sanctificetur no-
men tuum? Petitiones autem gratiæ & re-
missionis peccatorum ad illud, Adueniat
regnum tuum, &c. Christo ergo orationem
toti populo necessariam congruebat insti-
tuere, reliquas vero ecclesie instituendas
illius instar commisit. Hic autem publicus
orandi modus, cum vt supra dicebam, do-
ctrina & arte esset persoluendus, certas per-
sonas quibus id incumbere exigebat, qua-
les sunt clerici. Vnde idem ipse Apostolus
in prioribus ad Corinth. cap. 14. cum conueni-
tis, inquit (nempe ad publicas orationes)

Confir-
matio.
suffugiū
hæreticorum.

Chryso.

Isidor.

vniuersis

vnusquisque vestrum psalmum habet, doctrinam habet, Apocalypsim habet, & cetera. Quasi dicat, vnusquisque diuersum incumbit munus, vt scilicet alij psalmos intonant, alij doceant, alius scilicet concionator, apocalypsim, hoc est reuelationem, interpreteatur. Vnde subdit, siue lingua quis loquatur secundum duos aut multum secundum tres, id est illi qui publice horas soluunt, ordine, numero, & vicissitudine id exequatur. Si vero non fuerit interpretes, taceat in Ecclesia, sibi autem loquatur, id est, qui non habuerit munus loquendi aut cantandi, alios aufcultet, tacitus Deum oret. Ecce circa conclusiones quatuor in capite prefixas quam omnes ab antiquo fundamenta trahant, nimirum ab Apostolorum tempore, nempe & personas fuisse ad orandum decretas, & psalmos, & templa, atque orationes certas. De temporibus autem atque diei horis ad orandum constitutis, quod presentis disputationis precipuum est punctum, adhibetur demum conclusio quinta. Septenarius numerus horarum Canonicarum, vt antiquissima est Ecclesie institutio, ita & congruentissima atque decentissima, nempe vt post matutinarum nocturnum officium horae diuinae sex sint numero, videlicet prima, tertia, sexta, nona, vesperti, & completorium.

Quinta
conclu.

Et primum quod nocturnum officium ab Apostolorum seculo originem duxerit testatur Hieronymus super illud Matt. 25. Media nocte clamor factus est. Ait enim quod cum traditio Iudaeorum esset Messiam media nocte venturum, in similitudinem Aegyptij temporis quando Pascha celebratum est & exterminator venit, traditio Apostolica vteretur permansit, vt in die vigiliarum Pascha ante noctis dimidium populos dimittere non liceret spectantes aduentum Christi. Vnde & Psalmista dicebat, Media nocte surgebam ad confitendum tibi super iudicia iustificationis tuae. Haec ille. Sed quando in hunc Psalmi versiculum incidimus, multi alij sunt eiusmodi, quibus nocturnarum laudum officium commendatur. Ait enim alibi idē Psalmes, Lauabo per singulas noctes lectum meum. Et alibi: Bonum est confiteri Domino & psallere nomini tuo Altissime. Ad annuntiandum mane misericordiam

Hieron.

tuam & veritatem tuam per noctem. Atque alibi, Memor fui nocte nominis tui Domine. Et quod in Completorio canimus, In noctibus extollite manus vestras in sancta, & benedicite Domino. Non ergo ab Apostolis tantum mos nocturnae orationis originem duxit, sed a prophetarum oraculis. Praeterea & eundem nos more Christus institutor noster re ipsa docuit. Erat enim in oratione pernoctans, vt Luc. 6. refertur. Et vt habetur Matth. 26. media nocte in montem Oliueti ad orandum exiit, vbi discipulos increpans, quod non profecerat vna hora secum vigilare, & a Iuda traditus est, & a Iudeis captus. Quae quidem mysteria omnino deberent Christianam populum in nocturnis orationibus continere. Igitur quoniam vviciffinita, vt eodem cap. 25. idem Thomas vvalden refert, huiusmodi nocturnos psalmos conturbant, causantes quod cum nocte ad quietem nobis Deus indulgerit, nos iam vigilijs infidentes, religionem Christianam grauem redimus, ut eorum blasphemiam coneramus, respondemus. Primum eandem nocturnam quietem, vt supra diximus, ad contemplationem, atque adeo ad orationem naturaliter inuitat, eo quod tunc sensibus a suo usu cessantibus mens introrsum pacatior est. Secundo & Prophetarum oracula, & Christi exemplum eiusdem rei nos admonent. Sed tertio, quod in primis ducendum est, id antiqui patres ob id sanctum duxerunt quod in primitiua ecclesia infestissima erant nocturnae demonum incursiones, contra quas idem coeternas uigilias orationibus instructas instituerunt, vt lib. de Offic. cap. 19. peregrinogre tradidit Isidorus. Milites namque in exercitu, sicuti & in navi nauae, quarum stationes nocturnas ordinat quas uigilias appellant, nimirum singulas tribus horis durantes. Tres enim horas ab occasu solis quando sopor cubare homines cogit, primam uigiliam appellant, & deinceps usque ad mediam noctem, secundam, & a media statim nocte appellant tertiam, atque deinde usque ad diluculum quartam. In quibus alijs dormientibus, alij excubantes inuigilant. Huius ergo instar in primitiua ecclesia, nimirum ab Apostolorum seculo, clerus in tres partes diuidebatur, quarum una in prima uigilia primum canebat

Obie.

Vnde

conclu.

conclu.

conclu.

conclu.

conclu.

conclu.

conclu.

conclu.

conclu.

conclu.

conclu.

conclu.

conclu.

conclu.

conclu.

conclu.

Soto
de Iustitia
& Iure
Legibus
Dicitur
13

primiti- nebat trium psalmodum nocturnum, &
ua eccle- alia in secunda secundum, atque alia in
sia. tertia tertium, vt tam in singulis quam
in omnibus trinitatem profiterentur, ac
demum diluculo in quarta vigilia omnes
simul ad laudes concinendas conuenie-
bant. Vnde Augustin. de verbis Domini,
fermo 14. Venit inquit ergo Dominus ad
visitandum discipulos suos qui turbantur
in mari quarta vigilia noctis. Quarta vi-
gilia noctis extrema pars noctis est, vigilia
vna tres horas habet, ac per hoc nox qua-
tuor vigilias. Et ne hæretici putent eius-
modi vigilias sanctorum patrum inuen-
tum fuisse, perspiciant in ipsissimis Chri-
sti verbis fundamentum habuisse, vt est
videre & Luc. 12. vbi secunda & tertia vi-
gilia nominatur, & expressus Marc. deci-
matertia Vigilate enim, inquit, nescitis
enim quando Dominus veniat sero, hoc
est prima vigilia, an media nocte in galli-
cantu, hoc est secunda aut tertia, an mane,
hoc est hora laudum necum venerit re-
pente inueniat vos dormientes. Quod au-
tem vobis dico, omnibus dico, vigilate
His ergo instructa edocitaque ecclesia, suas
stationes atque vigilias collegit. Vnde
Valerianus lib. 1. capitu. de matutinis. Vi-
gilia, inquit tribus horis dispertimus no-
cturnis, vt non solum verbo, sed & facto
tres vigilias prædicemus, de quibus ait Do-
minus. Beati sunt serui illi quos cum ve-
nerit Dominus inuenerit vigilantes. &c.
Qua de re cum Vigilantius hæreticus il-
lius esset perfidæ auctor, quod nox quie-
ti & somno indulgenda esset, non autem
orationibus terenda, ista occasione Hie-
ronym. vt in epistola ad Riparium vide-
re est, peruerso nomine pro Vigilantio
eum Dormitantium appellauit. Ait quip-
pe. Quod dicis eum execrari vigilias, facit
& hoc contra vocabulum suum, vt velit
dormitare. Vigilantius, & non audias Sal-
uatorem dicentem sic. Non potuistis vna
hora vigilare necum? Quapropter sequē-
ti statim epistola appellat eum Dormitan-
tium. Vnde idem Hieronym. ad Eustochi-
um virginem. Bis, inquit nocte terque
ad orandum surgendum est. At vero quo-
niam postmodum aucto clerico tantum pō-
dus humana imbecillitas ferre nequirit,
uicissitudo illa cessauit & à toto simul cle-
ro tres omnes nocturni cum laudibus vna

cani cepti sunt, idque in diebus festis, nam
in profectis non canitur nisi vnus, sicuti &
in Paschali tempore. Et quamuis alij pri-
mam vigiliam elegerint, alij vero tertiā,
plurimā tamen ecclesiarum ac religionū
mediam noctem constituerunt tanquam
orationi, iuxta Davidis testimonium,
aptiorem. Haud quippe vt Ambro. su-
per Psal. 118. auctor est. inconulto di-
xit, Media nocte tūc enim seruet carnis il-
lecebra, coquatur cibus, potusque digeri-
tur. Qua occasione tentator multis ten-
tamentis & carnem illidit & animum oc-
cupat. Hæcille. Vnde Petro inter punctū
mediæ noctis & galli cantum ardor fidei
refrigit, & calori temporalis ignis ad-
motus Christum negauit. Quocirca huius
temporis relaxatio non tam facile aut pe-
ti aut concedi deberet. Fere enim iam
cathedrales ecclesie sanctum illum pric-
scorum rigorem remittentes indulta ab
Apostolica sede impetrant maritinos
psalmos appetente nocte soluendi. Sic
enim omnia labascunt. De horis autem
diurnis testimonia quoque sunt & ratio-
nes non minoris energie. In primis tres
horæ, nempe tertia, sexta, & nona vi-
uentibus ipsis Apostolis celeberrimæ erāt
ad orandum. Extat enim Act. 1. memo-
ria, quemadmodum post ascensionem
Domini Apostoli essent Hierosolymis
vnanimiter in oratione perseverantes, ne
que dubium sit quin in oratione solen-
ni, quæ sicut modo in choro ab omni-
bus celebrabatur. Vnanimiter enim non
tantum cordium vnitatem, verum & vo-
cum concordiam designat, ac tamen ho-
ra tertia, vt 2. c. legitur. Spiritus sanctus il-
lis apparuit, linguarum cordiumque in-
flammator. Quocirca ambigi non debet
quin illa tunc hora destinatos psalmos di-
cerent. Qua de causa ecclesia illo tunc
vitur hymno. Nunc sancte nobis Spiri-
tus, &c. De sexta vero legitur Actuum 10.
nimirum vbi Petrus refertur circa horam
sextam in superiora vt oraret, ascendisse.
Sed de noua mentio etiam fit Act. 5. Ha-
betur enim quod Petrus & Ioannes ascen-
debant in templum ad oram orationis
nonam. Quin vero eandem horas more &
vfu Hebræis fuisse celebratas, præter con-
iecturam quæ maxima est, auctores non Cypria-
desunt qui astruant. Cyprianus namque nus-

Ambr.

De ho-
ris diu-
nis testi-
monia è
sacris ac-
cessita.

Atq.
Domi-
us, in
a fan-
go ab
ratio-
ora-
Chri-
Eiar
6. re
a no-
exi-
a tra
idem
num
onti-
t co-
n re
con-
m ad
iam
stia
phe-
mi,
a de-
ood
ens
Pro-
um
qñ
Ter-
nes
li-
de-
po-
in-
re-
in
hor
lis
ois
olis
ri-
eps
& a
at-
m.
i-
Rōdri-
r, fici-
ca-
uini

in calce lib. de oratione Domenica. In orationibus, inquit, celebrandis inuenimus obseruasse cum Daniele tres pueros in fide fortes, & in captiuitate uictores, horam tertiam, sextam nonam. Alludit tum ad illud Daniel. 2. quod illi tres quasi ex yno ore laudabant, glorificabant, & benedicebant Deum. Et ad id potissimum Daniel. sexto ubi refertur quod contra Hierusalem, ter, in die flectebat genua sua, & adorabat confitebaturque coram Domino Deo suo sicut & ante facere consueuerat. Erat enim prophetis solennis, fixis stansque horis concinendi vsus. Vnde Primi Reg. 10. ait Samuel Sauli. Cum ingressus fueris ibi urbem, obuium habebis gregem prophetarum descendentium de excelso, & ante eos psalterium, & tympanum, & tibiam, & ciharum, ipsosque prophetantes hoc est, Spiritu prophetico psallentes. Et insiliet in te Spiritus Domini & prophetabis cum eis. Vnde in prouerbium exijt. Nunquid Saul inter prophetas? Addit præterea illic Cypria. Illis tribus horis mysterium trinitatis fuisse præsignatum, quod in nouissimis temporibus manifestandum erat. Eundem prorsus horarum numerum scilicet tertie, sextæ, & nonæ, in eodem Daniele fundat Isidorus libro 1. de Offi. can. 19. Illo ergo tunc Apostolorum seculo non reperitur mentio nisi illarum trium horarum ante meridiem, prima sub tacita. Quare Hierony. super eodem loco Dan. 6. Has, inquit, tres horas, scilicet tertiam, sextam, & nonam, ecclesiastica traditio intelligit. Hæc ille. Coniunctio nanque quod illo tunc tempore quo ter ad nocturnos psalmos surgebatur, laudesque in aurota cantabantur, superflua ducebatur alia hora usque ad tertiam. Vnde idem Hieron. ad Eulio. de horis ad orandum diuisis loquens, horam inquit tertiam, sextam, nonam diluculum quoque & vesperam, nemo est qui nesciat. Vbi diluculi nomine laudes forsitan intelligi. Et qua coniecturis agere pergamus Cassianus libro 3. de institutis monachorum capitu. 4. cuius Isidorus meminit li. 7. de Offi cap. 23. Sciendum, inquit, hanc matutinam que obseruatur in occidentis vel maxime regionibus canonicam functionem nostro tempore nostroq. monasterio primitus institutam. Matutinã et

go fortè appellat quam nos primam. Quo etiam refecti videtur verbum Cypriani loco citato. Sed nobis fratres dilectissimi præter horas antiquitus obseruatas orandi, nunc & spatia & sacramenta creuetur, nam & mane orandum ut refectio Domini in matutina celebretur. Antiquas ergo horas appellat tertiam, sextam, nonam, cui addit & primam. Atqui horæ iste per diuisionem artificialis diei sunt intelligendæ ut quocunque anni tempore ab ortu solis incipiat prima. Tertia autem finitur in tertia diei hora, & sexta etiam ab eodem solis ortu. Sic enim intelligendæ sunt illæ horæ Matth. 20. nempe quod patet familias exijt summo mane conduce-re operarios, deinde hora tertia atq. hora sexta. De vespere autem & completorio ait loco citato D. Hierony. neminem esse, qui nesciat, quasi res esset antiquissima & vniuersis Christianis receptissima. Atqui de completorio ait loco citato Ambrosius venire illi in mentem auium recordationem quæ cum eunt cubitum quasi peracto late munere, æthera cantu mulcere consueuerunt. Quod velut à surgente & occidente die semper inflaturare consueuerunt, ut vel de cursu vel ad otio nocturno diurnoque tempore, iustas laudes suo referant creatori. Vnde magnum inuentium excitandæ deuotionis sumendum nobis est. Igitur ut que dispersim commemorauimus, collectis ad nostrum confitmandam conclusionem applicemus. Tribus de causis septenarius iste numerus canonicus instinctu Spiritus sancti sanctissimus est Christianæ familie. Prima eadèq. ad literam potissima, ut iuxta Christi præceptum & Pauli monitum, fugis nequa intermissa in nobis persistat Dei memoria, lausq. & gratiarum actio, ac demum deprecatio & fauoris petitio. Nam cum in die naturali sex sint horarum ternarij, cum in singulis statos habemus psalmos, perpetuo circulo in oratione psalimus. Mox & Trinitatem que nostræ est fidei confessio, in his quibusq. horis profitetur, nam paratione eodem numero & psalmos & orationes distribuimus. Accedunt deinde oratio & mysteria, tum alia, tum etiam Christi, quæ glossa colligit super c. presbyter de celebra. Missar. Quod quidem est Concilii Agathen. celebrati sedente Zozimo Papa,

Horarum diurnarum numerus in veteri testamento fundatus. Isidorus Hiero.

Cassian. Isidorus

SOTO
de Iure
Legibus
DIE
13

Papa, sub anno Domini quadringentesimo vigesimo, ubi prædictæ omnes horæ tam diurnæ quam nocturnæ persolui iubetur. Cauenda autem est deceptio ne quis putet, ut hæretici blasphemare attentant, tunc primum fuisse institutas. In hoc enim superiora adduximus testimonia ut eas de antiquitate & tempore Apostolorum deducere. Quæ re illic tanquam res antiqua confirmatur. Mysteria autem sunt quod septem existunt hebdomadæ dies, quibus mundus fuit creatus, septemque Spiritus sancti dona, quibus re creatur, ac septem mundi ætates, quibus duraturus est, septemque adeo petitiones dominicæ orationis, quibus eadem dona postulamus. Christus autem matutinali hora captus est, & per reliquas diei passus. Unde versus: Hæc sunt septenis propter quæ passimus horis: Matutina ligat Christum, qui crimina purgat: Prima replet sputis, causam datur morti: Sexta cruce nectit, latus eius nona biperit. Vespera deponit, tumulo completa reponit. Ex his ergo cum sitis quæ dicta sunt colligitur, septem esse Canonicas horas, secundum illud Psalm. Septies in die laudem dixi tibi. Accipitur enim illic dies pro naturali, ut noctem includat. Quæ re non sunt audiendi qui matutinam a laudibus separantes, octo connumerant.

Ad primū arg.

Ad primum igitur argumentum supra obiectum Vvicleff, vsque adeo negatur horarum canonicarum pensum graue esse, ut affirmemus esse suauissimum. Ad illud autem quod insinuat non esse in ecclesiæ facultate aliquid sancire, quod in altero duorum testamentorum expressum non sit, plura respondemus. Primum illud est hæreticum fundamentum, atque illius bestie quam Ioan Apocaly. 3. vidisse scripsit quæ cum agnus videretur cornua gerens in fronte, draco tamen erat. Super quo loco ait August. serm. 111. hæreticam illic ecclesiam significari, quæ cum ceu agnus Christi, duo in fronte cornua, hoc est, duo testamenta præ se ferat, draconis tamen morfu Ecclesiam Catholicam dilacerat. Hæc ille. Habet enim ecclesia catholica potestatem a Christo Apostolicam qua leges possit condere, quas vel ex sacra pagina elicit, vel ad Christianorum ornamentum necessarias ducit. Instar nimirum

August.

August. serm. 111. hæreticam illic ecclesiam significari, quæ cum ceu agnus Christi, duo in fronte cornua, hoc est, duo testamenta præ se ferat, draconis tamen morfu Ecclesiam Catholicam dilacerat. Hæc ille. Habet enim ecclesia catholica potestatem a Christo Apostolicam qua leges possit condere, quas vel ex sacra pagina elicit, vel ad Christianorum ornamentum necessarias ducit. Instar nimirum

Apostolorum qui suis vestimentis iumentum strauerunt quibus Christus Hierosolimam ingressus mollius incederet. Ait quippe super eodem loco Hierony. quod vestis Apostolica, vel doctrina virtutum vel editio scripturarum intelligi potest, sicut ecclesiasticorum dogmarum varietas quibus nisi anima instructa fuerit, seclorè habere Dominium non meretur. Et Anselmus: Vide inquit quod super iumentum ponebant Apostoli vestimenta sua, sed cetera Iudaica turba sub iumentum pedibus quia mandatis Apostolorum instruitur, & ornatur. legis autem antiquæ mandata conculcamus, dum carnales obseruationes & circumcisione reprobamus. Adde quod Ecclesia non solum intus per Spiritum sanctum edocet, sed viua voce Apostolorum Christi illustrata eiusmodi horarum religionem amplexa est.

Anselmus.

Ad secundum respondetur quod in orationibus priuatis non est opus est voce, sed satis est mente orare, nisi ad excitandam deuotionem. Quod autem Christus & Paul. secundum ipsum ait, Spiritu & mente orandum, nihil aliud edocet quam quod orantis psallentisque vobis non debet esse sicut auium garritus, sed mente & spiritu plena. Tertium argumentum ar. 3. plenius dissoluetur, ubi monstrabitur clericorum sacri initiatorum officium, etiam si curam gerant animarum, esse horarum munus persolvere.

Ad secundū arg.

Ad tertium arg.

ARTICVLVS II.

Virum congruens sit & decorum ut horæ Canonicæ, Psalmorum Hymnorumque alio cantu psallantur.

Post horarum Canonicarum substantiam, & institutionem subsequitur modo explorare virum canticis & hymnis sint persoluendæ. Nam idem Vvicleff, ut eodem tomo. 5. cap. 16. Thom. Vvalden. refert, de hoc catholicos subsannaba, quod alio cantu laudes & preces ad Deum inlamarer. Quam quidem hæresim Lutherani suscitauerunt, obridentis ceu ridicolis nobis quod vocibus in templis obstreparamus Deo. Argumentum istorum est quod Deus non est sordus Soto, de Iust. & iu. Qqq aut

Vvicleff Vvaldæ. Primū argum.

aut dormiens ut clamoribus nostris, quibus excitetur, indigeat. Quocirca nos Baalaticos appellant hoc est sacerdotibus Baalimiles, quos vt 3. Reg. 18. refertur, deridens Elias vt alius in clamarerit irritabat subdens: Deus enim vester forsitan cum alio loquitur, aut in diuersorio est, aut in itinere aut certe dormis, vt excitetur. Et eadem inter illos agerem quandoque de eadem re sic conueniebant. Nunquid si tu cum Cesare Cantando colloqueris, aut aliquid ab illo alacris vobis & musico artificio deprecere, non deridiculus es? Quid ergo coram Deo facere non veremini quod non auderetis coram Cesare? Secundo arguitur exemplo illius matronae Samuelis matris, quae vt initio lib. 1. Regum refertur, pressis labijs adeo silenter orabat, vt temulenta apparet. Quod quidem exemplum quasi orantium figura inter sanctos celebratissimum est. Vnde auctor imperfecti humilia 13. Possumus inquit intelligere, vt ostium domus, os corporis, vt non clamosa voce oremus Deum, sed desiderio tacito. Nam clamosa inquit oratione multa mala nascuntur, maxime haec tria. Primum quod clamosa voce orans non credit Deum. vbi que esse & secreta audire. Secundum quod mysteria secretarum suarum petitionum, quae forte non oportebat alterum praeter Deum scire, auribus honorum & malum audienda committit. Tertium denique quod clamose orans alterum iuxta ipsum astantem orare non sinit. Id quod experientia testatur. Nam dum in ecclesia canitur, non possunt astantes orare, vocibus eorum sensus rapientibus. Accedit postremo quod musica qui seculares in suis festis vtitur, sacra prophana videntur. In contrarium est autem illud Dauidis Psalm. 149. Cantate Domino canticum nouum. Et rursus, Laudent nomen eius in choro, Cui accedit & Concilium Toletanum quartum de consecratione, dist. 1. vbi vbi sunt. De hymnis canendis & Saluatoris & Apostolorum habemus exemplum.

Cum tantopere isti rerum nouatores & ecclesiasticarum rerum perturbatores ecclesiasticos cantus, vt modo dicebam, propellere a Christiano actu contendant, non satis rei praesenti fecissemus nisi hunc

addidissemus articulum de quo S. Thom. 2. 2. quaest. 91. non nihil tenet. Ad quem vnica eademque ecclesiae receptissima respondetur conclusione. Cantus ecclesiasticus quibus horae Canonicae solemniter celebrantur, vt in ecclesia sunt optima ratione constituti ita sunt & anacronismi. Et quo rationibus testimonia clarescant, ab ipsis nobis sumendum exordium. Sed est cum primis adnotandum, horas Canonicas in quibus religio colendi Dei consistit, tres habitudines inter nos & Deum continere. Prima est diuina laudatio, quam quidem ei propter seipsum tanquam summo bono debemus. Haec enim de causa illa a nobis debetur confessio, quod sit summe infiniteque bonus, iustus, misericors, & ceterae adeo cuncti potens omniscius, & quid quid boni in rebus existit immensa sua continet essentia, & propterea concinimus ei Hymnos, & Psalmorum laudes. Secunda earundem horarum ratio est vt quidem quid nobis ad vitam salutemque tam temporalem quam spiritualem necessariam est, ab ipso petamus, contentes nos suas ipsius esse creaturas, atque nihil nobis boni nisi ab illo posse contingere. Tertium denique officium quod illi orando perloquimur est gratiarum actio pro receptis beneficiis. Hoc autem supposito, rationibus pluribus demonstratur conclusio. Primum enim omnium laudum conditio adeo canis non repugnat vt maxime ei congruat. Nisi naturale hominum ingenium consilium, inde heroica carmina ortum habuerit vt ipsi sonoro metro decurrentibus Heroum laudes & gesta canerentur. Quod & Poeta Aeneidem principio significans ait Arma virumque canon. Quae Arilios. Poli. cap. 5. & Boetii. in Prolog. Musica, per multum Musicam commendant, seu rem ad morum affectus plurimum conferentem. Immo vero, vt secundum subiectum argumentum, symphonia in euismo di canendis laudibus adeo est naturalis, vt etiam auctori ipsi natura in caelis eodem modo concini referantur. Vnde Apocal. 4. de sanctis animalibus refert Ioannes quod requiem die ac nocte non habebant, dicentia. Sanctus, Sanctus. Vnde in Missae Praefatione seipsam ecclesia conortatur vt quemadmodum caeli caelorumque uirtutes, Cherubin quoque & Seraphin sociata exul-

SOTO
de Iure
Legibus
DIE
13

Arg. 2.

Postre-

mū arg.

Concil.

Toletanum.

4. dist.

1. vbi

sunt

exemplum.

exultatione clamare non cessant ita ipsa cum eis concinat. Quare & Deo supplicat ut suas etiam cum illis voces admitti iubeat dicens Sanctus Sanctus, &c. Quapropter non immerito sunt qui fateantur veris vocibus, licet supernaturalibus, Deū in caelestibus laudari. Atque rei huius testimonium terris angeli, desuper attulerunt, ubi pastoribus natu Domino, non solum cum splendore diuinæ gloriæ affulserunt, verum & cantates intonarunt Gloria in excelsis Deo. Vnde circa finem secūdi libri de Epiphā. Gregor. Cum pastoribus inquit, Tenebare, cum Angelis hymnum dicitur cum Archangelis choros ducit. Sit nobis ista communis solennitas terrestribus communis. Quia ergo oris impudentis heretici hæc laudem preconia negare possit? Hæc enim de causa militant ecclesia, nempe quo societatem cum triumphante in vitam referat, in duos choros clerum partiur, qui alter nis vocibus laudes intonent atque altero sedente alter stet, videlicet ut qui stat, militantium aciem respiciat, qui vero sedet, triumphantium requiem. Quare cum uterque alteri respondeat, ambo, nempe angelicus atque humanus chorus eundem Deum pulcherrima concordia venerantur. Tertium post mortalium naturam & immortalium conditionem argumentum sumitur ab antiqua lege. Eundem nanque canendi ritum eodemque diuino numine affusus Dauid, psalterium cithara composuit quo canere diuina mysteria consueuerat. Cantabiles enim, inquit, mihi erant iustificaciones tuæ in loco peregrinationis meæ, Quo quidem ritu non solum Deo quidquid animo gerebat intumebat, verum & ad depellendos obsefores demones viebatur ut patet primo Rex. 19. Nimirum futuram ecclesiam admonens, ut Psalmodum concentu insultantes demones fugaret, Quocirca & in domo Dei, ut legitur primo. Paralipom. 14. quatuor millia Psaltes constituit, canentes Domino in organis quæ fecerat ad canendum. Ob idque Psalmo. 148. & duobus sequentibus omnimode sanctos Dei admonet, ut haminis & canticis, omnique musico instrumeto. Deo laudes resonent. Accedunt & in rei confirmationem celeberrima illa spiritualia cantica

quæ sancti Prophetæ & Patres illius legis spiritu Sancto dictante cecinisse leguntur, & nunc ecclesia per hebdomadam concludit. Vt cantica Moyfi Annæ, Delboræ, Isaia. Ezechia, cæterorumque Prophetarum. Neque est cur quispiam reclamet, cantiones illas templo illis non nostro congruere, nam cum illud figura fuerit nostri multo nos magis condecet. Vnde, quod quartum sit argumentum, cum Christus Hierosolymam ingreditur, ubi ingressus in ecclesiam nostram designabatur, concentu puertorum psallentium & cantantium. Hosanna fili Dauid, exceptus est. At que obmurmurantibus Iudeis Dominum que interpellantibus qui illo tacere iuberet, respondit. Si tacuerint lapides clamabunt. Igitur si hora Canonice quatenus laudes diuinæ sunt existimetur, congruentissimum est ut canticis persoluantur. Quod si ut gratiarum actiones proferantur, non minus eis cantio congruit. Id quod Christo ipsi, ex quo quintum sumitur argumentum, in more & vsu fuisse testatur. Matth. 26. ubi postremam enarrans cœnam ait. Et hymno dicto exierunt in montem Oliueti. Vnde colligitur Christum cum suis gratiarum actiones cantando fecisse.

Quarta ratio.

Gregor.

Tertia ratio.

Isidorus

August.

Ait cum Isidorus libro sexto Etymo. ca. 34. quod hymni sunt cantica audantium Deum. Quare si sit inquit laus, & non Dei non est hymnus, & si sit & Dei & laus, & non canetur, non est hymnus. Qua de re August. in illo libello quem de laude spiritualium canticorum inscripsit, ex eo quo Zacharias hymni voce prophetauit & Angeli Gloria in excelsis Deo, intonarunt, & pueri Hierosolymie Hosanna inclamarunt, & Christus hymnum cum discipulis conciuit, sic colligit. Quis iam habito tali documento de psalmodum & hymnorum religione dubitauerit? quando ille quia caelestibus adoratur, & psallitur ipsum cum discipulis hymnum cantasse perhibetur? Et Ioan. inquit in Apocalypsi, refert se spiritu reuelante vidisse & audisse vocem aquarum multarum, & tonitru multorum dicentium Halleluia. Hæc August. Neque vero si solemnem orandi religionem sub precum ratione mediteris, decris Apostolicum exemplum, ut canora melodia fiat. Est nanque sextum argumentum

Qqg 2 id quod

id quod Actu. 16. legitur, nempe quod cum Paulus & Silas in carcere custodirentur, adorantes media nocte laudabant Dominum, nimirum suam causam illi proponentes. Et audiebant eos qui in custodia erant, & subito terræ motus factus est magnus, omniaque ostia aperta & omnia soluta vincula. vbi secundum Bedam alia terra habet quod hymnum dicebant. Quo loco hymnorum psalmodiarumque vim idem doctor annotauit, admonens vt qui cunque fidelium intentiones varias inciderit cum Paulo & Sila, inter carceris tenebras hymnizet, & cum Psalmista Domino canat. Tunc presidium meum à pressura quæ circumdedit me. In qua item Apostolica auctoritate illorum trium differentia meditata est, nempe hymnorum, psalmodiarum, & canticorum, quam & ad Colossen. tertio repetit, vbi ait. Commemorate vosmetipsos psalmis, hymnis, & canticis spiritualibus, in gratia cantantes in cordibus vestris. Quo loco suis annotationibus Hieronymus. Hymnis, inquit, vt trium puerorum, psalmis, vt Dauid, canticis vt Moyse & aliorum, Hæc ille. Canticum enim simplicem vocum intonationem designat, hymnus carmen, psalmus vero est, qui instrumentum musico psallitur.

Beda.

Adde & quod ad Ephes. quinto idem admonet Apostolus. Implemini enim inquit, Spiritu sancto, loquentes vobismet ipsis in psalmis, hymnis & canticis spiritualibus. cantantes & psallentes in cordibus vestris Domino, gratiam agentes semper pro omnibus in nomine domini nostri Iesu Christi. Vobis inquit metipsis, id est in choro vestro alternis vocibus, & in cordibus vestris hoc est vt spiritus ex corde profectus cantum viuificet. Antiphonas vero, vt Isidorus libro primo de offic. cap. septimo auctor est, Græci primi composuerunt, quos postea Ambrosius, imitans Latinas excogitauit. Sicut & Hymni, vt Eusebius libro primo Ecclesiasticæ historiæ. ca. 18. refert, in conuentibus S. Marci in Alexandria compositi sunt multi, quibus & idem Ambrosius & Hilarius plures addiderunt, vt illic cap. 6. ait Isidorus.

Argu. 7.

Respondoria vero ibidem Isidorus cap. 8. tradit ab Italibus longo ante tempore sunt reperta, & in sic vocata quod vno canente chorus consonando respondeat. Lectio

nes enim, vt de institutis clericorum, cap. 80. ait Rabanus, antiquissima religio iudeis deriuata: traditio est vt choro sedente, ab vno stante legantur, qua finita chorus concinendo respondeat, & inde dicta sunt responsoria. Quin vero, vt Calliodorus libro decimo historiæ partitæ refert, Ignatius Antiochiæ Syria tertius post Apostolum Petrum episcopus, atque adeo cum ipsis Apostolis conuersatus, vidit Angelorum visionem quomodo per antiphonas sanctæ Trinitatis dicebat hymnos, itaque modum visionis Antiochiæ probatur tradidisse ecclesiæ, & ex hac ad cunctas transiit ecclesias. Multa denique alia commemorari possent, quibus antiqua hæc ratio laudandi, Deum canticis confirmaretur, quatenus ad naturam rei antinet laudandi, deprecandi, & gratias agendi. Sed illis prætermisiss ad alios arguendi locos descendamus, qui ex parte nostra sumuntur. Ceterum enim ecclesiasticæ, præterquam quod si commode Deus laudatur, permagnam habent energiam ad nostram excitandam deuotionem.

Nam cum sensus sit mentis organa quos musica suapta natura de mulcet, illa ratione mens in sublime rapitur ad diuinam maiestatem contemplandam. Vnde Rabanus de institutis clericis. cap. 76. Psalterium inquit idcirco cum melodia cantilenarum suauium ab ecclesia frequenter quo facilius animi ad compunctionem flectantur.

Et August. libro 9. confessio. cap. 7. refert quemadmodum tempore suo Mediolanensis ecclesia genus hoc consolationis & exhortationis celebrare suscepit vt fratres vocibus & cordibus magno studio concineret, ad depellendum merorem quo propter hæresin Arianorum Christiani animi tabescebant, tunc enim inquit, & psalmi vt canerentur secundum morem Orientalium partium, ne populus meroris taedio contabesceret, institutum est. Quod non est sic intelligendum ac si noua tunc fieret institutio, immo erat in flauratio illius quæ illi heretici depulerant. Et libr. 10. c. 33. voluptates inquit aurium tenacius me implicauerant & subiugauerant, sed resoluisti & liberasti me nunc in sonis quos animant eloquia tua, cum suauiter & artificiosa voce cantantur. Et infra cum Athanasij

Antiphonas primi Græci composuerunt teste. *sid. Eusebi. Responforia vñ instituta.

SOTO
de iure
legibus
DIT
13

Rational
tera au-
toris.

Athanasij Alexandrini episcopi more me-
minisset, qui tam modico flexu vocis faciebat sonare lectorem psalmi, ut pronun-
tianti vicinior esset, quam canenti, subdit,
veruntamen cum reminiscor lachrymas
meas quas fudi ad cantus ecclesie tue in
primordijs recuperatæ fidei meæ, & nunc
ipse commoueor non cantu, sed rebus que
cum liquida voce & conuenientissima
modulatione cantantur, magnam insti-
tuti huius vilitatem rursus agnosco. Ita
fluctuo inter periculum voluptatis & ex-
perimentum salubritatis magisque adducor,
non quidem irretitabilem sententiam
proferens, cantandi consuetudinem
approbare in ecclesia, ut per oblectamenta
aurium infirmior animus in affectum pie-
tatis assurgat. Quin aliam ego met mihi
rationem adhibeo eiusmodi causationes
extollendi. Valent enim & ad amorem er-
ganos Dei magnificandum nam quis nõ
vel de hoc Deum suam amet, qui religio-
nis officium tam necessarium, sed tamen
quod ex alia parte non nihil posset asserere
molestie (uo sancto numine instituit, ut ta-
lis à nobis melodia impenderetur, quæ
& laborem leuaret, & animum recrearet
ac demulceret. Adde quod & clementio-
tem cum nobis eiusmodi spirituales cantilenæ
exhibent, nam qui fert ut crimina
nostra quibus tuam iustitiam offendi-
mus, quæque adeo lugenda potius essent
& omni mœrore plangenda, harmonico
cantu ad suas perferamus aures, quomodo
cum non credamus patentissimis esse
in nos visceribus, atque ad nobis indulgen-
dum paratissimum? Vnde Lactant. libro
sexto. Diuinarum institutionum. cap. 22.
postquam secularem melodiæ suauitatem
quæ humanos animos labefactare solent
reprobauit, paulo inferius subdit, itaque
si voluptas est audite cantus & carmina
laudes Dei canere & audire iucundum sit.
Postrema vera horum nostrorum argu-
mentorum clausura quæ sane rem planif-
sime pandit, ab experientia sumitur. Qui
enim has cantandi ceremonias condem-
nant, interesse catholicis ecclesijs cupe-
rem. in quibus contentus cum venustate
& religiosa modestia canitur, & postea,
ut hereticorum templa viserent vbi silen-
tium nihil aliud quam ecclesiarum cada-
uera refert ut illo discriminis interstitio
de vitroque iudicarent. Hoc verunta-

Lactan-
tius.

Postre-
ma rō.

In ec-
clesiasti-
cis can-
tibus ex
eels^o im-
modic^o
& vitu-
perabi-
lis esse
potest.

men in calee demunt quæstionis silendum
non est, quod vti in reliquis sanctis cere-
monijs accidit. Ita & in hac potest absur-
dus excessus obrepere, nempe si profana
inter spirituales cantiones admittantur,
vel aliqua quæ pias aures offendant, ut in
narratijs Domini & alijs festis diebus ali-
cubi consuevit. Aut si ex præfectorum in-
curia ineptissimi ad canendum admittantur
qui aures obtundant & attentionē per-
turbent. Quæ quidem Hier. vi dist. 92. can.
Cantantes, refertur reprehendit. Quamuis
hoc pro ratione populi expendendum est,
in villis enim & rusticis oppidis etsi ha-
beri non possit vrbicus cantus, non ideo
est absurdus existimandus. Organorum
autem vsus neuiquam est repudiandus
cum & sacris testimonijs comprobetur &
vbique sit celebris. Tamest in Capella
Pontificis Summi non sit admissus. Alia
vero instrumenta neque prorsus appro-
banda sunt, neque omnino respuenda,
sed consulenda est prudentia quam illo-
rum locum sanctitatis deceant. De quibus
S. Thom. quæst. citata, nil aliud inquit, nisi
quod antiquo populo magis quam nobis
congruebant.

Organo-
rū vsus.

Iudiciū
de alijs
instru-
mentis
musicis.

Ad pri-
mū arg.

Ad primum igitur argumentum respō-
detur, vel de hoc hæreticos esse blasphemos
quod ecclesiasticos cantores cum sa-
cerdotibus Baal componunt. Haud enim
de hoc Elias illos irridebat quod carerent,
sed quod lapides, & marmora, & mortuos
homines, ac denique dæmones illa ratio-
ne colerent, quos arbitrabantur clamoribus
esse ad audiendum excitandos. Qui vero
ad animi letitiam & deuotionem excitandam
canunt, seu ut Deo illam referant ho-
norem, laude digni sunt, non vituperio. Si
cuti Hierosolymite Christo, acclamantes
Hosanna. Et pueri in fornace, angelorum
instar, Hymnos psallentes. Quare neque
aliud simile quod ab humana maiestate ad
diuinam asserunt, quidpiam ad rē attinet.
Eo. n. non docet coram humanis principi-
bus preces cantando fundere, quod non
sunt ut dii colendi, tamest & heroum lau-
des, ut supra diximus in ipsorum præsen-
tia, cani soleant. Secundum argumentum
ab Anna Samuels parente deductum, de
priuatis tantum rationibus procedit, at-
que adeo sanctorum documenta quibus
iubemur silenter orare. Secus autem se-
res habet de solennibus quæ nomine pu-
blico

Ad secū-
dum.

Ad po-
fremū.
blico sunt. Neque vllum est absurdum vt
dum in choro canitur populus, si orare ne-
quit, auscultet. Ad postremum autem ver-
bum respondetur quod secularis musica
in ecclesijs non est licita, ecclesiastica vero
non est profana.

ARTICVLVS III.

*Vtrum tam illi homines qui sunt sacris initi-
ti quam qui titulum habent ecclesia-
stici sacerdotij ad horas dicen-
das teneantur.*

IN primo articulo monstratum est quem
admodum ad orandum solenniter nec-
essarium fuerit quatuor esse constituta,
nempe personas orationumque substan-
tiam, loca & tempora, quibus & ex ipsa na-
tura ei quintum intelligitur adhibere, vi-
delicet intentionem arque attentionem.

Primū
arg.

De primo ergo scilicet de personis in isto
articulo, de reliquis vero in subsequenti-
bus dicendum est. At quod non omnes
qui sacris initiati sunt teneantur ad diu-
inum officium arguitur argumento illo qd
supra tetigimus. In ecclesia dispersa sunt
clericorum munia, alij tanque animarum
curæ sunt mancipati, alij vero vel ad præ-
dicandum vel ad alia negotia quæ ad rem
ecclesiæ attinent, ergo illi qui alijs sic im-
pediuntur, non est cur ad horas canonicas
obligentur. Pari modo arguitur secundo,
quod neque omnes sacerdotes habentes
ecclesiastica ad horas soluendas tenean-
tur, tum quod beneficia propter diuersa
officia sunt instituta, vt præstimonias, quæ
vt fertur, ratione studij constituta sunt, tum
etiam quod eadem ratione qui in religio-
ne ante professionem probantur canoni-
cū officium pendere teneantur, eo quod
illis fructibus pascuntur quibus populus
propter eiusmodi spiritalia officia religio-
sis erogat. Quod tamen non est ratio-
ni consonum. Tertio denique arguitur. Si
eiusmodi clerici ad horas dicendas tene-
rentur, id maxime esset de iure diuino in
quo religionem horarum canonicarum
fundatam esse supra monstratum est. Quod
si verum est, consequens fieri videtur vt
Papa super his dispensare nequeat, cuius
tamen contrarium mos habet & vsus. In
contrarium autem est ca. Presbyter. de ce-

Secūdu.

Tertiū.

Duēcau-
se ex qui-
bus ori-
tur obli-

lebratione Missarum: quo omnes presby-
teri obligantur ad diuinum officium, vbi
nomen presbyteri secundum glossam ex-
tenditur ad omnes clericos, iuxta tenorem
cap. Si quisquam. de cohabitatione cleric-
& mulier.

De hac questione quedam sunt inter
Doctores constituta, quedam vero que
vix possunt certa ratione definiri. Dux in
quam causæ pro certis habentur quarum
per se vtraque ad pensum horarum cano-
nicarum obligat, nempe ordo sacer & ec-
clesiasticum beneficium. Ad questionem
igitur duabus conclusionibus responde-
tur. Primas, Omnis clericus in sacris pu-
ta, subdiaconus & illo superior tenetur of-
ficiū persoluere diuinum ac nocturnum
Conclusio est quam tenet glossa, comple-
ctiturque. Panormi. & reliqui Doctores
canonici iuris præcipui nominis, super di-
cto capitulo, presbyter. de celebratione
Missarum. Est & sententia D. Thom. quo-
libeto 6 artic. 8. & vnanimiter Theologo-
rum. Nam quamuis in dicto capitulo,
quod, vt supra diximus, est concilij Aga-
then. de solo presbytero mentio fiat, tamē
Innocen. cap. dolentes. minores etiam cle-
ricos exprimit. Et dist. 92. ca. fin. expressus
obligantur presbyter, diaconus, & quilibet
clericus ad quotidianum officium. Ratio
autem quæ optima est iuris interpretis,
inde emergit, quod qui sacris initiatus,
singulari Dei cultui mancipatur atque
illo constituitur statu qui ad diuinis lau-
des institutus est. Iuxta illud Isa. 43.
Omnem illum qui inuocat nomen meum
in laudem meam creauit illum, laudum
autem ordo & modus, vt supra diximus,
ab ecclesia lege sancitus est, ergo eo ipso
quod quis in clericorum ordinem susci-
piatur, tali est vinculo obligatus. Qua-
propter, hoc quam maxime cupio cunctis
clericis esse persuasissimum, vt quicquid
negotij eis incumbat, siue literarum stu-
dium, siue gubernandi, aut legendi mu-
nus, aut etiam prædicandi, constitutis-
simum habeant nunquam vllam inter-
polare canonicam horam, certo videlicet
scientes hoc esse proprium genuinum-
que eorum officium, atque adeo cunctis
alijs præferendum, eo præsertim quod tem-
pus statim orationibus dicatur, ex quo-
cunque alio succidatur negotio nunquam
impedimento est, Deo sic disponente, quo-
minus

SOTO
de iure
legibus
DII
13

Clerici in minoribus cõstituti, quique nulla potiuntur ecclesiastica præbenda, quanquam Panorm. loco citato in alteram partem propendeat, absque dubio credendum est ad nullas teneri canonicas horas. Neque eius ratio vilius est momenti. videlicet quod, vtriusque nomen clerici sonat assumitur in sortem domini. Haud enim sic assumuntur, vt statum firmiter mutant, nam quandiu integrum illis est matrimonio se copulare, statum non mutant. Item quia fructio illorum ordinum in solo præparamento templi valorumque finitur, neque ordinem habet proximum ad eucharistia sacramentum, seu officium diaconi & subdiaconi.

Palud.

Secunda conclusio.

Probatio prima conclusio.

Moderatio conclusio.

qui in minoribus sunt ordinibus constituti, quique nulla potiuntur ecclesiastica præbenda, quanquam Panorm. loco citato in alteram partem propendeat, absque dubio credendum est ad nullas teneri canonicas horas. Neque eius ratio vilius est momenti. videlicet quod, vtriusque nomen clerici sonat assumitur in sortem domini. Haud enim sic assumuntur, vt statum firmiter mutant, nam quandiu integrum illis est matrimonio se copulare, statum non mutant. Item quia fructio illorum ordinum in solo præparamento templi valorumque finitur, neque ordinem habet proximum ad eucharistia sacramentum, seu officium diaconi & subdiaconi. Et quamuis Palud in 4. distinct. 15. quæst. quinta dicat quod ad aliquid plus teneantur quam laici non est credendum de præcepto, ita vt eius omisio aliqua sit culpa sed forsitan de honestate si voluerint. Quare non solum qui prima tantum tonsura ordinati sunt, verum neque alij aliorum gradum infra subdiaconatum tenentur ad canticum graduum. Neque nulla est lex & consuetudo quæ talem iniiciat scriptulum, neque episcopus ad hoc potest obligare.

Secunda conclusio. Quicumque habet ecclesiasticum beneficium aut præbendam sub clericali titulo, tenetur sub reatu leuialis criminis ad plenum horarum canonicarum officium. Et est intelligenda conclusio cum præcisione sicut præcedens. Ita que sicut sacerdos sine beneficio obligatur, ita & beneficium absque ordine sacro. De hac quidem conclusione expressum iuris textum non vidi, annotatur tamen ca. fin. distinct. 92. cuius verba sunt, quod presbyter aut diaconus, vel quilibet clericus ecclesie deputatus, ad quotidianum officium tenetur vbi verbum, deputatus, intelligunt per titulum alicuius beneficii, vt distinguitur à prioribus membris presbyter, & diaconus. Facit & verbum capit. fin. de rescrip. libro sexto Beneficium non datur nisi propter officium, nam peculiare ac proprium clericis officium, vt supra diximus, est horarum canonicarum pensum. Facit & capitul. cum secundum Apostolum præben. vbi sancitur clericos omnes ad onus eligi, atque adeo non esse à mercede de-

pellendos. Ac subinde iubetur neminem sine titulo aut beneficii aut patrimonij esse ordinandum aut si secus fiat, quod episcopus ei victum præbeat. Cum ergo merces propter onus debeatur, & proprium onus clerici sit dicere officium, sit vt ex quacunque præbenda nascatur hæc obligatio. Atque hæc de causa sic sumus conclusionem moderati, vt talis præbenda possideatur clericali titulo, nam qui titulo seculari decimas percipiunt vt reges & equites, & concionatur & lector, non tenentur ad huiusmodi horas soluendas. Quam ob rem eos qui præstimonialia sacerdotia possident licet alij aliter sentiant, excusare non audeam ab officio diuino persoluendo, eo quod ille titulus, clericalis est, & non secularis. Nam quod dicunt illa fuisse instituta tantum ratione studij, non ea pollet iuris auctoritate, vt ob id sint ab eiusmodi munere exonerandi. Quare de concess. præben. ca. quoniam, lib. 6. præstimonialia inter ceteros ecclesiasticos titulos connumerantur.

Quocirca non tenetur opinio Laurentij, vt bene ait Syluest. verb. hora §. 3. dicentis, clericos in minoribus ordinibus beneficiatos qui per alios seruiunt, excusari posse ab officio diuino, immo fatius ait Panormi. loco citato quod cum horas pendere, officium sit personale, semper ad illud tenentur.

Et quamuis Ioan. Andr. in Nouellis dicat quod libenter videret, si ecclesia ratione studij liberaret huiusmodi beneficiatos in minoribus, non habentes animarum curam, vt tantum recitarent officium Virginis, profecto non esset salutare concilium, eo quod ecclesiastica stipendia præcipue, vt diximus, propter huiusmodi officia penduntur. Illos autem qui tantum habent pensiones, quia nullum habent ecclesiasticum titulum, sed merum ius petendi ab illo qui titulum habet, iam sæpe diximus minime ad canonicas horas teneri. Dubium autem restat quando præbenda est tenuissima. Sunt enim qui eatenus hæc conclusionem affirmant, vt etiam dum beneficium tenuissimum sit, adeo vt neque ad miseram ducendam vitam sufficiat, nihilominus obligare censeant. Immo vero, & si merum titulum sine fructibus quis habeat non excusent à culpa si horas ca-

Qui præstimonialia sacerdotia possidet ad officium diuinum tenetur. Reprobatur opinio Laurentij. Syluest. Panorm. Ioan. Andr. Pensionarius tantum non tenetur ad horas Dubitatio. Syluest. Solutio.

Refelli-
tur sola-
tio.
Syluest.

nonicas prætermiseris. Atque hoc sequitur Syluest. verb. hora. §. 3. & quidam e recentissimis Theologis. Sed profecto multo libentius ad contrariam sententiam subscriberem. Nam cum clericus citra subdiaconum ad officium non alia ratione quam stipendij ad officium diuinum tenetur, quando beneficium adeo est exiguum vt fere pro nihilo reputetur, non est cur talem obligationem inducat. Nec vincit obiectio dicentium illi esse imputandum, qui illud recepit, nam tenuissimum beneficium ex natura sua non obligat. Quare qui illud recipit non obligatur. Dixerim tamen tenuissimum vt fere pro nihilo reputetur, nempe si his temporibus summam saltem octo ducatorum non attingat, nam si diutius est, quamuis non sufficiat ad victum, si tamen pauperi clerico bona esse possit pars sustentationis, nõ omnino possidens excusatur. De hoc ergo sapientiam prudentia consulenda est. Pari modo de illo censendum qui vel litigiosum, vt ait Palu. merum habet titulum præbendæ sine fructibus idque ex concessione Pontificis eisdem fructus alteri referuantis, itaque ipsa sua potestate non sit illos percipere, vt ait Caietan. in Sum. verb. hora, quandoquidem obligatio non emergit nisi ex sacro ordine vel ex perceptione mercedis. Neque in contrarium solida est superior obiectio, videlicet illi esse imputandum qui tale beneficium accepit, nam quod auctoritate sit Papæ, alteri non imputatur. Cum ergo sacerdoti fructibus suis priuat, videtur possessorem ab obligatione absolueri dicendi horas. Secus res haberet si per illum qui præbendam possidet statet vt fructus non perciperet, vt pote si vel alteri gratis daret, aut propter excommunicationem, aut quia non residet, illis priuaretur, tunc enim non esset ab omnia diligamine absolutus. Petrus de Palude loco citato eos propterea excusat qui Breuiarium non habent neque emere possunt. Quamuis dicat quod debent officium addiscere. Porro vero eiusmodi excusatio nõ est cur admittatur. Etenim. Cum nemo sit in clericalem ordinem admittendus, qui non habeat vnde viuat, nemo clericorum excusatur si Breuiarium non habeat imò antequam haberet non esse ordinandus. Eo potissimum quod Paluda, loquebatur

antequam essent impressiones. Modo namque vilius emuntur. Diuersa vero est ratio vbi fortuito casu quis Breuiarium perdidit, neque est in loco vbi haberi possit. Ad discere vero officium vt memoriter dici possit, nemo lege cogitur, quia res est non omnibus bene possibilis, satis enim est si legere sciat. Quare si quis esset aut inter infirmos aut in prouincia vbi breuiarium ne utriquam reperiretur, legitima obtegeretur excusatione. Eadem ratione excusantur & ceci, aut oculis caliginantes vt legere nequeant. Tamen si dum aliquas horas memoriter profere possent, fortasse tenerentur. Quamuis neque omnino sim certus an essent rigore cogendi, quandoquidem tenacitas illa memorie accidentaria sit, licet tutius esset vt se obligatos censerent. Pari modo qui sic esset impeditus aut circa infirmos, aut aliter, vt nullatenus possit orare, itidem excusaretur. Quamuis fraus semper cauenda est, eo potissimum & huiusmodi obligatio arctissima est, a iureque diuino descendens. Immo vero si vlla nisi adhibenda est fides, conicio vt qui ex choro mittuntur ad thurificandum altari, simpliciter non teneantur Magnificat & Antiphonam dicere, quia neque coguntur memoriter scire, nec alium tunc secum portare librum. Eo præsertim, quod dum illi iure illa ad celebritatem eiusdem officij occupantur, totus chorus pro illis supplet. Immo nescio an ille qui organis choro respondet teneatur postea officium pendere, quia in primitiua ecclesia tantum erat vnus liber in choro. In infirmis autem atque in alijs similiter impeditis manifesta est excusatio, dummodo absque omni fraude ad prudentiam boni viri impedimentum existimetur esse legitimum. Quamuis re dubia consilium medici, auctoritasque præfati vt in ieiunijs, intercedere debeat.

At de alijs iuris impedimentis hæsitare quis possit, videlicet vtrum excommunicationis, irregularis & degradatæ ab orandi vinculo immunis fiat. Apparet enim inde sic res habere quod ab alijs officijs iure cohibentur. Sed nihilominus responderetur nullatenus excusari. Nam vt habet gl. can. leg. 16. qu. nemo ex suo de iusto facit conditionem suam meliorem. Et ideo illi tenentur ad ea quæ sunt oneris, licet illis priuentur quæ sunt honoris. Debet tamẽ excõ muni-

Qui so-
lum hēt
titulum
benefi-
cij sine
fructib.
nō tene-
tur ad of-
ficiū di-
uinum.
Caiet.
Limita-
tio supe-
rioris af-
ferio-
nis.
Paluda,

Soto
de iure
Legibus
DII
13

municatus solitarie officium, soluere, quia non potest se publicis officiis ingerere. Tametsi nisi sit nominatim excommunicatus, aut manifestus clericorum percussor, non tenetur alijs, vt alias diximus ipsum euitare, sed potest quisque cum illo orare. Irregularis verò & degradatus qui excommunicatione non est irritatus, ita choram etiam potest cum alijs officium soluere, quoniam solum impediuntur ab administratione sacramentorum, & excusatione ecclesiasticæ iurisdictionis, & a susceptione ordinum. Post hæc autem, quod omnium maximum dubium ingerit, est de religiosi, qui nondum maiores ordines susceperunt. Maximum inquam dubium non quod non sit omnium opinio, vt ait Syluest. loco citato, & Panormit., & omnes iurisconsulti, & D. Antoninus 3. part. tit. 13. cap. 4. Neque est qui contrarium asserere audeat, neque ego auderem. Sed dubium est de iure, aut ratione. Nam cum neutrum superiorum capitum, nempe neque ordo sacer, neque beneficium illos cogat, nulla apparet fieri reliqua obligationis ratio.

Dubium de religiosi.

Syluest. Panor. Anton. Rō prima inefficax ad colligendum religiosi vt teneatur diuini officii per soluere.

Hieron.

D. Tho. Secunda rō in efficac.

bent illud onus annexum, atqui rari sunt conuentus ex decimis viuentes. Præterquam quod tales decimæ poterunt illis, sicut reliquis pauperum hospitalibus absque tali onere adiudicari. Et qui absque decimis viuunt, licet elemosinas percipiant erogantur illis, tamen sicut ceteris pauperibus. Et isto pro bene factoribus orare teneantur, non tamen ideo canonicum persoluere officium. Quod autem mihi argumentum occurrit, omnium molestissimum est. Si religiosus choro deputatus, qui tamen non est in sacris, teneatur ad officium, non posset absque Papæ dispensatione illo onere eximi. & tamen si in eadem religione fiat laicus, quos nos conuersos vocamus, non tenebitur amplius ad officium canonicum, illa autem mutatio nulla indiget Papæ dispensatione, sed per solum prælati assensum fieri potest. Mirabile ergo cuiuspiam forte apparebit quod solus prælatus possit monachum liberare ab officio persoluendo, ad quod tenebatur.

Argu.

Nam si dicas pariter qui beneficium habet tenei a quo tamen si obligatione si illud relinquat, liberatur nullam prætereferri nostræ similitudinem, nam illa obligatio tantum erat propter mercedem, obligatio vero monachi debet esse, ratione status quem relinquere nequit. Quare qui ex choro subductus sit conuersus, statum religionis non mutat. Si ergo conuersus non tenetur, apparet quod neque ille, qui deputatus est choro, nisi sit in sacris. Et simile argumentum, immo validius sit simoniacibus quæ ex choro distractæ sunt laici. Quod si nos vicissim redarguas, saltem eiusmodi religiosos teneri vinculo suæ regulæ, de hoc non cōtendimus. Obligabuntur enim tunc saltem in ordine nostro, non ad culpam, sed ad poenam, vt de religiosi laici illico dicturi sumus. Quæstio autem est de præcepto quale est in subdiaconibus & supra, his vero non obstantibus, etsi negari nequeat, si vim tantum rationis consulas, permulso mouere, haud tamen negandū est celeberrimā eandem laudabilem consuetudinem, vno antiquo rō patrum consensu approbatam, vim habere præcepti videlicet vt nullus religiosorum qui choro dedicati sunt, ab eiusmodi obligatione soluendi diuinum officium excipiantur. Immo vero neq. nulla hic consideranda

fitenda est consuetudo, verum & lex etiam est agnoscenda. Arguitur ergo in confirmationem præsentis sententiæ. Vniuersi & singuli monachorum conuentus cuiuscunque spiritualis ordinis qui sub ratione solennis voti ab ecclesia sunt approbati tenentur in communi diuinum officium celebrare, ergo quotquot eidem numeri additi sunt quoties choro defuerint, tenentur idem officium pendere, quod illic publice canerent. Antecedens profecto nemo posset, neque vllus auderet negare, nam vbi ecclesia religiones secundum euangelium instituit, eas videlicet quas rei spiritualis gratia admisit, easdem diuinis laudibus mancipauit, quippe cum illud sit præcipuum contemplationis munus, atque adeo, si ubi fieri potest, præfecti negligentia tale officium in communi non fieret, citra dubium mortale illi esset crimen. Loquor de religionibus antiquis, nam si alius religionis modus citra huiusmodi obligationem admittatur, certe vix nomen religionis meretur, quippe quod maximo splendore religionis careat. Consequentiam vero argumenti fortasse quis neget, cogitans fat esse eos qui sunt in sacris tale officium soluere, reliquos vero dum assuerint choro. Attamen consequentia inde maximam habet probabilitatem, quod tota religio eidem muneri mancipata est, atque adeo sicut clericus ratione ordinis, ita & religiosus choro mancipatus, ratione religionis ad officium tenetur. Quare Sancti Thomæ loco nuper citato. 2. 2. quaest. vi. in sol. ad secundum, quidquid Caetera. auctoritatem, solos laicos monachos excipit ab officio clericorum. Quod si hoc de viris religiosi verum habeat idem est & de sanctimonialibus censendum nempe quod tenentur in communi, vbi fieri potest, ad officium diuinum sin minus, priuatim. Quo ad primum argumentum respondetur, quod et si monachorum status sit contemplationi addictus, contemplatio tamen in officio diuino persoluendo potissimum consistit. Saltem ille, potissimum est contemplationis effectus. Ad aliud vero argumentum, quod fateor esse difficile, respondetur quod ea ratione qua quis est choro deputatus, obligatur statas horas persolvere, sed quomodocunque inde amoueat ab eodem sit vinculo liber. Hanc enim liberandi facultatem apostolicas sedes in institutione religionum, earum præfectis indulsit. Et quando ratione satis dissolui nequirent, nihilominus præualere deberet, cum consuetudo quæ vniuersis religionum patribus vim censetur habere præcepti, tum etiam quod hac facta licentia vi religiosi, ac potissimum sanctimonialis ad diuinum officium non teneantur, nihil eis fieret reliquum exercitium spirituale, quo tempus pro ratione sui instituti expendere. Et re vera de me fateor nescio quid erroris præsentiter dum mihi cogitatio animatum subit negandi tam illustrem consuetudinem vim habere præcepti. Eos autem qui nondum profecti sunt, quamuis Petrus de Paludan. lococitato in quarta distinctione decima quaestione quinta duplici capite eisdem obligari censet, videlicet & quod electio finis sustentetur, & quod privilegium religiosorum gaudeant, ut patet de sententia excommu. lib. 6. cap. 1. religioso tamen cum hac assertio nullo iure fundetur, ut probe ait Syluest. loco citato, non est cur recipiatur. Enimvero cum nec religionis habeatur statum, neque clericalem, nulla superstes ad effectum illos obligandi. Similiter & de clericis religiosorum laicis Augustin. de Ancho. na, quem D. Anton. 3. parti tit. 13. cap. 4. citat & sequi videtur, censuit, videlicet habere quod sub reatu mortalis delicti teneantur ad diuinum officium sibi præscriptum. de Ab. Melius tamē rem alij conijciunt, quorum auctoritatem Syluest. illic amplectitur. Azor. pe quod non teneantur, quando quidem Syluest. non sunt diuino officio dedicati. Quia pro Deo propter quod præfectis religionis illi laicos in huiusmodi ordini orandum iniunxerint, non alium laicorum vim habeat præcepti quam quæ in tali religione exprimitur. Quare in nostro ordine illud vinculum non obligauit ad culpam nisi vbi contemptus irrepserit, sed ad penam pro arbitrio prælati.

Ad primum igitur capitale argumentum respondetur quod vtriusque dispersi sunt alia clericorum officia, vniuersa tamen commune est horarum canonicarum pensum. Et pariter respondetur ad secundum quod qualescunque quis possideat sacerdotum sub titulo clericali, etiam præstimoniales, tenentur ad officium persolendum, ut circa secundam conclusionem monstratum est. Et de religiosis non profectis declaratum est quod non teneantur.

Ad

Solutio
posita
conclus.

Suadet
proxima
assertio.

Prælati
negligē
tia circa
soluendū
diuinū
officiū
in commu
ni pecca
tū mor
tale est.

S. Tho.

Ad pri
mū arg.

Ad secū
dū arg.

SOTO
de iure
legibus
DIE
13

Ad tertium. Ad tertium denique in quo de dispensatione super hoc vinculo interrogabat. Respondetur obligationem hanc partim esse de iure diuino, partim de iure positivo. Nam in genere quod omnes clerici sacris initiati ad aliquod officium diuinu persoluendum teneantur, ius diuinum est super quo Papa dispensare non potest. Quod autem hoc aut illud dicatur, ius est positium ecclesiasticum, vt statim articulo proximo patebit, super quo adeo Papa, rone id legitima exigente dispensare potest.

ARTICVLVS IIII.

Utrum ordo & modus si aliquis persoluendo diuino officio necessarius.

Postquam visum est quinam sint illi qui diuinum dicere officium tenentur sequitur de alijs tribus circumstantijs, nempe quid, quando, vbi nam de modo articulus subsequens adhibendus est. Et quod quantum ad substantiam nullum sit officium determinatum, arguitur, nam, vt habetur cano. in die. de consecr. distinctio quinta, diuersæ ecclesie & religiones diuersa canunt. Et canon placuit distinctio. r. z. prohibetur monasteriorum consuetudines cum secularium ecclesijs commisceri, nil ergo certi statutum est omnibus necessarium canendum.

Primū argum.

Secūdu.

Secundo. Nec tempora sunt necessaria, quia ordo non est de essentia, vt fere vsus habet clericorum, & ea presbyter. de celebrati Missarum. insinuat, præcipiens vt ruralis sacerdos post matutinum officium psum statim aliarum horarum persoluat, antequam infirmos visitet & in rus exeat non ergo temporalis horarum ordo necessarius est. Immo neque circumstantia loci, quia vbiunque quis officium soluat etiam extra ecclesiam, implet præceptum. In cōtrarium tamen faciunt canones, de his, & placuit, r. distinctio. vbi præcipitur vt idem ordo psallendi secundum metropolitanam ecclesiam ab omnibus teneatur. Et in dicto cap. Dolentes præcipitur deuotio & attentio.

Quinque proposuimus in superiori articulo de horis canonicis disputanda, nempe qui teneantur, ad quid, quando, vbi, & quomodo. Vnde cum primum illic fuerit expeditum, & quintum singularem articulum exigat, superest vt ad præsentem quæstionem secundum aliorum numeru tribus conclusionibus respondeamus.

Prima ad orationum substantiam spectans, est. Ex quæ horis canonicis caueda recitandæ statuta sunt, non eadem prorsus in omnibus ecclesijs & religionibus existunt, Radix conclusionis est illa quam articulo proximo tetigimus, videlicet quod etsi pensio officij diuini iure diuino ac naturali præcipiatur, tamen quod hæc aut illa sticantur, ius pontificium est, quæ ideo pro diuersis anni temporibus, pro diuersisque prouincijs, & hominum ingenijs variantur. Vnde cano. in die. de consecr. distinctio quinta, ait Gregorius VII. in tempore paschali tres tantum psalmos totidemque lectiones cantari.

Prima conclud.

Gregor. VII.

Cuius causa intelligenda est duplex aut triplex, scilicet ad recreandos animos à quadragesimali labore, & ad significandum tum dies quibus Christus in sepulchro remansit, tum etiam Resurrectionis lætitiã. Alijs vero festis nouem psalmi cum eodem lectionum numero in p. festis autem satis sunt lectiones tres.

At monachi nigri duodecim psalmos canunt, & alii octodecim, sed alii toto anni circulo tribus contenti sunt psalmis. Quod, vt illic ait Papa, non ex regala sanctorum patrum, sed ex fastidio & negligentia comprobantur facere. Vnde cap. nouit. distinctio. duo decima idem Pontifex Augustinus Angelorum admonetur ex multis ecclesijs colligere ea satagat quibus ecclesiam illam nouam salubrius instituat. At vero etsi ecclesie non nihil varient, nihilominus lex illa seruanda est quæ eadem distinctio, canon. de his, & cano placuit constituitur, nempe vt vnus sit psallendi modus secundum morem ecclesie metropolitanæ, atque in religionibus secundum sua cuiusq. statuta. Et quantum nonnullorum opinio sicut possit quisque sequi vsum ecclesie Romanæ, non facile crediderim id singulis personis sine auctoritate Pontificis esse liberum nam quod in cap. nouit, citato admonetur Augustin. Angelorum vt consuetudinem ecclesie Romanæ consular, id intelligitur ad faciendas leges illius nouæ ecclesie, non autem vt eandem quisque licentiam priuatim accipiat. Quare licet nõ prorsus

Lex canonica de psallendis horis.

Non liberu singulis personis sequi vsu Romanum in recitandis horis absque superioris auctoritate.

contra-

Directo-
rii docu-
mentum
nullum
haberi
ris fun-
dament.

contradicere aſum Caietan. ſententia, in-
quientius in ſua Summa non eſſe reatu
mortalem ſolui officium de ſanctis, die
qua deberet deſerui, neque ſolui iuxta ritum
Romanae eccleſiae dum deberet iuxta
monachale inſtitutum haud tamen culpa
omnino caret, nec tam laxè remittenda
ſunt in re eiufmodi haecnae. Immo de-
bent Antiftites & religionum praefecti om-
nino eiufmodi auſus cohibere, videlicet
ne vllus clericorum aut religioſorum, ali-
ter priuatim officium pendat quam in cho-
ro faceret. Illud namque directorij docu-
mentum, quod qui ad titulum patrimonij
ordinatus eſt, poteſt quod libuerit officij
diuinum ſoluere, nullum habet iuris
fundamentum. Obligat o enim orandi
non naſcitur ſolum ex beneficio, ſed ex cle-
ricatu, & ideo tenetur quiſque & in hoc
quoque matrici eccleſiae ſuae eſſe ſubiectus
niſi dum in alia eccleſia ſacerdotium ob-
tinerit, nam tunc illius more canere, atque
adeo orare debet. Et ſi in pluribus eccle-
ſiis debeat beneficium, illam debet ſequi
cui magis tenetur ſeruire. Fateor equidem
prolixitatem nimiam psalmodum, mole-
ſtiſſimamque precationum inculcationem
aliquarum eccleſiarum ſubditos ſepenu-
mero ab officio illo pacto ſoluendo abſter-
rere, atque adeo in cauſa eſſe vt compen-
dioſius Breuiarium exquirant. Hoc enim
vt libro primo dicebamus, cum primis la-
tores legum animo proſpicere debent, ne
illas leges ferant quas temporis longin-
quitas propter ipſarum intolerantiam
corrodant. Putant enim homines magis
pij quam prudentes bene rei conſulere ſi
psalmos, ad psalmos orationeſque ad oratio-
nes lege accumularent, cum tñ occaſionem po-
tius offerant, vt breuius eiufmodi orandi
inſtituta pereant. fuit olim ſanctiſſime in-
ſtitutum vt creberrime de tempore pen-
deretur officium, qua ratione totum Pſal-
terium hebdomatim recurrebat. Auſta
tamen poſtmodum ſunt tot viuorum ac
mortuorum ſuffragia, preces, ac litanie,
vt itum iã fuerit ad breuiſſima ſanctorum
feſta excogitanda, adeo vt neque in Qua-
drageſima vel tribus diebus officium de
ſanctiſſimo tempore celebraretur, quod
profecto, praefertim inter religioſos, ne-
que ratione ſtudij decorum eſt. In or-
dine autem noſtro ſic conſulimus ſemper
fuit mediocritati, vt officium nobis tem-

poris vſu ſit frequentiſſimum. Per hanc ſi
vera ſunt pendere ea quiſque poteſt, Cui
qua de nuperrimo Breuiario Romano li. Breui-
1. adnotare capimus.

Primum quod ſinis orandi non eſt
Pſalmos addiſcere aut ſacrarum ſcriptu-
ram ſtudium, vt illic habetur ſed laudes
Deo dicere, preceſque fundere. Quae
non ſunt reſponſoria, antiphonaeque &
hymni, atque aliae cautiones aſpernan-
da, quae non ſolum tam longa ſanctorum
patrum ſeries, tanta cum meditatione &
conſultatione pro ſingulorum temporum
rationibus conſtituit, verum & angelicus
chorus caelitus attulit. Enimvero ſit, vt e-
dem loco dicebamus, ciuiliſ legis antiqui-
tas tantum ſit honoris digna, vt niſi vigen-
tiſſima neceſſitate ſit mutanda, multo id
minus permitti debet in factorum legi-
bus & inſtitutis quibus populus ab anti-
quo imbutus eſt. Sed aiunt, Breuiarium il-
lud non eſſe excogitatum, vt publicitus in
eccleſiis cantetur, ſed vt priuatim, quiſque
horarum penſum ſoluat.

Hoc autem obtendiculum multorum
profecto eſt incommodum cauſa. Pri-
mum enim cum clericorum caeſus ex om-
nibus conſtet, ſi ſinguli ſemel illo orandi
modo aſſueuerint, facile eum admittent
in publicum. Quod iam in aliqua eccle-
ſia Hispaniae intentatum eſt. Quod Tri-
denti in concilio non ſine marore & ſcan-
dalo fuit auditum, nam cum populus in
quadrageſima & ſancta hebdomada con-
ſueſta officia non audiret, non potuit non
vehementi triſtitia & ſcandalo perturbari.
Et quando hoc exiſteret periculum, vſ-
que iam adeo non canonice eccleſiarum
vſu receptum eſt domi per illud Breui-
arium horas pendere, vt in choro mutui
ſed eant, & vñam tam attentam quam ſe-
culares. Haud enim animaduertunt ſi-
pendia, non vt aſſistant, & duntaxat ſunt
numerus, ſed re vera vt pſallant eiſeſſe
conſtituta.

Nam beneficium, vt ait lex, non da-
tur niſi propter officium. Immo vero to-
tes peruenit vt cauere dedignentur, pa-
rentque ſuae maieltati derogari, ſed capel-
lanis inferioris clauſſis id committunt. Vi-
de quam ſint ſui officij immemores, ego
ipſe ab eorum quibuſpiam rogatus ſum
vtrum debito ſoluendi horas ſatisfaciunt
ſi domi eas non ſoluunt, ſed in choro can-
tando.

tando. Quod profecto audiens, hinc risu, inde moestitia afficiebar. Perspice ergo quanta sit habenda cura ut nemo aliter privatum diuinum officium soluat, quam in choro soluitur. Præterquam quod tres tantum psalmos canere, quod illud habet Breuiariam, ut can. in die supra citato ait Gregorius, ex negligentia nascitur & fastidio diuini officij, contraque sanctissimum antiquissimumque ecclesie morem trium nocturnorum quem r. art. commonstrauimus. Nunc ergo maxime temporis quando hæretici sanctissimum orandi institutum ab ecclesia deturbare contendunt, omni cura & vigilantia esset asserendum, & si qua parte claudicat, instaurandum. Adde quod neque psalmi, ut sunt in eodẽ breuiario per ferias distributi, congruere festiuitatibus satis possunt, quæ in eadem ferias incidere assolent sunt, verbi gratia ferie sextæ tres illi consignati, Deus Deus meus respice in me. Et saluum me fac Deus, quoniam intrauerunt aquæ usque ad animam meam, & in te Domine speraui, designati, utpote qui celebritati passionis accommodantur, quando ergo in eandem feriam festum incidit, aut natiuitatis domini, aut assumptionis beate Virginis, aut aliud quod iocunde celebrandum est, quomodo iidem psalmi accommodabuntur? Item ad completorium ubi certas nocturnas præces contra demonũ insidias ecclesia semper cecinit, nihil opus erat singulis ferijs psalmos commutare. Haud enim tanti refert totum psalterium hebdomadatim perlegere, quam orationes temporibus & necessitatibus ecclesie adaptare. Hæc dixerim non quod in cœlum, hoc est in Apostolicam sedẽ cui summus honor semper deferendus est, os ponere cognauerim, sed ut alios Antistites inferioris classis admonerim ne pergant in suis ecclesijs nouis horarum ritibus claram conturbare. De officio beate Virginis controuertitur iudem inter Doctores, utrum etiam sit in præcepto eo, quod hæc de re nullum extat ius, sed sola consuetudo. Immo vero si historias consulas, res non est antiqua, sed forte a trecentis hinc annis. Nam ante Bernardi tempora & religionum Mendicantium institutionem non increbuerat tanta virginis deuotio. Quæcirca si coniecturis agere licet, hæc

consuetudo non capit tanquam vim habens præcepti, alias alicubi legeretur, sed ex pietate & deuotione, qua sanctissima Virgo dignissima erat. Atque huius nonnullum iudicium est, quod institutione nostri ordinis iustum est ut urgentes fratres, illic in Dormitorio officium Virginis nocturnum recitando soluant, quod si præceptum esset ecclesiasticum in choro iubetur solui. At vero decursu temporis consuetudo adeo inualuit, ut nullus doctorum aut sanorum patrum negare audeat vim habere præcepti.

Quare neque debuit omnino ab ecclesiastico more abigi, quamuis Breuiarium illud citatum, eiusmodi vinculum dissoluerit. Iam enim clerus adeo sacerdotia ecclesiastica quasi seculari sibi iure possident videlicet quia vel successores a prædecessoribus hereditant, vel propria solertia & pecuniæ dispendio conquirunt, ut vix arbitrentur ad officium teneri sed illud ceteris alijs negotijs posthabentes in dies procurent leuius reddere. De officio autem mortuorum idem est censendum, quamuis mos iste, ut D. Thom. quolib. 6. artic. 8. insinuat, potius introductus est ratione præbendarum quas clerici possident, quam ratione meri ordinis. Ad officium namque animarum postredie festi omnium sanctorum manifestum est omnes clericos in facis teneri, cum sit illius diei proprium, sed ad aliud officium quod secundum diuersarum ecclesiarum consuetudines diuersimode aut dietim aut hebdomadatim soluitur, apparet non teneri, nisi eos qui ex decimis viuunt, puta beneficiatos ut illic censere Sanct. Thom. videretur etiam illos qui in scholis existunt, nam retribuitur pro bonis, quæ mortui ecclesijs reliquerunt. Et ideo in religionibus tenentur singuli clerici secundum sua statuta, ut reor, sub pœna peccati mortalis illud exoluere. Seculares autem clerici, qui nullum ecclesiasticum habent beneficium, non est ita constans ad eiusmodi onus lege cogi, tamen si cum iam sint sacris mancipati, videantur more teneri ecclesie, cui subduntur.

De Litanijs demũ, quæ in profestis diebus nocturno officio adhibentur, bene arbitror censere, qui aiunt eiusmodi consuetudinem nõ habere vim præcepti. Nõ enim habent

Officiũ B. Virgini sub præcepto debetur.

De officio mortuorum D. Tho.

De Litanijs demũ nocturno officio adiectis.

Additio auctoris

De officio beate Virginis controuersia.

habent formam vt sint pars diuini officij, sed sunt preces quædam ad sanctos adhibite, qui solutum munus Deo offerunt. Et forte ortum habuerunt inter religiosos propter satisfactoria flagella, quibus tunc vapulabant. Quare iam nunc in ordine nostro sanctum est, vt chorus duntaxat Litanias dicat, qui autem priuatim orant, ab illis dicendis sint absoluti.

Secunda
conclu.

Sequitur de tempore & ordine horarum. Secunda conclusio. Quamuis in communi adeo sit necessarium officium statis per ecclesiam horis perfolui, vt eius omisso culpa sit mortalis, tamen priuatim temporaria & ordinem mutare licet culpa nonnulla esse possit, non tamen mortalis.

Proba-
tio prio-
ris par-
tis con-
clusio.

Prima conclusionis, pars in de constat quod vt artic. 1. monstratum est, sanctissimi rationibus ecclesia horas publicis dicendis laudibus statuit, & præferim vt sciret populus, quo tempore ad ecclesiam confluere deberet. Quapropter si ordo ille intermitteretur, prægrauem offensam ecclesia pateretur, ex grauitate autem obiecti estimatur culpa magnitudo, esset ergo mortalis. Vnde Clementi. prima de celebratione Missarum. Graui inquit, cõdiliu, turbatione mouemur, quod nonnullorum rectorum negligentia, & cæc. Quo fit, vt eiusmodi delictum præfectis esset impingendum, atque illis, quibus cura publica incumbit, vt officium diuinum in communi fiat. Vnde ad significandum, quantum ad hoc referat subdit cõdiliu, Sapimus, vt illi ad quos id pertinet &c. Eo infra, vt cathedralibus regularibus, ac collegialibus ecclesijs horis debitis deuote psallatur. Secunda vero pars conclusionis probatur. Nam quod a priuatis personis tempus & ordo mutetur, cum in conspectu populi non fiat, non præse tantum fert absurditatis vt lethalem obducatur maculam, immo vero licet cum sine causa sit, leui saltem culpa non careat tamen aliquando nullam prorsus affert. Qui enim, inquam, absque vlla causa horam constitutam prætermittit, absque dubio saltem venialiter peccat: Nam quod sepe & sapius inculcare non vereor, cum hoc sit proprium clericis munus, illud debet cunctis alijs negotijs anteferre, nempe vt quando in choro canitur, ipse officium soluat, vt cum alijs orare censeatur,

Suadec
altera cõ-
clusiois
pars.

eo vel maxime quod si semel horam legitimam prætermittat, periculum imminet vt vsque ad noctem rem prolatas, & tunc potius murmurando quam orando debitum indigne soluas, quod fœdum est. Quare vt notatur in c. presbyter, de celebratione Missarum, fatius illi est qui impedimentum timet, horas præponere, quam postponere. Igitur cum apud aliquem Summistam legeris horarum ordinem non esse in præcepto, duobus moderaminibus illud a tempera. s. quantum ad eos, qui priuatim erant. Et rursus quod illos sub mortali reatu non obligat. At tamen qui vel ex culpa vel absque illa horam, exempli gratia, primam, aut tertiam, immo etiam nocturnum officium dicere quando debuit, omiserit, si postea occurrit tempus quo potest choro interesse consilius est vt inibi posteriores prius perfoluat, & postea priuatim priores, quam si vt ordinem seruet choro ablit. De ordine præterea missæ inter alias horas meminit Veruecentis, quæ Syluester refert, vt ibi. Missa. s. 6. qui autem ante nocturnum officium puramatinos Psalmos & laudes, Missam celebrat, mortaliter peccare, quod idem Syluester ait omnes Summistas tenere. Et Anton. 3. parte, tit. 13. cap. 4. citat in eandem sententiam Hostiensis, & alios quibus non refragatur. Hoc autem absque vilo iure & rationis fulcimento dictum est. Nec consuetudo censenda vilo pacto est nisi præceptum inuoluere, nam sacrificium Missæ non connumeratur inter canonicas horas, cum tantum sint septem, sed per se antiquitas sua habebant statuta tempora, saltem Missa solemnis, quam maiorem appellant, scilicet diebus festis post tertiam, de consecrat. distinct. canon. nocte, & in profectis post sextam, vt illic canon. solent. & in diebus festiuitatis post nonam.

Explicit
tuus celo
bris sum
militari
asseritio.

Explicit
tuus celo
bris sum
militari
asseritio.

Verue-
centis
Syluest.

Anton.
Hostien.

Non est
morale
culpa
Missam
celebra-
re ante
martini
nisi effi-
cui per-
soluatur.

De priuatis autem nihil est cautum, præterquam quod nisi ex privilegio, neque post meridiem celebratur, neque ante lucem, excepta nocte Natalis Domini. Si ergo soluere nocturnum officium sexta aut nona hora diei non est mortale. nescio vnde inferatur, quod celebrare prius Missam sit mortale, quoad quidem distincta sint officia, neque vnum habeat necessarium ordinem ad alterum. Forsan ob consuetudinem, venialis esset culpa, ubi fieri

SOTO
de Iustitia
Legibus
DIE
13

fieri posset commode, si non prius nocturnum solueretur officium, nam ob causam aliquam ordinem antequere, nulla est culpa, vnde si illi qui nondum matutinas dixit causa incumbit celi brandi. quia vel prelati præceperit, vel aliquis elemosynam offert vt statim dicat. Imo vero si quis propter morbum aliquem legitimam haberet excusationem soluendi officium diuinum; non video cur non posset sacrum Missæ facere, quamuis neque dixerit neque diciturus esset ceteras horas. De prima autem nullus restat scrupulus. Qui enim in conuentu aut orat. Missam & reliquas ante primam dicere iubentur, melius facient post missæ celebrationem interesse choro ad primam quam illam ante Missam soluere, nisi eos obligare velis vt bis eadem dicant, quod esset ridiculum. Igitur ordo legitimus est, vt diuinum officium suis horis persoluas, priuatim vero Missam, quando fuerit expedientius, quamuis de corum est vt si post primam celebraueris illam prius soluas. Post hæc de loco vbi horæ dicende sunt, tertia conclusio superioris fere inat constituitur. Horæ quidē in communi & solenniter in ecclesia sunt de præcepto celebranda, priuatim vero vbi que dici possunt. Prima pars similiter vt superior nota est, nam templi in hoc ex tructa destinataque sunt vt illic horæ celebrentur, sicut & Missarum solennia. Quare in Clementina tram. de celebratione missæ in ecclesijs iubentur horæ psalli. Nihil tamen obstat quo minus in aulis principum eadem canantur officia, atque alibi ex privilegio, quamuis Missa profecto non deberet domi permitti. De hoc autem alias. Priuatim vero nulla est culpa, vbi iudum modo locus non sit adeo indecens horas pendere. Quamuis Innoc. Host. quos Syluest. verb. hora § 3. refert, cessant beneficium clericum teneri singulis diebus horas dicere vel audire in ecclesia, nisi iusto impedimento excusetur, alias si in camera dicat debitum, inquit, non reddet. Sed re vera vsque adeo hoc est rigidum, vt non sit tenendum. Veruntamen eatenus Innocentij sententia verum habet, quod qui stipendio ecclesiastico eruitur, quod propter officium ei supeditatur, non debet causas absentia excogitare & fingere, vt ecclesiam suo seruitio de frau-

des, quod tenetur, cuius alimentis viuit. Alioqui iniustitiam committere, immo tam aperte hac parte posset esse iniustus, vt ad restitutionem teneretur.

Nihilominus tamen etiam illi qui priuatim diuinum officium canonicè soluit, curare debent vt si non in ecclesia, saltem domi oratorium habeant pro sua facultate destinatum, vbi attente & deuote tam egregium religionis officium Deo valeat exhibere. Nā illud in foro aut in uicis more aliorum negotiorum secularium præstare, præterquam quod attentioni impedimentum obicitur, non habet illam honestatem, quam res pro sua dignitate despicit. Adde, q. locis indecentibus, vt ubi profana sunt, & inter componandum, & dum naturæ ceditur, esse non potest absq. culpa. Quare multo est cōgruentius, tempus orandi differre, quam illis locis aut temporibus orare.

Argumenta igitur initio quæstionis obiecta, soluta restant.

ARTICVLVS V.

Vtrum ad soluendum canonicè diuinum officium requiratur attentio.

Quintum denique circa orationem meditandum est orandi modus, qui in deuotione attentioneque adhibenda positus est. Arguitur ergo, quod huiusmodi attentio sit per totum officium necessaria. Oportet enim, ait redemptor Ioannis & cum Deus spiritus sit, vt ij qui adorant eum, in spiritu & veritate id faciant, quare oratio dicitur ascensus intellectus in Deum, vbi autem non est attentio, neque spiritus adest quo in Deum conscendi possit, ergo illa est semper necessaria. Secundo arguitur. Orationi, quippe q. actus religionis existit, necessarium est vt omni careat peccati macula, qui aut absque attentione Deum aliquid oraret, potius eum deridere appareret, quam honorare. Cuius exemplum Basilius in libro de uita pfecta, c. 2. a principe humano de promit. Attentione enim, inquit, orati in primis opus est, nam si ante principem consistat, negligentius te habedo minime audiendo, minime respondendo, minime quo-

Diuinæ preces loco honesto p. soluend.

Primū argum.

Secundū.

Basilius.

h. 1000.

Melius est. post missam celebrationem, choro inter esse ad primam quam illam ante solvere.

Tertia conclusio.

Probō.

Innoc. Hostiæ. Syluest.

aspiciendo, sed alia versus oculos flectendo, non solum non placabis, sed ad iracundiam eundem prouocabis. Quanto magis ante Deum, qui tuam conscientiam intus & in cute nouit, & qui si quid vacillas, statim apprehendit. Tertio, & eadem consonat præceptum Innocentij ca. Dolentes de celeb. Missar. vbi dicitur præcipit in virtute obedientiæ, vt diuinum officium quantum nobis Deus dederit studiosè celebremus pariter & deuotè. In contrarium tamen est, quod id quod in hominis potestate situm non est, neutiquam nobis ad culpam imputatur. Tenere autem fixam mentem, vt non diuagetur, non semper nobis est possibile, imò propterea Dauid lamentatus aiebat, Cor meum dereliquit me.

Potissima orationis consideratio est de deuotione & attentione, quæ illi partim necessaria, partim vero maximum ornamentum est. Et vt res est pretiosissima, ita tum difficillima, tum subinde rarissima. Ea enim natura est omnium rerum quæ excellentissimæ sunt. Formauimus autem articulum de attentione orationis in genere, eo tenore, quo cum D. Thom. tractauit. 2. 2. qu. 83. cuius est arti. 13. vt inde ad attentionem horis canonicis necessariam descendamus. Vnde quo eius mentem præmittamus, ait bifariè aliquid esse necessarium, vt 5. Metaphysic. Philosoph. auctor est. Vno modo, per quod melius & decetius peruenitur ad finem, sicut equus ad peragendum iter. Atque altero simpliciter vt pote sine quo res suam finem attingere nequit, veluti cibus ad vitam. Pari modo attentionis necessitas duobus modis existimatur. Vno, vt tam diu perseuerat quædiu oratio durat, atque altero vt cum quis ad orandū se accommodat, attendat quid facere aggreditur. His præhabitis ad questionem septem conclusionibus respondetur, quinque ad genus orationis vniuersim spectantibus, duabus ad horas canonicas propriè attinentibus.

Prima conclusio. Prima attentio priori modo, hoc est per totam orationem necessaria est ei, si necessarium, priori etiam ratione vsurpetur. Est enim splendidissimum orationis ornamentum & decus singulis verbis attendere, quis, quid, cum quo loquaris. Si autem posteriori modo, hoc est simpliciter necessitatis no-

men accipias, tunc in oratione trinus est considerandus effectus, Primus, vt actus sit moraliter bonus, si extra gratiam fiat, id est que meritorius si ex gratia procedat. Et de hoc statuitur secunda conclusio. Vt actus sit moraliter bonus, atque adeo meritorium apud Deum, non est simpliciter necessarium, vt attentio toti orationi assistat, sed satis est, vt qui oraturus accedit, animaduertat, quid operis inceptet, tunc enim vis illius attentionis virtute per totum durat, vt faciat illum actum esse humanum. Secundus orationis effectus, est imperatio. Et de hoc similis constituitur tertia conclusio. Neque ad istum effectum simpliciter necessaria est attentio, quæ totam orationem comitetur, immo si quis in initio attendat: quid peti impetrare poterit. Tertius denique effectus orationis est, idemque præcipuus, spiritualis quædam mentis reflectio, dulcissimaque recreatio, quæ ab eloquio cum Deo inito instillat. Et de hoc adhibetur quarta conclusio, Ad huiusmodi effectum assequendum necessaria simpliciter est attentio, quæ sit totius orationis indiuiduus comes. Est enim attentio huiusce effectus causa coeua, quippe quod cum illa prima cessat, effectus quoque euanescit. Et ratio est, quod humilissimi mentis reflectio non in habitu, sed in actu spiritualis vitæ consistit. Quare nisi attentione presenti, extare nequit. Vnde Paul. 1. ad Corinth. 14. Si orem lingua (scilicet sola) mens mea sint fructus est. Quinta conclusio attentionis explicatoria est. Triplex est attentio, quæ vocali orationi adhiberi potest. Prima vt quisque ad verba diuinitat attendat, ne prolatione erret. Secunda qua attenditur ad verborum sensum. Tertia, qua attenditur ad finem orationis, scilicet ad Deum & ad rem, pro qua oratur, quæ quidem est maxime necessaria. Et hanc etiam possunt habere idiotæ, immo vero & docti sic per hanc Deo possunt mente affigi, vt alium obliuiscantur. Hæc D. Thom. quæ generalia sunt omni vocali attentioni, scilicet tam spontaneæ populæ, quam clericorum canonicæ. Quæ autem antequam ad eam quæ horis canonicis necessaria est descendamus, ista explicariis euoluantur, notandum quod attentionis quæ sitio in vocali oratione locum habet, nam in mentali, cum ipsa eadem attentio sit ipsi.

vertiū.
Innocē.

S. Tho.

Bifariā
aliquid
est neces-
sarium.

Prima
conclu.

Soto
de iure
Legibus
DIE
13

ipsissima oratio, vanum est querere vtrum illic requirat ut attentio. Est n. repugnancia, mentis orare & non attendere: nam cum primum diuagari mens incipit, orare desinit. Imò ob id mentalis oratio sapenuntis optatior est, quod cum mens ad verba non effunditur, diuinis hauriendis mysterijs liberius vacat. Quare sola vocalis oratio est, quæ attentione carere potest: nimirum dum aliorum cogitatione diffusente, lingua dat sine mente sonum.

Secundū.

Secundo notandum, quod attentio & deuotio, præsertim vt vulgus nomen deuotionis usurpat, res sunt diuersæ. Vulgus namque deuotionem eam esse putat, quæ in 4. conclusione diximus mentis esse refertionem, & recreationem, cum tamen Latine aliud auribus insonet. Deuotere nãque est aliquid sancte promittere. Vnde deuotio (vt 2. 2. quæst. 82. ait S. Thom.) est quædam animi in alterius obsequium pro pensio, & applicatio: nempe dum quis paratissimus est promptissimus, Deo vel diuo obsequi sic enim dicitur quispiam sacerdos sanctæ virginis deuotus. Immo cum morte se quisque pro re aliqua destinauit, dicitur animam deuouisse. Attendere vero, nihil aliud sonat, quàm mentem habere præsentem ad id quod dicitur: nempe vt quod lingua foris personat mens simul intus concipiendo loquatur. Et quod ait August. hoc versetur in corde, quod profertur in ore. Vnde illic Paul. mentem appellat verborum animam. Quæ sine anima, inquit, sunt vocem dantia, siue tibia, siue cithara &c. Et enim ceu vox tubæ, ille qui sine attentione orat. Et ideo subdit inferius: Orabo spiritu, orabo & mente. Distinctæ ergo res sunt deuotio & attentio. Stat enim aliquem destinatum habere animum ad Dei seruitium, qui tamen mente dum orat non sit attentus, & forte vice versa, tamen si deuotio suscipiente natura causa sit attentionis. Nam qui animum procurat diuinis obsequijs habere præsentem, ille & in oratione attentum cum habebit. At vero quoniam ex illa mentis præsentia & attentione distillat, vt diximus, spiritalis quædam dulcedo, quæ anima relictur & recreatur, hanc vulgus appellat deuotionem cum tamen potius sit deuotionis attentionisque effectus & fructus. Ex quo fit, illarum irrem attentio-

nis specierum postremam esse fructuosissimam. Prima namque, puta attentio ad verborum prolationem infirmus est attentionis gradus, quem habere non potest nisi qui linguam norit, ob idque clerici omnes saltem debent esse Latini, alias recte & congrue efferre verba nequibunt.

Secundum autem gradus, puta ad sensa attendere, non omnibus Latinis congrui, nisi Theologia peritis. Tertius vero spiritalibus est familiaris, quæ si sint idiotæ. Isti namque qui alia mysteria non callent, attendunt dum orant, tum ad diuinam maiestatem cum qua loquuntur, tum ad suam exiguitatem, qui loquuntur, & præterea ad eorum necessitatem quæ postulatur. Supremus autem scopus orandi esse debet, cor & mentem quam maxime fieri queat deificare. Quocirca si possibile esset, in deitatem ipsam, satius semper foret attendere. Quod si vel in alios sanctos vel in sacram Virginem attendatur, non sic debet illic mens gradum figere, ac si vltimus esset scopus, de quo indocta plebs sepissime errat, sed debet id tanquam medium accipi, per quod ad diuinitatem, quantum Deus dederit, attendatur. Quapropter oratio à sanctis sic describitur vt sit ascensus mentis non in diuos neque in alias supremas substantias, sed in Deum ipsum. Quin verò meditatio passionis Christi cæterorumque eiusdem humanitatis mysteriorum dum oratur, etsi sanctum sit concilium, haud tamen illic sistenda est mens tanquam in fine, sed tanquam medio vtendum, quod omnium supremum est ad diuorum amorem. Cuius quidem nos meditatissime ecclesia admonet in præfatione Natiuitatis. Per incarnationem inquit, verbi mysterium, noua mentis nostre oculis lux tuæ claritatis insulsi, vt dum visibiliter Deum cognoscimus, per hunc inuisibilem amorem rapiamur. Ex quo fit rursus, quod attendere ad id quod petit, si temporale est, quamuis quædam tenus, liceat periculo tamen non carere, ne diuinam maiestatem illuc referas. Et ideo non est illic diutius immorandum. Immo vero cum inter ea quæ a Deo nobis efflagitanda sunt, tenentur gloria, ac subinde gratia & virtutes, quibus illic promouentur, apicem & culmen tenent, tamen nequæ in illis est finis orationis constituenda. Soto, de iust. & iur. Rit. 2. d. 2.

Supremus orandi scopus.

Orationis definitio.

Secundū documentum.

Deuotio & attentio res distinctæ.

Corollarium.

dus. Etenim, etsi propterea quod Deus ipse eorum obiectum est, saluberrimum sit postulare, in intentionis vertex in Deum ipsum, eiusque gloriam, qua ipse beatus existit, referendus est: videlicet, ut id ipsum quod eius conspectu frui experimus, non tam ad nostrum bonum, quod ad amorem atque concupiscentiam, quam ad suum ipsum, quod amor est benevolentiam, referamus: nempe non tam ad id quod nostra voluntas, quam ad id quod sua expleatur: qua voluit suam propriam felicitatem in nos effundere. Quam ob rem in horis singulis dum inchoantur, post petitionem diuini aduentus statim initio canitur. Gloria Patri &c. tanquam scopus quod tota referatur ratio. Hæc autem alius est loci sicut differere. Hinc ergo ad propositum reuertentes, statim nos sextam conclusionem.

Sexta conclusio.

Ratio conclusio.

Innocentius.

Attentionis est in præcepto, non solum clericis canonicè canentibus & orantibus sub reatu mortali obligante: verum & suo modo secularibus, dum spontaneas fundunt preces. Vtriusque partis ratio ex ipsa rei natura proficiscitur: nam cum orare sit actus virtutis, neque vero cuiuslibet, sed reigionis, necesse est ut fiat, quando, & ubi, ac potissimum quomodo oportet: quibus circumstantiarum ornamentis vnaquaque virtus secundum Philosophum vestitur: modus autem nullus est naturæ orationis germanior, quam auentio. Quatenus autem ad horas canonicas res attinet, conclusio peculiariter probatur ex verbis Innocentii in concilio generali, cap. dolentes. de celeb. Miss. ubi ait, Districte præcipimus in virtute obedientiæ, ut diuinum officium nocturnum pariter & diurnum, quantum eis (nempe clericis) Deus dederit, studiose celebrent, pariter & deuote. Verba namque illa, districte in virtute obedientiæ, planissime ostendunt præcepti vim, obligantis sub reatu mortali. Neque vllius est apparentiæ eiusmodi cauillatio, quod præceptum illic non fertur super modum attentè deuoteque orandi, sed super substantiam, ut diuinum officium integrè persoluatur. Nullius inquam, est apparentiæ, nam cum præceptum illud iam pridem, ut dictum est, in ecclesia existisset, nulla erat in Concilio obortæ de illo quaestio: sed quia modus dicendi

sensum in præcepto ibat, curantur est sub præcepto illum instaurare. Adiectio autem illa quantum eis Deus dederit, aniam prima fronte offerre potest dicendi: quod attentionis modus relictus fuerit orantis arbitrio. Attamen non sic se res habet, sed sensus eius est, quod nemo teneatur summam adhibere attentionem ac deuotionem: sed tamen apparare se, modo statim explicando, ut per se non sit quominus Deus deuotionem atque animi refectionem influat. Quod si aduersus huiusmodi sententiam inde arguas, quod ecclesia de actibus animi internis, vix te quos minime nouit, iudicare non debet.

Responderetur, quod quamuis per se, si illos seorsum spectes, sub ecclesiæ iudicium non cadant, nihilominus tanquam exteriorum radicem aut circumstantiam, mandare de illis potest. Dum enim annuale confessionem indixit, subsequenter iussit ut mente de peccatis cogites, illaque memoriam reuocet. Immo in Clementis multorum de hæreticis, eos qui odio vel amore hæreticos inquirunt, aut inquirere prætermittunt, excommunicatione ferit: quam non incurunt, nisi ex huiusmodi affectionibus delinquant. Pariter ergo præcipere potuit attentionem, quæ orationis ingenio & conditioni natua est. At ne quis nimium mandati rigore perterreat, adhibetur conclusio 7. Præceptum attentionis in officio diuino canonicè persoluendo, duo includit: videlicet ut orandi initio quicquid attendat quid agere aggrediat. Præterea, ut talem attentionem inter orandum consulto & ex professo non interrumpat, hoc est nisi consulto & meditato agat per quod animum a priori attentione distrahi deprehendat. Quin vero ad prius membrum satis est, ut virtute alicuius præcedentis intentionis & consuetudinis fiat. Ut si quis, dum signum ad horas datur, ad chorum de more vadit, aut secum priuatim, faciendo id quod solet, recitare inchoent, per illud satisfacit præcepto. Secundum autem membrum declarat D. Thom. artic. citato in solutione tertij. Si quis enim, inquit, ex proposito in oratione mente vagetur, hoc peccatum est, & impedit orationis fructum.

Obis
Solutio

Septima conclusio.

D. Tho.

Pecca-

Peccatum inquit est: vbi præceptum denotat. Et fructum orationis amittit, puta non solum animi refectioem, quam supra diximus non durare nisi quamdiu attentio durat, verum & meritum & impetrationem: quia studio dimouetur ad attentionem. Et in hoc, inquit, sensu accipiendum est illud Augu. in regula: Psalmis & hymnis cum oratis Deum, hoc versetur in corde, quod profertur in ore. Euagatio vero mentis quæ sit præter propositum, orationis fructum non tollit. Intellige meritum, & impetrationem, vt supra exposuimus, nam animi refectio non prouenit nisi dum ad rem attendis. Vnde Basil. loco citato de vita perfecta. Si debilitatus inquit, a peccato fixe nequis orare, quantum eunque potes, te ipsum cohibeas, & Deus ignoscat: eo quod non ex negligentia, sed ex fragilitate non potes, vt oportet, assistere coram Deo. Hac ille. Vbi nota, quod ex negligentia crassa mentem diuagari permittit, eodem relabitur, ac si consulto id faceres. Est enim nauigatio mentis, cum cogitatio a proposito auersa absq; vilo scopo oberando discurrit, Cuius quidem causa multiplex est. Prima quidem, quam Basilus significat, scilicet mentis debilitatio & languor, quem ex peccato originali contraximus per quod frenum originalis iustitiæ amissimus. Vt enim qui nõ est poplite firmus, non potest fixe incidere ita neque mens nostra firmiter proposito meditationi adhaerescere. Et sicut soldum fluctuantem aquam irridiat, non potest radios solide illic infigere, sed videntur titubare, sic se habent diuini radij in mentibus nostris. Præterea & prauus habitus nostrorum scelerum & insolita consuetudo mundana cogitandi. Nam sicut corruptus humor corporis quo semel fluere incipit illuc semper ac pertinaciter decurrit, sic & lubrica nostra cogitatio. Accedit & supra hæc omnia, demonum infestatio, qui nobis in oratione quæ cum Deo tam familiariter conuersamur, infestissimi sunt. Quapropter nec nobis demerandum est, quod mentem in oratione retinere non possumus, neque tamen desperandum, sed tanquam in re vt pretiosissima, i. a. & difficilima, omni potius diligentia enitendum, vt orantes, præsentis animo, simus, primum diuinum fauorem contra demones imprecando. Hac enim ratione nos in-

struxit ecclesia, quæ canendi exordium inde auspicatur; Domine labia mea aperies, Et, Deus in adiutorium meum intende. Deinde & cogitatricem mentem aliunde, quantum in nobis est, dimouentes, ad diuina assuesciedo. Quò autem ad rem redeamus, quoties quis dedita opera mentem ab attentione non dimouet, præceptum orandi non omittit. Vt autem rei perspicuitate timoratis conscientijs consulamus, nemo censendus est attentione ex professo distrahi, nisi hæc concurrant, videlicet vt dum horas pendit, alio negotio occupetur, quod suapte natura orationis attentioni aduersetur. Vt si quis, verbigratia, tunc legat, aut scribat, aut pingat, aut id genus aliquid faciat, quod attentionem requirit. Quare si dum quis orat, manus lauat, aut se induit, aut aliud quidpiam facit, quod non tantam animaduerentiam exposulet, etsi contra orationi dignitatem male faciat, & forsitan venialiter peccet, haud tamen contra præceptum mortaliter. Dixerim forsitan venialiter, quoniam non semper est peccatum, immo in ordine nostro præceptum nobis est vt surgentes officium Virginis dicamus, & vt antiqua indicat Dormitorij dispositio, inter induendum se fratres illud inchoabant videlicet vt iniqua phantasmata quæ in ipsa expergefactione occurrere assolent, abigerentur. Rursus requiritur, quod qui aliquid facit aut cogitat, quod ab orationis attentione extraneum est, aduertat per illud ab eadem attentione dilabi. Quare etsi vltro & voluntarie alia cogitet (vt bene ait in sua summa Caiet.) quousque inspiciat se distrahi, semper reputatur inaduerterter diuagari, atque adeo excusatur ab omissione præcepti de attentione implet que adeo subinde orandi mandatum: tamen si distendum non sit propter dignitatem orandi & propter periculum, crebro venislem culpam irreperere. Supra hæc autem adde, quod non quoties per attentionis omissionem mortaliter delinquitur, nec cessitas incurritur restituendi, articulo proximo dicturi sumus. Emergit autem obligatio iterum eandem horam repetendi. Quod si contra hoc postremum verbum sic arguas. Qui ecclesiam ad audiendum sacrum die festo intrat, cum animo tamen mortaliter corrupto, si sacrum audiat, præceptum implet, ergo qui psalmorum sub-

August.

Basilius.

Quid mentis diuagatio.

Caieta.

stantiam profert, est sciens & prudens vana mente id faciat, pari rationi sicut facit debito. Negatur consequentia quia preceptum audiendi Missam non obligat nisi taliter audire ut sit actus humanus, qualis esse potest, etiam si aliud simul ad sit iustum propositum. Soluere autem officium diuinum obligat ut fiat attentus. Quare subblata attentione, preceptum non impletur. Coniunctum autem prefata argumentatio quod si quis attentus orat, quamuis id faciat adiunctam habens vanam gloriam, immo quamuis simul habeat propositum aliud mortale, satisfacet precepto quantum ad substantiam, ita ut non teneatur officium iterare. Hac ad pacandas conscientias dicta sunt, nihilominus non esse debent contentus sic orares immo, ut nuper in diece bamus, adhibenda est cura & diligentia ut attentio per totam orationem perueiret, & magis ac magis mens reficiatur. At vero quoniam conclusionis tenotes seculares etiam libere orantes complexi sumus, adnotandum est & illos suo modo ad attentionem teneri. Primum, quia aliquando occurrit eis quoque orandi preceptum: ut capit. 6. & 7. Super Matthei in illo Christi verbo, Petite & dabitur vobis adnotauimus, tamen si cum sit affirmatiuum, non obliget pro semper, sed pro tempore & loco, quod non est presentis loci discutere. Vnde quando quis in tempus incidit eius modi explendi precepti, perinde ad attentionem tenetur atque clericus. Quare Diuus Thomas loco proxime citato generaliter, ait, ex proposito in oratione mente vagari, peccatum esse.

At vero dubium est, utrum dum quis libere & suapte sponte orat, teneatur etiam mente attendere. Apparet namque minime teneri, nam si hoc ego tempore nullatenus orare obligor, nulla apparet culpa si orare ad meum libitum velim, etiam consulto mentem aliorum vertendo. Exempli gratia: Cum opifex & mercenarius dum manibus operatur profana canit, cur non etiam tunc orare poterit, tamen si dedita opera totam attentionem in manuali opera habeat defixam? Respondetur collectionem nullam esse. Non teneor, orare, ergo quamuis orem, non teneor attendere. Nam quaequam licitum mihi sit ab opere religionis nonnunquam vacare, tamen dum facio ex ipsa natura virtutis obligor

debite facere. Sicut, in operibus orationis contingit. Nam licet non teneor operari, tamen dum operor, teneor siue aliquo honesto id facere: alias nonnulla est culpa. Pariter ergo dum oro teneor pro rei dignitate orare, ne contempior & inior apud Deum habeat. Dixerim, dum oro, nam, si quis quicquid negotij faciat, vult Psalmos recitare ut alias caueat cogitationes, non est cur vitio deatur, quia illud non per modum orationis eligitur, sed tanquam mentis retinaculum. Sed rogas nunquid perinde erit peccatum mortale, attentionem orationis aut negligere aut dimouere dum quis citra preceptorum orat, ac si clericus in oris canonicis ad facere? Apparet enim sic res habere, eo quod, ut modo dicebamus, dignitas orationis attentionem exigit. Respondetur nihilominus non perinde peccare, nam vbi preceptum interuenit orandi, eodem precipitur attentio. Vbi autem libere & citra obligationem oratur sola est culpa venialis indecenter orare: quare distractio, etiam mediata, nisi contemptio ad sit, nunquam erit mortalis.

Argumenta ergo quae in capite questionis proponebantur, non necessitate precepti procedunt, alias efficacia essent, ut conclusione sexta assertum est, & in septima declaratum. Sed dirigebantur ad probandum attentionem necessariam esse per eam orationem, quod re vera non probant. Et ideo ad primum respondetur, illum in spiritu & veritate orare, qui instinctu Spiritus sancti secundum diuinam, & ecclesiasticam sanctionem ad orandum se accommodat: etiam si ex animi languore mens postea alio sum defluat. Et eidem sufficit ut oratio sit ascensus mentis in Deum.

Ad secundum satis inter explicandum septimam conclusionem responsum est, nempe quo non quicumque mente dum orat diuagatur, Deum irritat, sed ille duntaxat qui id vel consulto vel negligentia crassa facit. Auctoritati autem capituli, Dolelenter, sua est conclusio concessa, nempe, preceptum esse attentionis, non tamen quae necessario totam orationem debeat commitari.

Seculares orantes etiam suo modo ad attentionem tenentur.

Dubitatio.

ARTICVLVS VI.

Utrum episcopus & clericus id facere prætermittens quod facere tenetur, ad restitutionem aut præbendam aut fructuum obligetur.

Cum decimas clericis, ut supra ostensum est stipendij loco propter officium suscipiant, ordo præsentis disputationis ut exploremus exposcit, utrum ecclesiastici seu episcopi sint, seu inferiores sacerdotes & clerici, ad restitutionem toties teneantur, quoties id quod debent non faciunt. Et arguitur à parte affirmatiua. In primis cap. licet. de electione lib. 6. sanctum legimus in concilio Lugdunen. sub Gregor. X. ut ille cui ecclesia parochialis de mandata est, nisi intra annum sacerdos fiat, ut residere in ecclesia valeat, nulla præmissa monitione sit præbenda priuatus. Cui Bonif. c. commissa. eodem tit. adiecit, ut si mentem non habuerit ad sacerdotium promouendi, teneatur ad restitutionem fructuum. Secundo: In concilio Lateranen. sub I. eo. X. sessione 9. decretum est, ut qui diuinum officium canonicè non persoluerit, pro rata teneatur perceptos fructus restituere, quod si supra dimidiatum annuum in eadem negligentia persisterit, beneficio priuetur, quippe quod propter officium datum erat. Tertio: Non solum qui horas canonicas non pendit, immo qui corruptis moribus est, videtur ad restitutionem obligari. Sane cum fructus ecclesiasticos populus clericis tãquam pretium suorum peccatorum & vota apud Deum offerat, ut habetur 12. q. 1. canon. videntes, quare ut Osee 4. legitur & refertur 1. quæst. 1. canon. ipsi sacerdotes peccata populi comedere dicuntur. Qui autem aliorum intercessores sunt apud Deum tenentur pura mente integram vitam viuere. Quare si aliter viuunt, ad restitutionem tenentur secundum tenorem tituli, de condit. cau. data & non sequuta. ff. in contrarium facit, quod neque stipendia, neque vero decimæ conferuntur sub ea conditione ut quocunque actu stipendiatus famulus defecerit, ad restitutionem teneatur. Nemo enim, quæ fragilitas humana est, tam inculpate famulari potest. Præterea, quod

ve lib. 1. disputabamus, qui poenam incurtit, non tenetur ante condemnationem illam luere.

Quatuor capita sunt de quibus in præsentiarum controuerti potest, utrum clerici ad restitutionem, seu præbendam, seu fructuum teneantur, quæ argumentorum ordine designata sunt. Primum, cum qui sacerdotium possidet, in animo non fert sacerdos aut clericus fieri. Secundum, cum prædictos ordines in tempore non recepit. Tertium, cum officium canonicarum horarum non pendit. Quartum, cum honestam vitam, ut clericum deceat, non uiuit. Haud enim hic de simonia, aut de homicidio, aut de alijs sceleribus, ob quæ vel irregularitas contrahitur ad obtinendum beneficium, vel priuationis multa incurritur. Illorum enim disputationes ad alia loca spectant diuersa. Sed ea hic duntaxat disputamus, quæ ad promerendos decimarum fructus, atque alia stipendia sunt clericis necessaria. Ad quæstionem ergo licet supra prædictum numerum, sex conclusionibus respondetur. Prima est expresse assertio prædicti c. commissa. de elect. lib. 6. Qui parochialem habet ecclesiam, non intendens ad sacerdotium promoueri, ad perceptorum fructuum restitutionem tenetur. Parochialem inquam quæ curam habet animarum annexam, secus de collegiata, ut habet illic glo. Et ratio, est, quoniam, ut cauetur in citato c. licet. eod. titu. tenetur eiusmodi clericus in ecclesia sua residere, per seque ecclesiæ famulari, quod antequam sit sacerdos, non ualet. Quocirca eadem lege comprehenditur episcopus. Et quamuis text. loquatur receptione pari ratione intelligitur de retentione. Quemadmodum inquam si dum parochiam suscipis, promoueri ad sacerdotium non cogitas, fructus restituere cogaris, quamdiu mentem non mutaueris, ita licet dum illam suscepisti sanum habueris propositum, si tamen id postea mutes decernens non fore sacerdos, ab illo temporis articulo teneris fructus restituere. Itaq; quocunque tempore non intenderis sacerdotium suscipere, fructus illius temporis non facis tuos, nam par est de acceptione & retentione ratio, ut illic scite in glos. notatum est. Et nota. Non intendens, quo verbo comprehenditur etiam ille qui dubio est animo, nam qui hæsitat,

Quatuor capita controuertit præsentis.

Prima conclusio.

R. 3 non

Primū arg. Concilii Lugdunen.

Bonif.

Secundū.

Tertium.

non intendit. Quocirca si qui parocchiam suscipit, nondum de viâ deliberavit, sed pendens est animi, ut si res alia via felicius successerit, habitu clericali sit renunciaturus, profecto non tuta conscientia fructus recipit. Si autem intentionem quidem habuerit sacerdotij suscipiendi, sub conditione tamen, nisi per mortem primogeniti fratris hereditas paterna sibi obtigerit, aut aliud quidpiam seculare prospere successerit, fortasse erit, qui dicat eum posse eisdem fructus ecclesiasticos percipere, eo quod conditionalis intentio, quodammodo est intentio. At neque huiusmodi profecto conscientiam sanam esse arbitretur, quoniam cum textus ait, Non intendens absolutam intentionem expetit. Et ratio etiam suffragatur, nam qui absolute percipit fructus, absolutam habere debet intentionem. Alioqui fraudulenter, ut ait text. eos recipit. Parenthesis vero illa textus (nisi voluntate mutata promptus fuerit) non sic affute intelligenda est, quod cum voluntate mutata ad sacerdotium promptus fuerit, possit fructus illius temporis recuperare, quo propositum sacerdotij non habebat, sed quod cum propoluerit promoueri, iam inde suos illos faciat.

Quest.

Percontaris autem utrum in eiusmodi restitutione facienda expectanda sit iudicis condemnatio, an vero nulla expectata sententia sit exequenda. Apparet namque sententiam esse praesolendam, eo quod lex illa videtur poenalis. Respondetur nihilominus nulla opus esse iudicis cognitione, sed eo ipso quod quis non habeat propositum suscipiendi sacerdotium, fructus non facit suos, quoniam lex illa non est poenalis. Immo collatio parochialis sacerdotij licet absolute fiat, confertur tamen cum illa obligatione, ut cui confertur, sacerdos fiat, alias fructuum dominium non acquirit. Quo ergo casu locum habet Digestorum titulus supra citatus, de condi. cau. da. & non sequi. Sed est praeterea adnotandum quod etiam si ille non intenderit promoueri, immo licet propositum habuerit se uxoriae implicandi, titulum praebendae secundum rigorem textus non perdit. Imò quotiescumque sacerdos esse voluerit, absque noua praesensione eandem valet retinere praebendam. Porro vero saltem ille qui

firmato animo nunquam sacerdotalem ordinem suscipiendi parocchiam ecclesiam possidet praeterquam quod fructus, ut ait text. non facit suos, non est immunitus à delicto iudicandus. Immo crediderim mortali, nisi illam reliquerit, quandoquidem ecclesiam occupat cui seruire non cogitatur, quod profecto abique exitiis animarum detrimento, quarum cura eidem praebenda annexa est, fieri non potest. De alijs autem beneficijs quae extra animarum curam sunt, etiam si seruitium habeat annexum nihil sancitum est. Quae neque temere asserendum quod nisi abique clericali intentione possideantur, obligatio restitutionis fructuum inde emergat, nam o dioa iura, ut habet regula iuris, restringenda potius sunt, quam amplianda. At vero neque arbitros à culpa mortali esse mundum qui beneficium habet cui annexum est clericale obsequium, nisi propositum habeat, si non sacerdotalem, saltem illum ordinem suscipiendi qui tale seruitium necessarius est. Aut si nullus requiratur, et do, saltem intentio necessaria est, clericorum more viuendi. Absurdissimum enim esset qui canonicatum, aut aliud cuiusmodi beneficium, obsequio ecclesiastico deputatum retineret cum animo ad matrimonium conuolandi, aut seculariter viuendi. Quia vero neque praesumptionia, quae vocat abique culpa cum eiusmodi seculari animo & habitu possidentur, quandoquidem ut saepe antea diximus, titulusmodi titulus clericalis est. De pensionibus autem alia est ratio quippe quae sine ecclesiastico titulo conferuntur. Quamuis ipsi propter aliquem famularum ecclesiae concedantur, absurditate non caret. Sunt enim qui cum sacerdotiorum possint, mutato animo eadem retentis pensionibus resignant, quas quidem coniugati retinent, quibus uxorem, & proles, & secularem saltem sustentent. Quod quidem adeo est institutum ecclesiastico absonum, ut cur ecclesia ferat, non viderim. Secundum caput restitutionis quod posuimus erat, dum parochialis clericus intra annum sacerdotium non suscipit. De quo in d. scilicet de elect. lib. 6. extat conclusio, quae hic fit nobis secunda. Qui titulum habens parochialis ecclesiae intra annum ad sacerdotium non praesens fuerit, nulla etiam praesens monitione, eandem

Quid d
prati-
monia.

Quid
de p
ibus.

Secunde
conclu-

Rõ con-
clusion.

est præbenda priuatus. Et est similiter intel-
ligenda ac præcedens nempe quod non
opus est alia priuatoria sententia eo quod
lex illa non est pœnalis, sed conuentiona-
lis. Enimvero cum nulli esset animarum
cura demandanda, nisi sacerdos esset qui
illico suam prouinciam administrare pos-
set, sanctum ecclesia duxit nemini eiusmo-
di præbendas indulgere nisi cum illa con-
uentione, qua non seruata, eo ipso sit pri-
uatus. Quod si arguas. Ille facta prouisione
ne vere & absolute est præbendæ dominus
ergo nisi audiatur, non est expoliandus.

Obie-
ctio.
Solutio.

Negatur consequentia, quia eius-
modi collatio semper, quodam modo est
ad futuro pendens. Sicut si tuam tu pecu-
niam alicui sub aliquo obligatione & pa-
cto conferres, eo ipso, quo ille pacto
non fiet, tenetur eandem tibi reddere.

Bonifa-
ad pteri-
tâ coclu.

Illum autem canonem postmodum Boni-
nifa. cap. cum ex eodem titulo. sic modera-
tis est, ut duntaxat ratione studij, quo pos-
set postmodum sacerdos esse ecclesie fru-
ctuosior, valeat episcopus cum huiusmo-
di clericis per septennium dispensare. Nunc
vero temporis quocunque de causa dis-
pensator. Circa hanc ergo conclusionem
nulla extat immorandi causa. Tertium
ergo caput restitutionis ecclesiasticorum
fructuum ex omissione ortum ducit perfol-
uendi diuinum horarum officium, in quo
plura complicantur dubia. Et primum
est, An qui officium diuinum non soluit,
ac restitutionem teneatur, & quo iure. Et
incipiendo à naturali & diuino apparet
in primis non teneri, quia in capit presby-
ter. de celebratione missarum, & alijs su-
pra citatis vsque ad Concil. Lateranens.
sub Leone X. nulla extat restitutionis men-
tio, sed tantum præcipitur, ut soluantur
officium diuinum. Si autem restitutio
diuini esset iuris, non fuisset ab ecclesia
tam longo silentio dissimulata, sed expres-
sis verbis explicata, nam per hoc quod ora-
re præuisum est, non satis exprimitur quod
aliter facientes ad restitutionem teneatur.
Item beneficia non propter horarum
officium solum, verum & pro alijs impenduntur
clericis, qui autem alia prætermiserit,
ut si plebanus in sua cura fuerit negli-
gens, non ideo iure diuino ad restituti-
onem tenetur.

Dubiâ.

Primû
argum.

Item beneficia non propter horarum
officium solum, verum & pro alijs impenduntur
clericis, qui autem alia prætermiserit,
ut si plebanus in sua cura fuerit negli-
gens, non ideo iure diuino ad restituti-
onem tenetur.

Tertîa
conclu.

His tamen non obstantibus statuitur

tertia conclusio. Qui sub titulo clericali
stipendium habet ecclesiasticum, nempe
ex decimis aut similibus oblationibus, nisi
diuinum officium soluerit, ad aliquam re-
stitutionem tenetur.

Hoc patet, quia huiusmodi stipendia li-
cet non quantum ad quotam tamen iure
diuino, quin etiam naturali, instituta sunt
tandem stipendia ecclesiasticorum fun-
ctionum. Munus autem maxime pro-
prium clerici est, vt supra diximus, offi-
cium diuinum certis horis pendere. Qua-
re in Concilio Lateranens. ad hoc propo-
situm allegatur quod beneficium datur pro-
pter officium, ergo qui non penderit, iugo
restitutionis eodem iure subijcitur, eo
quod non vtrumque, sed contra iustitiam
deliquerit. Non dixerim, si hoc aut illo mo-
do officium, non soluerit, neque quod ad
talem aut talem restitutionem teneatur,
nam hæc omnia sunt de iure positiuo, sed
quod sub pena alicuius restitutionis te-
neatur clericorum quisque orandi munus.
Atqui in huius conclusionis confirmatio-
nem facit, non esse aliud credibile, quam
quod ante superrimum Lateranens. concil.
mos fuerit ecclesie, vt qui officium di-
uinum non diceret, ad aliquam restituti-
onem teneretur, alias præfatum Concilium
non sic repente tam insigne præceptum
protulisset, & tamen vt dicebamus, expres-
sa restitutionis mentio non habetur antea
in iure, ergo præceptum ipsum orandi, se-
cundum naturale ius & diuinum sub alicuius
rationis pena interpretabatur. Subte-
xitur, nihilominus, quarta conclusio, Non
quicunque defectus in persoluendo diui-
no officio immo neque omnis qui culpam
inducit mortalem ad restitutionem obli-
gat. Vt, si incongrue proferas, aut versus
aliquos etiam ex supina negligentia, &
ocisitantia interpoles. Probatur, quia hoc
nimirum irretire conscientias, cum vix ca-
duca, labilisque hominum vita sine huius-
modi negligentis transigi queat. Immo
vero si matutinale officium, aut aliam ho-
ram seu exculpabili obliuione seu dedita
opera prætermiseris, quod forte semper
est mortale, aut si totum diem orare præ-
termiseris, quod certe est lethale, non ideo
ad restitutionem rigore iuris teneris. In
primis enim qui non ratione beneficij,
quia nullum habet sed ratione ordinis orâ
R r i 4 dilige

Probatio.

Confirmatio.

Quarta
conclu.

Probâ.

Quid e
prati-
zouij.

Quid
depreho-
nibus.

Secula
conclu.

di lege tenetur, non est quod restituat. Qui vero ratione beneficii fuerit obligatus, quamuis collatum ei fuerit propter officium, non tamen adeo minutam respōdere debent stipendij portiuncula singulis canonicis horis, ut cuiusque prætermisso ad restitutionem illius portionis obligetur. Quoniam neque in quilibet familijs tam exacte requiritur seruitium, neque Spiritus sanctus cuius nutu ecclesia regitur, tales voluit suis ministris scrupulos in facere. Ex quo fit quod & si dum oras attentionem studio, & meditato inde dimoueas licet mortale crimen sit, ut supra diximus, ad restitutionem tamen non obligeris, quoniam neque si officium prætermittes, obligatus esses.

**Dubita-
tio.
Rōdubi-
sandi.
Concil.
Later.**

At vero dubium de illis restat qui longiori tempore orare canonicæ prætermittunt, maxime si præbendas habeant ecclesiasticas. Et dubitandi rationem nobis offert sessio. 9. citata Lateranens. Concilij. Cuius verba sunt. Statuimus & ordinamus, quod quilibet habens beneficium cum cura vel sine cura, si post sex menses ab obtento beneficio diuinum officium non dixerit, legitimo impedimento cessante beneficiorum suorum fructus non faciat, pro rata omissionis officij & temporis, sed eos tanquam iniuste perceptos in fabricas ecclesiarum huiusmodi beneficiorum, vel pauperum elemosinas erogare teneatur. Si vero ultra dictum tempus in simili negligentia contumaciter permanerit, legitima monitione præcedente, beneficio ipso priuetur, cum propter officium detur beneficium. Intelligatur autem officium omittente, quo ad hoc quod est beneficio priuari posse, qui per quindecim dies illud bis saltem non dixerit. Hæc in Concilio. In hac vero ut iacet, verborum serie partim nimia videri cuiuspiam potest relaxatio, partim vero nimia perstrictio. Nam quod vsque post menses ab obtento beneficio non cogatur clericus sub aliqua pena officium dicere, nimia relaxatio est. Rursus, quod qui postea vno aut duobus diebus orare cessauerit, teneatur pro rata solvere, nimium apparet rigidum. Præterea, quod vrgentius est, nec verba concilij, ut iacent satis sunt intelligibilia. Habetur enim prius, quod qui post sex menses ab obtento beneficio non orauerit

**Expēdi-
tur ver-
ba Con-
cil. Late-
ranens.**

pro rata restituat, postea vero subicitur. Si vero ultra dictum tempus in simili negligentia contumaciter permanserit, &c. Quæ quidem verba prioribus non grate coherens, nam hæc postrema, in simili negligentia, aperte de notant negligentiam priorum sex mensium ad restituendum pro rata obligasse, quandoquidem post illos, rigor cogendi per comminationem priuationis beneficii adhibetur. Coniunctio ergo, immo certo crediderim, illud verbum Concilij non esse, post, sed, per, videlicet ut sensus sit, quod qui per sex menses ab obtento beneficio vel quamlibet eorum partem officium non dixerit, solum teneatur ad restitutionem pro rata. Elapsio vero semestri, si post admonitionem in quindecim diebus non bis orauerit, beneficio priuetur. Itaque primum semestris non datur tanquam inducia, ut clericus non orans nulli subiaceat poenæ, effect enim omni rationi dissonum, sed, ut non priuetur. Et hoc pacto verba sunt intelligibilia, alioqui minime. Colligitur ergo ex hoc Concilio, quod quacunque horarum missio cum primum quis habet beneficium, cum ad restitutionem obliget, immo si rigorem verborum species, quamuis vnam duntaxat horam prætermittat, restituere compellatur. Porro autem hic censendi rigor, nimium sibi apparet, eo vel maxime quod est præcipuum clerici officium sit horarum pensum, nihilominus beneficium pro alijs etiam officijs tribuitur, & ideo ratio non exigit vsque ad huiusmodi minutias fiat restitutio. Neque ius diuinum ad id cogit, neque synodus credenda est tam distidio rigore sua protulisse verba. Igitur quo rem summatim comprehendamus, concilium, subter hoc capitulum nondum plene, quod sciam, vbi & more receptum est. Fuit enim Synodus illa nimium proluxa, & aliqua continens, quæ non erant tanti momenti. Quapropter selua illa auctoritate, quæ concilijs summa debetur, nescio an sit omnino necessarium ad rigorem cessionis huius omittentes, vnum aut duos dies, ad restitutionem obligare. Enimvero neque altera pars, nempe quod qui ultra semestris officium diuinum non soluerit, priuatione beneficii mulctetur in vsu (quod audierim).

Explicat
Cōcilij
doctri-
nam.

Concilij
Lateranens.
receptum
non est
quod ad
restitutionem
beneficij
pro rata
omissionis
officij
tinetur.

rim) spiam est. Neq. a dmonitio illa, quæ illic fieri iubetur, fieri consuevit. Haud enim est ipso facto priuatus, vt de illo supra diximus, qui in animo non gerit ad sacerdotium promoueri, aut non intra annum promouetur, sed, si concilium seruaretur, esset priuandus. Quod ergo consilium egomet mihi ex his colligerem, est pro vno aut duobus diebus nemini restitutionis scrupulum iniicere, quamuis peccatum sit mortale, saltem eos, qui relaxationibus cruciata Bullæ gaudent. quibus ad horis male pensis absolutio continetur satis crediderim esse tutos, quamuis eiusmodi paruas negligentias commiserint. Quando vero orandi omisso viterius procedit, tunc compositio cum summo Pontifice, aut eius legato locum haberet. Id quod propter auctoritatem Concilij diximus. Nam stando iuri diuino, cum, piscopo scribi posset. Enimvero huiusmodi restitutiones, si idem diuinum naturaleque ius, immo si pontificum priscum consulas, ecclesiarum fabricis adjudicandæ essent, aut impios vsus infumendæ. Etenim cum decimarum stipèdia res sint propria ipsarum ecclesiarum, ministri qui non seruiunt, ei idem ipsis debeant restitutione. Quin vtrq. idem Lateran concilium eisdem ecclesijs aut pauperibus fieri iubet. Attamen, iam nunc temporis, vt alias diximus summi Pontifices suis vsibus necessarias esse ducunt, & ideo cum illis de restitutione pacificatur. Postremum denique dubium huic pertinens, superest de illis, qui ecclesijs famulari tenentur, non tamen pro dignitate satis inseruiunt, nempe de canonicis qui in intrando choro, indeque exeundo, constitutum signam punctim obseruant, videlicet, vt neque ante ingrediantur neque post permaneant, vtrum ad restitutionem pariter teneantur. Petrus nãque de Palud in quarta distinct. 15. quæst. quinta, illorum conscientias flagellat, dicens, quod huiusmodi temporis negotijs ecclesie impendunt, bene quidem, qui autem otiose & sine bona causa sponte abest, nõ est tutus, nisi ecclesie statutum aut consuetudo eum excuset. Quoniam tale statutum irrationabile est, quod ideo conscientias sedare non sufficit maxime in annuatarijs eo quod qui sua bona sub tali vinculo ecclesijs legarunt, non ea censentur canonicorum statutis, nisi rationa-

bilibus, subdidisse. Nihilominus contra eiusmodi scrupulum subiicitur quinta conclusio. Vbi non est manifesta statuti peruersitas quicunque choro iuxta tenorem institutionum suæ ecclesie inseruiens bona fide & conscientia fructus facit, neque ad illam tenetur restitutionem. Conclusio est per se liquida, nam postquam totum collegium more, & vsu legem condidit nisi manifeste prauitatem, & corruptelam præferat, nemo eisdem societatis, tenetur amplius de legis ratione discutere, sed eam seruando satisfaciet. Quartum denique ac postremum caput restitutionis bonorum ecclesiasticorum ab aliquibus, vt supra diximus, constituitur, si clericus moribus & vita non sit ille, quem esse decet. Quam quidem opinionem] Adrian. Amplexari videtur in illa supra citata quæstione de restitutione, vbi ait, quod clericus perditæ viuens, & Deum continuo prauis motibus stimulans, aut officium debitum pratermittens, tenetur restituere quicquid de fructibus ecclesiasticis expendit. Cuius argumensupra in fronte quæstio. tertia, sed collocauimus. Opin. tamen hæc esse non potest nisi quorumpiam forsitan Iurisconsultorum qui ex sancto potius zelo quam consultata ratione philosophantur. Nam Alexandr. Halensis, tertia parte, quæst. 36. cui Adrian. illam inscribit, non loquitur nisi de eo qui ecclesie non seruit, de quo ait, quod sicut conductus agricola non laborans non est mercede dignus, ita neque clerici non seruientes. Contra illam ergo opinionem, subnectitur sexta conclusio, quamuis clerici ratione sui status moribus inter seculares effulgere debeant, atque adeo tanto præstantius, quanto, quique altiori insignitur dignitate, tamen sola vite corruptio eos ad restitutionem non obligat, nam eius stipendia minime ei sub tali conditione conferuntur, sed vt ecclesie seruiat. Teneatur enim etiam, & reges & quicunque publici magistratus morum integritate præpollere, tamen quis dicat sub tali pacto eos stipendia suscipere? Adde, quod si ulla esset in tali opinione probabilis, laqueum hominum conscientijs iniicere, nam in tanta multitudine clericorum immuni sunt qui in dies lethaliter delinquant. Et quod res manifeste

Quinta conclusio.

Quartum caput restitutionis bonorum ecclesiasticorum. Adrian.

Alexandr. Halensis.

Sexta conclusio contra receptam opinionem.

Cõsilij auctoris cõtre p ximam dubitationem.

Postremum dubium.

Petrus Palud.

Explicat Cõsilij auctoris cõtre p ximam dubitationem.

Consilij auctoris cõtre p ximam dubitationem.

festis demonstrat ecclesia prescribens crimina, nempe simonia, homicidij, aliaque id genus, de quibus clerici suis prebendis expoliantur, manifeste animum suum patefacit, non esse ab reliquorum quoquam suo sacerdotio priuare: Ex dictis ergo colligitur responsio quæst. quæ neque omnino est affirmatiua, neque omnino negatiua, sed media. Primo ergo argumento ex cap. licet, & quoniam lib. sexto composito, suas concessimus conclusiones, quæ fuerunt nobis primo & secundo. Tertio vero id quod probare non tendebat, in sexta negauimus, atque adeo eisdem argum. satisfactum est.

Rõ pro
conclu-
sione.

ARTICVLVS VII.

Verum religiosi creati episcopi ad obseruantias regulares tenentur.

S. Tho. 2. 2. quæst. 185. art. 8.

Quoniam in superioribus quaestione D. Thom. 185. de episcopo statu tractare aggressi sumus, sed tamen meditatio canonicarum horarum, quam altera de clericorum bonis nobis obtulit, paulisper nos diuertere, licet non abs re, compulit, operæ pretium duximus ad postremum eiusdem quaestionis articulum quem missum feceramus, reuerti, vt decimum hunc lib. qui præcipue de episcopis institutus est, consideratio monachorum, qui episcopali dignitate fulgent, concludit. Arguitur ergo qui eiusmodi religiosi in episcopos promoti ad obseruantias regulares non tenentur. Habetur enim cano. statutum decima octaua quaestione prima, quod monachum electio canonica a iugo regulæ monasticæ professionis absoluit, & sacra ordinatio de monacho episcopum facit, obseruantia autem regulares subiugo monastica institutionis continentur, ergo illi qui episcopi creantur, ab illis eximuntur. Secundo argumento. Ille, qui ab inferiori ad altiorè gradum assumitur, videtur a vinculis inferioris absolui, eo quod homo non potest tot sarcinis esse onustus. Quemadmodum, qui monasticam profitemur vitam, ab omnibus votis religantur, quibus erant

Primū
argum.

Argu. 2.

in seculo obligati status autem episcopalis sublimior est monachali, ergo religiosus illic promotus, ab omnibus canonicis institutis liberatur.

Tertio, insolubiliores monachorum nexu sunt obedientiæ & paupertatis, episcopus autem ab obedientia suorum pralatorum sit exemptus, & quod ab altero etiam paupertatis funiculo enodetur, apparet sentire praefactus can. vbi ait eiusmodi monachum creatum episcopum legitime posse paternam hereditatem adire. Adde quod etiam illis conceditur testamēta conficere, ergo & ab alijs etiam obseruantijs liberantur. In contrarium videtur facere can. Inno. de monach. 16. q. 1. quo ait. De monachis, qui diu immortantes in monasterijs postea ad clericatus ordines peruenierint, statim non debere eius a priuri proposito discedere.

Argu. 3.

Sententia D. Thom. de hac quaest. tribus conclusio continetur. Prima. Ad eas religionis obseruantias quæ pontifici functioni nullo esse possunt impedimento, immo esse possunt adiutorio, perinde tenetur monachus sedens episcopalem adeptus, atque dum erat in claustris. Huius generis, sunt continentia, paupertas, atque adeo religionis vestitus, qui est eiusdem obligationis vnus. Secunda conclusio. Si quæ vero inter regulares obseruantias existunt, quæ pontificis administratione obstaculo esse possunt, ab illorum iugo eximitur, per episcopatum religiosus. Cuiusmodi sunt solitudo, silentium graueque abstinentiæ atque vigilia, quæ corpus debilitando, possent episcopum suo muneri ineptum reddere. Ambas has simul conclusiones hac ratione commoustrat. Cum vterque locus, tam religionis scilicet, quæ episcoporum, sit status perfectionis, hoc tamen differunt, quod status religionis viam ad perfectionem sternit tanquam eius discipulus, status autem episcoporum est ceu perfectionis magisterium dispositio autem ad aliquam formam per illius perfectionem non cessat, nisi quatenus eius fuerit impedimentum, vt lectio ac meditatio discipuli cessare non debet, dum sit magister, imo hoc impensius facere debet. Non tamen amplius debet audire, sed docere, quia illud huius impedimentum. Pari ergo modo illæ obseruantia relictæ, quæ functioni episcop. non obstant, iam

Primū
conclus.

Rõ vni
conclus.

100

SOTO
de iure
Legibus,
DIE
13

monacho episcopo non cessant, sed illa profus quæ obliant.

Tertia conclusio. Aliatum obseruantiarum à quibus non absoluitur, potest eiusmodi episcopo dispensatione nonnunquam per suam auctoritatem vti, sicut in religione id poterat auctoritate prelati. Hæc D. Thom. quæ quidem aliquando indigent maiori amplificatione. Et primum omnium iuxta numerum conclusio tria denotat in religioso operum genera, quæ in eius assumptione ad episcoporum ordinem sunt meditata quædam scilicet quæ non solum non obliant, sed & conferunt, vt castitas & paupertas atque obedientia, quam non relinquunt, sed mutat, vt qui presæcto religionis obediens, deinde obtemperet Patris. Quædam vero sunt manifeste repugnantia, vt solitudo, & silentium, & immo dicæ abstinentiæ. Aliæ vero medijs generis, quæ scilicet non semper obliant sed aliquando, vt si dicas reliqua moderata ieiunia, & lanis ad cutem indui, in ipsis que dormire. Ad illa ergo primi generis ait teneri episcopum monachum, ad alia vero secundum, ipso iure absolui, sed in reliquis, licet non prorsus ab illis absoluat, posse tamen secundum quod expedierit, dispensare. De singulis ergo nonnihil sese offert dubietatis. Primum enim membrum trinum includit votum scilicet castitatis, obedientiæ, & paupertatis. De primo nullatenus dubitatur quin monachus illi maneat adstrictus, non solum sicut dotum lege verum & religionis. Quare licet cum alijs episcopis, vt lib. 8. explicuimus, dispensare ecclesia possit super continentia, non tamen cum episcopis monachis. Neque de secundo vlla est ambiguitas. Nam sicut dum religiosus in generalem magistrum aut ministrum ordinis assumitur, non obstante obedientiæ voto, soli Papæ manet subiectus, sic monacho accidit dum fit episcopus. Non inquam desinit, sed mutat obedientiam. De voto autem paupertatis restat sane dubium nec solutum facile.

Tria operum genera in religioso.

Prima conclusio.

Secunda conclusio.

Rõ vti usq. con clusio.

Dubitatio.

Primum enim sanctus Thom. in hac. 2. tum quæst. 88. ad quartum argumentum, tum hic clarissime defendit monachum factum episcopum nullatenus à voto paupertatis absolui. Nam & in prima conclusione exemplum ponit continentia & paupertatis. Et in solutione tertij ait

religiosum episcopum non posse habere proprium. Et ratio apparet plana, nam vt lib. 8. dictum est, votum religionis est indispensabile, quod tria includit vota. In contrarium autem est argumentum quod illic insinuauimus & hic apertius vim suam demonstrabit. In episcopo, vt supra dictum est, duo considerantur bonorum genera nempe secularium & ecclesiasticorum. Omissis ergo modo secularibus, & ecclesiasticis arguitur. Reliqui episcopi ex seculari clero assumpti post factam portionum distributionem dominium habent suæ, vt quæstione 4. multis modis confirmabamus, episcopis autem ex religionibus euocatis eadem prorsus ratione & modo adiudicatur sua portio sicuti & alijs qui ex reliquo clero eliguntur, ergo perinde eiusdem portionis dominium habent atque reliqui. Fa-teor equidem ad hoc argumentum respondere nescire, quoniam neutram præmissarum video quomodo negare valcæ. Nam quod eodem modo omnes fiant episcopi dubitari non potest. Neque vero D. Thom. quantum ad hæc bona ecclesiastica aliam paupertatem tribuit religiosis episcopis, quam reliquis. Immo art. 6. præsentis q. vbi constituit episcopum non teneri ad paupertatem cum secundo loco argumentatus esse, quod Apostoli fuerunt pauperes respondet ad illam paupertatem non teneri episcopum. Idque confirmat exemplum Athanasij, Ambrosij, Augustini, qui fuerunt vna & monachi & episcopi vbi palam ostendit monachos episcopos perinde possidere ecclesiastica bona ac reliquos seculares. Cum ergo idem Doctor sanctus art. statim 7. dixerit quod de his que vsui episcopi deputata sunt, eadem esse videtur ratio quæ de proprijs bonis, profecto id monachis episcopis non denegat. Arqueoniam semper habuit oculum ad illud tempus quo clerici in communi vivebant, propterea simpliciter ait monachum factum episcopum non absolui à paupertatis voto. Deinde dum ergo sub petitorio censura, quod sicut obedientia monachi dum fit episcopus, si mutatur vt soli sit Papæ subiectus ita & eius mutatur paupertas, vt decimarum portio & reliqua; episcopalia bona illi sicuti & reliquis episcopis adiudicentur nimirum vt & ipse sustentetur, & singulari misericordie præcepto, quod præ alijs episcopis

Argum.

Solutio.

episco-

episcopis religiosos ligat, subsidio sit pauperibus. Quam ad aliud vero bonorum genus, scilicet secularium, dubitari non potest, quin etiam paupertatis votum quodamtenus ei mutetur, ut patet ex can. statutum. 18. q. 1. vbi monachus qui iam monachus haeres paternus esse non poterat, idoneus declaratur eidem ad eundem hereditatis, qua utique potest superflua vita perfrui. Et in causam adducitur, quod ipsum electio canonici à iugo regulæ monasticæ religionis absoluit, & sacra ordinatio de monacho episcopum fecit, quin vero, si visum qui iam receptissimus est, consulas, Paucum episcopis monachis nonnunquam dispensat, ut secularia bona emant, quæ postea quibus volunt, relinquunt. Qui quidem mos si legitimus est, profecto ostendit non esse tam indispensabile paupertatis votum, quam continentia aut obedientia. Circa. 2. autem obseruariarum genus scilicet illorum à quibus monachus eo ipso quo fit episcopus absoluitur, adnotauit hic Caieta. non solum illas comprehendit, quæ manifeste episcopali functioni adiunguntur, ut silentium & solitudo, verum & quæ eiusmodi dignitati, dissonant, aut congruentia non sunt, quod quidem concessu facile est, sed tamen exempla, quæ subdit, nescio an sint adeo congruentis. Ait enim quod absoluitur à ceremonijs habedi socium ordinis, bibendi sedendo, cum duabus manibus, & benedictione & similibus. At tamen licet forsitan ita sit, propterea quod res sunt parui momenti, non tamen propter causam, quam ipse affert, videlicet quia episcopus illa non decent. Immo vero cum talis episcopus habitum religionis exuere non debeat, nisi summus fiat Pontifex, adeo huiusmodi monachales ceremonie ipsum non dedecent, ut eius habitum decorent. In Italia, quidem, vbi monachi ad quemcunque pauperem episcopatum assumuntur, habitum vel prorsum abijciunt, vel alia figura incrustant, omnes monasticas ceremonias cum illo deponunt, quia Itali non designatur episcopos in habitu monachali videre, quæ quidem pestis ad alias iam nationes inersit. Et inde Caiet. iudicium sumpsit, tamen non pro se, qui etiam Cardinales cum habitu monachali temper religiosissime vixit. Igitur quod episcopus religiosus socium sui ordinis, qui auctori-

tate viget, sibi adiungat, & ceremonijs quibusque religionis, ac religiosorum idiomate utatur, adeo non est indecens, ut contra faciunt oculos prudentum secularium offendant. De tertio vero ceremoniarum ordine à quibus S. Thom. ait religiosum non absoluit, licet super ipsis seculum possit dispensare, qualia sunt hinc non uti, regularia ordinis ieiunia seruare, esse ordinis nostri vel Carthusiensium, cuius carniū abstinere, dubium est, idemque impietatum præcipuum, quo vinculo religiosi episcopi ad horum obseruantias teneantur, vtrum scilicet legali debito, an solum morali. Legale enim debitum est, quando quis lege per vim coactiuam tenetur, ita ut qui contra fecerit, legis penis obligetur. Vinculum autem morale est, quando quis sola iudiciali legis obligatur, non autem penis subditur. Exemplum est in principe qui non tenetur vi coactiuam, sed directiuam. Et quod monachus teneatur utraque vi legis, videtur hic D. Thom. sentire, dicens quod in istis potest tantum seculum dispensare. vbi insinuare videtur, quod perinde obligatur atque qui erat in claustris. Nihilominus placet mihi Caietani sententia, quam impietatum protulit, sed exprellus in singulari Opusculo, quod de hac re intitulauit, nempe in libello viginti vnius questionum qu. 19. Sententia vero est, quod non tenetur ex debito legis, sed ex morum honestate, cum quia id significatur canonice statutam illis verbis est. A iugo regulæ monasticæ & religionis absoluitur, & de monacho fit episcopus. iugum enim vim coactiuam designat. Item postquam eximitur a subiectione prelatorum ordinis, quia nullatenus nisi per Papam puniri potest, indicium est, quod neque penis regularium statutorum subiaceat. Quod autem de debito morali & de honestate teneatur, patet, nam postquam monachatum profectu est, qui perfectionis est disciplinæ condens est, ut magister perfectionis factus eadem seruet disciplinam, nam licet non per vim coactiuam libere tamen, quemadmodum discipulus licet factus doctor seruet metu aliisque coactionibus quibus ad studium compellebatur, liberetur debet nihilominus sua sponte eidem studijs incumbere. Neque est ineptum exemplum, quod

Caieta.

Nō pro
barurō
Caieta.

Dicit

Solutio

quod naturalibus sumitur. Quamdiu enim calor in ligno ad formam ignis disponit, vi quadam coactiva agentis retinetur, adveniente autem substantiali forma, fit naturalis, atque adeo supra sponte, in igne permanet. Ex quo fit, ut debitum morale religioso episcopo, propterea quod de religione assumptus est, maius sit, quam in episcopo seculari. Sequitur nihilominus secundo, quod religiosus factus episcopus quamvis ferijs sextis peculiari instituto religionis: etiam si suo reatu mortali obliget, vt in ordine diui Francisci obligari fertur, factus episcopus potest in die Natalis Domini, si illa ferijs occurrerit, carnis vesci & ieiunium frangere. Oppositum dicit in præsentiarum Caiet. sed in Opusculo cordatus mutavit sententiam. Nam cap. explicari. extra de obserua. ieiunii. vbi cunctis Christianis illud privilegium indultum est, non excipiuntur, nisi qui ex voto aut ex regulari obseruantia ieiunare adstricti sunt. Et intelligitur ex regularis obseruantia legali debito, quod non manet in episcopo nisi morale. Neque votum abstinentiæ fecit singulare, nisi vouendo religionem. Igitur S. Thom. hoc pacto intelligendus est sensisse monachum episcopum non obliuisci dictis obseruantijs, scilicet quantum ad morale debitum. Sed contra: ergo neque ad castitatem tenetur sub reatu mortalis criminis: quia debitum morale non videtur sub tali reatu obligare. Negatur consequentia, quoniam votum castitatis expresse fecit: virtute cuius, etiam si cesset vis coactiva obseruantie regularis, obligat. Cætera vero non nouit formaliter nisi vouendo religionem, cuius vis cessat in illo, quo ad legale debitum. Verum est tamen, quod poenitentia in religione decretæ sunt transgressoribus in iuramento essentialium non mater subiectus.

Primū corollarium. Secūdū.

Arg. 2.

Sed vitrum illud morale debitum, plus obliget episcopum religionis diuis Francisci, quam nostri ordinis, eo quod ipse ad aliquas obseruantias tenetur sub culpa mortali, nos vero ad nullas. Et princeps quamuis non teneatur de coactiva, tenetur tamen forte aliquibus suis legibus sub reatu mortali.

Respondetur, quod si vera est hæc opinio, episcopi diui Francisci non magis

quam nostri obligantur, quia æqualiter absoluantur a legali debito. Quare de hoc nonnulla est in principe differentia, quia licet non cogatur, lege tamen illa durante, si ad se perinet, tenetur illa. Debent autem religiosi vt in aduendis episcoparibus multo esse cunctatiores, quam seculares; ita & in administrandis longissime vigilantiores. Qui enim sese in claustra, mundo vale dicentes, abiderunt, non debent sicuti vxor moth retro, hoc est, ad seculares splendores respicere. Nam præter Dei offensam seculari populo sedulo sunt ac subinde vilipendio & ludibrio, nisi palam confitentur renitentes vi fuisse a suis claustris extractos, tum ecclesijs cum omni timore Dei famulari, alijque abstinere pompis quæ non fuerint ad ornamentum lux dignitatis necessaria.

Primum igitur argumentum in capite quæstionis est canon. statutum. obiectum, iam sua declaratione solutum est.

Ad secundum respondet diui Thom. quod vota in seculo facta non ex eo præcisè per professionem religionis dissoluantur, quod sit ascensus ab inferiori ad superius, sed quod illa habent se ad religionem sicut particulare ad vniuersale, puta sicut ille qui partem sui Deo obtulit ad illum qui se offert totum. Pars autem includitur, vt in toto, & idco adueniente toto superfluit. Ascensus autem a religione ad episcopatum, est sicut a dispositione ad perfectionem, dispositio autem non cessat adueniente perfectione. Intelligitur, vt diximus, quantum ad debitum morale sicuti calor disponens ad ignem permanet in illo.

Ad tertium autem quantum ad id de obedientia iam responsum est, quod non relinquatur, sed mutatur, & pariter quantum ad paupertatem. Restat nihilominus dubium quod D. Thomas illic insinuat circa illud capit. statutum, de hereditate paterna quam monachus episcopus acquirat cuiusmodi post eius mortem obueniat, monasterio, an episcopali ecclesiæ? Verba quippe capituli obscura sunt, nihil aliud explicant, nisi quod quæ monachus acquirerat, ministerio reliquat, quæ vero factus episcopus acquirerit, ad altare ad quod sanctificatus est restituar. Sensus

Ad primū arg.

Ad secundū arg.

Ad tertium arg. Dubium.

Solutio.

fus

Episcopus religiosus testamentum condere non potest absque facultate Papae Epilogus,

ius ergo istorum verborum est quem vsus declarat, nempe quod quae acquisierat in seculo, relinquat monasterio, quod autem episcopus factus adiecit, relinquat episcopali ecclesia. Bona vero religiosorum, qui titulares episcopi fiunt, quia sedem non habent licet acquisita eis sint episcopatu, monasterijs obueniunt. Testamenta autem condere manifestum est non posse sine Papae dispensatione. Et tunc ait D. Th. sic episcopus religiosus est, non sibi concedi ut tanquam de proprio testamentum faciat, sed quia Papa eius ampliat facultatem dispensandi sua bona, ut eadem facultas duret post mortem. At vero postquam a libere dispensatur cum illo atque cum alijs episcopis parum refert quomodo fiat.

Ecce Opus decem Librorum, quod de

iustitia & iure polliciti sumus: & in Questionibus septuaginta sex, Articulis vero ducentos octuaginta & octo partiti sumus, per varia ac lubrica, perque ardua ac difficilia rerum genera aspirante diuino flamine, ad optatum portum perductum est Anno Christiana salutis Milleimo quingentesimo quinquagesimo quarto. In quo si quid per incertam nostram & ignorantiam, aut certe per negligentiam & oscitantiam a nobis peccatum est (nam studio per Dei misericordiam certus sum nequam deliquisse) Deus ipse misericordiarum ignoscat. Si quid vero praestitimus quod in rem Christiana familiaris esse possit, eidem soli Deo acceptum referendum est. Cui laus sit & perennis gloria per infinita seculorum secula. Amen.

Decem Librorum de Iustitia & iure, Finis.

SOTO
de iustitia & iure
Legitimus
DIT
13